

© TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ©

Jugoszlávia új közigazgatási beosztása.¹⁾

La nouvelle division administrative de la Yougoslavie.¹⁾

Jugoszláviában 1929 november 4-én kelt kormányrendelet szerint új közigazgatási beosztás lépett életbe. A szerbek, horvátok és szlovének egyesített állama a háború után a jelzett időpontig megtartotta a régi történetileg kialakult országrész-, illetőleg tartományi beosztást. A most uralmon lévő diktatúra azonban úgy látszik nem elégedett meg ezzel a beosztással és új beosztást alkotott, úgynevezett bánóságok (banovina) szerint. Ez az új beosztás nem respektálja az egyes tartományoknak és országrészeknek a történelem folyamán kialakult határait és elnevezéseit és olyan részeket kapcsol össze közigazgatási egységekbe, amelyek sohasem tartoztak együvé és földrajzi fekvésük sem indokolja a közös egységbe való foglalást. Amint alább a statisztikai adatok világánál látni fogjuk, az egész új beosztásnak a történelmileg megszentelt hagyományoknak, sőt a gazdasági egymásrataltságnak is félretételével csupán az a célja, hogy a görögkeleti szerb elemet minél több közigazgatási egységben emelje abszolút többségre s nemcsak az ú. n. kisebbségek számbeli erejét törje meg, de a testvér horvát népet is minél több helyen szorítsa kisebbségbe.

A jugoszláv állami statisztikai hivatal nyomtatásban kiadta az új beosztásra vonatkozó adatokat egy füzetben.²⁾ Ez az összeállítás bánóságok s ezen belül járások szerint közli a területet, a háztartások számát, továbbá a népesség számát vallás és anyanyelv szerint az 1921. évi népszámlálás alapján. Az összeállításnak a felekezeti és nemzetiségi megoszlásra vonatkozó adatait az 1. számú táblázaton adjuk.

Első pillantásra feltűnik, hogy a végszámok meglehetősen eltérnek azoktól a számoktól, amelyeket annak idején mint előzetes eredményeket közölt a jugoszláv állami statisztikai hivatal és amely adatokat a Magyar Statisztikai Szemlében ismertet-

tünk.¹⁾ A különbséget az előzetes és végleges adatok között a 2. számú összeállítás mutatja.

A végleges lélekszám e szerint 32.412-vel marad alatta az előzetes eredménynek, aminek valószínű oka egyrészt Romániával szemben történt határkiigazítás, másrészt az, hogy a Bácskában akkor még megszállva tartott s a trianoni békében Magyarországnak juttatott területek is be voltak az előzetes adatokba számítva.

Dalmácia egy részénél viszont most is csak az 1910. évi osztrák népszámlálás adatai vannak beállítva, mert ott 1921-ben az olasz megszállás miatt nem lehetett népszámlálást tartani.

Ami a felekezetek és nemzetiségek lélekszámadatainak változásait illeti, egyes felekezeteknél csökkenést, másoknál növekvést látunk. Különösen feltűnő az előzetes és végleges adatok közötti különbség a protestánsoknál, kiknek száma több mint 12.600-zal (6%) növekedett. Valószínű, hogy az előzetes adatokba valami súlyosabb hiba csúszott be, a különbség ugyanis főképp Bácskában és a Bánóságban mutatkozik, ahol az előzetes adatok közel 16.000 egyéb vallásút mutatnak ki, akiknek száma viszont a végleges adatok szerint nyolcadrésznyire csökkent. A nemzetiségek közül az egyéb szlávoknál és a románoknál látunk kisebb, az „egyéb“ alatt összefoglalt nemzetiségeknél ellenben közel 19.000 főnyi növekvést; a többi nemzetiségek száma mind csökkent a végleges adatok szerint. Az egyes felekezetek és nemzetiségek százalékos megoszlásában ezek a különbségek természetesen nem okoznak lényegesebb változást. A magyarság száma ugyan jobban csökkent, mint az összes népesség, a százalékos arány azonban maradt 3,9, míg a németeké 0,1-del kisebb lett (4,3%-ról 4,2%-ra).

Már az előzetes eredményekről közölt bírálatunkban²⁾ kétségbe vontuk azt, hogy Szabadka város lélekszáma meghaladja a

¹⁾ Francia nyelven e tanulmányt a *Journal de la Société Hongroise de Statistique* fogja közölni. — *Cette étude paraîtra en français dans le Journal de la Société Hongroise de Statistique.*

²⁾ Obšta Državna Statistika: Statistički Pregled Kraljevine Jugoslavije po Banovinama. Beograd 1930.

¹⁾ A Szerb-Horvát-Szlovén állam népszámlálásának nemzetiségi adatai. Magyar Statisztikai Szemle 1926. évi f. 403. lap.

²⁾ L. Magyar Statisztikai Szemle 1926. évi f. 412. l.

1. Jugoszlávia területe s lakosságának vallási és anyanyelvi megoszlása az új közigazgatási kerületek (bánságok) szerint az 1921. évi népszámlálás alapján.

Superficie et répartition par confession et par langue maternelle de la population de la Yougoslavie suivant les nouveaux districts (banovina), d'après le recensement de 1921.

B á n s á g o k Districts (banovina)	Terület Superficie km ²	Lélekszám Population	Vallás szerint — Répartition par confession									
			gör. kel. gréco-orientaux	róm. kat. catholiques rom.	gör. kat. catholiques grecs	protestáns protestants	mohamedán mahométans	izraelita israélites	egyéb autres	felek. kívüli sans confession		
Drávai bánság — Drave	15.936	1,037.838	6.469	1,002.188	173	27.284	649	936	17	122		
	—	100·00	0·62	96·57	0·02	2·63	0·06	0·09	0·00	0·01		
Szávai „ — Save	37.110	2,336.739	446.618	1,843.831	10.915	15.378	2.224	17.438	177	158		
	—	100·00	19·11	78·90	0·47	0·66	0·09	0·75	0·01	0·01		
Verbászi „ — Verbas	20.436	828.556	477.579	131.828	8.732	3.294	205.474	1.575	34	40		
	—	100·00	57·64	15·91	1·05	0·40	24·80	0·19	0·00	0·01		
Tengermelléki „ — Littoral	19.368	786.357	119.851	600.593	88	83	64.738	867	125	12		
	—	100·00	15·24	76·38	0·01	0·01	8·23	0·11	0·02	0·00		
Drinai „ — Drine	29.577	1,354.200	828.596	229.179	5.926	10.342	268.092	11.606	380	79		
	—	100·00	61·19	16·92	0·44	0·76	19·80	0·86	0·03	0·00		
Zetai „ — Zeta	30.741	782.972	450.691	109.469	93	154	221.686	508	368	3		
	—	100·00	57·56	13·98	0·01	0·02	28·31	0·07	0·05	0·00		
Dunai „ — Danube	30.158	2,107.658	1,157.990	745.760	13.395	167.257	2.097	19.500	807	852		
	—	100·00	54·94	35·38	0·64	7·94	0·10	0·92	0·04	0·04		
Moravai „ — Morave	26.218	1,211.812	1,136.316	5.321	85	214	69.093	754	1	28		
	—	100·00	93·77	0·44	0·01	0·02	5·70	0·06	0·00	0·00		
Vardári „ — Vardare	38.879	1,386.091	854.361	14.463	790	1.177	509.790	5.492	16	2		
	—	100·00	61·64	1·04	0·06	0·08	36·78	0·40	0·00	0·00		
Belgrádi városi kerület — Belgrade-ville	242	152.688	114.586	26.025	141	4.334	1.428	6.070	19	85		
	—	100·00	75·05	17·04	0·09	2·84	0·93	3·98	0·01	0·06		
Összesen — Total	248.665	11,984.911	5,593.057	4,708.657	40.838	229.517	1,345.271	64.746	1.944	1.381		
	—	100·00	46·67	39·29	0·34	1·91	11·22	0·54	0·02	0·01		

B á n s á g o k Districts (banovina)	Anyanyelv szerint — Répartition par langue maternelle									
	szerb v. horvát serbe ou croate	szlovén slovène	egyéb szláv autres langues slaves	magyar hongrois	német allemand	albán albanais	román roumain	olasz italien	egyéb autres lan- gues	
Drávai bánság — Dravē	17.638	958.109	4.921	14.426	40.920	103	31	701	989	
	1·70	92·32	0·47	1·39	3·94	0·01	0·00	0·07	0·10	
Szávai „ — Save	2,122.491	43.468	48.860	51.648	59.993	578	346	4.644	4.711	
	90·83	1·86	2·09	2·21	2·57	0·02	0·02	0·20	0·20	
Verbászi „ — Verbas	793.527	1.632	20.968	880	8.396	109	802	1.174	1.068	
	95·77	0·20	2·53	0·11	1·01	0·01	0·10	0·14	0·13	
Tengermelléki „ — Littoral	778.476	1.108	882	105	1.241	96	74	3.552	823	
	99·00	0·14	0·12	0·01	0·16	0·01	0·01	0·45	0·10	
Drinai „ — Drine	1,280.710	3.471	13.050	11.033	31.579	493	2.834	663	10.367	
	94·57	0·26	0·96	0·82	2·33	0·04	0·21	0·05	0·76	
Zetai „ — Zeta	704.377	736	1.817	88	452	67.128	211	1.110	7.053	
	89·96	0·10	0·23	0·01	0·06	8·57	0·03	0·14	0·90	
Dunai „ — Danube	1,199.179	8.027	77.984	385.526	344.136	893	79.621	249	12.043	
	56·90	0·38	3·70	18·29	16·33	0·04	3·78	0·01	0·57	
Moravai „ — Morave	998.493	1.690	1.579	281	774	58.404	136.998	182	13.411	
	82·40	0·14	0·13	0·02	0·06	4·82	11·31	0·01	1·11	
Vardári „ — Vardare	898.175	286	943	157	252	311.432	9.451	34	165.361	
	64·80	0·02	0·07	0·01	0·02	22·47	0·68	0·00	11·93	
Belgrádi városi kerület — Belgrade-ville	118.443	1.470	5.475	3.514	18.047	421	700	244	4.374	
	77·57	0·96	3·58	2·30	11·82	0·28	0·46	0·16	2·87	
Összesen — Total	8,911.509	1,019.997	176.479	467.658	505.790	439.657	231.068	12.553	220.200	
	74·36	8·51	1·46	3·90	4·22	3·67	1·93	0·11	1·84	

2. Különbség az előzetes és végleges felekezeti és anyanyelvi adatok között az 1921. évi jugoszláv népszámlálásnál.

Différence entre les données provisoires et définitives, relatives aux confessions et à la langue maternelle, du recensement yougoslave de 1921.

Vallás illetőleg anyanyelv <i>Confession et langue maternelle</i>	D o n n é e s		D i f f é r e n c e	
	Előzetes <i>provisoires</i>	Végleges <i>définitives</i>	abszolút szám <i>nombr. absolus</i>	%
	a d a t		k ü l ö n b s é g	
Görög keleti — <i>Gréco-orientaux</i>	5,602.227	5,593.057	— 9.170	— 0.16
Római kat. — <i>Catholiques rom.</i>	4,735.154	4,708.657	— 26.497	— 0.56
Görög kat. — <i>Catholiques grecs</i>	41.597	40.338	— 1.259	— 3.03
Protestáns — <i>Protestants</i>	216.847	229.517	+ 12.670	+ 5.84
Mohamedán — <i>Mahométans</i>	1,337.687	1,345.271	+ 7.584	+ 0.57
Izraelita — <i>Israélites</i>	64.159	64.746	+ 587	+ 0.91
Egyéb vallású — <i>Autres confessions</i>	17.636	1.944	— 15.692	— 88.98
Felekezetenküli — <i>Habitants sans confession</i> ..	2.016	1.381	— 635	— 31.50
Szerb vagy horvát — <i>Serbes ou Croates</i>	8,946.884	8,911.509	— 35.375	— 0.40
Szlovén — <i>Slovènes</i>	1,024.761	1,019.997	— 4.764	— 0.46
Egyéb szláv — <i>Autres Slaves</i>	174.466	176.479	+ 2.013	+ 1.15
Magyar — <i>Hongrois</i>	472.409	467.658	— 4.751	— 1.01
Német — <i>Allemands</i>	513.472	505.790	— 7.682	— 1.50
Albán — <i>Albanais</i>	441.740	439.657	— 2.083	— 0.47
Román — <i>Roumains</i>	229.398	231.068	+ 1.670	+ 0.73
Olasz — <i>Italiens</i>	12.825	12.553	— 272	— 2.12
Egyéb — <i>Autres</i>	201.368	220.200	+ 18.832	+ 9.35
Összesen — Total	12,017.323	11,984.911	— 32.412	— 0.27

100.000-et a Magyarországhoz csatolt határrészek nélkül, még inkább kétségbe vontuk azt, hogy a nemzetiségi megoszlásra vonatkozó adatok, amelyek nagy szerb-horvát többséget mutatnak ki, megfelelnek a valóságnak. A közölt végleges adatok mindkét irányban igazolják kifejezett kételyünket. A Szabadka városra vonatkozó előzetes és végleges adatok ugyanis a következők (l. 3. sz. tábla).

A végleges adatok szerint tehát Szabadka népessége közel 11.000 lélekkel kevesebb, mint az előzetes adatok szerint. Valást tekintve a különbség majdnem teljes egészében a római katolikusokra esik, az anyanyelvet véve pedig, több mint kilenczített részben a szerb vagy horvát anyanyelvűekre. Annak, hogy a végleges adatok más területre vonatkoznak, ellentmond az, hogy a terület úgy az előzetes, mint a végleges adatok szerint is változatlanul 779 négyzetkilométerben van kimutatva. De akkor meg miért csökkent a végleges adat a háztartásoknál majdnem 2.000-rel és a lélekszámnál majdnem 11.000-rel? Ha pedig a területi adat téves és tényleg a Magyarországnál maradt határrészt (Tompa, Kelebia, Felsőcsikéria) hagyták ki a végleges adatokból, akkor miért éppen a horvát és szerb anyanyelvűek száma fogyott meg ilyen feltűnően, holott a Magyarországnál maradt rész lakossága majdnem kilenczített rész-

3. Szabadka város népessége vallás és anyanyelv szerint az 1921. évi jugoszláv népszámlálás előzetes és végleges adatai alapján.

Population, par confession et langue maternelle, de la ville de Szabadka, d'après les données provisoires et définitives du recensement yougoslave de 1921.

Vallás, anyanyelv <i>Confession et langue maternelle</i>	Lélekszám <i>Nombre des habitants d'après les données</i>		Különbség <i>Différence</i>
	az előzetes <i>provisoires</i>	a végleges <i>définitives</i>	
	adatok szerint		
Görög keleti — <i>Gréco-orientaux</i>	6.818	6.746	— 72
Római katolikus — <i>Catholiques romains</i> ..	89.194	78.494	— 10.700
Görög katolikus — <i>Catholiques grecs</i>	220	198	— 22
Protestáns — <i>Protestants</i>	1.403	1.378	— 25
Izraelita — <i>Israélites</i> ..	3.881	3.905	+ 24
Egyéb vallású és felekezetenküli — <i>Autres confessions et habitants sans confession</i>	341	240	— 101
Szerb vagy horvát — <i>Serbes ou Croates</i>	70.671	60.699	— 9.972
Szlovén — <i>Slovènes</i>	267	231	— 36
Egyéb szláv — <i>Autres Slaves</i>	599	652	+ 53
Magyar — <i>Hongrois</i>	27.730	26.749	— 981
Német — <i>Allemands</i>	2.424	2.475	+ 51
Egyéb — <i>Autres</i>	166	155	— 11
Összesen : — Total :	101.857	90.961	— 10.896

ben magyar? (A magyar népszámlálás szerint (1921 nov.) a fentebbi három község (akkor még két község) lélekszáma 8.240, ebből magyar 7.000, szerb, horvát, bunyevác 1.066). Ha a Magyarországnál maradt részt utólag kihagyták, a magyar anyanyelvű lakosság számának kellett volna sokkal nagyobb mértékben csökkenni. Látszik ezekből, hogy az előzetes adatoknál mesterségesen növelték a szerbek és horvátok számát, amit azután a végleges közlésnél jelentékenyen mérsékeltek. Hogy ez az eljárás mennyiben alkalmas a népszámlálási adatok iránti bizalom felkeltésére, azt a szakemberek ítéletére bízunk. Mi természetesen az így kiigazított adatokat sem fogadhatjuk el hiteleseknek, mert meggyőződésünk szerint Szabadkán minden egybehangzó adat szerint ma is több a magyar anyanyelvű lakosság, mint a szerb vagy horvát (bunyevác) anyanyelvű.

Az előzetes adatok szerint a zentai járásnál is hozzá volt számítva a járás lakosságához (ill. Horgos községhez) Szeged határának egy része, amely a jugoszláv népszámlálás alkalmával szerb megszállás alatt volt. A végleges adatokban itt is bizonyos kiigazítást látunk, de csak 2.500-zal kevesbítették a lélekszámot. Nem lehetetlen, hogy Szabadka határából Ludast és a Szegedi szőlőket, amelyek túlnyomóan magyar lakosságúak, Horgoshoz csatolták, de erre nézve nincs pozitív adatunk s így Horgosnak még mindig 15.000-es lélekszáma (1910-ben csak 8.000) egyelőre rejtély marad.

A bánások szerint közölt adatokból kitűnik, hogy a 10 közigazgatási kerület közül — a Zimonnyal és Pancsovával egyesített Belgrádot is külön kerületnek számítva — a görög keleti 7-ben, a római katolikusok pedig 3-ban képviselnek abszolút többséget. A görög keletieknél nem sokkal kisebb számú római katolikusok tehát felénél is kevesebb bánóságban dominálnak, mint a görög keletiek. A római katolikus kisebbség legnagyobb arányú (35,4%) a Dunai Bánóságban, ahol a gör. keletiek aránya kevés haladja meg az 50%-ot (54,9). Ez a Dunai Bánóság, amint azt a mellékelt térkép is mutatja, főképp a magyar anyaországtól elszakított területből áll, amelyhez hozzácsatolták Szerém megye keleti felét, azonkívül Belgrádtól és a Dunától délre 17 járást egészen Kragujeváig. Ezzel sikerült ebben a bánóságban a gör. keleti szerb többséget biztosítani. A délmagyarországi elszakított területen u. i. csak 34,4% volt a görög keleti,

ellenben 52,2% a római katolikus. Nemzetiség szerint pedig csak 37,2% volt szerb vagy horvát, ellenben 23,8% német és 27,7% volt magyar, a magyarok és németek tehát abszolút többségben voltak. Az új rendezés után a szerbek és horvátok aránya a régi szerb területekkel kombinált Dunai Bánóságban 56,9%-ra emelkedik (akik természetesen majdnem kizárólag szerbek), ellenben a magyarok aránya leszállt 18,3%-ra, a németeké pedig 16,3%-ra.

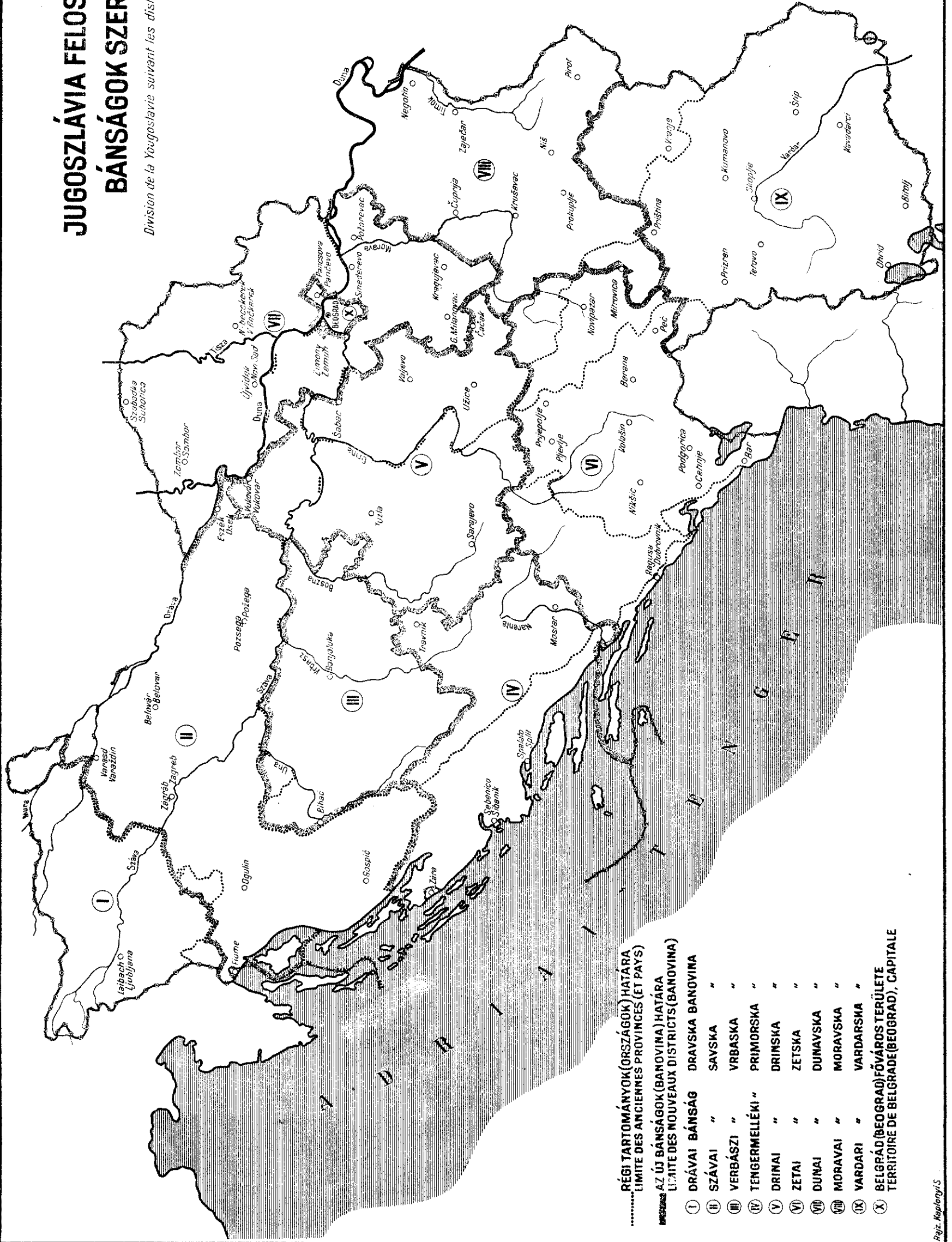
A szerbek és horvátok egy nemzetté való minősítésével természetesen az egyes bánások nemzetiségi képe egyöntetűbbnek látszik, mint a vallás szerinti megoszlás. Öt bánóságban ugyanis a szerbek és horvátok együttes száma a 90%-ot is eléri¹⁾ s egyben a 80%-ot meghaladja. A harmadikul elismert államalkotó nemzet, a szlovén, egy bánóságban szintén túlnyomó többséget (92,3%) képvisel, úgyhogy tulajdonképpen csak 2 bánóságban, a dunaiban és a vardáriban maradtak tekintélyesebb számban egyéb nemzetiségek. Az előbbiről már szóltunk, az utóbbiban, ahol a szerb-horvát elem a jugoszláv statisztika szerint 64,8%-ot képvisel, az albánok 22,5, a törökök pedig 10,2% kisebbséget alkotnak. Tudjuk azonban, hogy Dél-Szerbiában, amely területet a balkáni háború juttatta Szerbiának, a bolgárok vannak többségben, akiket a jugoszláv statisztika egyszerűen a szerbek közé sorolt. Úgy látszik, hogy maguk a szerbek is érzik, hogy a statisztika szerint többségük ott nem egészen biztos, mert szükségesnek látták, hogy a régi Szerbia alsó részéből is a Vardári Bánáshoz csatoljanak 7 járást, holott erre, tekintve Dél-Szerbia elég jelentékeny népességét, nem lett volna okvetlenül szükség. A fővárosi külön terület, tekintettel arra, hogy az odacsatolt Zimony és Pancsova városokban jelentékeny németiség van, most már nem olyan egyöntetűen szerb. A szerbek és horvátok együttesen 77,6%-át teszik a lakoságnak s a német kisebbség 11,8%-kal szerepel. Érdekes tehát, hogy most *Jugoszlávia fővárosa jóval nagyobb arányban német lakosságú város, mint az eredetileg német Budapest*, ahol az 1925. évi népösszeírás már csak 4,1% német anyanyelvűt talált.

Végeredményben megállapíthatjuk, hogy a 10 bánóság, illetőleg közigazgatási kerület közül egy sincsen, amelyben a szerbek, horvátok vagy szlovének, ha nem is

¹⁾ Ide számítva a Zetai Bánágot is, ahol ez az arány 89,96%.

JUGOSZLÁVIA FELOSZTÁSA BÁNSÁGOK SZERINT.

Division de la Yougoslavie suivant les districts (banovina)

- ..... RÉGI TARTOMÁNYOK (ORSZÁGOK) HATÁRA
LIMITE DES ANCIENNES PROVINCES (ET PAYS)
- AZ ÚJ BÁNSÁGOK (BANOVINA) HATÁRA
LIMITE DES NOUVEAUX DISTRICTS (BANOVINA)
- ① DRÁVAI BÁNSÁG   DRAVSKA BANOVINA
- ② SZÁVAI   "   SAYSKA   "
- ③ VERBÁSZI   "   VRBASKA   "
- ④ TENGERMELLÉKI   "   PRIMORSKA   "
- ⑤ DRINAI   "   DRINSKA   "
- ⑥ ZETAI   "   ZETSKA   "
- ⑦ DUNAI   "   DUNAVSKA   "
- ⑧ MORAVAI   "   MORAVSKA   "
- ⑨ VARDARI   "   VARDARSKA   "
- ⑩ BELGRÁD (BEOGRAD) FŐVÁROS TERÜLETE
TERRITOIRE DE BELGRADE (BEOGRAD), CAPITALE

külön, de legalább együttesen ne lennének többségben. Igaz, hogy a régi történeti alakulatú tartományokban is, Bácska, Bánság kivételével, mindenütt a szerbek, horvátok vagy szlovének voltak abszolút többségben, de tulajdonképeni szerb többség csak Észak- és Dél-Szerbiában és Montenegróban volt. Most a régi Szerbiának 5 bánság között való megosztásával s az amúgy is szerb lakosságú Északnyugat-Bosznia külön bánsággá alakításával sikerült a gör. keleti szerb többséget 7 körletben biztosítani, igaz, hogy a Vardári Bánságban csak papiroson, mert ott a szerb-horvátoknak kimutatott lakosság tulajdonképen túlnyomólag bolgár.

A történeti területek közül a legrosszabbul járt Bosznia-Hercegovina és Montenegró, melyeket teljesen felosztottak és másképp formáltak. Bosznia-Hercegovinát négy bánság között osztották fel olyformán, hogy az északnyugati, túlnyomóan gör. keleti részt, amely Horvátországgal határos, megtették külön Bánságnak; ez az egyetlen bánság, amely tisztán boszniai járásokból alakult. A keleti, erősen mohamedán részt, amelybe Szarajevó és Tuzla is tartozik, majorizálták a régi Szerbia északkeleti jáásaival és Szerém vármegye nyugati felével. A déli katolikus részeket pedig az amúgy is erősen katolikus többségű Tengerparti (Primorska) Bánságba osztották be, hogy ne rontsa a két északi bánság görögkeleti többségét. Végül jutott Bosznia-Hercegovinából a megnagyobbított Montenegrónak, amelyhez Dalmácia alsó részét a régi novibazári Szandzsákot, sőt még a régi Szerbiából is néhány járást csatoltak. Így még a montenegrói talán nem elég barátságos érzelmű gör. keleti szerbeket (montenegróiakat) is sikerült megbízhatóbb szerbekkel majorizálni.

Horvát-Szlavonországot sem hagyták meg teljes egészében, amennyiben levágták róla Szerém vármegyét,¹⁾ amelyet részben a Drinai Bánsághoz, részben a Dunai Bánsághoz csatoltak, azonkívül elvették tőle a Fiume fölött fekvő csabari járást és a zágrábmegyei dvori járást, amelyet a Drávai, illetőleg Verbászi Bánsághoz csatoltak. Ezzel szemben csupán a Muraközt, egy szlovén járást és Veglia szigetét (Krk) csatolták Horvátországhoz. Természetesen Hor-

vát-Szlavonország sem tartotta meg régi nevét, hanem Szávai Bánság lett.

Dalmácia ősi területe még nagyobb változáson ment át. Felső, nagyobbik fele Bosznia-Hercegovina szomszédos jáásaival egészített ki, alsó keskeny sávja pedig a megnagyobbított Montenegróhoz csatolt. Neve természetesen eltűnt, mint a többi évszázados, történeti név, az előbbi Tenger-melléki (Primorska) Bánság, az utóbbi pedig Zetai Bánság lett Montenegrónak egy kis folyójáról, mely a középkorban a hercegségnek is nevet adott.

Az új beosztás azt a mindenáron való egységesítő politikát akarja szolgálni, amit már az állam nevének Szerb-Horvát-Szlovén királyságról Jugoszláviára való megváltoztatása indított meg. Jellemző, hogy már a statisztikában is megnyilatkozik ez a törekvés. Míg a népszámlálási munka első kötetében, amely az előzetes adatokat közölte, az anyanyelvi rovatban a szerbek és a horvátok „szerbek vagy horvátok“ név alatt szerepelnek, addig az új beosztást magában foglaló kiadványban „szerbhorvátok“ néven (ködőjel nélkül) vannak a szerb és a horvát nemzet tagjai megjelölve. Ugyanaz a módszer tehát, amelyet Cseh-Szlovákiában is láttunk, ahol a csehek és a tótok „csehszlovák“ (összeírva) gyűjtőnév alatt szerepelnek. Mellesleg megjegyezve a szerbek, úgy látszik, e két utóbbi nemzetet nem ismerik el egynek, mert az ő kiadványaikban „csehek vagy szlovákok“ megnevezés szerepel.

Hogy az új közigazgatási beosztást nemcsak mi látjuk ilyen szemmel, hanem a külföld is és hozzá még olyan egyének, kik egyébként eddig teljes szimpátiával viselkedtek az új államalakulás iránt, arra nézve legyen elég R. W. Seton Watson híres angol újságírónak, aki Scotus Viator néven már a háború előtt erős propagandát csinált a délszlávok egyesítése érdekében, a Timesben megjelent cikkéből¹⁾ a következő részleteket közölni: „Szerbiát egyesítették a Szerémséggel és a Vajdasággal, nyilvánvalóan azért, hogy a németek és a magyarok kisebbségbe szorítottassanak a szerbekkel szemben; de ennek érdekében minden földrajzi és ézszerűségi szempontot elhanyagolnak. Szerbia Nistól délre Macedóniához csatoltatik, hogy a szerbek megerősítsenek a bolgárokkal szemben. Végül Dubrovnik (Raguza) és Hercegovina Cetinje alá rendeltetnek, nem tö-

¹⁾ Érdekes, hogy az Újvidékkal szemben, már Szerém megyében fekvő Péterváradot Újvidékbe kebelezték be s így sikerült Újvidéken a szerb-horvát relatív többséget biztosítani.

¹⁾ 1930 február 4. (15. l.) Közölve a Magyar Szemle 1930. évi 3. számában. (225. lap.)

rödvén a nagyon is fogyatékos közlekedéssel, míg Mostar, sőt Travnik, Dalmáciával egyesítettnek, bár a közlekedés e vonalakon még sokkal gyatrább.“ Később: „Ha van szilárd alap, amely a tágabb jugoszláv hazafiság alapépítménye gyanánt szolgálhat, az — jobban, mint a szerbek, horvátok és szlovének versengő érzelmei — Szerbiának, Horvátországnak, Dalmáciának, Boszniának, stb. sajátlagos hagyománya. Ez országok mindegyike a nemzeti életet különleges értékkel gyarapíthatja és az a kísérlet, mely történelmi egyformaságot kíván itt terem-

teni, egyben bűnös és reménytelen. Különösen Horvátország, amely autonóm helyzetét nyolc századon át a Magyarországgal való egységben is megőrizte, olyan passzív rezisztenciára képes, mely a belgrádi centralistákat is próbára fogja tenni.“

Ezekhez az idézetekhez részünkről nem kell kommentár. Seton Watsonnak, aki tudvalevőleg legnagyobb propagálója volt Ausztria és Magyarország felosztásának és magyarbarátsággal sohasem volt vádolható, ebben a kérdésben velünk teljesen egyező véleménye van. Kovács Alajos dr.

● SZOCIÁLIS STATISZTIKA ●

A mezőgazdasági és ipari munkabérek.

Les salaires agricoles et industriels en Hongrie.

Résumé. A) *Les salaires agricoles.* En Hongrie, 55·7% de la population s'occupent de production du sol dont plus de 2 millions sont actifs, et la statistique des salaires agricoles y a pour base les relevés du ministère de l'Agriculture. Nous nous bornerons ici aux ouvriers non nourris, laissant de côté les ouvriers nourris à cause des difficultés que présente le calcul, en argent, de la nourriture.

Les salaires agricoles diffèrent beaucoup suivant les comitats. D'après les moyennes générales établies par nous à l'aide de moyennes pondérées sur la base des chiffres relatifs aux comitats et du nombre des ouvriers agricoles, le salaire journalier des hommes non nourris est en moyenne de 2·86 pengős au printemps, 4·37 p. en été, 3·20 p. en automne, 2·34 p. en hiver. C'est dans l'Alföld que les ouvriers agricoles gagnent le plus. Il en est de même des ouvrières rurales; le salaire journalier en est, en moyenne générale, de 2·12 p. au printemps, 3·17 p. en été, 2·31 p. en automne, 1·86 p. en hiver. Bien qu'on n'ait pas de base suffisante pour calculer la moyenne des salaires saisonniers, on peut établir, à l'aide de moyennes pondérées, que la moyenne annuelle en est de 3·45 p. aux hommes et de 2·53 p. aux femmes. On n'a pas de données sur les journées faites par an.

Les différences, d'un comitat à l'autre, des salaires ont plusieurs causes: fluctuations de l'offre et de la demande, prix locaux des articles de première nécessité, rapport des

genres de travaux mieux payés au travail effectué, densité de la population, répartition différente des catégories de propriétés, etc.

B) *Les salaires industriels.* D'après la statistique des usines et fabriques, il y avait en activité en 1928 3.578 établissements industriels qui ont, en moyenne annuelle, payé à 238.111 ouvriers 364 millions de pengős de salaires. Le salaire annuel moyen montait à 1.529 pengős, dépassant de 59 pengős celui de 1927. Le salaire journalier moyen, calculé d'après l'effectif moyen des ouvriers et les journées faites, a été de 5·33 pengős, de sorte que le salaire nominal a augmenté de 4·1%. Cependant, le niveau des salaires réels, qui s'était rapproché en 1925 de celui des salaires nominaux, présentait depuis une tendance plutôt descendante.

Les salaires journaliers ont atteint leur maximum dans l'industrie de la reproduction (9·46 p.) et dans les usines d'électricité (7·52 p.) et leur minimum, dans l'industrie textile (4·19 p.).

Bien que la statistique des assurances sociales montre un salaire moyen inférieur à celui que nous avons fait connaître plus haut, car les salariés les mieux payés n'y sont pas compris, elle est très propre à l'observation des fluctuations. A la fin de 1928, le nombre des salariés assurés montait à 767.485, et le total des salaires journaliers payés à 2·8 millions de pengős. Sur cette base, les salaires payés dans l'année ont représenté 883 millions de

pengős, augmentant de 53 millions (6·4%) par rapport à l'année précédente. Selon la statistique des assurances sociales, le salaire nominal a été de 3·65 pengős à la fin de 1928, donc il n'a augmenté que de 2·0%, et depuis 1926 le salaire réel baissait de plus en plus par rapport au salaire nominal. Les variations saisonnières n'ont pas présenté de grands écarts. Le salaire journalier a été de 3·87 p. aux assurés et de 2·92 p. aux assurées.

Quant aux salaires offerts aux Offices de placement, nous les avons groupés à l'aide de moyennes pondérées, en prenant pour Budapest 213 genres de profession et de travail et pour le reste du pays, 98. Comme on ne peut se servir ici que des salaires en argent, nous n'avons dépouillé qu'environ la moitié (14.977) des cas de placement de Budapest et le quart (6.587) de ceux de province. A Budapest, au point de vue des salaires et en ne considérant que les hommes, l'industrie de la pierre occupe (avec la céramique et la verrerie) le premier rang (1·25 pengő à l'heure); vient ensuite l'industrie textile (1·01 p.), tandis que le commerce (avec un salaire horaire moyen de 39 fillérs) et les journaliers (48 fillérs) sont au dernier rang. Pour les salaires d'ouvrières, à Budapest l'industrie du bois et de l'os (71 fillérs) est à la première place et l'industrie du papier à la dernière (30 f.). Le reste du pays offre le même tableau, avec de moindres salaires. Au point de vue de la qualité de l'emploi, les salaires horaires moyens sont les suivants à Budapest: ouvriers qualifiés: 71 fillérs; journaliers dressés: 53 f.; journaliers non dressés: 43 f.; ouvrières: 40 f.; domestiques: 44 f. En province les ouvriers qualifiés gagnent 36·5% de moins qu'à Budapest. En général, le niveau des salaires nominaux varie fort; il s'élevé durablement en 1928. Le salaire réel est inférieur de près de 15% au salaire nominal et présente une diminution de 12·3% depuis 1925. Pour l'ensemble du pays, la moyenne des salaires horaires offerts aux Offices de placement est de 53 fillérs en 1928 (55 f. aux hommes, 43 f. aux femmes).

L'Association de l'industrie du fer et de la construction mécanique a relevé 38.420 ouvriers pour octobre 1928; c'est une augmentation de 4·6% par rapport au mois de janvier de la même année. Les ouvriers qualifiés y formaient les deux cinquièmes des salariés.

Le salaire horaire effectif était le suivant: ouvriers qualifiés, 90 fillérs; journaliers dressés, 75 f.; autres journaliers, 50 f.; ouvrières, 43 f.; apprentis, 16 f.; jeunes ouvriers, 32 f. Pour la moyenne des ouvriers, les salaires nominaux y ont augmenté de 5·6% par rapport à 1927. L'indice du salaire réel (94) était en général stationnaire; la moyenne des ouvriers n'a pas encore atteint le niveau d'avant-guerre. Selon les données détaillées par professions, l'indice des salaires maxima (minimum = 100) a été au-dessous de 500. A Budapest, les ouvriers le mieux payés ont été les chefs d'équipe de souffleurs de verreries (168 fillérs à l'heure) et les chefs d'équipe d'ouvriers du cuivre (150 f.). Abstraction faite des apprentis et des garçons et jeunes filles journaliers, ce sont les porteurs de rivets qui gagnaient le moins (33 f. à l'heure).

Quelques chiffres sont disponibles pour 1929. D'après les données provisoires et relatives à septembre 1929 des Offices de placement, le salaire journalier moyen des ouvriers qualifiés a baissé à 5·20 pengős (— 3%) et celui des journaliers, à 3·28 p. (— 2·3%). Dans l'industrie du fer et dans la construction mécanique, le salaire journalier d'octobre 1929 (7·28 pengős pour les ouvriers qualifiés, 4·08 pengős pour les journaliers) présentait une légère augmentation.

Donc, la moyenne générale des salaires nominaux (d'après la statistique des usines et fabriques, 5·33 pengős, d'après la statistique des assurances sociales, 3·65 p., d'après les relevés des Offices de placement, relatifs aux salaires offerts, 4·24 p., d'après l'Association de l'industrie du fer et de la construction mécanique, 5·37 pengős) a augmenté en 1928 de 2·0 à 4·5%. A cause de la hausse du coût de la vie, le salaire réel avait une tendance descendante tant en 1927 qu'en 1928. La crise économique de 1929, qui a dépassé toutes celles qu'on eut depuis la guerre, a augmenté le chômage et fait baisser légèrement les salaires nominaux.

★

A) Mezőgazdasági munkabérek.

Az 1923. év óta évről évre ismertettük a Szemle hasábjain az ipari munkabérek hullámzását, amennyire azt a rendelkezésre álló adatok lehetővé tették. A szociális statisztika legfontosabb ága a munkaviszonyok ismertetése s ezen belül kiemelkedik

a munkabér kérdése. A munkabér, mint termelési költség, szintén vizsgálat tárgya, de messze kimagasló jelentőségű a munka jövedelmezősége jövedelemeloszlási, megélhetési és társadalompolitikai szempontból. Többször ismertettük azokat a nehézségeket, amelyek a munkabérek átlagos színvonalának és bonyolult részletjelenségeinek statisztikai feltárása elé tornyosulnak. Ezek a főleg tárgyi, de nem kis részben pénzügyi és technikai akadályok különösen a munkabértételek változásainak sűrűbb időközökben (legalább évenként) való kimutatását nehezítik meg. Ennek dacára külföldön és belföldön egyaránt sikerült általános képet adni az ipari munkabérek alakulásáról. Már az ipari munkabér megvilágítása sem egyenletes. Általában a gyárpar, s különösen egyes fontosabb iparcsoportok (nálunk a vas- és gépipar) munkástömegeinek kereseti viszonyairól megbízhatóbb és részletesebb adatok szerezhetők be. Rendszerint nélkülözzük azonban a mezőgazdasági munkabérek ismertetését. Az adatgyűjtő itt sajátos nehézségekkel áll szemben.

Azok az okok, amelyek miatt a mezőgazdasági munkabér-kérdés háttérbe szorul, főleg a következők:

a) Az urbanitás, a városi lakosság problémáinak előtérben állása mindinkább arra vezetett, hogy a társadalompolitikus és a statisztikus elsősorban az ipari és kereskedelmi foglalkozások körülményeit és viszonyait vizsgálta.

b) Az ipartelepnek, mint egységnek, alkalmasabb volta mindennemű statisztikai adatok megállapítására és csoportosítására.

c) Az érdekelteknek, munkaadóknak és munkásoknak egyaránt, jelentékenyen nagyobb szervezettsége, amely szervezetek részben nyomást gyakorolnak a kormányzatra, részben maguk is gyűjtenek és tesznek közzé használható adatokat.

d) A szociális statisztikai adatok és így a munkabéradatok is gyakran csak mellékterményei más célú egyszeri, vagy rendszeres statisztikai felvételeknek. Már pedig az ipari, termelési, üzemi és munkásvédelmi, különösen pedig a társadalombiztosítási statisztikai adatgyűjtések sokkal alkalmasabbak a munkabéradatok közbeiktatására, mint a mezőgazdasági kevésbé tagolt adatgyűjtések.

e) A mezőgazdasági munkabérek megállapítása, pénzben való kifejezése önmagában is igen nehéz, részben lehetetlen feladat. A mezőgazdasági munka nagyrészeért, gyakran a legértékesebb munkanemekért a

legkülönbözőbb természetbeni járandóságok fizettetnek. A gazdasági cselédekről és a pénzértékre szinte átszámíthatatlan járandóságok, konvenciók tarka sokféleségéről nem is beszélve, ott vannak a sommás (egyéb) munkabérek különböző termelvények és fogyasztási cikkek alakjában, a helyben lakás (éjszakázás) bizonyos munkanemeknél (aratás). Számítsuk ehhez hozzá az árak különbségeit piaconként és az árucikkek többféle árnyalatait. Minő más és mennyire kideríthetetlen a munkások foglalkoztatottsága idény szerint, helyváltoztatása, sőt vándorlása, munkanemcseréje, mint az iparban. Milyen nehéz a már vázolt adatokat valamelyes egy nevezőre hozni, terület és egyéb szempontokból csoportosítani, alább látni fogjuk.

f) Végül meg kell gondolnunk, hogy a munka jövedelmezősége szempontjából lényeges sajátossága a mezőgazdasági munkának az, hogy a munkát végző egyének nagy hányada részben sajátját műveli, részben másnak dolgozik, tehát részben vagyomból és munkából, részben pusztán munkából él. Természetesen a mezőgazdaságban csak napibérről lehet szó, órabérről semmi esetre. Már pedig a napi munka mennyisége s így termelékenysége és jövedelmezősége munkanem, idény, időjárás és sok más tényező szerint változik és módosul.

g) A gyermekmunkának sehol sincs olyan tere és jelentősége, mint a mezőgazdaságban s így a gyermekmunkabérek is kimutatandók. Viszont a nem közvetlenül bérért dolgozó családtagok munkája nagy szerepet játszik mint termelési és megélhetési tényező, de jövedelmezősége külön ki nem mutatható.

Magyarország népességének 55,7% -a ős-termelő, akik közül több mint kétmillió kereső volt. Meg kell tehát kísérelnünk minden nehézség ellenére a legnagyobb magyar dolgozó tömeg munkabérviszonyainak felderítését. A magyar kir. földművelésügyi minisztérium által rendelkezésünkre bocsátott kimutatások szolgáljanak forrásul. Az ismertetendő adatokat a földművelésügyi minisztérium saját szerveinek jelentései alapján évenként állítja össze. *Pap Dezső* dr. az *Ungarisches Wirtschaftsjahrbuch*ban többször fölhasználta ezeknek az adatoknak főbb eredményeit és a nyers átlagok alapján évekre visszamenő visszatekintést is nyújtott. Az 1928. évre vonatkozólag mi csak azt a célt tűzzük ki, hogy a könnyebben értelmezhető adatokat hasznosítsuk,

1. Mezőgazdasági munkabérek vármegyénként az 1928. évben.

*Salaires agricoles en 1928, par comitats.*1. Élelmezés nélkül — *Ouvriers non nourris.*

Országgrész jellegű gazdasági vidék, vármegye <i>Régions et comitats</i>	Férfi — <i>Hommes</i>				Nő — <i>Femmes</i>			
	munkások napibére — <i> salaire journalier</i>							
	tavasszal <i>printemps</i>	nyáron <i>été</i>	ősszel <i>automne</i>	télen <i>hiver</i>	tavasszal <i>printemps</i>	nyáron <i>été</i>	ősszel <i>automne</i>	télen <i>hiver</i>
p e n g ö f i l l é r — p e n g ö s								
I. Dunántúli dombosvidék:								
<i>Transdanubie</i>								
Baranya . . . . . Vm. <i>comitat</i>	2·80	4·80	3·80	2·80	2·80	3·80	2·80	2·80
Fejér . . . . . "	2·40	4·00	3·00	2·40	2·00	3·00	2·40	2·00
Győr, Moson és Pozsony . . . . . "	2·40	3·00	2·50	2·00	1·80	2·50	1·80	1·60
Komárom és Esztergom . . . . . "	3·00	4·00	5·00	3·00	2·50	3·50	3·50	2·00
Somogy . . . . . "	2·80	4·00	2·80	1·80	2·10	3·00	2·10	1·30
Sopron . . . . . "	3·00	4·50	3·00	2·00	2·00	3·00	2·00	1·50
Tolna . . . . . "	2·50	4·50	2·50	2·50	2·00	3·00	2·00	2·00
Vas . . . . . "	2·20	3·20	2·50	1·90	1·60	2·20	1·70	1·40
Veszprém . . . . . "	2·00	2·60	2·00	1·50	1·60	2·30	1·60	1·20
Zala . . . . . "	2·70	3·80	2·70	2·30	2·20	2·80	2·20	1·80
II. Északi dombosvidék: — Nord								
<i>Nord</i>								
Abaúj-Torna . . . . . Vm. <i>comitat</i>	2·50	3·50	3·20	2·20	2·00	2·80	2·60	1·80
Borsod, Gömör és Kishont . . . . . "	2·50	3·60	2·50	2·30	2·00	2·50	1·90	1·60
Heves . . . . . "	2·20	4·00	2·80	2·00	1·60	2·60	2·00	1·50
Nógrád és Hont . . . . . "	2·50	3·50	2·30	2·00	1·60	2·00	1·40	1·20
Zemplén . . . . . "	3·00	4·00	3·00	2·00	2·00	3·00	2·00	1·60
III. Alföld: — Grande plaine								
<i>Grande plaine</i>								
Bács-Bodrog . . . . . Vm. <i>comitat</i>	4·00	5·00	4·00	2·50	3·00	4·00	3·00	2·00
Békés . . . . . "	3·00	6·50	4·50	2·00	1·80	4·50	3·00	1·80
Bihar . . . . . "	3·00	5·00	3·00	2·00	2·50	4·00	2·50	1·50
Csanád, Arad és Torontál . . . . . "	4·50	6·50	5·50	4·00	3·00	5·00	4·00	3·00
Csongrád . . . . . "	3·50	6·50	4·00	3·00	2·30	4·50	3·00	2·50
Hajdu . . . . . "	3·00	4·80	3·80	1·80	2·00	3·40	2·40	1·50
Jász-Nagykun-Szolnok . . . . . "	2·80	3·50	2·60	2·40	1·90	2·90	1·80	1·70
Pest-Pilis Solt-Kiskun . . . . . "	3·60	5·00	3·60	3·20	2·80	4·00	2·80	2·80
Szabolcs és Ung . . . . . "	2·10	3·10	2·40	1·80	1·60	2·30	1·80	1·30
Szatmár, Ugocsa és Bereg . . . . . "	2·20	3·20	3·00	2·00	1·90	2·50	2·20	1·50
Mérlegelt átlagok országgrészenként — Moyennes pondérées par régions								
I. Dunántúli dombosvidék — <i>Transdanubie</i>	2·42	3·85	2·87	2·06	2·07	2·93	2·19	1·77
II. Északi dombosvidék — <i>Nord</i>	2·46	3·78	2·70	2·09	1·80	2·53	1·91	1·51
III. Alföld — <i>Grande plaine</i>	3·21	4·81	3·52	2·56	2·28	3·59	2·56	2·05
Országos átlag — Moyenne générale	2·86	4·37	3·20	2·34	2·12	3·17	2·31	1·86

mérlegelt országos átlagokat számítsunk s a területi és idényszerű eltéréseket vizsgáljuk. A behatóbb számítások és elemzések ugyanis fölöslegesen késleltetnék az egész tanulmányt, tehát az ipari munkabéradatok közlését is. Jövőre igyekeznünk beszerezni majd a járási adatokat is, ezek alapján végezni korrelációs számításokat, továbbá módot találni a sommás és cselédmunkabérek vizsgálatára.

A mezőgazdasági munkabérek az 1.

tábla vármegyénként, nem és idény szerint mutatja ki. A törvényhatósági jogú városok adatai mellőzhetők. A gyermekmunkabéreket pedig egyelőre részletesen nem közöljük. Érthető, de nagy kár, hogy a mezőgazdasági munkások száma terület és idény szerint nincs kimutatva. A munkabértételek két fontos csoportra oszlanak: az élelmezés nélkül és az élelmezéssel kapott készpénzekre. Mi lehetőleg az élelmezés nélkül megszabott készpénzmunkabérekkel foglalko-

1. Mezőgazdasági munkabérek vármegyénként az 1928. évben.

Salaires agricoles en 1928, par comitats.

2. Élelmezéssel — Ouvriers nourris.

Országgrész jellegű gazdasági vidék, vármegye <i>Régions et comitats</i>	Férfi — Hommes				Nő — Femmes				
	munkások napibére — <i> salaire journalier</i>								
	tavasszal <i>printemps</i>	nyáron <i>été</i>	ősszel <i>automne</i>	télen <i>hiver</i>	tavasszal <i>printemps</i>	nyáron <i>été</i>	ősszel <i>automne</i>	télen <i>hiver</i>	
p e n g ő i l l é r — p e n g ő s									
I. Dunántúli dombosvidék:									
<i>Transdanubie</i>									
Baranya	Vm. comitat	2:00	3:80	3:00	2:00	1:80	2:80	2:00	1:80
Fejér	"	1:60	3:00	2:40	1:60	1:20	2:00	1:40	1:20
Győr, Moson és Pozsony	"	1:50	2:40	1:80	1:30	1:30	1:70	1:30	1:00
Komárom és Esztergom	"	2:50	3:50	3:50	2:50	2:00	2:40	2:40	2:00
Somogy	"	1:80	3:00	1:80	0:80	1:10	2:00	1:10	0:50
Sopron	"	2:00	3:00	2:00	1:50	1:50	2:00	1:50	1:20
Tolna	"	1:50	3:00	2:00	1:50	1:00	2:00	1:00	1:00
Vas	"	1:50	2:40	1:80	1:30	1:30	1:70	1:30	1:00
Veszprém	"	1:20	1:80	1:20	1:00	1:00	1:60	1:00	0:80
Zala	"	2:00	2:80	1:80	1:50	1:60	2:20	1:60	1:00
II. Északi dombosvidék: — Nord									
Abaúj-Torna	Vm. comitat	2:00	2:80	2:70	1:80	1:60	2:20	1:90	1:40
Borsod, Gömör és Kishont	"	2:30	2:80	2:50	1:80	1:60	1:90	1:60	1:20
Heves	"	1:60	2:80	2:40	1:50	1:20	2:00	1:60	1:00
Nógrád és Hont	"	1:40	2:50	1:80	1:30	1:20	1:80	1:60	1:10
Zemplén	"	2:50	3:50	2:50	1:50	1:50	2:50	1:50	1:00
III. Alföld: — Grande plaine									
Bács-Bodrog	Vm. comitat	3:00	4:00	3:00	1:50	2:00	3:00	2:00	1:00
Békés	"	2:50	6:00	4:00	3:00	1:50	4:00	2:50	1:50
Bihar	"	2:00	4:00	2:00	1:20	1:50	3:00	1:50	1:00
Csanád, Arad és Torontál	"	3:50	6:00	5:00	3:00	2:50	4:50	3:50	2:00
Csongrád	"	3:00	5:50	3:50	2:50	1:80	3:50	2:50	2:00
Hajdu	"	2:40	4:50	3:20	1:40	1:40	3:00	2:00	1:10
Jász-Nagykun-Szolnok	"	2:40	3:20	2:20	2:00	1:50	2:50	1:50	1:30
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	"	2:40	3:50	2:40	2:00	2:00	2:40	2:00	1:60
Szabolcs és Ung	"	1:70	2:60	2:10	1:50	1:30	1:80	1:50	1:20
Szatmár, Ugocsa és Bereg	"	1:90	2:90	2:70	1:70	1:60	2:20	1:90	1:20
Mérlegelt átlagok országreszenként — Moyennes pondérées par régions									
I. Dunántúli dombosvidék — <i>Transdanubie</i>		1:72	2:85	1:93	1:43	1:33	2:05	1:40	1:08
II. Északi dombosvidék — <i>Nord</i>		1:90	2:84	2:36	1:57	1:38	2:02	1:61	1:11
III. Alföld — <i>Grande plaine</i>		2:41	4:00	2:70	2:01	1:71	2:74	2:00	1:30
Országos átlag — <i>Moyenne générale</i>		2:13	3:48	2:42	1:77	1:52	2:37	1:73	1:19

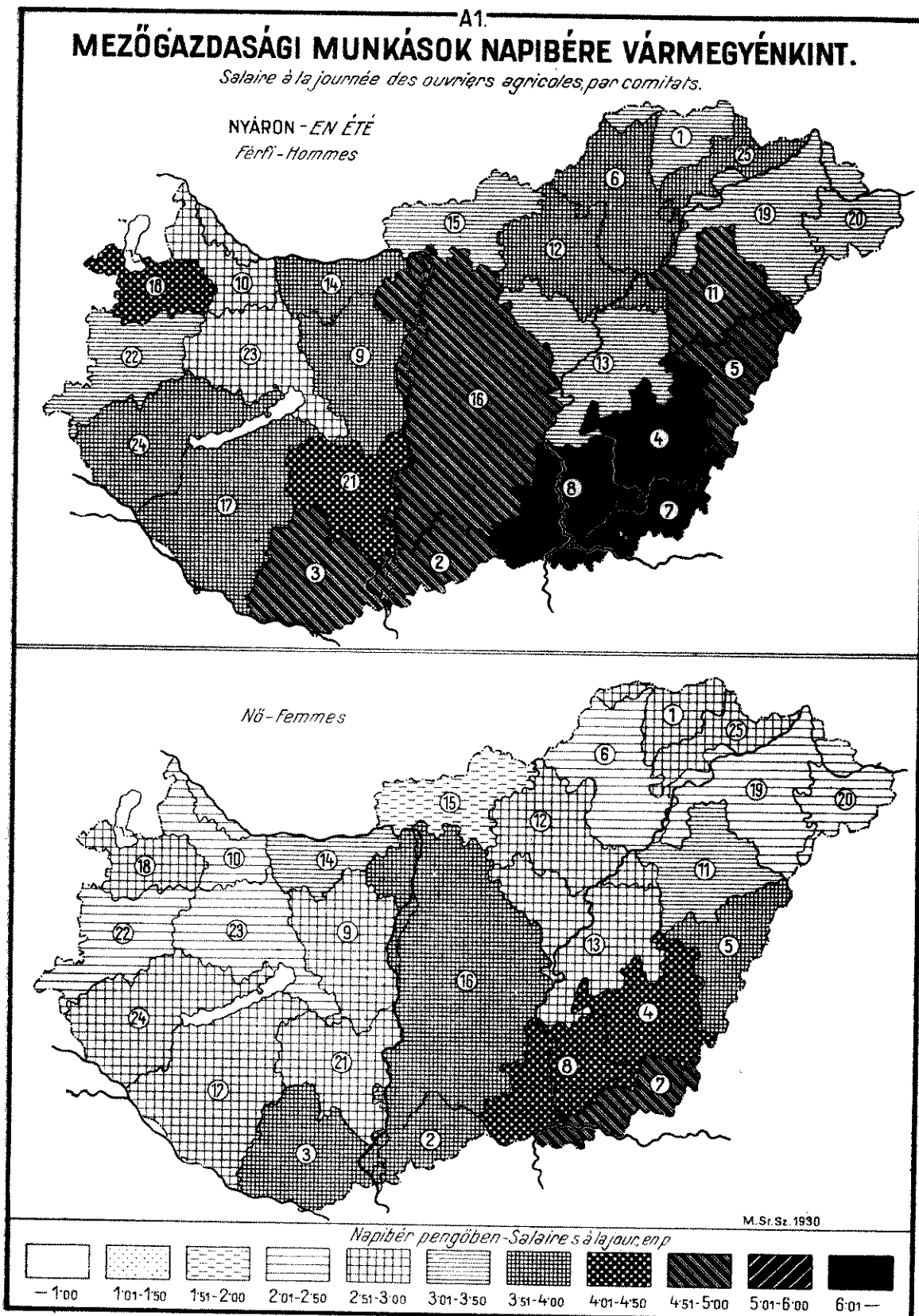
zunk, mert a természetbeni járandóságok pénzezenértékének kiszámítása nem egyszerű és megbízhatatlan adatokat eredményezhet. Elméletileg a kétféle munkabér úgy hozható összefüggésbe, hogy

$$M_1 + P = M_2$$

ahol M_1 a munkabér élelmezés nélkül, M_2 élelmezéssel és P az élelmezés pénzezenértéke. A gyakorlatban a természetben nyújtott élelmezés aránya és jelentősége sokféle-

kép módosul az élelmicikkek néme, minősége, sőt mennyisége szerint, főleg pedig a helyi piac árai szerint. Így a képlet gyakran csak durva megközelítésnek tekinthető. A bérvizonyokat tehát a továbbiakban az élelmezés nélkül megállapított bértételek alapján vizsgáljuk abban a feltevésben, hogy a magasabb készpénzbérek az élelmiszereket is pótolják s a munkabérvizonyok jellemzésére alkalmas adatokat nyújtanak.

A mezőgazdasági munkabérek várme-

Vármegye.

1. Abaúj-Torna.
2. Bács-Bodrog.
3. Baranya.
4. Békés.
5. Bihar.
6. Borsod, Gömör és Kishont.
7. Csanád, Arad és Torontál.
8. Csongrád.
9. Fejér.
10. Győr, Moson és Pozsony.
11. Hajdu.
12. Heves.
13. Jász-Nagykun-Szolnok.
14. Komárom és Esztergom.
15. Nógrád és Hont.
16. Pest-Pilis-Solt-Kiskun.
17. Somogy.
18. Sopron.
19. Szabolcs és Ung.
20. Szatmár, Bereg és Úgocsa.
21. Tolna.
22. Vas.
23. Veszprém.
24. Zala.
25. Zemplén.

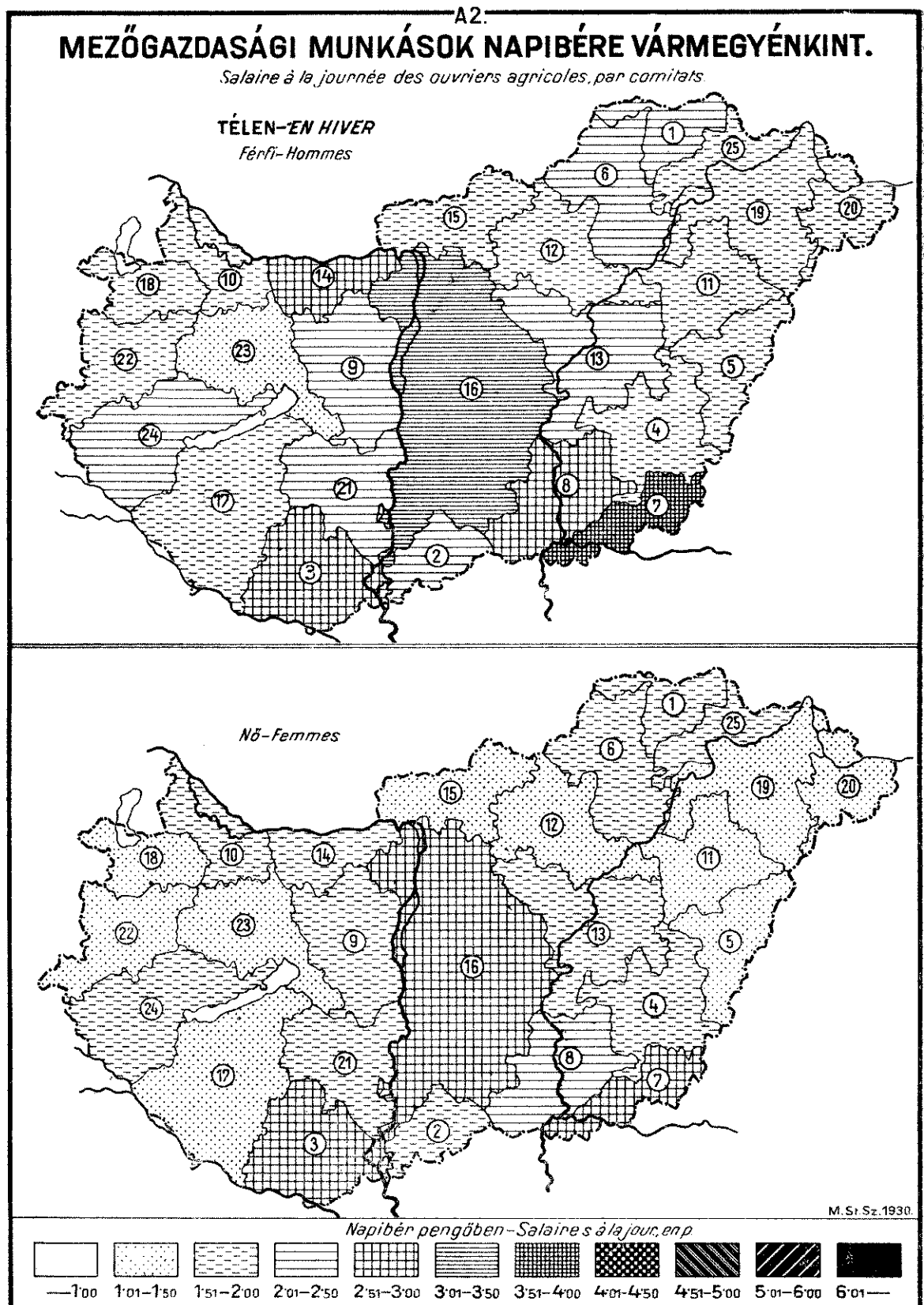
gyénként igen szétágazó tarka képet mutatnak. A legmagasabb nyári napibérek férfimunkásoknál pengőben Békés vm.-ben (6·50), Csanád, Arad, Torontál k. e. e. vm.-ben (6·50), Csongrád vm.-ben (6·50) fordulnak elő. Már jóval alacsonyabbak, de az átlagon felüli bérekkel (5·00) szerepelnek Bihar, Bács-Bodrog, valamint Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegyék. Legalacsonyabb a férfimunkabér szintén a nyári idényben Veszprém vm.-ben (2·60), azután Győr, Moson, Pozsony k. e. e. vm. (3·00), Szabolcs, és Ung k. e. e. vm. (3·10), Vas és Szatmár, Ugoicsa, Bereg k. e. e. vm. (3·20) következnek. Télen a téli munkák természetének megfelelően alacsonyabbak a munkabérek, a legnagyobb tételt itt a férfimunkásoknál Csanád, Arad, Torontál k. e. e. vm.-ben (4·00) találjuk és

ezenkívül csak még Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. (3·20) említendő. A téli minimum szintén Veszprém vm.-re esik (1·50), azután Somogy vm., Hajdu vm., továbbá Szabolcs és Ung k. e. e. vm. egyaránt 1·80 P bértételt mutatnak ki. A különbségek tehát igen nagyok. Ha ugyanis a minimumot 100-zal vesszük egyenlőnek, akkor a maximum nyáron 250, télen 267. A női munkások napibére alacsonyabb és nyáron 2·00—5·00 P télen 1·20—3·00 P-ig terjed, vagyis a divergálási mutató a női munkásoknál télen-nyáron 250.

A földművelésügyi minisztérium kimutatása által közölt átlagok számtani közép-arányosok. Megkíséreltük az átlagokat vidékenként és országosan mérlegelt átlagszámítással állapítani meg. A mezőgazda-

Vármegye.

1. Abaúj-Torna.
2. Bács-Bodrog.
3. Baranya.
4. Békés.
5. Bihar.
6. Borsod, Gömör és Kishont.
7. Csanád, Arad és Torontál.
8. Csongrád.
9. Fejér.
10. Győr, Moson és Pozsony.
11. Hajdu.
12. Heves.
13. Jász-Nagykun-Szolnok.
14. Komárom és Esztergom.
15. Nógrád és Hont.
16. Pest-Pilis-Solt-Kiskun.
17. Somogy.
18. Sopron.
19. Szabolcs és Ung.
20. Szatmár, Bereg és Ugocsa.
21. Tolna.
22. Vas.
23. Veszprém.
24. Zala.
25. Zemplén.

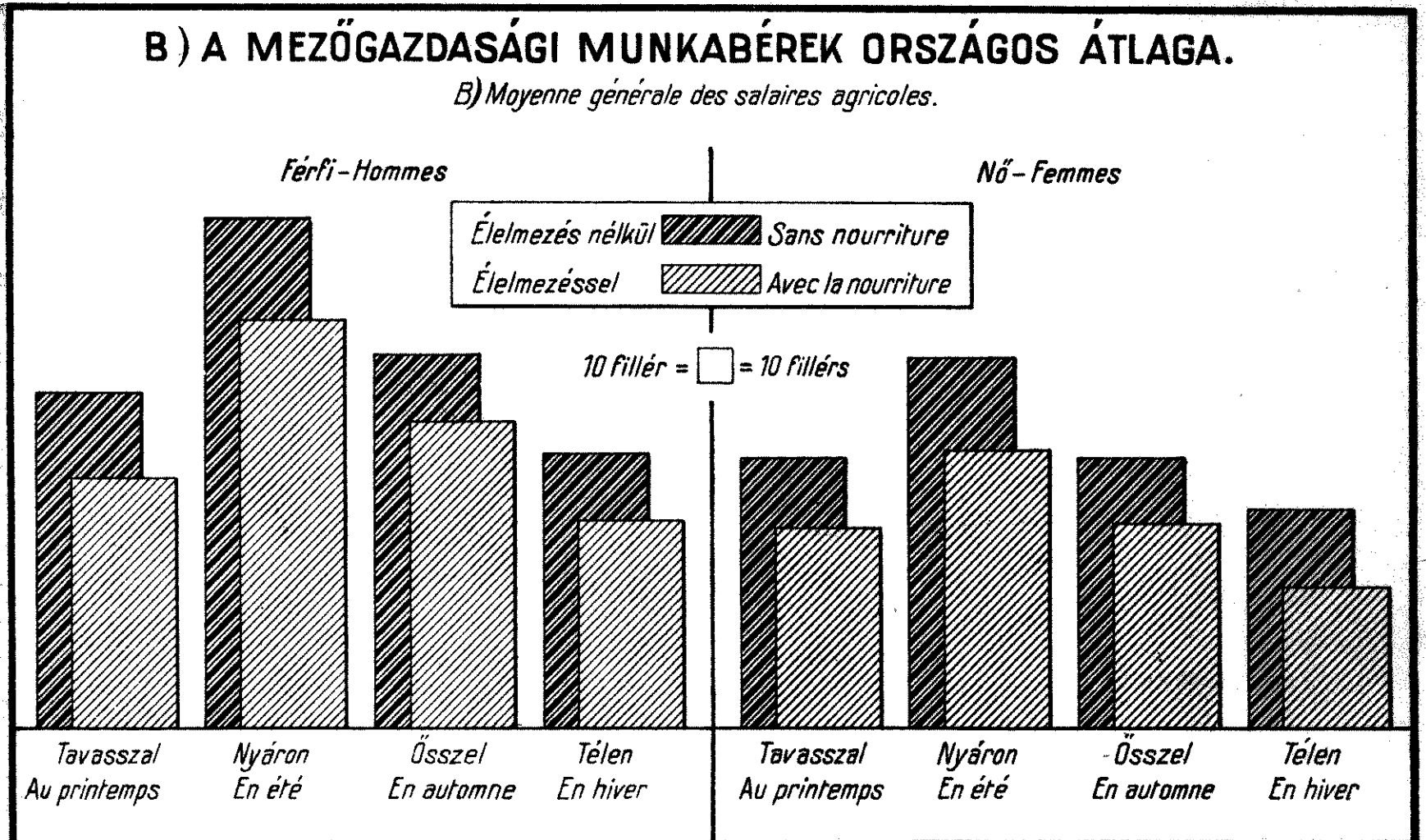

sági munkások száma ugyan csupán az 1920. évi népszámlálás alapján ismeretes, de ha a munkások számát az 1928. évi kiszámított népesség arányában emeljük, végeredményben nem követünk el nagy hibát, mert ha a viszonyok egyes vármegyékben észrevehetően megváltoztak is, az eltérések nagyrészt kiegyenlítik egymást és az így kiszámított mérlegelt átlagszámok minden valószínűség szerint csak elenyésző mértékben térnek el a valóságtól.

Az 1. tábla második része országreszjellegű gazdasági vidékenként tünteti föl az általunk számított átlagokat, nem és idény szerint. Az élelmezés nélkül megszábotott férfinapibér tavasszal 2,86, nyáron 4,37, ősszel 3,20 és télen 2,34 pengő. A napi munkabér az Alföldön a legmagasabb (nyáron

férfinél 4,81 pengő, nőnél 3,59 P). A két dombosvidék átlagai körülbelül 1 pengővel kisebbek és egymás közt nem nagyon különböznek. A női munkások napibére országos átlagban tavasszal 2,12, nyáron 3,17, ősszel 2,31 és télen 1,86 pengő.

Érdekes volna az országos átlagnál az idénybéreket is egy nevezőre hozni, annak megállapítása végett, mennyi az évi átlagos mezőgazdasági munkabér. Erre a célra azonban statisztikai szempontból biztos módszerünk támaszpont hiányában távolról sincs. De megemlíthetjük, hogy *Reichenbach Béla* egyetemi tanár üzemtani intézete szerint a kézimunkanap-szükség redukált férfimunkanap alakjában a következő: 1 nyári férfimunkanap, $\frac{2}{3}$ téli férfimunkanap, $\frac{2}{3}$ nyári női munkanap, $\frac{1}{3}$ téli női

munkanap és $\frac{1}{3}$ nyári gyermekmunkanap.¹⁾ Ez alapon számítva a redukált napibér évi átlagban 2·42 pengő volna ételmezezés nélkül. Az idénybérek számtani középárnyosa férfiaknál 3·19 P, nőknél 2·37 P. Ez a számítás azonban merev és helytelen. Véleményem szerint nem követünk el nagy hibát, ha úgy számítunk mérlegelt átlagot, hogy a tavaszi és őszi béreket 50—50-nel, a nyári béreket 75-tel, a téli béreket pedig 25-tel szorozzuk s a nyert összeget 200-zal osztjuk. E szerint a férfimunkások napi keresete átlag 3·45 P, a női munkásoké 2·53 pengő lenne. Statisztikai szempontból mindenestre elsősorban az egy éven át tényleg munkában töltött napok számát kellene ismernünk. Gyakran hallunk becslési adatokat a mezőgazdasági munkások évi keresményéről, ezek azonban teljesen megbízhatatlanok s kellő támaszpont hiányában ilyen becslésre nem is szabad vállalkozni. Természetesen mindezeket az adatokat csak a legnagyobb óvatossággal és fenntartással szabad értelmezni, *alacsony színvonaluk mégis ijesztően szembeszökő.* Az iparforgalmi munkavállalók napi átlagos keresete, az öregségi stb. biztosítási statisztika (1927) szerint, a gyermekmunkások és a háztartási alkalmazottak beszámításával is 4·43

¹⁾ Megjegyzendő, hogy a gyermekmunkabérek-nél a földművelésügyi minisztérium által kimutatott nyers országos átlagot (nyáron 1·70 P) használtuk.

pengő. Legsúlyosabb a ninestelen mezőgazdasági munkások helyzete, akik kizárólag két kezük munkájából élnek. A törpebirtokosok megélhetési viszonyai körülbelül az ipari munkavállalók viszonyainak szintjén mozoghatnak.

A mezőgazdasági munkabérek országos átlagait egyébként nem és idény szerint a B) ábra világítja meg.

Fentebb láttuk azokat a nagy különbségeket, amelyek a munkabérek között vidékenként és vármegyénként előfordulnak. A munkabérvizonyoknak ilyen sokféleségét az A) rajz térképei szemléltetően mutatják. Milyen tényezők lehetnek azok, amelyek a munkabér-adatsorok változatosságát és jelentékeny szórását előidézik? Valószínűleg nem egy okra vezethető vissza ez a jelenség s a különböző okok különböző fokú hatóerővel játszanak közre. Az okok kutatásánál, sajnos, közvetlen, világos és elégséges adatok nem állnak rendelkezésünkre, hiszen ilyen adatokat csak egy önálló, részletes (s ezért költséges) felvétel szolgáltathatna. Kézenfekvő meggondolás alapján mondhatjuk azonban, hogy a mezőgazdasági munkabérek nagyságát elsősorban az alábbi körülmények szabhatják meg:

1. Az elsőrendű szükségleti cikkek helyi piaci árai. Bár a mai Magyarország területe kicsiny s közlekedési hálózata eléggé fejlett, mégis jelentékeny eltérések lehetnek az

egyes piacok árai közt, különösen vidéken. Sajnos, a kiskereskedelmi árstatisztika csak az egész országra jellemző, vagy éppen csak budapesti árszínvonalról tájékoztat s ezenkívül a Statisztikai Évkönyv csak tíz vidéki város piaci árait közli. Ez nagyon gyér adat ahhoz, hogy az összefüggéseket kutatni lehessen. A jövőben célszerű volna a piaci árakat, ha nem is községenként, legalább járásonként összeírni. Legalább ismerni kellene a kenyérliszt, burgonya, bab, szalonna, tej, tojás s a marhahús piaci árait. Ezekből az élelmicikkekből bizonyos alaplmenyiségek alapján (1 kg kenyér, 1 liter tej, 1 tojás stb.) kellene az országos átlagot kiszámítani s az árak eltéréseit jelzőszámok segélyével vizsgálni.

2. A jobban fizetett munkanemek különböző részesedési aránya a végzett munkamennyiségben. Ez a különbség származhat a művelési ágak eltérő arányából, de a terméseredmények területenként való kedvezőbb, vagy kedvezőtlenebb alakulásából is.

3. A népsűrűség, a nagyvárosok közelsége, vagy a nagyon népes községek gyakorisága (Alföld). Valószínű ugyanis, hogy a népesebb, bonyolultabb gazdasági életet élő területeken az árak magasabbak, az igények nagyobbak s a munkásátáramlás nagyobb lehetősége a munkavállaló javára esik a mérlegre.

4. Talán a birtokkategóriák különböző megoszlása, a részben sajátjukat művelők, részben bérmunkát vállalók nagyobb aránya szintén közrehatnak a munkabérek alakulásánál. A felsoroltakon kívül általában a kereslet és kínálat hullámozásán kívül szám-talan más állandó és időleges ok működhet közre.

A statisztikai kutatásnak a korrelációs számítás az a fegyvere, amellyel a különböző jelenségek adatsorainak összefüggési viszonyait leginkább képes kifürkészni. Ezúttal nincsenek előttünk kellő hosszúságú, kellő mértékben tagolt adatsorok (az N. szám aránylag kicsi), mégis megkíséreltünk néhány korrelációs számítást. Az eredmények nem mondanak sokat, határozott következtetésekre nem alkalmasak, de sejtetni engedik azokat a törvényszerűségeket, amelyeket elgondolásunk alapján vázlatosan felsoroltunk. A szántóföld területének az összes területhez viszonyított százaléka és a munkabéradatok összefüggését esetleg jelző mutatószám $r = + 0.347$. A népsűrűséget illetőleg (négyzetkilométerenként) $r = + 0.384$, a kisbirtokok (100 holdon alul) százalékos arányát illetőleg pedig

$r = + 0.368$. A földművelésügyi minisztérium kimutatja a szántóföld árát birtokkategóriánként. Ebből csak igen halaványan lehet következtetni a piaci árakra, a munkabérekkel való összefüggést a számítás nem is igen mutatja ($r = + 0.237$). Még kevesebb sikerrel járt az átlagos termésből való kiindulás. Úgy látszik, a mezőgazdaságban a munkabér nemcsak mint megélhetési forrás, de mint termelési költség is rendkívül különböző szerepet játszik az ország egyes vidékein. Ezeket az eredményeket csak éppen megemlítjük itt s a jövőtől várjuk az esetleges felvilágosítást, amikor majd több évi időközt vehetünk szemügyre s a területi adatokat járásonként fogjuk részletezhetni.

A földművelésügyi minisztérium a szőlőmunkák napszámbeit az 1928. évről munkanemenként mutatja ki. Az országos átlagok nyitásért 2.60 P, metszésért 3.20 P, kapálásért 3.00 P, permetezésért 3.80 P, kötözésért 2.60 P, szedésért 2.20 P, hordásért 2.70 P, préselesért 3.10 P, végül fedésért 2.50 P napibér. Legjobban fizetik tehát a permetezést, legkevésbé a szedést. Vidék szerint a Dunántúli-Dombosvidéken találjuk a legmagasabb munkabéreket — permetezés 4.00 P, préseles 3.30 P, metszés 3.10 P stb. — a szőlőmunkáknál tehát nem az Alföld vezet, mint az általános mezőgazdasági béreknél. Vármegyénként a divergálási mutató a szőlőmunkák napszámbeitereinél valamivel magasabb, mint az általános mezőgazdasági béreknél, így pl. a permetezésnél a mutató 290.

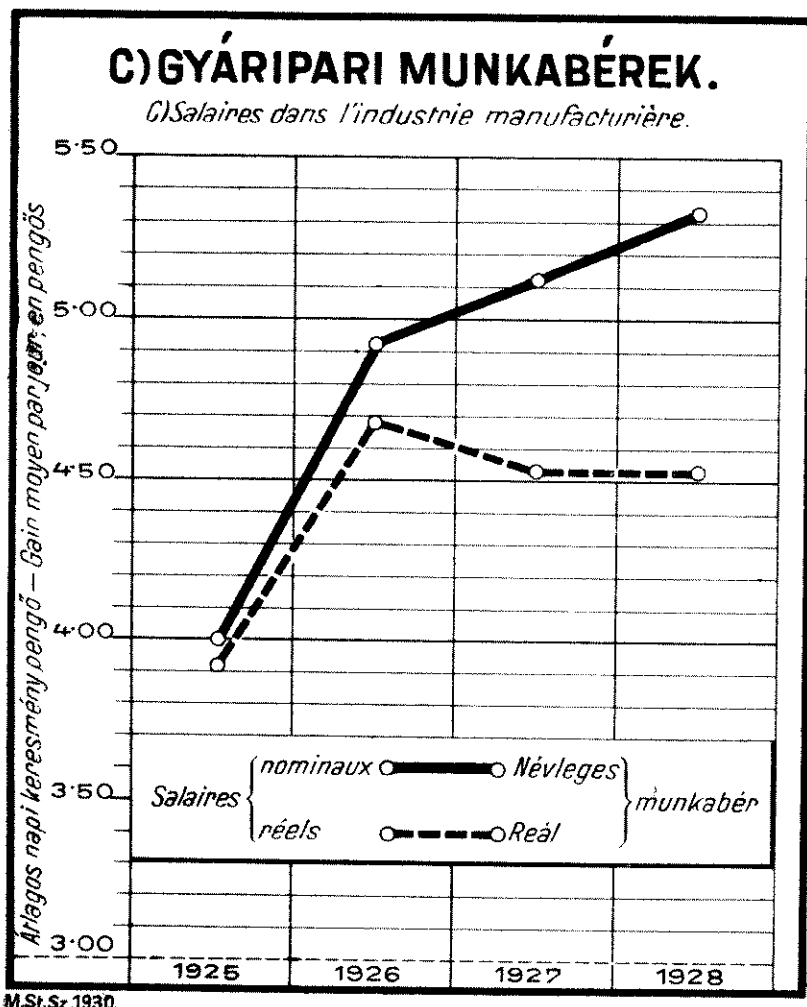
B) Ipari munkabérek.

Az 1927. évi ipari munkabérek ismeretetésénél az öregségi, rokkantsági, özvegyeségi és árvasági biztosítási előkészítő statisztikai felvétel alapján módunkban volt az iparforgalmi alkalmazottak munkabérvizonyait pontosan és részletesen megrajzolni. Természetesen ilyen terjedelmes felvételt nem lehet évenként megismételni, de nem is szükséges, mert a munkabérek nagy tömegekre vonatkozó átlagos színvonalában lényeges eltolódás hosszabb időn át nem jön létre. A munkabérekre vonatkozó egyéb felvételt elégséges tehát öt-tízévenként megismételni s évenként csak a szokásos, részben közvetett forrásokat használni fel. Ezek a források a gyáripari termelési és üzemi statisztika, a társadalmi biztosítási statisztika, a hatósági munkaközvetítők útján felajánlott munkabérek kimutatása, végül a vas-

és gépipari munkások tényleges átlagos keresetére vonatkozó érdekképviseleti összeállítás.

I. A gyáripari statisztika béradatai.

A gyáripari üzemi és termelési statisztika 1928. évi eredményei (Statisztikai Havi Közlemények 1929. évi 7—9. füzet 560. lap) szerint 3.578 ipartelepen évi átlagban 238.111 munkásnak 364.0 millió pengő munkabér fizettetett ki. Egy munkás átlagos évi keresménye tehát 1928-ban 1.529

pengő volt, 59 pengővel több, mint 1927-ben. Fontosabb azonban az átlagos napibér, mely az évi átlagos munkáslétszám és a tényleg munkában töltött napok száma alapján számítható ki. Így a tényleges átlagos napi kereset meg, amely a munka jövedelmezőségének és a megélhetési viszonyoknak vizsgálatánál gyakran használhatóbb adat, mint a bérszerződésben megállapított időbér. A tényleg munkában töltött munkanapok száma a gyáriparban az 1928. évben 68,316.353 volt, egy munkásra tehát 287 munkanap esett, ugyanannyi, mint 1927-ben. Az évi keresményből egy munkanapra 1926-ban 4.92, 1927-ben 5.12 és 1928-ban 5.33 pengő jutott. A névleges munkabérek színvonala a gyáriparban 1928-ban 4.1%-kal nőtt, körülbelül

ugyanannyival, mint 1927-ben. A reál-munkabér azonban, minthogy a megélhetési jelzőszáma a hivatalos árstatisztika szerint (1913 = 100) 1927-ben 113.0, 1928-ban 117.6 volt, mindkét esztendőben változatlanul 4.53 békebeli vásárló erejű pengőnek felel meg.

A névleges és reál-munkabér hullámzását az utolsó négy esztendőben a gyári jellegű ipartelepekre vonatkozólag C) rajzunk mutatja. Kedvezőtlen tünet, hogy a reál-munkabér szintje, amely 1925-ben még egészen közel esett a névleges munkabéréhez, az utolsó két évben mennyire elválk attól s inkább csökkenő irányzatot mutat. Az 1929. évre azonban e téren javulás lesz megállapítható, ha a névleges munkabérek átlaga nem csökken, mert a megélhetési jelzőszám az élelmiszerek olcsóbbodása folytán észrevehetően javult.

A névleges munkabérek napi átlaga ipari főcsoportonként igen különböző. Az átlagos napi kereset ugyanis a sokszorosító és műiparban 9.46, a közhasználatú villamos áramfejlesztőtelepeknél 7.52, a gépgyártásnál 6.04, a vas- és fémiparban 5.80 pengő volt. Legalacsonyabbak a napibérek a szövő-fonóiparban (4.19 P), a kő-, agyag- és üvegiparban (4.64 P), valamint az élelmezési és élvezeti cikkek gyártásánál (4.68 pengő). Közepes napibérátlagokat találunk a vegyészeti iparban (5.38 P), a fa- és csontiparban (5.24 P), a bőr-, sörte-, toll- stb. iparban (5.06 P), a ruházati iparban (5.00 pengő), végül a papirosiparban (4.92 P). A divergálási mutató az ipari főcsoportok között (minimum = 100) 226.

A gyáripari statisztika a napi munkabérek kiszámítására szükséges adatokat iparáganként is kimutatja. Itt már nagyobb eltéréseket találunk. A sokszorosító- és műipartól eltekintve, mely egyúttal főcsoportot képez, a következő szélsőségeket találjuk. Magas a napi munkabér a faredőnygyártásnál (8.12 P), a gázgyártásnál (7.98 pengő), a dongafaedény-gyártásnál (7.38 pengő), az üvegesiszolásnál és köszörülésnél (7.24 P), a közhasználatú vízműveknél (6.95 P), továbbá az arany- és ezüstárak készítésénél (6.90 P). Alacsony munkabéret mutatnak ki a magtisztítótelepek (2.51 pengő), a pipakészítés (2.54 P), a kések, ollók gyártása (3.38 P), a gyufagyártás (3.55 P), a nádszövetek, szalmafonatok készítése és kosárkötés (3.65 P). A divergálási mutató az iparágak között 323.

II. A társadalmi biztosítási statisztika béradatai.

A Társadalmi Biztosítási Statisztikai füzetek a tagok létszámáról és napibérosztály szerint való megoszlásáról évenként oly adatokat közölnek, amelyek a kifizetett napibérek és az átlagos napibérek alakulását évnegyedenként tüntetik fel (az évnegyed utolsó napjára vonatkozólag). Ezek az adatok alkalmasak arra, hogy az iparforgalom körében dolgozó munkavállalók munkabérvizonyait nagy tömegekre vonatkozó átlagszámok segítségével világíthassuk meg. Az adatok értelmezésénél figyelembe kell azonban vennünk, hogy a társadalmilag biztosított egyének átlagos napibére mindig alacsonyabb szinten mozog, mint akár a gyáripari hivatalos statisztika, akár az egyes érdekképviselők által készített kimutatás átlagos béradatai. A biztosított alkalmazottaknál ugyanis a háztartási alkalmazottaktól, akiknek adatait táblázatainkból kihagytuk, eltekintve is csökkenti a bérátlagot egyrészt a felső bérhatár, melynek következtében a legjobban díjazott réteg bérvizonyairól itt nincsenek adatok, másrészt a közép- és kisipari alkalmazottak jelentékeny száma a maguk csekélyebb munkabérátlagaival. Szembeállítva a különböző adatforrásokat, a következő képet kapjuk:

	Napibér P
Gyáripari stat.	5.33
Vas- és gépipar (érdekképviselési stat.	5.37
Öregségi, rokkantsági stb. stat.	4.43
Munkaközvetítői stat.	4.24
Társadalmi biztosítási stat.	3.65

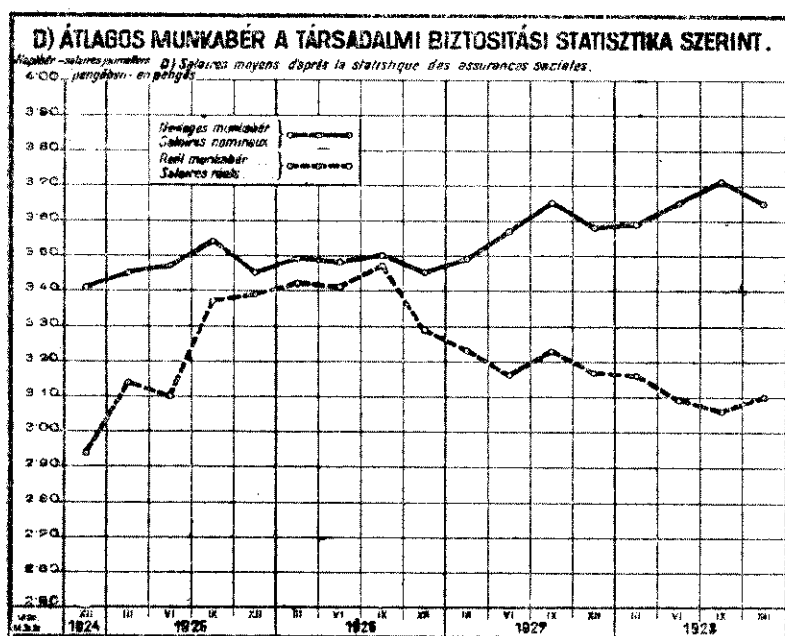
Megjegyzendő, hogy az öregségi stb. statisztikai adat az 1927. évre, a többi adat az 1928. évre vonatkozik. Az elmondottakból következik, hogy a társadalombiztosítási statisztikai adat nem tükrözi vissza az iparforgalmi dolgozó népesség egészének kereseti viszonyait, mégis két okból igen használható. Egyrészt ugyanis nagy tömegekre vonatkozik ($\frac{3}{4}$ millió munkavállalóról van itt szó), másrészt időbeli hullámzása hű képét adja a beállott változásoknak. A társadalmi biztosítási statisztika jelentőségét és magyarázatát a munkabérek vizsgálata szempontjából egyébként az 1927. évi tanulmányomban (Magyar Statisztikai Szemle 1928. évi 8. szám) bőven kifejtettem, rámutatva ott az előnyökre és hátrányokra, a kihagyásokra (háztartási alkalmazottak, M. Á. V. és azok okaira) és az adatsorok képzésének módjára.

2. A biztosított alkalmazottak száma és átlagos napibére az 1924—1928. években.

Nombre et salaire journalier moyen des employés et ouvriers assurés en 1924-1928.

Időpont Epoque	A biztosított alkalmazottak létszáma Nombre des ouvriers et employés assurés	A kifizetett napibér Salaire journ. payé	Átlagos napibér Salaire journ. moyen
			P — pengős
Férfi — Hommes			
1924. XII. 31.	539.817	1,958.831	3.63
1925. III. 31.	510.317	1,876.999	3.67
" VI. 30.	516.704	1,909.982	3.69
" IX. 30.	536.706	2,017.622	3.76
" XII. 31.	504.786	1,854.938	3.67
1926. III. 31.	527.847	1,943.575	3.99
" VI. 30.	543.122	1,990.428	3.77
" IX. 30.	571.700	2,126.031	3.71
" XII. 31.	543.577	1,988.897	3.67
1927. III. 31.	563.113	2,086.082	3.70
" VI. 30.	621.231	2,350.889	3.78
" IX. 30.	652.451	2,518.934	3.86
" XII. 31.	595.540	2,255.372	3.79
1928. III. 31.	610.306	2,326.677	3.81
" VI. 30.	632.993	2,453.898	3.88
" IX. 30.	648.928	2,548.120	3.93
" XII. 31.	590.157	2,283.211	3.87
Nő — Femmes			
1924. XII. 31.	150.574	393.202	2.58
1925. III. 31.	148.806	394.798	2.64
" VI. 30.	144.308	387.822	2.67
" IX. 30.	148.820	407.863	2.73
" XII. 31.	145.954	403.027	2.76
1926. III. 31.	154.033	437.154	2.87
" VI. 30.	155.648	440.592	2.83
" IX. 30.	162.437	452.516	2.79
" XII. 31.	159.967	444.447	2.79
1927. III. 31.	171.584	480.959	2.80
" VI. 30.	181.809	515.885	2.84
" IX. 30.	186.247	543.222	2.92
" XII. 31.	176.255	512.121	2.91
1928. III. 31.	187.689	538.240	2.87
" VI. 30.	190.089	547.269	2.88
" IX. 30.	189.944	561.340	2.96
" XII. 31.	177.328	517.601	2.92
Együtt — Ensemble			
1924. XII. 31.	690.391	2,352.033	3.41
1925. III. 31.	659.123	2,271.797	3.45
" VI. 30.	661.012	2,297.804	3.47
" IX. 30.	685.526	2,425.485	3.54
" XII. 31.	650.740	2,257.965	3.46
1926. III. 31.	681.880	2,380.729	3.49
" VI. 30.	698.770	2,431.020	3.48
" IX. 30.	734.137	2,578.547	3.50
" XII. 31.	703.544	2,433.344	3.45
1927. III. 31.	734.697	2,567.041	3.49
" VI. 30.	803.040	2,866.774	3.57
" IX. 30.	838.698	3,062.156	3.65
" XII. 31.	771.795	2,767.493	3.58
1928. III. 31.	797.995	2,864.917	3.59
" VI. 30.	823.082	3,001.167	3.65
" IX. 30.	838.872	3,109.460	3.71
" XII. 31.	767.485	2,800.812	3.65

A 2. táblázat a kötelezőleg biztosított alkalmazottak számát, a kifizetett napibér összegét és az átlagos napibért az 1924—1928. évekről negyedévenként tünteti föl. A biztosított tagok létszáma a fentebb említett kategóriák nélkül az 1924. év végén 690.391 volt és 1925. év végére a szanálási válság miatt 650.740-re csökkent. Majd az 1926. év végén 703.544 és 1927 december 31-én 771.795 volt. Utolsó adatunk az 1928. év végéről szól 767.485 biztosított alkalmazottal. A csekély (0·6%-os) csökkenés már az 1929. évi válság előjele. Az évi maximum rendszeren szeptemberre esik, így az elért fő-

maximum is 1928 szeptember 30-án 838.872 volt. Megjegyzendő, hogy a biztosított tagok létszáma a munkabérstatisztika szempontjából kihagyott csoportokkal együtt az 1928. év végén 1,010.108 volt.

A biztosított alkalmazottak munkaadói 1928 december 31-én 2·80 millió pengő munkabért fizettek ki. A kifizetett napibér azonban a második és harmadik évnegyedben a 3 millió pengőt is túlhaladta. Az iparforgalmi népesség 1928. évi munkajövedelme, ha 300 munkanapot számítunk s a negyedévi adatok mérlegelt átlagát számítjuk ki, 883·23 millió pengőt tett. Az emelkedés az előző évvel szemben 53·0 millió pengő, vagyis 6·4%. A kifizetett munkabérek összegéből a gyáripari munkabérekre kétötöd rész (41%) jutott, érthető tehát, hogy az alkalmazottak nagyobb felének a bányászati, közép- és kisipari, valamint a kereskedelmi alkalmazottaknak béradatai lényegesen módosítják a végleges átlagot. Az átlagos napibér a biztosított munkavállalóknál az 1924. év végén 3·41 pengő volt és kétévi stagnálás után, 1927-ben 3·58 pengőre emelkedett. Végül az 1928. év végén 3·65 pengőt tett, vagyis a névleges

munkabér emelkedése az utolsó esztendőben csak alig 2·0%-nak felelt meg.

A D) rajz a névleges és a reálmunkabér hullámzását mutatja az 1924—1928. évek folyamán. A társadalmi biztosítási statisztika ugyanazt a jelenséget igazolja, amit a gyáripari termelési statisztika alapján megállapítottunk. A reálmunkabér az 1924. év végén volt legalacsonyabb, azután másfél éven át nemcsak emelkedett, hanem 1926 szeptemberében erősen meg is közelítette a névleges munkabér szintjét. Azóta az olló két ága erősen szétválik s csak az 1928. év utolsó negyedében mutatkozik jele annak, hogy a következő évben a megélhetési viszonyszám javulni fog.

Az átlagos napibérek idényhullámzása szűk határok közt mozog. Ha az 1925—1928. évi adatok alapján az évi átlagot 100-zal vesszük egyenlőnek, akkor a negyedévi átlagos jelzőszámok a következők:

	Taglétszám		Napibér	
	férfi	nő	férfi	nő
III.	96·5	99·1	100·0	98·9
VI.	100·9	100·5	99·7	99·3
IX.	105·1	102·9	100·8	100·7
XII.	97·5	98·7	98·9	100·7

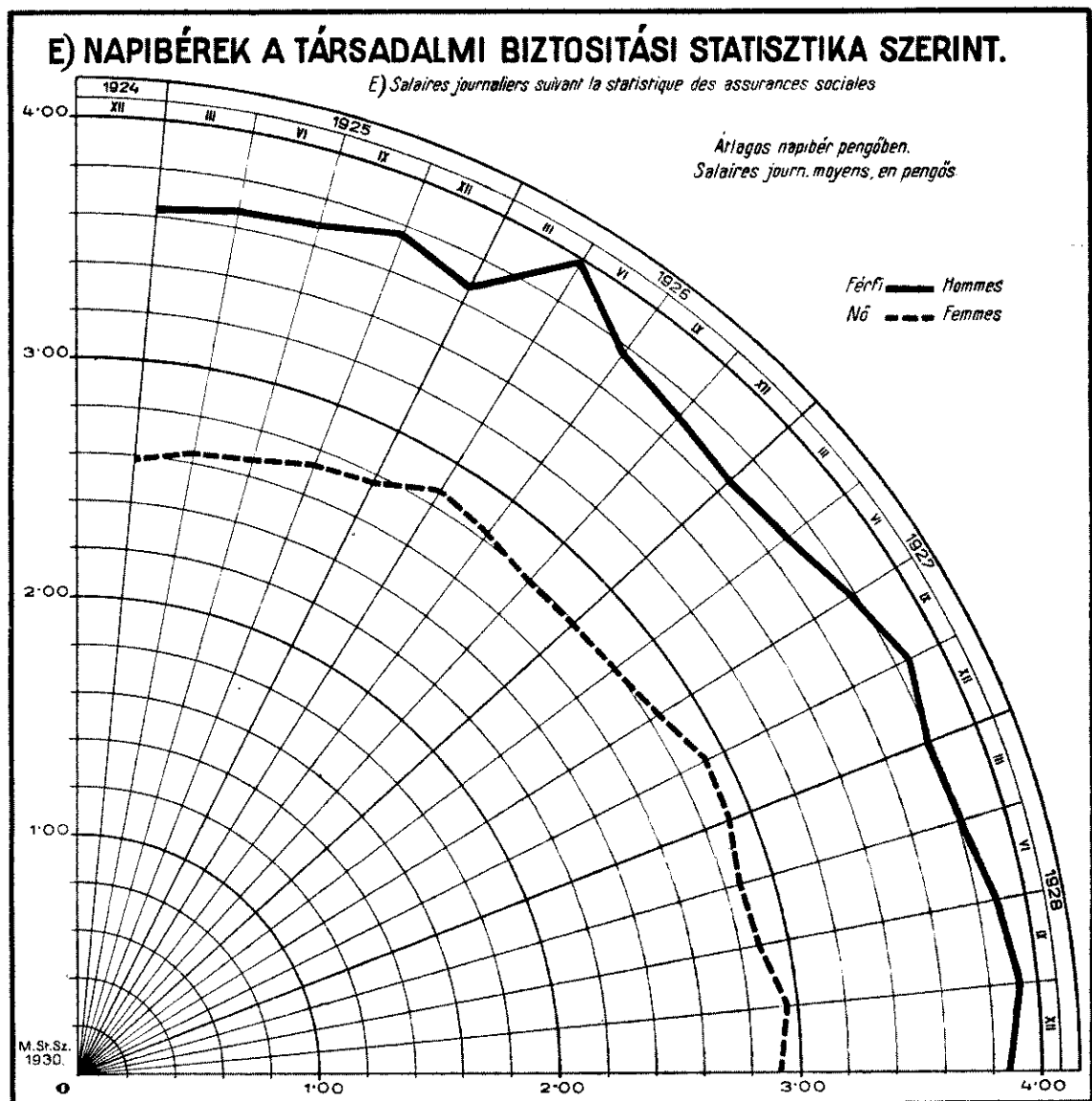
A taglétszám kilengése valamivel nagyobb a napibérek mozgásánál. Úgy látszik tehát, hogy a bejelentett és kijelentett tagok bér szerint való rétegződése állandóságra törekszik s a szélsőségeket lefaragja.

A biztosított tagok létszámának 76·9%-a férfimunkás volt. Ezek átlagos munkabére az 1928. év folyamán 3·79 pengőről 3·87 pengőre, vagyis 2·1%-kal emelkedett. A növekedés aránya tehát az előző évinél (3·6%) is kisebb. Az idénymaximum a férfialkalmazottaknál 1927-ben 3·86, 1928-ban 3·93 pengő volt. A női alkalmazottak arányszáma 1927-ben 22·8, 1928-ban 23·1% volt. A női munkások átlagos napibére azonban úgyszólván változatlan (2·92 P). Az idénymaximum a nőknél 1927-ben 2·92, 1928-ban 2·96 pengőt tett. A női munkabéreknél a múltban nagyobb volt a hullámzás, újabban azonban bizonyos pangás észlelhető. A munkabérek alakulását nem szerint igen jól jellemzi E) ábránk, amely polárkoordinátákban tünteti föl az 1924—1928. évi adatokat. A színvonalkülönbség a férfi- és női munkabérek közt (körülbelül egy pengő) meglehetősen állandó. A férfimunkabérvonal kiugrásainak megfelelően a nők vonalánál ugyanazon a helyen jelentkeznek a hullámhegyek és hullámvölgyek, de erősen letompított mértékben.

A társadalmi biztosítási statisztika tanúsága szerint jó egybehangzásban a gyáripari termelési adatokkal a névleges munkabér akár évi átlagban, akár évvégi állapot szerint a szanálás óta csekély mértékben emelkedik (az utolsó évben alig 2%-kal), viszont a reálmunkabér több, mint két év óta csökken (az 1928. évben 2·2%-kal). Az ország gazdasági helyzete a mezőgazdasági válság és a külkereskedelmi forgalmi nehézségek miatt nem volt kedvező, de súlyosbodás csak az 1929. év folyamán állott be s így a munkapiac helyzete s a munkanélküliek száma az 1928. év folyamán még nem változott lényegesen. Tavaly is rámutattunk a belföldi fogyasztóképesség gyöngé voltára, a helyzet ezen a téren azóta csak rosszabbodott. Az élelmiszerek olcsóbbodása csak azt fogja eredményezni, hogy a névleges és reálmunkabér görbéje közelebb simul egymáshoz, de az általában alacsony munkabér lényeges javítása, ami minden tekintetben gazdasági fölélénkülést jelentene, ügylátszik még sokáig várat magára.

A 3. tábla a biztosított alkalmazottak napibérosztály szerint való megoszlását foglalja magában. A napibérosztályoknak hivatalosan megállapított kereteit és átlagértékeit az 1927. évi munkásbiztosítási reform az 1928. évre vonatkozólag még nem érintette, csak az 1929. év január 1-én lépett életbe az új több napibérosztályból álló rendszer. Ezért az utolsó négy évről még egyöntetűen és összehasonlításra alkalmas módon állíthatjuk össze a taglétszám hullámozását napibérosztályonként.

A legnépesebb a VIII. napibérosztály, hová a tagok negyedrésze (25·0%-a) tartozott. Ez a viszonyszám kisebb idénykilengésektől eltekintve évek óta emelkedik, az 1924. év végén még 21·4%, az 1927. év végén pedig 23·4% volt. Az átlagos napibér a társadalmi biztosítási statisztika alapján számítva nemcsak azért alacsonyabb a való-

ságnál, mert a felsőbb bérhatár kizárja a magasabb díjazású egyéneket, hanem időnként azért is, mert a legmagasabb napibérosztályba tartozók tényleges átlagos keresete magasabb lehet a hivatalos átlagnál (6 pengőnél), pedig a legmagasabb napibérosztályba az 1928. év végén 191.764 alkalmazott tartozott. A IV. napibérosztály részesedése az összes taglétszámából 13·8%, az V. osztályé 13·1%. Az előbbi osztály létszáma csökkenő irányzatot mutat (1925-ben még 15·3% volt). A III. napibérosztályba 11·3%, a VI-ba 10·1% biztosított jutott. Az I. napibérosztályba a biztosított munkavállalók tizedrésze (10·5%) tartozik. Ilyen alacsony (átlag 80 fillér) napibért tanoncok, ifjú és kezdő munkások és női munkások kapnak. Legnéptelenebb a VII. és II. napibérosztály 8·6%-nyi, illetőleg 7·6%-nyi részesedéssel. A gyakorlati szempontból történő bérosztályozás nagy szociális statisztikai haszonnal jár, mert a munkabérviszonyokat kutató nemcsak az átlagos bérszínvonalat keresi, hanem azt is vizsgálja, mekkora tömegek szynylódnak alacsony munkabérek mellett, hogy milyen mértékben s

milyen állandósággal javul a legmagasabb munkabérosztályokba bejutó dolgozók tényleges és viszonylagos száma.

A társadalmi biztosítási adatok alapján megállapított munkabérek részletezését foglalkozási jelleg szerint ezidőszerint nem tartjuk szükségesnek, mert ezek az adatok a biztosítási szervek korlátolt csoportosíthatósága miatt úgyis csak megközelítő jellegűek és azonkívül az 1927. évi öregségi stb. előkészítő statisztika pontos és nagy tömegekre vonatkozó foglalkozási adatai még jó ideig nyugodtan használhatók.

A M. Á. V. biztosító intézet az 1924. évről átalakulás miatt nem szolgáltatott adatokat, ezért későbbi adatait a táblázatoknál nem vettük figyelembe s azokat külön kell ismertetnünk. A vasúti s általában a közlekedési vállalatok biztosító intézetei közül természetesen a M. Á. V.-é a legnagyobb. Az intézet kötelékébe az 1927. év végén 99.284, az 1928. év végén 94.817 biztosított alkalmazott tartozott. A létszám tehát 4·5% -kal csökkent. A tagok között 81.951 férfi és 12.866 nő volt. A tagok megoszlásánál napibérosztályok szerint a legmagasabb napibérosztály térfoglalása itt is mutatkozik. Az 1927. év végén a VIII. napibérosztályba a tagok 18·0% -a, az 1928. év végén már 21·7% -a (20.535 egyén) tartozott. A legalacsonyabb osztályok arányszáma viszont csökken s az 1928. évben az I. osztályban 4·5% -ot, a II. osztályban 8·8% -ot (1927-ben 9·8% -ot) tett. A női munkások közül azonban legtöbb — 3.316 (25·8%) — a II. osztályba tartozott és az I. osztály részesedése is náluk 15·4% volt.

Az átlagos napibér a M. Á. V. biztosító intézet alkalmazottainál 1927-ben 3·46, 1928-ban 3·65 pengő volt, tehát az emelkedés mértéke (5·5%) jóval fölülhaladta az országos átlagot. Nem szerint a férfiak átlagos napibére 3·87, a nőké 2·92 pengő volt.

III. A hatósági munkaközvetítők béradatai.

Az Állami Munkaközvetítő Hivatal a budapesti intézet és a vidéki intézetek által közvetített munkásoknak felajánlott munkabérekről hetenkint jegyzéket készít és azt a további feldolgozás végett a statisztikai

hivatal rendelkezésére bocsátja. A jegyzék a foglalkozási ágakat és árnyalatokat a gyakorlati életben előforduló megnevezéssel és osztályozással részletekbe menően különbözteti meg. A felajánlott időbéreket órabér, napibér, hetibér és havibér alakjában tünteti föl, néhol a minimális és maximális tétel külön kimutatásával s minden előfordult tétel mellé feljegyzi a közvetítések számát, amelyeknél az a tétel előfordult. Mutatja továbbá azt a feldolgozás szempontjából fontos körülményt is, hogy a felajánlott munkabér kizárólag készpénzbér-e vagy természeti járandósággal jár együtt. A természeti járandóság leggyakrabban élelmezés vagy ellátás, itt-ott lakás is. A természetbeni járandóság mértéke és pénze egyenértéke nincs kimutatva. A foglalkozási ágon belül a jegyzék a nemén kívül gyakran a munkajelleget is megkülönbözteti, mint pl. szak- és segédmunka, állandó és kiegészítő munka, nehéz és könnyű munka stb.

A statisztikai hivatal a heti jegyzékek alapján csak a kizárólag készpénzben kifejezett munkabér ajánlatokat dolgozza föl. Azután a heti adatokat úgy vonja össze, hogy a mérlegelt átlagszámítás módszerével havi és negyedévi átlagokat számít. Az időbérek különböző alakját (havi-, heti- és napibér) órabérre kell átszámítani, mert az adatok túlnyomó része órabérben van kimutatva. A foglalkozási árnyalatokból a földolgozás foglalkozási ágakat, különböző csoportokat és főcsoportokat képez, különös figyelemmel arra, hogy a foglalkozási árnyalatok összevonása s az egyes foglalkozások csoportosítása évről-évre szigorúan azonos elvek szerint történjék. Az eredeti jegyzékben szereplő foglalkozási árnyalatok és munkanemek száma Budapesten 1927-ben 247, 1928-ban 213, a vidéken 1927-ben 96, 1928-ban 98 volt. Nagyobb időközökben (5—10 évenként) célszerű volna teljesen részletes foglalkozási kimutatást készíteni, ezáltal azonban erre helyszűke miatt nem kerülhetett sor.

A munka jövedelmezőségének kutatásánál a munkaközvetítők béradatai egészen más jelentőséggel bírnak, mint a többi statisztikai forrás adatai. Az utóbbiak ugyanis a népesség kisebb-nagyobb rétegéről (mezőgazdasági munkások, ipari munkások, gyár-

ipar stb.) kisebb-nagyobb, de sok egyént magába foglaló tömegekről egy-egy időpontban teljes képet adnak és segítségével az átlagos munkabéretet az összes tényleg előforduló munkabér-kategóriák bevonásával lehet kiszámítani. A munkaközvetítők révén viszont csak képviseleti adatokat kapunk, csak a legújabbban megnyílt munkaalakokkal kapcsolatosan felajánlott, vagy alkut útján létrejött munkabértételek jutnak tudomásunkra. Általában tehát ezek az adatok kevesebbet mondanak a kimerítő statisztikai forrásoknál, de igen hasznosak abból a szempontból, hogy megvilágítják a munkapiac pillanatnyi helyzetét s tájékoztatnak bennünket arról, milyen kilátásai vannak az ország egyes vidékein a legkülönbözőbb foglalkozásoknál és munkanemeknél az újonnan munkába álló tömegeknek, tehát a munkaalkalomhoz jutott munkanélkülieknek is kezdő munkajövedelemre. Ezek a munkabérek, ha belőlük átlagokat számítunk, rendesen alacsonyabbak lesznek a tényleges munkabérek átlagánál, mert a hosszabb ideje alkalmazásban levő szakmunkások munkabére természetesen magasabb. Az adatok főjellemvonása azonban azok ingadozása és változó összetétele. Legmegbízhatóbbak azok az adatok, amelyek minél számosabb közvetítési eseten alapulnak. Figyelembe kell vennünk továbbá azt a körülményt is, hogy a hatósági munkaközvetítés a teljes munkaközvetítési forgalomnak csak egy részét teszi, az érdekképviseleti, magán stb. közvetítési forgalom felajánlott béradatai pedig nem állnak rendelkezésre. Ha bármilyen kritikával szemléljük is azonban a munkaközvetítők béradatait, mint valamely adott helyzet tökéletlen tükröképét, mindenesetre örülnünk kell annak, hogy a gondos módszerességgel feldolgozott hatósági közvetítési adatok most már több évről fekszenek előttünk, így a munkabérek hullámzásáról jellemző és beszédes képet rajzolhatunk.

A sikeres közvetítések számát és a heti havi csoportosításának módját évenként táblázatban ismertettük. Ezúttal helyszűke miatt a táblát nem közölhetjük. Az összes közvetítések száma Budapesten 1927-ben 28.378, 1928-ban 29.153 volt, az emelkedés csak 2,7%. Viszont a vidéken az összes köz-

vetítések száma 19.665-ről 26.276-ra, 33,6%-kal nőtt. A munkabéradatak szempontjából felhasználható közvetítési esetek száma, sajnos, sokkal kisebb, Budapesten 14.977, vidéken 6.587, sőt a felhasználási arányszám az előző évvel szemben Budapesten 54,4%-ról 51,4%-ra, vidéken 29,3%-ról 25,1%-ra romlott. Fentebb kifejtettük, milyen óvatossággal kell kiválogatni az egyes felajánlott munkabértételeket. A 4. és 5. tábla foglalkozás szerint sorolja föl a sikerült közvetítések alkalmával felajánlott órabérek havi átlagait az átlagok kiszámításához felhasznált közvetítések számával együtt, mégpedig Budapesten és a vidéken és férfi- és női munkásokról külön-külön. A foglalkozások, többnyire mesterségek száma, amelyek bérviszonyait megállapítani lehetett, Budapesten a férfimunkánál 40 (1927-ben 41), a női munkánál 23 (1927-ben 18), a vidéken a férfifoglalkozásokban 30 (1927-ben 29), a női foglalkozásoknál 6 (1927-ben 5). A vidéki munkabéradatak a debreceni, győri, miskolci, pécsi, soproni, szegedi és szombathelyi hatósági munkaközvetítők összevont adataiból keletkeztek. Az összevonas mérlegelt átszámítás eredménye.

A foglalkozás szerint részletezett adatok havonként jelentékeny hullámzást jeleznek, ami természetesen gyakran csak látszólagos, mert a megnyílt munkaalkalmak számának és minőségének függvénye. Nézzük a legfrissebb adatokat: a decemberi havi eredmények szerint Budapesten a legmagasabb bérájanlatok fordultak elő a férfimunka terén a szíjgyártóknál (103 pengőfillér), a kárpitósoknál (95 f.), szobafestők- és mázólóknál (87 f.) ezeknél azonban augusztusban 99 f.-es ajánlat is történt, végül a bádógosoknál (83 f.). Legalacsonyabb órabér jut a kifutóknak (28 f.) s 50 f.-en alul van még a kereskedősegédek, éjjeliőrök, szolgák, napszámosok és segédmunkások átlagos órabére. A női munkások közül a bútorfényezőnők decemberben 68 f., a mosónők 56 f. órabért értek el, viszont a kifutólányok munkabére csak 18 f., a bőrdíszművesnők 25 f., a könyvkötőnők 27 f. volt. A vidéki intézeteknél a férfi munkavállalók közül a munkába álló sütők 91 f., a kárpitósok 79 f., a kőművesek 72 f. órabért kaptak. Az utób-

3. A biztosított alkalmazottak száma napibérosztályok szerint az 1924—1928. években.

Nombre des employés et ouvriers assurés par classe de salaires journaliers en 1924—1928.

Időpont Epoque	Az I.	A II.	A III.	A IV.	Az V.	A VI.	A VII.	A VIII.
	napibérosztályba tartozó alkalmazottak száma ¹⁾ Nombre des salariés appartenant aux classes de salaires journaliers ci-dessus, ¹⁾ ayant un salaire moyen de							
	80	120	200	280	360	440	520	600
	pengőfillér átlagos keresettel — fillers-pengő ²⁾							
	1. szám szerint — Nombres							
1924. XII. 31.	76.023	60.143	77.330	105.809	91.470	76.786	54.931	147.899
1925. III. 31.	81.105	58.143	73.737	94.664	91.540	69.938	50.777	139.219
1925. VI. 30.	81.660	58.344	71.991	99.681	86.851	69.322	52.238	140.925
1925. IX. 30.	81.643	57.976	73.926	98.740	90.178	72.154	57.512	153.397
1925. XII. 31.	84.957	57.366	71.844	92.841	83.187	66.027	54.990	139.528
1926. III. 31.	85.545	58.235	72.891	105.216	88.975	68.687	54.144	148.187
1926. VI. 30.	84.600	59.356	75.689	107.622	92.496	74.903	54.639	149.465
1926. IX. 30.	85.457	62.726	80.727	112.526	97.905	75.970	57.934	160.892
1926. XII. 31.	86.962	61.983	78.983	105.565	92.958	71.699	56.251	149.143
1927. III. 31.	87.721	60.095	84.123	111.359	98.177	74.927	60.233	158.062
1927. VI. 30.	87.513	62.605	89.035	121.236	106.106	90.439	65.554	180.552
1927. IX. 30.	85.955	61.958	91.164	120.773	110.815	95.051	70.624	202.358
1927. XII. 31.	86.877	59.468	85.401	113.280	101.024	78.647	67.097	180.001
1928. III. 31.	90.327	61.624	90.994	111.735	104.692	81.789	67.382	189.452
1928. VI. 30.	86.616	61.514	91.299	115.788	107.091	89.701	69.246	201.827
1928. IX. 30.	82.246	59.078	91.815	117.167	111.129	91.285	71.948	214.204
1928. XII. 31.	80.837	58.580	86.340	105.889	100.843	77.185	66.047	191.764
	2. Százalékban — %							
1924. XII. 31.	11·0	8·7	11·2	15·3	13·3	11·1	8·0	21·4
1925. III. 31.	12·3	8·8	11·2	14·4	13·9	10·6	7·7	21·1
1925. VI. 30.	12·4	8·8	10·9	15·1	13·1	10·5	7·9	21·3
1925. IX. 30.	11·9	8·5	10·8	14·4	13·2	10·5	8·4	22·3
1925. XII. 31.	13·1	8·8	11·0	14·3	12·8	10·1	8·5	21·4
1926. III. 31.	12·5	8·5	10·7	15·4	13·1	10·1	8·0	21·7
1926. VI. 30.	12·1	8·5	10·8	15·4	13·2	10·7	7·9	21·4
1926. IX. 30.	11·6	8·6	11·0	15·3	13·3	10·4	7·9	21·9
1926. XII. 31.	12·4	8·8	11·2	15·0	13·2	10·2	8·0	21·2
1927. III. 31.	11·9	8·2	11·5	15·2	13·3	10·2	8·2	21·5
1927. VI. 30.	10·9	7·8	11·1	15·1	13·2	11·3	8·2	22·4
1927. IX. 30.	10·3	7·4	10·9	14·4	13·2	11·3	8·4	24·1
1927. XII. 31.	11·3	7·7	11·1	14·6	13·0	10·2	8·7	23·4
1928. III. 31.	11·3	7·8	11·4	14·0	13·1	10·2	8·4	23·8
1928. VI. 30.	10·5	7·5	11·1	14·1	13·0	10·9	8·4	24·5
1928. IX. 30.	9·8	7·0	11·0	14·0	13·2	10·9	8·6	25·5
1928. XII. 31.	10·5	7·6	11·3	13·8	13·1	10·1	8·6	25·0

¹⁾ A kötelezőleg biztosítottak száma a háztartási M. Á. V. és a háztartási alkalmazottak nélkül. — Nombre de ceux assurés obligatoirement, sans les employés des Chemins de fer de l'Etat et les employés de ménage.

²⁾ 1924. XII. 31—1928. XII. 31. időszak átlagában. — Moyenne de la période de 31 déc. 1924—31 déc. 1928.

biaknál az év első három hónapjában 100 f.-es átlagot találunk. A minimumot jelentik a kifutók 24 f.-es, a kosárfonók 28 f.-es és a borbélyok 32 f.-es órabérei. A női munkásoknál a vidéken gyér adatok fordulnak elő, ezek szerint a napszámosnők januárban 63 f. órabért érték el, ami az év folyamán erősen lemorzsolódott, a gyári munkásnőknél pedig az évvégi adat csak 15 f. ez is csak két közvetítés alkalmával merült fel. A munkabértételek szétágazása 1928-ban kisebb mérvű volt, mint az előző évben, de az élcsoportok is alacsonyabbak s általában csök-

kenő irány mutatkozik. A 6. és 7. tábla a foglalkozási adatokat foglalkozási főcsoportokba összevontan tárja elének s így hasznosnak látszott a havi adatok helyett negyedévi átlagokat sorakoztatni föl. A foglalkozási főcsoportok adatai alkalmat adnak arra, hogy a munkaközvetítők útján nyert adatokat a többi statisztikai forrás adataival vethessük össze.

Táblázataink szerint Budapesten az 1928. év negyedik negyedében férfimunkánál a kő-, agyag- és üvegipar áll az első helyen, úgy, mint az előző évben is, de 102

4. A budapesti hatósági munkaközvetítő útján felajánlott munkabérek havi átlaga foglalkozás szerint 1928 január—december havában.

Moyennes mensuelles, par profession, des salaires offerts, en janvier—décembre 1928, à l'Office de placement de Budapest.

Foglalkozás, nem <i>Profession et sexe</i>	A felajánlott órabérek havi átlaga pengő- fillérekben ¹⁾ — <i>Moyennes mensuelles des salaires horaires offerts, en pengő-¹⁾</i>												Közvetítések száma <i>Nombre des placements</i>											
	1 9 2 8												1 9 2 8											
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Férfi²⁾ — Hommes²⁾																								
Kertész — <i>Jardiniers</i>	—	63	—	—	—	48	—	—	56	—	—	—	—	1	—	—	4	—	—	1	—	—	—	—
Bádogos — <i>Ferblantiers</i>	80	91	75	72	70	78	73	76	73	84	82	83	11	7	13	9	35	16	24	30	20	55	22	6
Bronzműves — <i>Ouvriers en bronze</i>	—	—	65	—	57	100	—	75	75	97	70	—	—	—	1	—	2	1	—	2	3	3	1	—
Kovács — <i>Forgerons</i>	48	70	56	66	56	59	58	55	63	61	52	73	7	8	19	10	15	31	80	46	25	28	10	6
Lakatos — <i>Serruriers</i>	66	56	63	69	58	61	63	67	69	70	68	69	39	18	40	20	59	80	152	59	175	183	94	53
Egyéb fémipar — <i>Autres ouvriers métallurgis- tes</i>	63	68	70	73	72	77	73	70	74	76	76	81	50	22	48	34	76	52	74	92	130	150	79	47
Bognár — <i>Charrons</i>	—	70	61	66	63	—	62	66	70	65	50	52	—	3	13	4	3	—	25	33	2	12	2	7
Asztalos — <i>Menuisiers</i>	74	73	69	69	63	70	70	67	72	73	67	65	16	38	29	34	28	80	91	83	86	101	50	33
Faesztergályos — <i>Tour- neurs sur bois</i>	82	66	68	58	71	71	70	84	75	77	74	67	9	8	9	11	11	13	14	7	19	17	10	9
Kádár — <i>Tonneliers</i>	51	80	80	57	64	65	68	84	85	83	50	—	3	1	6	9	5	16	17	13	9	6	3	—
Szlijgyártó — <i>Fabricat. de courroies</i>	56	—	98	49	68	67	70	—	50	50	66	103	2	—	3	2	9	3	10	—	1	3	4	4
Kárpitos — <i>Tapissiers</i>	100	85	72	76	67	83	90	78	95	100	106	95	2	3	5	5	19	10	3	21	46	39	19	12
Kötélgyártó — <i>Cordiers</i>	—	65	58	—	—	—	—	—	82	—	—	—	—	1	4	—	—	—	—	—	1	—	—	—
Cipész — <i>Cordonniers</i>	50	59	—	57	—	—	—	47	—	50	44	—	4	9	—	2	—	—	—	7	—	3	3	—
Szabó — <i>Tailleurs</i>	61	55	60	60	61	55	55	60	65	70	67	51	42	39	159	122	89	51	85	62	147	194	99	24
Molnár — <i>Meuniers</i>	—	63	—	—	50	—	—	45	120	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—
Sütő — <i>Boulangers</i>	63	94	63	54	59	85	64	62	—	50	69	63	1	2	1	4	7	10	2	16	—	10	6	2
Ács — <i>Charpentiers</i>	79	71	90	86	90	95	83	85	83	88	80	81	5	3	10	2	8	14	7	4	10	4	7	8
Cserepes — <i>Couvreurs</i>	105	100	—	—	80	100	106	—	—	85	—	—	2	1	—	—	2	1	1	—	—	3	—	—
Kőműves — <i>Maçons</i>	89	94	83	86	87	83	83	95	96	91	89	77	3	2	29	35	18	10	15	17	23	23	32	9
Betonszerelő — <i>Ajus- teurs de béton</i>	65	—	—	80	68	88	—	110	—	75	—	—	3	—	—	1	3	13	—	2	—	1	—	—
Szobafestő és mázoló — <i>Peintres en bâtiment</i>	83	87	85	88	81	83	95	99	92	94	76	87	6	5	5	11	38	15	35	48	50	26	10	8
Kőfaragó — <i>Tailleurs en pierre</i>	—	—	—	—	150	—	—	107	120	110	110	—	—	—	—	—	1	—	—	3	4	2	1	—
Üveges — <i>Verriers</i>	73	90	—	—	—	—	—	—	68	86	100	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	4	1	—
Éttermi alkalmazott — <i>Employés de restau- rants</i>	58	—	63	57	50	104	—	—	52	63	42	—	1	—	3	2	1	1	—	—	1	1	1	—
Nyomdász — <i>Typogra- phes</i>	83	83	94	125	87	—	—	—	—	92	95	—	1	1	5	1	4	—	—	—	—	4	3	—
Könyvkötő — <i>Relieurs</i>	80	—	—	—	—	—	64	94	68	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—
Gépkocsivezető — <i>Chauf- feurs d'automobiles</i>	83	40	112	85	59	—	75	—	—	—	124	70	1	1	1	2	2	—	1	—	—	—	1	4
Kocsis — <i>Cochers</i>	59	63	50	57	68	49	58	57	59	52	61	53	16	9	4	8	4	15	27	14	24	17	16	12
Kereskedő s. — <i>Com- mis marchands</i>	49	—	61	—	42	44	54	50	61	49	50	45	2	—	3	—	1	6	2	6	12	7	3	10
Magántisztviselő — <i>Em- ployés privés</i>	—	57	60	48	50	49	52	63	95	72	—	—	—	2	6	3	1	4	3	3	5	6	—	—
Csomagoló — <i>Emballeurs</i>	—	—	—	52	—	—	—	—	—	50	62	50	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	3	3
Kifutó — <i>Hommes à faire des commissions</i>	25	26	28	29	33	27	29	30	28	32	27	28	79	100	135	114	141	107	115	109	151	100	89	70
Éjjeliőr — <i>Veilleurs de nuit</i>	58	46	44	—	52	20	30	—	38	38	—	45	2	1	2	—	1	2	1	—	1	1	—	1

¹⁾ A felajánlott legkisebb és legnagyobb órabér átlaga azoknál a foglalkozásoknál, ahol egy hét alatt egy vagy több közvetítés történt. Napi-, heti- és havibér órabérre átszámítva. — *Moyenne des salaires horaires minima et maxima offerts aux professions ou pendant 1 semaine il y a eu au moins 1 placement. Les salaires à la journée, à la semaine et au mois sont convertis en salaires horaires.* — ²⁾ Szórványosan előfordult közvetítések. — *Placements peu fréquents.* — Mezőgazdasági cseléd — *Domestiques agricoles*, 1928. IV. hónap 44. — Cserépkályhás — *Poëliers en poterie*, VII. 75, XII. 1-25. — Borbély — *Coiffeurs*, V. 38, X. 89. — Kalapos — *Chapeliors*, II. 67, X. 88. — Szücs — *Fourreurs*, X. 90. — Fonó és szövő m. — *Ouvr. du textile*, IV. 94, VIII. 49. — Állványozó — *Ouvr. d'échafaud*, VII. 63, VIII. 65. — Laboráns — *Ouvriers de laboratoires*, IV. 44.

Foglalkozás, nem <i>Profession et sexe</i>	A felajánlott órabérek havi átlaga pengő- mllérekben ¹⁾ - <i>Moyennes mensuelles des salai- res horaires offerts, en fillers-pengő¹⁾</i>												Közvetítések száma <i>Nombre des placements</i>											
	1 9 2 8												1 9 2 8											
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Kövező — <i>Paveurs</i> ..	—	—	—	—	114	100	110	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	—	—	—	—	—
Szolga — <i>Domestiques</i>	52	52	51	51	44	41	45	47	47	48	55	44	26	21	45	23	57	44	47	47	72	94	51	42
Raktári m. — <i>Ouvriers de dépôt</i>	—	54	54	58	—	—	58	33	61	43	52	54	—	1	2	1	—	—	4	1	4	2	2	2
Gyári m. — <i>Ouvriers de fabrique</i>	—	—	53	—	46	—	46	—	—	—	—	—	—	—	5	—	1	—	1	—	—	—	—	—
Segéd munkás — <i>Ou- vriers auxiliaires</i> ..	55	52	50	43	48	43	51	55	53	52	50	49	21	20	34	46	69	44	113	171	148	69	53	32
Napszámos — <i>Journaliers</i>	49	45	45	50	47	47	45	42	47	48	49	48	148	87	191	117	127	139	351	280	280	513	240	223
Nő³⁾ — Femmes³⁾																								
Fémcsiszoló — <i>Polis- seuses de métaux</i> ..	—	—	33	44	—	25	—	31	—	36	—	30	—	—	1	5	—	2	—	1	—	5	—	3
Galvanizáló — <i>Fem- mes employées a la galvanisation</i>	41	35	43	25	43	53	50	47	52	40	43	41	3	3	7	1	7	3	10	12	9	10	3	4
Nikkelező — <i>Ouvriè- res en nickel</i>	—	—	38	—	—	35	61	—	—	—	35	—	—	—	1	—	—	1	2	—	—	—	1	—
Vasgyári munkásnő — <i>Ouvr. d'usines à fer</i>	—	35	42	33	35	31	39	34	35	32	32	29	—	4	6	4	3	5	7	20	14	7	13	2
Bútorfényező — <i>Lustr. de meubles</i>	—	54	70	70	67	71	74	58	35	62	62	68	—	6	3	3	6	6	4	5	2	7	4	2
Bőrdíszművesnő — <i>Ou- vrières en articles de luxe en cuir</i>	—	—	—	—	—	—	—	25	27	—	—	25	—	—	—	—	—	—	—	1	4	—	—	1
Kötszővő — <i>Tisseuses</i>	63	38	—	69	—	43	—	—	35	50	55	—	1	1	—	1	—	3	—	—	3	1	2	—
Cipőgyári munkásnő — <i>Ouvrières de fabr. de chaussures</i>	63	38	47	29	50	22	56	41	44	56	48	54	1	4	11	13	6	1	1	6	5	4	4	1
Fehérneműtisztító — <i>Blanchisseuses</i>	—	55	40	31	36	—	—	30	42	63	33	—	—	3	1	6	5	—	—	3	2	4	1	—
Mosónő — <i>Laveuses</i> ..	—	76	—	—	—	—	50	38	52	—	—	56	—	4	—	—	—	—	2	5	4	—	—	1
Varrónő — <i>Couturières</i>	39	39	41	40	36	49	41	40	42	49	39	48	4	9	23	6	6	27	19	6	23	36	10	5
Vasalónő — <i>Repasseuses</i>	60	—	—	60	—	—	—	—	50	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	3	—	—	—
Elárusító — <i>Vendeuses</i>	41	—	—	—	—	—	—	—	63	38	38	—	2	—	—	—	—	—	—	—	4	2	1	—
Ostyasütő — <i>Ouvrières faisant cuire d. hosties</i>	42	—	—	—	—	36	—	—	—	—	19	50	1	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	1
Csomagoló — <i>Em- balleuses</i>	35	33	32	30	33	32	31	50	33	30	29	33	11	26	18	7	23	16	13	24	17	25	19	16
Papírmunkásnő — <i>Ou- vrières en papier</i> ..	29	31	27	31	25	28	36	27	32	30	28	35	13	2	14	5	16	2	6	1	9	13	4	7
Nyomdaimunkásnő — <i>Ou- vrières d'imprimeries</i>	50	46	34	41	48	35	53	54	51	59	48	47	1	3	6	5	2	3	3	7	6	7	16	5
Könyvkötő — <i>Relieuses</i>	—	—	—	—	32	42	—	—	60	48	—	27	—	—	—	—	2	1	—	—	1	2	—	2
Magántisztviselő — <i>Employées privées</i> ..	40	—	50	30	—	—	50	—	70	46	43	30	1	—	2	1	—	—	1	—	4	5	3	1
Kifutólány — <i>Filles à faire des commissions</i>	30	26	32	—	21	27	25	21	25	24	28	18	8	2	10	—	9	8	13	17	7	15	11	18
Takarító — <i>Femmes de ménage</i>	56	63	35	60	59	63	52	33	52	60	41	54	72	61	58	85	75	61	117	66	243	114	84	30
Gyári munkásnő — <i>Ou- vrières de fabr.</i>	28	31	27	29	34	23	28	39	26	29	30	32	11	15	18	38	15	10	28	24	46	26	31	12
Napszámosnő — <i>Jour- nalières</i>	57	46	38	39	49	40	30	46	47	47	50	43	81	69	82	97	131	55	69	148	245	161	121	87

¹⁾ A felajánlott legkisebb és legnagyobb órabér átlaga azoknál a foglalkozásoknál, ahol egy hét alatt egy vagy több közvetítés történt. Napi-, heti- és havibér órabérre átszámítva. — *Moyenne des salaires horaires minima et maxima offerts aux professions où pendant 1 semaine il y a eu au moins 1 placement. Les salaires à la journée, à la semaine et au mois sont convertis en salaires horaires.* —

³⁾ Szórványosan előfordult közvetítések. — *Placements sporadiques.* — Kerti m. — *Ouvrières de jardin*, 1928. VI. hónap 30, VII. 31. — Réztisztító — *Nettoyuses de cuivre*, VII. 46. — Forrasztó — *Soudcuses*, VIII. 40, X. 33. — Kosárfonó — *Ouvrières de vannerie*, VI. 50. — Kefekötő — *Ouvrières de broserie*, X. 47. — Kalaposnő — *Chapelières*, X. 75. — Papucs készítő — *Pantouflières*, VII. 26. — Cukorgyári m. — *Ouvr. de raffineries de sucre*, V. 35. — Diótörő — *Broyeuses de noix*, II. 37. — Virágkötő — *Lieuses de fleurs*, X. 42. — Ruhátárosnő — *Femmes de vestiaire*, III. 28. — Éttermi alk. — *Employées de restaurants*, VII. 51, X. 43. — Címíró — *Adressières*, II. 38, X. 50. — Laboránsnő — *Femmes de laboratoires*, X. 33, XI. 35.

A vidéki hatósági munkaközvetítők útján felajánlott munkabérek havi átlaga foglalkozás szerint 1928. január—december havában.

Moyenne mensuelle, par profession, des salaires offerts, en janvier—décembre 1928, aux Offices de placement de province.

Foglalkozás, nem <i>Profession, sexe</i>	A felajánlott órabérek havi átlaga pengő- fillerekben ¹⁾ — <i>Moyenne mensuelle des salaires horaires offerts, fillers-pengő¹⁾</i>												Közvetítések száma <i>Nombre des placements</i>											
	1 9 2 8												1 9 2 8											
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Férfi²⁾ — Hommes²⁾																								
Bádogos — <i>Ferblantiers</i>	54	54	62	62	65	63	64	60	63	63	63	55	4	4	7	11	22	9	18	12	26	21	16	7
Kovács — <i>Forgerons</i> ..	51	47	45	49	49	43	45	59	46	52	49	55	5	17	15	16	16	2	29	4	6	14	6	4
Lakatos — <i>Serruriers</i> ..	55	37	44	51	52	52	54	51	51	55	53	54	29	5	44	46	47	33	52	60	38	54	52	14
Egyéb fémipari munkás — <i>Autr. ouvriers métallurg.</i>	56	51	53	56	61	53	56	54	61	58	61	58	10	15	9	19	19	11	20	15	15	19	17	22
Bognár — <i>Charrons</i> ..	57	50	44	50	48	53	61	53	51	51	53	55	6	9	5	5	4	8	4	11	10	7	7	3
Asztalos — <i>Menuisiers</i> ..	55	53	51	55	58	57	58	58	43	56	59	58	28	23	38	31	55	45	92	46	83	144	52	20
Faesztergályos — <i>Tour-</i> <i>neurs sur bois</i>	50	66	60	63	110	49	58	70	63	55	—	60	1	5	1	4	1	4	3	2	5	2	—	1
Kádár — <i>Tonneliers</i> ..	60	68	—	—	—	—	56	65	94	52	—	—	2	6	—	—	—	—	1	3	1	1	—	—
Kosárfonó — <i>Vanniers</i> ..	—	—	33	80	—	—	—	—	—	—	50	28	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	1	2
Szifgyártó — <i>Fabricat. de</i> <i>courroies</i>	55	75	57	60	57	43	58	—	—	—	78	—	1	1	2	1	2	7	1	—	—	—	4	—
Kárpitos — <i>Tapissiers</i> ..	55	80	75	54	66	62	70	68	83	42	58	79	5	2	2	6	9	7	2	10	3	1	1	2
Fonó- és szövöm. — <i>Ou-</i> <i>vriers en textile</i>	50	—	—	36	40	—	50	—	70	—	—	—	2	—	—	1	1	—	2	—	2	—	—	—
Borbély — <i>Coiffeurs</i> ..	39	38	25	40	42	49	48	36	37	37	37	32	3	6	1	11	6	4	4	7	12	13	5	3
Cipész — <i>Cordonniers</i> ..	45	43	43	39	46	42	40	43	43	41	40	39	9	32	35	18	37	12	25	25	50	57	38	25
Szabó — <i>Tailleurs</i>	45	49	49	50	51	50	49	51	55	50	49	51	13	4	45	22	54	16	21	10	44	62	28	21
Mészáros — <i>Bouchers</i> ..	—	—	—	46	—	54	—	46	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	1	—	—	—	—
Molnár — <i>Meuniers</i>	—	—	—	—	—	—	44	60	—	—	40	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	—
Sütő — <i>Boulangers</i>	63	40	58	59	56	52	63	55	67	62	59	91	2	2	3	8	11	7	1	2	1	4	3	2
Könyvkötő — <i>Relieurs</i> ..	—	—	56	92	—	—	—	—	67	73	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	1	1	—	—
Ács — <i>Charpentiers</i>	—	—	92	89	86	80	—	90	54	90	—	—	—	—	—	3	4	5	1	—	2	5	4	—
Kömlíves — <i>Maçons</i>	100	—	100	73	78	75	90	50	75	93	78	72	1	—	2	6	11	2	2	1	12	12	3	2
Szobafestő és mázoló — <i>Peintres en bâtiment</i> ..	55	55	—	63	61	57	72	81	63	78	63	40	1	3	—	3	16	2	5	6	3	4	2	1
Kubikos — <i>Terrassiers</i>	—	—	—	76	—	—	60	—	55	—	—	50	—	—	—	20	—	—	56	—	5	—	—	3
Magántisztviselő — <i>Em-</i> <i>ployés privés</i>	—	—	—	—	62	—	94	50	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—
Kocsis — <i>Cochers</i>	43	33	—	39	94	47	47	44	42	—	42	45	11	2	—	6	5	5	9	18	13	—	8	1
Soffőr — <i>Chauff. d'autom.</i>	—	—	—	—	—	63	67	—	67	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	1	—	—	—
Kifutó — <i>Hommes à faire</i> <i>des commissions</i>	23	19	30	19	21	19	19	20	21	20	22	24	5	6	20	27	21	27	16	8	35	29	32	11
Szolga — <i>Domestiques</i> ..	25	42	41	32	37	50	37	36	30	38	30	35	26	5	7	10	6	11	9	21	18	12	9	7
Gyári munkás — <i>Ouvriers</i> <i>de fabrique</i>	—	45	52	30	—	38	24	44	—	—	—	—	—	1	3	2	—	2	4	13	—	—	—	—
Napszámos — <i>Journaliers</i>	43	43	43	41	42	41	43	43	43	41	41	46	174	186	211	201	158	193	456	253	254	354	153	198
Nő³⁾ — Femmes³⁾																								
Fonó- és szövöm.-nő — <i>Ouvrières en textile</i> ..	—	29	31	31	—	—	—	—	—	25	—	—	—	3	2	1	—	—	—	—	—	—	1	—
Cipőtűző — <i>Piqueuses</i> <i>de chaussures</i>	—	42	42	42	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—
Varrónő — <i>Couturières</i> ..	—	42	—	20	54	42	—	—	—	—	—	36	—	1	—	2	1	1	—	—	—	—	1	—
Takarítónő — <i>Femmes</i> <i>de ménage</i>	11	23	19	12	—	—	12	—	—	—	44	—	6	9	3	1	—	—	1	—	—	—	7	—
Gyári m.-nő — <i>Ouvrières</i> <i>de fabrique</i>	31	32	36	—	33	30	—	18	23	26	34	15	3	4	5	—	4	1	—	1	5	5	1	2
Napszámosnő — <i>Journa-</i> <i>lières</i>	63	46	35	37	32	42	39	31	46	42	42	29	2	16	28	33	23	14	10	8	23	18	18	45

¹⁾ A felajánlott legkisebb és legnagyobb órabér átlaga azoknál a foglalkozásoknál, ahol egy hét alatt egy vagy több közvetítés történt. Napi-, heti- és havibér órabérre átszámítva. — *Moyenne des salaires horaires minima et maxima offerts aux professions ou pendant une semaine il y a eu au moins 1 placement. Les salaires à la journée, à la semaine et au mois sont convertis en salaires horaires.* — ²⁾ Szórányosan előfordult közvetítések. — *Placements sporadiques.* Kertész — *Jardiniers* 1928. I. hónap 60. Kötélgyártó — *Cordiers* III. 50 Kályhás — *Poëliers* V. 65. VII. 94. Betonmunkás — *Ouvriers en béton* VIII. 73. Cserepes — *Couvreur* VIII. 80. Kővező — *Paveurs* VIII. 70. Úveges — *Verriers* II. 55. IV. 55. Fűszeres s. — *Garçons épiciers* IV. 73. V. 40. Raktárnok — *Magasiniers* X. 1:66. ³⁾ Szórányosan előfordult közvetítések. — *Placements sporadiques.* Csomagoló — *Emballeuses* 1928. II. hónap 22. Kifutólány — *Filles à faire des commissions* II 54.

6. A budapesti hatósági munkaközvetítő útján felajánlott munkabérek átlaga foglalkozási főcsoportok szerint 1928. I–IV. évnegyedében.

Moyenne, par groupes de professions, des salaires offerts aux Offices de placement de Budapest, Ier—IVe trimestres de 1928.

Foglalkozási főcsoport ¹⁾ Groupes de professions ¹⁾	1 9 2 8							
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
	évnegyed — trimestre							
	átlagos órabér pengő- fillérekben — salaire horaire moyen, fillers- pengő				közvetítések száma nombre des placements			
F é r f i — H o m m e s								
Östermelés — <i>Production du sol</i>	63	47	56	—	1	5	1	—
Vas- és fémipar — <i>Industrie du fer et des métaux</i>	65	63	65	71	163	278	616	461
Gép- és vill.-ipar — <i>Construct. mécan. et industr. de l'électr.</i>	66	73	71	76	136	169	356	297
Kő, agyag-, üvegipar — <i>Industr. de la pierre, céramique, verrerie.</i>	—	—	75	125	—	—	1	1
Fa- és csontipar — <i>Industr. du bois et de l'os</i>	72	68	71	71	119	207	339	229
Bőr-, sörte- és tollipar — <i>Industr. du cuir, du poil et des plumes</i>	81	65	68	75	5	14	11	11
Fonó- és szövőipar — <i>Industr. textile</i>	74	74	89	101	15	35	72	70
Ruházati ipar — <i>Industr. du vêtement</i>	59	59	61	68	254	265	301	327
Élelmezési ipar — <i>Industr. de l'alimentation</i>	75	70	64	57	5	22	20	18
Papírosipar — <i>Industr. du papier</i>	80	—	75	—	1	—	3	—
Építőipar — <i>Industr. du bâtiment</i>	84	86	93	88	76	174	227	139
Sokszorosító- és műipar — <i>Industr. de la reproduct.</i>	91	95	—	93	7	5	—	7
Szállodai és vendéglőipar — <i>Hôtels et restaurants</i>	62	67	52	53	4	4	1	2
Egyéb gyári munkás ²⁾ — <i>Autres ouvriers de fabrique²⁾</i>	52	45	53	51	80	160	433	154
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	33	33	38	39	422	504	581	486
Közlekedés — <i>Voies de communication</i>	61	56	58	58	32	31	66	50
Napszámos ²⁾ — <i>Journaliers²⁾</i>	46	48	45	48	431	386	913	978
N ő — F e m m e s								
Östermelés — <i>Production du sol</i>	—	30	31	—	—	3	18	—
Vas- és fémipar — <i>Industr. du fer et des métaux</i>	40	38	42	35	25	31	78	49
Fa- és csontipar — <i>Industrie du bois et de l'os</i>	59	68	60	71	9	16	11	13
Fonó- és szövőipar — <i>Industr. textile</i>	51	45	35	53	2	5	3	3
Bőr-, sörte- és tollipar — <i>Industr. du cuir, du poil et des plumes</i>	—	—	27	41	—	—	5	4
Ruházati ipar — <i>Industr. du vêtement</i>	45	41	42	49	61	71	79	67
Élelmezési ipar — <i>Industrie de l'alimentation</i>	39	35	63	34	7	4	4	6
Papírosipar — <i>Industr. du papier</i>	31	31	39	30	84	72	71	88
Sokszorosító- és műipar — <i>Industr. de la reproduct.</i>	39	41	53	51	10	10	16	28
Szállodai és vendéglőipar — <i>Hôtels et restaurants</i>	—	—	51	43	—	—	7	5
Egyéb gyári munkás ²⁾ — <i>Autres ouvrières de fabrique²⁾</i>	23	29	22	30	44	63	98	69
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	50	58	47	46	216	239	468	288
Napszámosnő ²⁾ — <i>Journalières²⁾</i>	47	44	44	47	232	283	462	369

¹⁾ A föl nem sorolt főcsoportokban nem volt bérájánlattal egybekötött számításba vehető közvetítés. — *Dans les groupes non énumérés, il n'y a pas eu de placement basé sur l'offre et pouvant entrer en ligne de compte.*

²⁾ Foglalkozási főcsoportok szerint nem részletezhető. — *Ne peut être détaillé par groupes de professions.*

f.-es helyett 125 f. órabérrel. A fonó- és szövőipar bérátalaga ugyanakkor 101 f., a sokszorosító és műiparé 93 f. Érdekes itt megemlíteni, hogy a gyáripari termelési statisztikában a napi kereset tekintetében a sokszorosító- és műipar messze elől vezet. Megemlítendő még az építőipar (88 f.). Legalacsonyabb átlaggal szerepelnek a férfimunka terén a kereskedelem (39 f.) és a foglalkozási főcsoportok szerint nem részletezhető napszámosok (48 f.). A női munkásokban a székesfővárosban a fa- és csontipar vezet (71 f.), aztán következik a fonó- és szövőipar (53 f.) és a sokszorosító

és műipar (51 f.). Alacsony a papírosipar és az egyéb gyárimunkáscsoport (30 f.), az élelmezési ipar (34 f.), továbbá a vas- és fémipar (35 f.). A vidéki férfimunkánál szintén az utolsó évnegyedben első helyen az építőipar áll (80 f.) és úgy következnek a bőr-, sörte- és tollipar (78 f.) és a papírosipar (73 f.). Legalacsonyabb a kifizetők miatt a kereskedelem (27 f.) és a napszámosokon kívül alacsony még a közlekedés bérátalaga (42 f.), valamint a ruházati iparé (44 f.). Ha a közvetítések számát nézzük, a napszámosokon kívül legmegbízhatóbbak a vidéki férfimunkánál a ruházati

7. A vidéki hatósági munkaközvetítők útján felajánlott munkabérek átlaga foglalkozási főcsoportok szerint 1928. I—IV. évnegyedében.

Moyennes, par groupes de professions, des salaires offerts aux Offices de placement provinciaux dans les Ier—IVe trimestres de 1928.

Foglalkozási főcsoport ¹⁾ Groupes de professions ¹⁾	1 9 2 8							
	I.	II.	III.	IV.	I.	II.	III.	IV.
	évnegyed — trimestres							
	átlagos órabér pengő- fillérekben — salaire horaire moyen, en fillérs-pengő				közvetítések száma Nombre des placements			
F é r f i — H o m m e s								
Östermelés — <i>Production du sol</i>	60	—	—	—	1	—	—	—
Vas- és fémipar — <i>Industrie du fer et métallurgie</i>	49	54	54	56	130	202	245	188
Gép- és vill.-ipar — <i>Constr. mécanique et ind. de l'électricité</i>	52	56	48	57	54	66	75	75
Kő-, agyag- és üvegipar — <i>Ind. de la pierre, céramique, verrerie</i>	—	65	94	—	—	1	1	—
Fa-, és csontipar — <i>Ind. du bois et de l'os</i>	54	58	53	57	105	141	236	223
Bőr-, sörte- és tollipar — <i>Ind. du cuir, du poil et de la plume</i>	61	48	58	78	4	10	1	4
Fonó- és szövőipar — <i>Ind. textile</i>	60	60	69	65	14	24	19	4
Ruházati ipar — <i>Ind. du vêtement</i>	45	47	46	44	158	180	198	252
Élelmezési ipar — <i>Ind. de l'alimentation</i>	54	55	54	65	7	28	8	10
Papirosipar — <i>Ind. du papier</i>	56	92	67	73	1	1	1	1
Építőipar — <i>Ind. du bâtiment</i>	77	73	67	80	11	71	197	31
Egyéb gyári munkás ²⁾ — <i>Autres ouvriers de fabrique²⁾</i>	50	34	39	—	4	4	17	—
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	29	27	27	27	69	107	109	101
Közlekedés — <i>Transports</i>	41	59	45	42	13	17	42	9
Napszámos ²⁾ — <i>Journaliers²⁾</i>	43	41	43	42	571	552	963	705
N ő — F e m m e s								
Fonó- és szövőipar — <i>Ind. textile</i>	30	31	—	25	5	1	—	1
Ruházati ipar — <i>Ind. de l'habillement</i>	42	36	—	36	12	5	—	1
Egyéb gyári munkás ²⁾ — <i>Autres ouvrières de fabr.²⁾</i>	33	32	22	24	12	5	6	8
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	21	12	12	44	23	1	1	7
Napszámosnő ²⁾ — <i>Journalières²⁾</i>	40	36	41	35	46	70	41	81

¹⁾ A föl nem sorolt főcsoportokban nem volt bérájánlattal egybekötött számításba vehető közvetítés. — *Dans les groupes non énumérés, il n'y a pas eu de placement basé sur l'offre et pouvant entrer en ligne de compte.* — ²⁾ Foglalkozási főcsoportok szerint nem részletezhető. — *Ne peut être détaillé par groupes de professions.*

ipar, a fa- és csontipar, valamint a vas- és fémipar béradatai. A női munkát illetően a vidéki adatok nem érdemelnek említést.

A munkaközvetítői bér adatok további összevonása az *alkalmazás minősége* szerint történik. Az adatok nem mindig alkalmasak ilyen osztályozásra, de a nehézségek az Állami Munkaközvetítő Hivatal figyelmes közreműködése folytán csökkennek. A 8. tábla a felajánlott munkabérek az alkalmazás minősége szerint havonként részletezi. Budapesten az 1928. év utolsó hónapjában a szakmunkások átlagos órabére 71 f., a betanított napszámosoké 53 f., a tanulatlan napszámosoké 43 f., a női munkásoké 40 f. és a szolgáké 44 f. volt. Az előző évvel szemben lényeges változás nem mutatkozik. A vidéken a munkába álló szakmunkások átlag 52 f., a betanított napszámosok 55 f. (az inverzió csak kivételes jelenség és a közvetítések alacsony számának

tulajdonítható), a tanulatlan napszámosok 44 f., a női munkások 29 f., a szolgák pedig 35 f. munkabért kaptak. Az előző évvel szemben emelkedett a betanított napszámosok, csökkent a női munkások órabére. A vidéken a szakmunkások bére 36,5%-kal (1927-ben csak 22%-kal) kisebb, mint a fővárosban. A többi csoportnál az adatok összehasonlításra ezúttal nem alkalmasak. A tábla az országos átlagokat is kimutatja. Ezek szerint a munkabérek alkalmazási minőség szerint jelzőszámokban is ki tudjuk fejezni:

Szakmunkás..	100
Betanított napszámos	82
Tanulatlan napszámos..	66
Női munkás..	58
Szolga	66

Az alkalmazási minőség szerint csoportosított adatoknál az adatok jelentőségére

8. A hatósági munkaközvetítők útján felajánlott munkabérek havi átlaga az alkalmazás minősége szerint 1928. január—december havában.

Moyennes mensuelles des salaires offerts, en janvier—décembre 1928, aux Offices de placement, suivant la qualité de l'emploi.

Terület, alkalmazás minősége <i>Territoire et qualité de l'emploi</i>	A felajánlott órabérek havi átlaga pengő fillérekben ¹⁾ - <i>Moyennes mensuelles des salaires horaires offerts, en fill.-pengő¹⁾</i>												Közvetítések száma <i>Nombre des placements</i>											
	1 9 2 8												1 9 2 8											
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25
Budapest																								
Szakmunkás — <i>Ouvriers qualifiés</i>	67	67	66	67	68	68	67	70	74	74	72	71	219	179	407	321	438	430	655	561	771	899	462	247
Betanított napszámos — <i>Journaliers dressés</i>	58	52	53	46	50	51	53	56	55	53	54	53	30	29	50	58	76	61	138	184	178	80	72	45
Tanulatlan napszámos — <i>Journaliers non dressés</i> ..	41	35	38	40	39	38	41	39	40	45	43	43	229	188	328	232	269	248	467	389	432	614	329	294
Női munkás — <i>Ouvrières</i> ..	51	48	36	44	47	46	42	40	46	48	42	40	211	217	262	278	309	210	322	347	651	460	331	198
Szolga — <i>Hom. de service</i>	52	52	51	52	41	41	45	47	47	48	55	44	26	21	45	25	57	44	47	47	72	94	52	42
Vidék — Province																								
Szakmunkás — <i>Ouvriers qualifiés</i>	52	49	49	53	56	53	54	59	53	55	53	52	132	142	211	220	323	171	293	335	327	419	240	123
Betanított napszámos — <i>Journaliers dressés</i>	65	57	53	70	60	47	58	45	57	48	63	55	2	5	9	25	4	8	62	16	9	2	4	10
Tanulatlan napszámos — <i>Journaliers non dressés</i> ..	43	42	41	38	39	38	42	42	40	39	38	44	179	192	231	228	179	220	472	261	289	383	185	209
Női munkás — <i>Ouvrières</i> ..	26	37	34	36	33	41	36	30	42	38	43	29	11	45	42	38	28	16	11	9	28	24	27	47
Szolga — <i>Hom. de service</i>	25	42	41	32	37	51	37	36	30	38	29	35	26	5	7	10	6	11	9	21	18	12	9	7
Együtt — Ensemble																								
Szakmunkás — <i>Ouvriers qualifiés</i>	61	59	60	61	63	64	63	66	68	68	66	65	351	321	618	541	761	601	948	896	1098	1318	702	370
Betanított napszámos — <i>Journaliers dressés</i>	58	53	53	53	50	50	55	55	55	53	54	53	32	34	59	83	80	69	200	200	187	82	76	55
Tanulatlan napszámos — <i>Journaliers non dressés</i> ..	42	39	39	39	39	38	42	40	40	43	41	43	408	380	559	460	448	468	939	650	721	997	514	503
Női munkás — <i>Ouvrières</i> ..	50	41	36	43	46	46	42	40	46	48	42	38	222	262	304	316	337	226	333	356	679	484	358	245
Szolga — <i>Hom. de service</i>	39	50	50	46	43	43	44	44	44	47	51	43	52	26	52	35	63	55	56	68	90	106	61	49

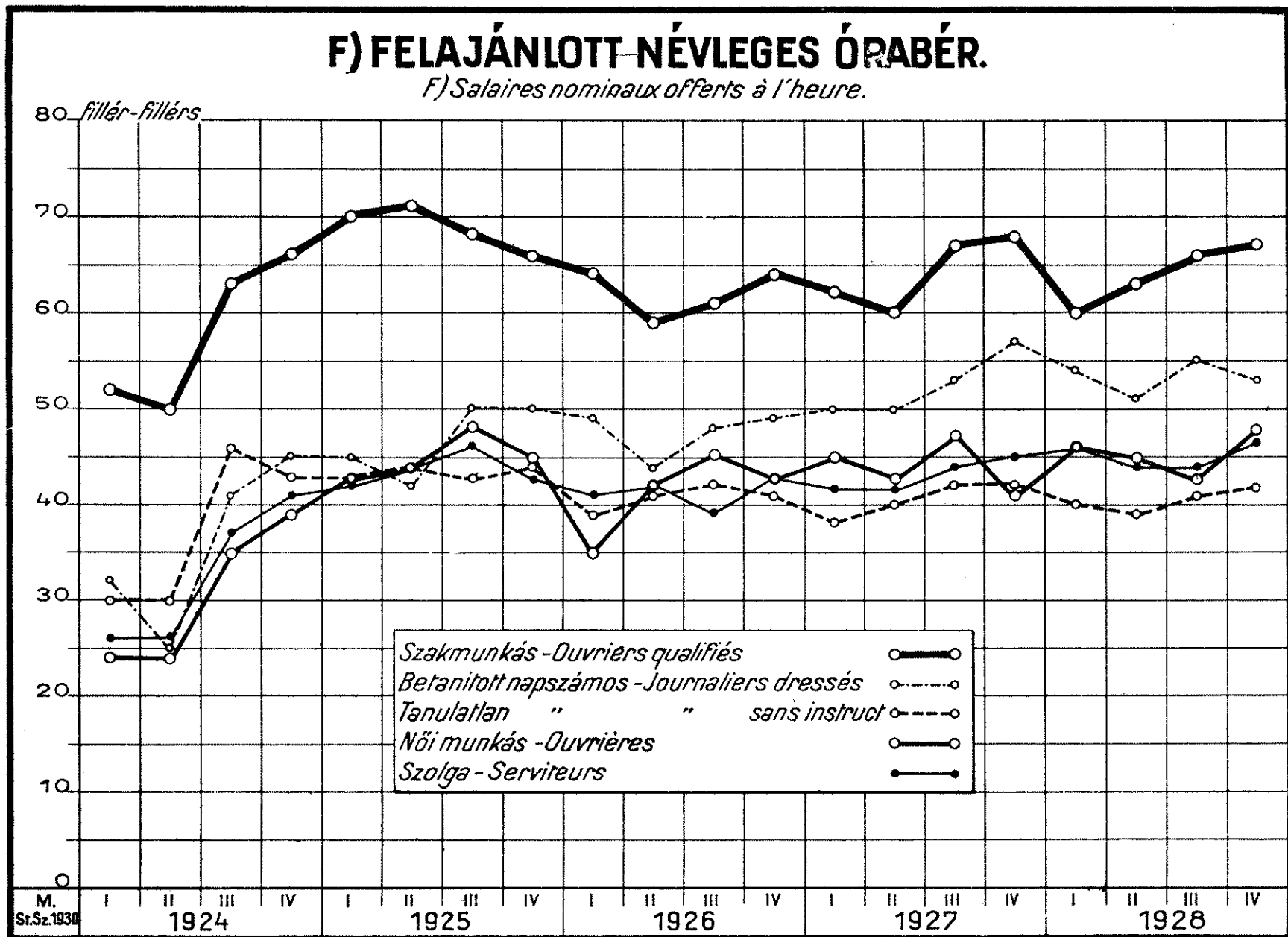
¹⁾ L. a. 275. lap 1. jegyzetét. — *Voir page 275, Note 1.*

nézve a közvetítések száma fokozott fontossággal bír. Az év utolsó hónapjában a tanulatlan napszámosoknál 503, a szakmunkásoknál 370, a női munkásoknál 245, a betanított napszámosoknál ellenben csak 55, a szolgálknál csak 49 sikerült közvetítési eset volt felhasználható. A női munkásoknál Budapesten négyszer akkora forgalom volt (198), mint a vidéken (47). Az év folyamán a közvetítési forgalom, illetőleg az adatok használhatósága erősen hullámzó. Legnagyobb forgalom októberre esik a szakmunkásoknál 1318, a tanulatlan napszámosoknál 997 közvetítéssel. A női munkásoknál azonban a maximum szeptemberben fordul elő (679).

A 9. tábla a fölajánlott munkabérek az alkalmazás minősége szerint az utolsó

három évről negyedévenként tárja elénk. A szakmunkások órabére az év utolsó negyedében az 1926. évi állapottal szemben csekély javulást (4,7%), a női munkásoknál lényegesebb emelkedést (11,6%), a többi csoportnál szintén kisebb-nagyobb (8—9%) javulást jelez. Nem így áll a helyzet, ha az előző évet vesszük szemügyre, mert akkor itt-ott valamelyes visszaesést is találunk.

F) rajzunk a közvetítések alkalmával felajánlott órabérek mérlegelt átlagszámítással megállapított átlagainak hullámzását az utolsó öt éven keresztül negyedévenként világítja meg, mégpedig az alkalmazás minősége szerint. A *névleges munkabérszínvonal* a munkapiac helyzete szerint és az idényváltozások következtében eléggé élénken hullámzik. A szakmunkások bérvonala

9. A hatósági munkaközvetítők útján felajánlott munkabérek negyedévi átlaga az alkalmazás minősége szerint országos összegben az 1926—1928. években.

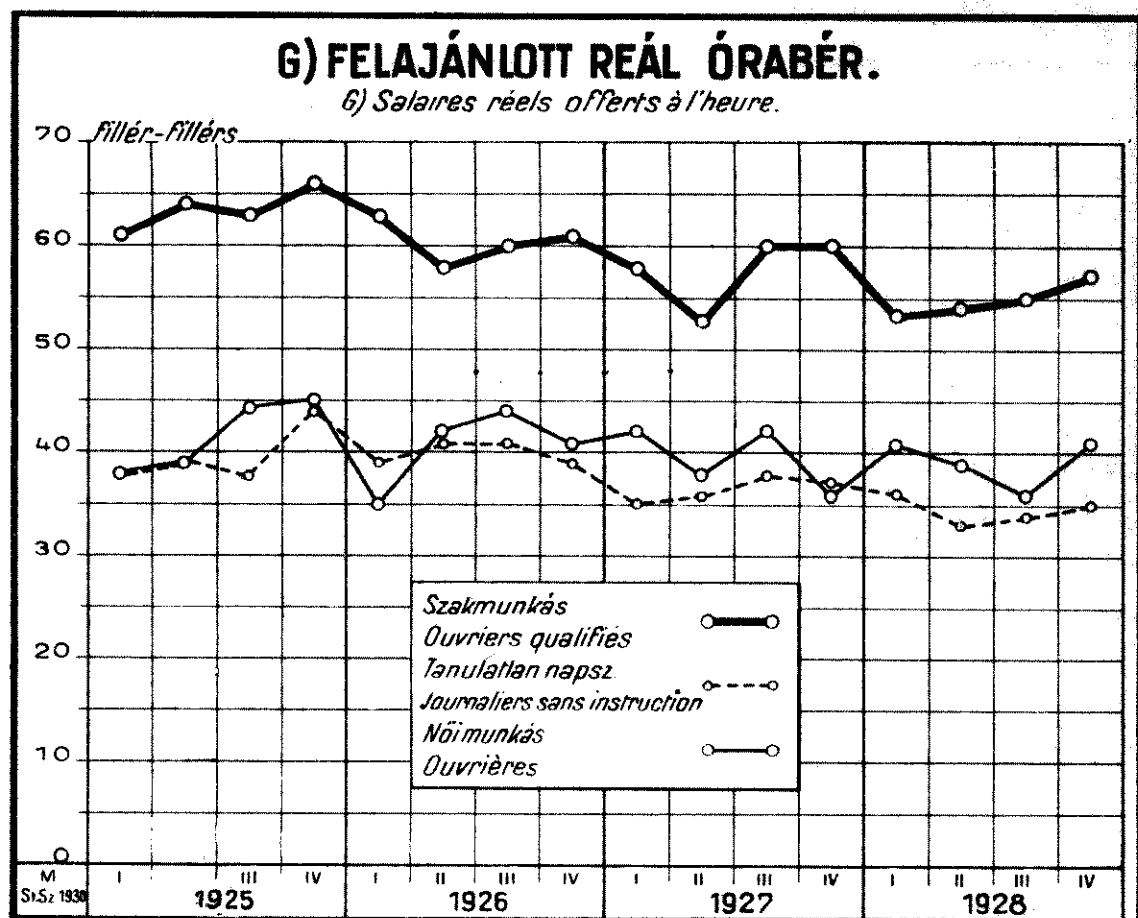
Moyennes trimestrielles des salaires offerts, en 1926—1928, aux Offices de placement, suivant la qualité de l'emploi (totaux généraux.)

Alkalmazás minősége <i>Qualité de l'emploi</i>	1926								1927								1928							
	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV				
	átlagos órabér pengő fillérekben <i> salaire horaire moyen, fillers-pengő</i>				közvetítések száma <i> nombre des placements</i>				átlagos órabér pengő fillérekben <i> salaire horaire moyen, fillers-pengő</i>				közvetítések száma <i> nombre des placements</i>				átlagos órabér pengő fillérekben <i> salaire horaire moyen, fillers-pengő</i>				közvetítések száma <i> nombre des placements</i>			
Szakmunkás <i>Ouvriers qualifiés</i>	64	59	61	64	687	1464	2368	2300	62	60	67	68	1380	2639	3261	2526	60	63	66	67	1290	1903	2942	2390
Betanított napszámos <i>Journaliers dressés</i>	49	44	48	49	50	106	190	211	50	50	53	57	84	223	442	368	54	51	55	53	125	232	587	213
Tanulatlan napszámos <i>Journaliers non dressés</i>	39	41	42	41	799	1075	1795	1699	38	40	42	42	851	1297	1912	2325	40	39	41	42	1347	1376	2310	2014
Női munkás <i>Ouvrières</i>	35	42	45	43	391	550	899	828	45	43	47	41	463	700	1021	1180	46	45	43	48	788	879	1368	1087
Szolga <i>Serviteurs: domestiques et aut.</i>	41	42	39	43	26	60	95	101	42	42	44	45	88	147	222	173	46	44	44	47	130	153	214	213

az 1924. év elején alacsonyan indult, azután jelentős emelkedéssel az 1925. év közepére eddigi maximumát érte el. Először a szanálási válság, majd az egymást kergető gazdasági depressziók erősen lenyomták a bérvonalat s az újabb három minimumot ért el, amelyek egyike sem süllyedt azonban az 1924. évi főminimumig. Viszont az 1927. évi csekély jó konjunktura másodmaximuma szintén jóval elmarad a főmaximumtól. A többi alkalmazási minőségi csoport közül a betanított napszámosok csoportjának vonala nagyjában a szakmunkásokéhoz hasonlít. Az utolsó három évben legkisebb kilengést a női munkások vonala mutat.

Fontosabb a névleges munkabéreknél még a *reálmunkabérek* alakulása. Ezt G) rajzunk szemlélteti az utolsó négy évről. Itt a betanított napszámosok és a szolgák polygonját áttekinthetőség kedvéért elhagytuk. A hivatalos statisztika által megállapított megélhetési jelzőszám az év végén 1925-ben 102, 1926-ban 105, 1927-ben 113, 1928-ban 118 volt, a drágulás tehát kedvezőtlenül befolyásolta a reálmunkabéreket. Ennek következtében a szakmunkások bérvonala általában csökkenő jellegű s az 1926. év közepe óta egyszer sem éri el az 1925. év eleji kiindulási pontot. A minimum az 1927. év közepére és az 1928. év elejére esik. Az 1928. év folyamán azután csekély emelkedést látunk. A reálmunkabérek végeredményben a névleges munkabéernél kb. 15%-kal alacsonyabbak és az 1925. év vége óta 12,3%-kal csökkentek. A női munkások munkabérének mélypontja az 1926. év elejére esik, a tanulatlan napszámosok bérvonala pedig meglehetősen ellaposodott.

A 10. tábla a felajánlott órabérek átlagait a legfrissebb adatok alapján nem és foglalkozási főcsoport szerint tartalmazza. A foglalkozási főcsoportok helyzetét már fentebb ismertettük, az országos átlagok a képen nem nagyon változtatnak. Legnagyobb érdeklődésre tarthat számot a végső átlagok képzése, természetesen szigorú és fokozatos mérlegelt átszámítás segítségével képezve azokat. A *férfimunkások országos*

átlagos órabére az újonnan megnyílt munkahelyekre vonatkozólag az 1928. év utolsó negyedében 55 pengőfillér, a nőké 43 pengőfillér volt. A két nem átlaga pedig 53 fillér órabért élvezett. Ez az adat közel hatezer közvetítésből került ki. Nem nagy hibát követünk el akkor, ha a valószínű napibér megállapítása végett az átlagos órabért nyolccal szorozzuk. Így azt látjuk, hogy az átlagos napibér 1927-ben 4,40, 1928-ban 4,24 pengő volt, ami 3,6%-os csökkenésnek felel meg. A napibér nagysága jól összevág az utolsó két év egyéb statisztikai forrásainak eredményeivel.

Ha az országos átlagot száznak vesszük, Budapest jelzőszáma 106, a vidéké 86.

IV. A vas- és gépipar béradatai.

A Magyar Vasművek és Gépgyárak Országos Egyesületében tömörült vállalatok fontos hányadát teszik az első és második ipari főcsoport vállalatainak. Ez az érdekvéviselő utánzásra méltó példáját adja a rendszeres statisztikai adatösszeállításoknak. Az időközönként rendelkezésünkre bocsátott kimutatások a vas- és gépipari munkások tényleges átlagos keresetét tüntetik föl s a bérváltozásokról mindenkor beszámolnak. Az utolsó béremelés 1928-ban októberben történt s az akkor megállapított bérek az év végéig érvényben maradtak. Az 1929. év január havi béreket részletes táblázatunknál használjuk fel.

A 11. tábla Nagy-Budapest vas- és gép-

10. A felajánlott órabérek országos átlaga 1928. IV. negyedében foglalkozási főcsoportonként.
Moyenne générale, par groupes de professions, des salaires horaires offerts dans le IVe trimestre de 1928.

Foglalkozási főcsoport Groupes de professions	Az órabérek országos átlaga 1928. IV. negyedében pengő-fill.-ben! Moyenne générale des salaires horaires, IV ^e trimestre de 1928, fillers-pengő)		Jelzőszám — Indice (országos átlag — moyenne générale = 100)	
	Budapest	Vidék Province	Budapest	Vidék Province
Férfi — Hommes				
Vas- és fémipar — <i>Industrie du fer et des métaux</i>	67	106	84	
Gép- és villamos-ipar — <i>Construct. mécan., industr. de l'électr.</i>	72	106	79	
Kő-, agyag-, üvegipar — <i>Industr. de la pierre, céramique, verrerie</i>	125	100	—	
Fa- és csontipar — <i>Industr. du bois et de l'os</i>	64	111	89	
Bőr-, sörte- és tollipar — <i>Industr. du cuir, du poil et des plumes</i>	76	99	103	
Fonó- és szövőipar — <i>Industr. textile</i>	99	102	66	
Ruházati ipar — <i>Industr. du vêtement</i>	58	117	76	
Élelmezési ipar — <i>Ind. de l'alimentation</i>	60	95	108	
Papírosipar — <i>Industr. du papier</i>	73	—	100	
Építőipar — <i>Industr. du bâtiment</i>	87	101	92	
Sokszorosító- és műipar — <i>Ind. de la reproduction</i>	93	100	—	
Szálloda- és vendéglőipar — <i>Hôtels et restaurants</i>	53	100	—	
Egyéb gyári munkás — <i>Autres ouvriers de fabrique</i>	51	100	—	
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	37	105	73	
Közlekedés — <i>Communications</i>	56	104	75	
Napszámos — <i>Journaliers</i>	45	107	93	
Férfi összesen — Hommes, total	55	109	86	
Nő — Femmes				
Vas- és fémipar — <i>Industr. au fer et des métaux</i>	35	100	—	
Fa- és csontipar — <i>Industr. du bois et de l'os</i>	71	100	—	
Bőr-, sörte- és tollipar — <i>Industr. du cuir, du poil et des plumes</i>	41	100	—	
Fonó- és szövőipar — <i>Industr. textile</i>	46	115	54	
Ruházati ipar — <i>Industr. du vêtement</i>	49	100	73	
Élelmezési ipar — <i>Industr. de l'alimentation</i>	34	100	—	
Papírosipar — <i>Industr. du papier</i>	30	100	—	
Sokszorosító- és műipar — <i>Industr. de la reproduction</i>	51	100	—	
Szálloda- és vendéglőipar — <i>Hôtels et restaurants</i>	43	100	—	
Egyéb gyári munkás — <i>Autres ouvrières de fabrique</i>	29	103	83	
Kereskedelem — <i>Commerce</i>	46	100	96	
Napszámosnő — <i>Journalières</i>	45	104	78	
Nő összesen — Femmes, total	43	102	81	
Mindössze — Total général	53	106	86	

¹⁾ A mérlegelt átlag a közvetítések számának figyelembevételével.
Moyenne pondérée, en prenant en considération le nombre des placements.

11. Nagy-Budapest vas- és gépipari munkássága.
Ouvriers de l'industrie du fer et de la construction mécanique de Grand-Budapest (Budapest et la banlieue).

Alkalmazás minősége Qualité de l'emploi	1 9 2 8			
	I.	IV.	VII.	X.
a) Szám — Nombres				
Szaktanácsos — <i>Ouvriers qualifiés</i>	14.929	15.185	15.066	15.234
Betanított napszámos — <i>Journaliers dressés</i>	6.601	6.832	6.864	7.061
Tanulatlan napszámos — <i>Journaliers non dressés</i>	6.745	6.326	6.953	7.359
Női munkás — <i>Ouvrières</i>	5.588	5.546	5.924	5.810
Tanonc — <i>Apprentis</i>	2.089	2.134	2.132	2.180
Ifjúmunkás — <i>Jeunes ouvriers</i>	695	718	687	776
Összesen — Total	36.647	36.741	37.626	38.420
b) Százalék — %				
Szaktanácsos — <i>Ouvriers qualifiés</i>	40,7	41,3	40,1	39,6
Betanított napszámos — <i>Journaliers dressés</i>	18,0	18,6	18,2	18,4
Tanulatlan napszámos — <i>Journaliers non dressés</i>	18,4	17,2	18,5	19,2
Női munkás — <i>Ouvrières</i>	15,3	15,1	15,7	15,1
Tanonc — <i>Apprentis</i>	5,7	5,8	5,7	5,7
Ifjúmunkás — <i>Jeunes ouvriers</i>	1,9	2,0	1,8	2,0
Összesen — Total	100,0	100,0	100,0	100,0

ipari munkáslétszámát az alkalmazás minősége szerint részletezi. A munkáslétszám nemcsak a nehézipar foglalkoztatottságát árulja el, hanem megmutatja, milyen munkástömegek szociális helyzetét jellemzik az érdekképviselői munkabéradatok. Az 1926. évi és részben 1927. évi vasipari válság multával 1928-ban kisebbmértvű javulást észlelhetünk. A januári bérrendezésnél 36.647 munkásról volt szó, mely áprilisra 36.741-re, júliusra 37.626-ra, végül októberre 38.420-ra emelkedett. Ez a januári létszámmal szemben 4,8%-os, a júliusival szemben 2,1%-os növekedést jelent. Az alkalmazás minősége szerint az alkalmazottak kétötöde (39,6%-a) szaktanácsos volt. A betanított napszámosok 18,4%-kal, a tanulatlan napszámosok 19,2%-kal, a női munkások 15,1%-kal, a tanoncok 5,7% kal, végül az ifjúmunkások 2,0%-kal szerepelnek. A tanulatlan napszámosok arányszáma valamivel emelkedett, a szaktanácsosoké kissé csökkent.

A 12. tábla a vas- és gépiparban kimutatható átlagos keresetet (óránként) az alkalmazás minősége szerint a bérrendezések időpontjában tünteti föl. A tényleges kereset óránként a szaktanácsosok csoportjában

12. Munkabérek a vas- és gépiparban az 1928. évben.
Salaires payés, en 1928, dans les industries du fer et des machines.

Alkalmazás minősége <i>Qualité de l'emploi</i>	Átlagos kereset óránként <i>Salaire horaire moyen</i>			
	1 9 2 8			
	I	IV.	VII.	X.
1. Pengőfillér — <i>Fillers-pengő</i>				
Szakmunkás — <i>Ouvriers qualifiés</i>	86	86	88	90
Betanított napszámos — <i>Journaliers dressés</i>	70	70	72	75
Tanulatlan napszámos <i>Journaliers non dressés</i>	48	48	49	50
Női munkás — <i>Ouvrières</i>	41	42	42	43
Tanonc — <i>Apprentis</i>	14	14	15	16
Ifjómunkás — <i>Jeunes ouvriers</i>	30	30	31	32
2. Jelzőszám (1914 I. fele = 100). <i>En indices (Ière moitié de 1914 = 100)</i>				
a) Névleges munkabér. — <i>Salaire nominal.</i>				
Szakmunkás — <i>Ouvriers qualifiés</i>	104·4	104·4	106·8	109·3
Betanított napszámos — <i>Journaliers dressés</i>	102·3	102·3	105·2	109·6
Tanulatlan napszámos <i>Journaliers non dressés</i>	111·8	111·8	114·2	116·5
Női munkás — <i>Ouvrières</i>	110·5	113·2	113·2	115·8
Tanonc — <i>Apprentis</i>	100·6	100·6	107·8	114·9
Ifjómunkás — <i>Jeunes ouvriers</i>	129·3	129·3	133·6	137·9
Munkások átlaga <i>Moyenne des ouvriers</i>	106·6	106·9	109·4	112·6
b) Reálmunkabér (a hivatalosan megállapított létfenntartási költségek alapján) <i>Salaires réels (sur la base du coût de la vie officiellement établi)</i>				
Szakmunkás — <i>Ouvriers qualifiés</i>	93	91	91	92
Betanított napszámos — <i>Journaliers dressés</i>	91	90	89	92
Tanulatlan napszámos <i>Journaliers non dressés</i>	100	98	97	98
Női munkás — <i>Ouvrières</i>	98	99	96	97
Tanonc — <i>Apprentis</i>	90	88	92	96
Ifjómunkás — <i>Jeunes ouvriers</i>	115	113	113	116
Munkások átlaga <i>Moyenne des ouvriers</i>	95	94	93	94

90 fill., a betanított napszámosoknál 75 fill., a tanulatlan napszámosoknál 50 fill., a női munkásoknál 43 fill., a tanoncoknál 16 fill., az ifjómunkásoknál 32 fill. volt. A névleges munkabérek jelzőszámai szerint (1914 első fele = 100) a tényleges kereset a vas- és gépiparban, mint ahogy már évek óta, az 1928. év folyamán is fokozatosan emelkedett. Az emelkedés mértéke a munkások átlagánál 5·6% volt. Ez a folytonos javulás nagyrészt a szakmárendszer eredménye s így a munka jövedelmezősége és

13. A vas- és gépgyári munkások száma a legkisebb és legnagyobb munkabér különbsége szerint az 1928. év végén.

Nombre des ouvriers, à la fin de 1928, dans l'industrie du fer et dans la construction mécanique, suivant la différence entre les salaires minima et maxima.

Divergálási mutató <i>Indice de la différence</i> (minimum = 100)	Munkások száma — <i>Nombre des ouvriers</i>			
	Budapest		Vidék — <i>Province</i>	
	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>	férfi <i>hommes</i>	nő <i>femmes</i>
Szám — <i>Nombres</i>				
100—125	971	103	535	13
126—150	2.842	669	568	—
151—175	6.687	372	129	—
176—200	7.496	827	137	—
201—250	3.632	—	90	9
251—300	338	—	—	—
301—400	42	—	—	—
401—500	—	—	—	—
<i>Au-dessus de 500-on felül</i>	365	—	—	—
Összesen : <i>Total :</i>	22.373	1.971	1.459	22
Százalék — %				
100—125	4·4	5·2	36·7	59·1
126—150	12·7	33·9	38·9	—
151—175	29·9	18·9	8·8	—
176—200	33·5	42·0	9·4	—
201—250	16·2	—	6·2	40·9
251—300	1·5	—	—	—
301—400	0·2	—	—	—
401—500	—	—	—	—
<i>Au-dessus de 500-on felül</i>	1·6	—	—	—
Összesen : <i>Total :</i>	100·0	100·0	100·0	100·0

termelékenysége szempontjából nem ugyanolyan jelentőségű, mint a többi források alapján itt-ott kimutatott emelkedés. Az októberi munkabérek egyébként az év elejével szemben a szakmunkásoknál 4·7%-kal, a betanított napszámosoknál 7·1%-kal, a tanulatlan napszámosoknál 4·2%-kal, a női munkásoknál 4·9%-kal, a tanoncoknál 14·3%-kal, az ifjómunkásoknál 6·7%-kal magasabbak. Az emelkedés mértéke általában lényegesen szerényebb, mint az előző év folyamán. De még ezt a szerény növekedést is elmosza a drágulás, minek következtében a reálmunkabér jelzőszáma a munkások átlagában januárban 95, áprilisban 94, júliusban 93, októberben 94, vagyis kismértékben még le is morzsolódik. A kisebb létszám és egyéb zavaró körülmények miatt a tanoncoktól és ifjómunkásoktól eltekintve, a reálmunkabér jelzőszáma legmagasabb a tanulatlan napszámosoknál 98 (de januárban 100 is volt), azután a női munkásoknál 97, míg a szakmunkások és betanított napszámosok viszonyozása egyformán 92. A reálmunkabér tehát még a

vas- és gépiparban sem érte el a békeszínvonalat.

A vas- és gépipari érdekképviselői adatok alkalmat nyújtanak arra, hogy a munkabérek sokféleségébe részletesebben bepillant-hassunk. Amennyire fontos országosan, vagy területi és foglalkozási főcsoportosításban vizsgálni a munkabérek színvonalát, amit a való életben előforduló számtalan egyedi eset adataiból számított különböző átlagszámok segítségével tehetünk meg, annyira érdekli a szociális kutatót a munkabértételek szétágazásának mérve s a kisebb csoportokra tagolt munkavállalók tényleges helyzete a kereset szempontjából. A 13. tábla azt mutatja, hogy a vas- és gépipari munkások száma miként oszlik meg a legkisebb és legnagyobb munkabér különbsége szerint jellegzetes kategóriánként. A tanoncokat és a különleges helyzetű árnyalatokat elhagyva, 25.825 munkás béradatait csoportosítottuk a divergálási mutató szerint (minimum = 100). Budapesten a férfimunkások közül a legnagyobb hányad a 176—200-as csoportba jutott (33,5%). A szélsőséget 500-on felül 1,6% és 100—125 közt 4,4% képviseli. A budapesti nők között a 176—200-as csoportba 42,0% került és ennél nagyobb szétágazás nem is fordult elő. A vidéken lényegesen kisebbek a különbségek. A férfimunkások zöme (75,6%-a) a 100—150-es összevont csoportba tartozik. A nőknél pedig a legalacsonyabb csoport 59,1%-kal van képviselve.

A gyártelepeken a foglalkozási árnyalatokat és munkanemeket szakmáknak nevezik. A 14. tábla az egyes szakmáról Nagy-Budapest és a vidék megkülönböztetésével közli a legkisebb, a legnagyobb és az átlagos keresetet. Helyszűke miatt itt kihagytuk azokat a szakmákat, amelyek 20-nál kevesebb munkással vannak képviselve, de az utóbbi ismertetésnél, ahol kell, azokat is tekintetbe vesszük. Kár, hogy ilyen részletes adatok nem állnak rendelkezésre a többi iparcsoportról és iparágról is. Azok a tényezők, amelyek a munkabér nagyságára kihatással vannak, mint pl. a szakértelem, tanultság, a munka veszélyessége, vagy különös nehézsége, az alkalmazás tartama, a munkás neme és életkora, a munka termelékenysége, a bérfizetés módja és számtalan más körülmény, igen különböző munkabértételeket eredményeznek. Ha csak a budapesti és környéki adatokat nézzük, azt látjuk, hogy pl. a rézművesek 44—130 fillérig terjedő munkabért kapnak és ke-

vésbé fontos szakmánál (napszámos fiú, portás) még nagyobb kilengések is találhatóak. Legmagasabb átlagos keresettel rendelkező szakmák: az üvegfúvó előmunkás (168 f.), a rézműves előmunkás (150 f.), az odorlakatos előmunkás (141 f.), a nyerges előmunkás (136 f.), a chassis lakatos előmunkás és ugyanolyan szerelőmunkás (136 fill.), a vasöntő nagymunkás (135 f.), a lemezlakatos előmunkás (132 f.), a motorhűtőbádogos (132 f.). Legkisebb átlagos kereseti tételek fordultak elő, a tanoncoktól eltekintve, a napszámosleányoknál (24 f.), az öntődei napszámosnőknél (29 f.), a napszámosfiúknál (31 f.), a szegecshordóknál (33 f.), az irodaszolganőknél (35 f.) és az éjjeli öröknél (36 f.).

V. Függelék. 1929. évi adatok.

Tekintettel arra, hogy a munkabéradatakat a jövőben helyszűke miatt egyes kivételektől eltekintve, nem évről évre, hanem csak nagyobb időközönként ismertethetjük, fel kell itt sorolnunk néhány olyan legfrissebb adatot, amelynek az 1929. évre vonatkozólag már be voltak szerezhetőek. A hatósági munkaközvetítőknél felajánlott munkabérek adatai közül legújabbak az 1929. évi szeptemberi előzetes eredmények. Ezek szerint a szakmunkások átlagos napibére 5,20 pengő volt, 3%-kal kevesebb, mint az előző év utolsó negyedében. A napszámosok átlagos napibére 3,28 P, itt a csökkenés 2,3%. A vas- és gépipari érdekképviselői adatok szerint a napi kereset az 1929. év július-október hónapjaiban a szakmunkásoknál 7,28 P (1928-ban 7,20 P), a napszámosoknál 4,08 P (1928-ban 4,00 P) volt. Az emelkedés igen csekély.

Érdekes adatokat közöl *Alapy Viktor* dr. a Magyar Gyárpar 1929 júliusi számában. Ezen munkaadói érdekképviselői összeállítás szerint a szakmunkások napibére a bányászatnál és a kohászatnál 7,04 P, a bőr- és cipőiparban 6,72 P, a szövő és fonóiparban 7,20 P, a malomiparban 5,28 P, az építőiparban 6,56 P, a vegyészeti iparban 5,52 P, a nyomdaiparban 10,40 P volna. Ugyanakkor a napszámosok napibére a bányá- és kohóiparban 4,08 P, a bőr- és cipőiparban 3,84 P, a textiliparban 3,12 P, a malmoknál 3,84 P, az építőipari vállalatoknál 4,00 P, a vegyészeti iparban 3,00 P-nek van kimutatva. Ezek az adatok természetesen csak képviselői adatok.

A kisiparra vonatkozólag megemlítjük, hogy az Asztalosmesterek Országos Szövet-

14. Legkisebb, legnagyobb és átlagos kereset a vas- és gépiparban szakmánként
1929 január havában.

Salaires minima, maxima et moyens, par branches, dans l'industrie du fer et dans la construction mécanique, en janvier 1929.

Szakma <i>Branches</i>	Budapest és környéke <i>Budapest et la banlieue</i>				Vidéki átlag <i>Moyenne de la province</i>			
	Munkások száma <i>Nombre d'ouvriers</i>	Leg- kisebb Salaires <i>minima</i>	Leg- nagyobb Salaires <i>maxima</i>	Átlagos Salaires <i>moyens</i>	Munkások száma <i>Nombre d'ouvriers</i>	Leg- kisebb Salaires <i>minima</i>	Leg- nagyobb Salaires <i>maxima</i>	Átlagos Salaires <i>moyens</i>
		kereset óránként pengőfillérben <i>à l'heure, en fillers-pengő</i>				kereset óránként pengőfillérben <i>à l'heure, en fillers-pengő</i>		
Mintakészítők <i>Confect. de modèles</i>								
Mintaasztalos	284	73	113	96	11	62	115	72
Mintalakatos	26	70	126	88	8	—	—	63
Öntők és öntődei munkások <i>Fondeurs et ouvriers de fonderie</i>								
Vasöntő közép munkán	19	122	126	122	—	—	—	—
Vasöntők összesen	397	88	136	121	46	71	91	84
Acélöntő	90	106	129	117	—	—	—	—
Fémöntő	91	88	128	114	—	—	—	—
Fémtömböntő	57	64	92	81	—	—	—	—
Gépformázó	451	59	124	85	56	42	74	66
Magkészítő	206	56	127	106	11	57	70	63
Magkészítőnő	74	31	48	42	13	36	43	39
Öntvénytisztító	340	50	75	62	45	32	59	53
Olvasztó, adagoló	51	48	98	72	1	—	—	40
Lecsapoló	18	56	88	69	—	—	—	—
Homokkészítő	16	43	62	52	1	—	—	28
Kemencemunkás	79	51	86	69	11	40	53	50
Öntődei lakatos	55	50	113	79	8	63	70	68
Öntődei darukezelő	20	50	76	61	5	—	—	53
Öntődei napszámos	1004	40	69	50	98	36	42	38
Öntődei napszámosnő	26	26	35	29	—	—	—	—
Kovácsok — Forgerons								
Kovács tűzi ember	210	75	129	101	19	70	92	89
Kovács segítő	322	54	97	82	57	42	73	71
Kovácsoló gépmunkás	22	—	—	50	—	—	—	—
Hajókovács előmunkás	33	77	82	79	—	—	—	—
Hajókovács	85	59	75	65	—	—	—	—
Vasszerkezeti kovács	—	—	—	—	1	—	—	67
Kalapácsvezető	29	58	89	64	6	—	—	48
Kazánkovács tömörítő	20	79	100	85	—	—	—	—
Kazánkovács előmunkás	37	82	117	87	—	—	—	—
Kazánkovács	118	64	94	78	2	67	74	70
Kazánkovács segítő	35	69	79	75	—	—	—	—
Rézkovács	41	60	98	95	—	—	—	—
Előszegecselő	30	66	107	83	1	—	—	56
Szegecselő	42	43	99	72	17	—	—	54
Hajószegecselő	15	58	70	70	—	—	—	—
Szegecsmelegítő	21	43	47	46	16	—	—	30
Esztergályosok <i>Tourneurs sur bois</i>								
Vasesztergályos	1101	58	130	100	75	76	93	86
Fémesztergályos	41	71	107	84	17	—	—	68
Gépmunkások <i>Ouvriers de machines</i>								
Gyalus	139	64	120	89	7	64	85	79
Marós	200	64	111	90	9	48	100	88
Fúrós	382	44	84	72	22	—	—	60
Levegőfúró	24	—	—	69	—	—	—	—

Szakma <i>Branches</i>	Budapest és környéke <i>Budapest et la banlieue</i>				Vidéki átlag <i>Moyenne de la province</i>			
	Munkások száma <i>Nombre d'ouvriers</i>	Leg- kisebb Salaires <i>minima</i>	Leg- nagyobb Salaires <i>maxima</i>	Átlagos Salaires <i>moyens</i>	Munkások száma <i>Nombre d'ouvriers</i>	Leg- kisebb Salaires <i>minima</i>	Leg- nagyobb Salaires <i>maxima</i>	Átlagos Salaires <i>moyens</i>
Fényezők, mázolók <i>Polisseurs et peintres</i>								
Fényező	160	61	124	96	2	—	—	77
Politurozónó	47	51	56	55	—	—	—	—
Mázoló	181	40	101	81	31	64	72	66
Mázoló segédmunkás	78	50	69	58	—	—	—	—
Mázolónő	22	34	47	42	—	—	—	—
Különféle szakmák <i>Diverses branches</i>								
Műszerész	837	56	99	88	—	—	—	—
Fémcsiszoló	74	60	128	101	—	—	—	—
Galvanizálónő	103	35	52	47	—	—	—	—
Kárpitos előmunkás	—	—	—	—	1	—	—	97
Kárpitos	58	76	99	92	10	—	—	77
Nyerges	21	111	123	118	—	—	—	—
Bádogos	140	68	117	89	14	62	66	64
Rézműves	31	44	130	106	—	—	—	—
Reszelővágó gépi	27	73	78	76	2	—	—	78
Tanoncok — Apprentis								
Vasöntő	64	13	45	22	4	8	28	23
Vasestergályos	182	6	24	14	10	—	—	30
Fémesztergályos	26	16	17	16	23	—	—	23
Lakatos	1223	6	30	13	102	24	25	24
Szerszámkészítő	41	10	24	13	1	—	—	20
Asztalos	22	10	22	14	—	—	—	—
Mázoló	—	—	—	—	11	—	—	23
Műszerész	222	7	15	11	—	—	—	—
Villanyszerelő	23	8	40	13	—	—	—	—
Bronzműves	23	—	—	18	—	—	—	—
Tekerceselő	18	—	—	11	—	—	—	—
Gyakornok	73	8	76	63	—	—	—	—
Napszámosok — Journaliers								
Produktív napszámos	402	46	78	61	—	—	—	—
Műhely	2274	37	67	47	107	38	42	39
Raktári	708	39	61	52	42	30	43	39
Üzemi	748	35	61	49	96	29	38	37
Napszámosfiu	365	10	51	31	64	19	42	23
Napszámosleány	119	21	28	24	2	—	—	33
Üzem — Exploitations								
Üzemlakatos	295	51	118	87	13	71	80	73
Üzemi villanyszerelő	182	58	125	83	16	67	68	67
Üzemi vill.-szer. segédmunkás	34	52	71	58	—	—	—	—
Munkaellenőr	153	71	124	93	18	1)	1)	1)
Munkaellenőrnő	152	32	45	42	—	—	—	—
Gépész	30	58	131	84	8	72	84	77
Gépapoló	54	47	87	63	3	—	—	52
Gépkenő	39	46	69	55	—	—	—	—
Fűtő	132	40	97	62	17	39	80	60
Salak- és széntoló	32	31	60	48	2	—	—	40
Szijgyártó	49	56	103	71	3	61	74	65
Köműves	114	61	111	83	10	60	80	73
Daruvezető	127	47	71	59	1	—	—	76
Tolópadvezető	—	—	—	—	2	—	—	46
Előrajzoló	81	78	111	90	11	—	—	79

1) Hetibéres. — *Payés à la semaine.*

Szakma <i>Branches</i>	Budapest és környéke <i>Budapest et la banlieue</i>				Vidéki átlag <i>Moyenne de la province</i>			
	Munkások száma <i>Nombre d'ouvriers</i>	Leg- kisebb <i>Salaires minima</i>	Leg- nagyobb <i>Salaires maxima</i>	Átlagos <i>Salaires moyens</i>	Munkások száma <i>Nombre d'ouvriers</i>	Leg- kisebb <i>Salaires minima</i>	Leg- nagyobb <i>Salaires maxima</i>	Átlagos <i>Salaires moyens</i>
		kereset óránként pengőfillérben <i>à l'heure, en fillers-pengő</i>				kereset óránként pengőfillérben <i>à l'heure, en fillers-pengő</i>		
Autogénhegesztő	121	64	130	98	1	—	—	117
Autogénhegesztőnő	21	37	39	38	—	—	—	—
Szerszámkiadó	22	41	69	63	6	37	65	56
Raktárkezelő	137	62	129	71	8	59	73	62
Portás	42	24	75	54	2	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Éjjeli őr	126	26	72	36	15	29	38	31
Irodaszolga	119	34	84	49	2	¹⁾	¹⁾	¹⁾
Irodaszolganő	35	31	55	37	—	—	—	—
Csomagoló	75	51	68	52	3	—	—	55
Csomagoló nő	73	28	51	41	3	—	—	21
Soffőr	79	63	120	89	3	—	—	83

¹⁾ Hetibéres. — *Payés à la semaine.*

ségétől kapott adatok szerint az 1929. évben az önálló segéd átlagos napibére 8·80 P, a begyakorolt segédé 6·16 P, a fiatal segédé 5·76 P, a tanoncé 5·20 P, végül a női tanoncé 4·40 P. Az általános kisipari statisztikai felvétel ügye évtizedek óta húzódik s a szociális statisztika szempontjából nagy kár, hogy a kisipari alkalmazottak kereseti viszonyait nem ismerjük s azok csak részben és hiányosan szerepelnek elrejtve a társadalmi biztosítási statisztika globális béradataiban (díjfizető üzemek).

Összefoglalás.

Az áttekintett adattömeg jelentőségéről és tanulságairól végeredményben következőket mondhatjuk.

1. A mezőgazdasági munkabéreket illetően a földművelésügyi minisztérium kimutatásai módot adnak arra, hogy a mezőgazdasági munkások kereseti viszonyait is szemügyre vehessük, az ipari munkabéradataknál bevált statisztikai módszereket ezen a téren is hasznosíthassuk és emellett a különleges viszonyokat is figyelembe vegyük. A mezőgazdasági munkánál a kutató elé egész más nehézségek gördülnek, mint az ipari munkánál. Az évszakok jelentősége hatványozódik. A munkanapok száma nem ismeretes, a természetbeni ellátás nagyobb szerepet játszik és nehezebben számítható át, a munkanem egészen más jelentőségű stb. Tanácsosabb egyelőre csak az élelmezés nélkül, tisztán készpénzben nyújtott munkabéreket dolgozni föl, s a gyermekmunkát, a cselédbéreket, különleges munkálatok bér-

adatait egyelőre csak megemlíteni. A munkabérszínvonal a mezőgazdaságban, sajnos, nagyon alacsony. A férfimunkás országos átlagban nyáron 4·37, ősszel 3·20, tavasszal 2·86, télen 2·34 pengő napibért kap. A női munkás napibére 1·86 és 3·17 pengő közt mozog. Vármegyénként a munkabérek igen különbözők. Az ezt előidéző okok bonyolult közreműködését a statisztika módszereivel egyelőre konkrét határozottsággal nem lehet kimutatni.

2. Az ipari munkabérekre vonatkozólag rendes forrásaink jó szolgálatot tesznek. A gyáripari üzemi és termelési statisztika a kifizetett bérösszegek alapján átlagos évi és napi keresetet mutat ki. Itt az átlagok kiszámításánál a tényleg munkában töltött napok számát lehetett tekintetbe venni. A gyári jellegű ipartelepek munkássága jobban keres, mint a közép- és kisipari munkástörzs és az iparforgalmi népesség egyéb rétegei. Ezért a társadalmi biztosítási statisztika alacsonyabb munkabérátlagokat mutat ki, de azok nagy tömegekre vonatkoznak, napibérosztályok szerint részletezhetők és idősorok képzésére igen alkalmasak. Az idényhullámozás a mezőgazdasággal és bizonyos fokig a gyáriparral szemben az iparforgalmi népesség egészénél igen sekély járású. A hatósági munkaközvetítők útján nyert becses munkabér adatok a munkapiac pillanatnyi helyzetét legjobban jellemzik, mert csak az újonnan megnyílt munkahelyekre vonatkoznak. Hullámozásuk évről-évre és hónapról-hónapra jelentékeny, tehát labilis és mozgékony mérőeszközei a munkabérkialakulási jelenségének. A vas- és gép-

ipari érdekképviselő a nehézipar jelentékeny számú dolgozójáról szakmák szerint részletezett adatokat közöl a tényleges átlagos kerestre vonatkozólag. Ebben az adatsorozatban a reálmunkabérek önálló kimutatása, a névleges munkabérek szakadatlan emelkedése s a bérrendezési időpontok gyakorisága tűnnek fel.

3. A névleges munkabér az 1928. év folyamán csak csekély mértékben változott, az emelkedés, amelyet négy statisztikai forrás mutat ki, az előző évinél kisebb mértékű volt. Az átlagos névleges munkabér ugyanis a gyáripari statisztika szerint 4·1%-kal, a társadalmi biztosítási statisztika szerint 2·0%-kal, a vas- és gépipari érdekképviselői összeállítás szerint 4·5%-kal volt magasabb, mint 1927-ben. A közvetítők munkabéradatai azonban már a névleges munkabérnél 3·6%-os átlagos csökkenésről számolnak be. Ez nem tekinthető ellentmondásnak, mert a közvetítési forgalom jóval kisebb számú és csak újonnan megnyílt munkahelyekről van szó. A névleges munkabérek országos átlagai abszolútszámokban a gyáripari statisztika szerint 5·33 pengő, a társadalmi biztosítási statisztikánál 3·65 pengő, a közvetítési forgalomban felajánlott munkabérek szerint 4·24 pengő, végül a vas- és gépipari érdekképviselői kimutatás szerint 5·37 pengő.

4. A reálmunkabérek adatai kedvezőtlenebb képet mutatnak s az összes statisztikai források megegyeznek abban, hogy a reálmunkabér színvonala a megélhetés drágulása folytán az utolsó két évben nemcsak alatta marad a névleges munkabér színvonalának, hanem süllyedő irányzatú is. A gyáripari, üzemi és termelési statisztika még csak a reálmunkabér (4·53 P) stagnálásáról beszél. A legnagyobb tömegekre vonatkozó társadalmi biztosítási statisztika szerint a reálmunkabér csökkenése már 2·2%-ot tett. A vas- és gépiparban a visszaesés kisebb mérvű, de kimutatható.

5. Az 1929. évben az élelmiszerek olcsóbbodása következtében a megélhetési jelzőszám javult, viszont az előzetes eredmények szerint a névleges munkabéreknél mutatkozik valamelyes csökkenés. Az 1929. évi gazdasági válság a háború óta a legnagyobb hullámjárású, növeli a munkanélküliséget, csökkenti a fogyasztást, kárt okoz a termelésnek, a munkabérekre való kihatása azonban egyelőre nem jelentékeny.

6. Minthogy mi a munkabérekkel szociális szempontból foglalkoztunk, nem terjeszkedtünk annak szerepére a termelésben és a

termelési költségeknél. Megjegyzendő továbbá, hogy a kimutatott napibérek a munkában töltött napokra vonatkoznak, a megélhetés szempontjából helyesebb az évi keresetet a naptári napok számával osztani el, napi keresetül ilymódon körülbelül 16%-kal kisebb összegeket kapnánk. Az általában alacsony munkabéreknél ez különösen érzékeny különbség.

7. A munkabérstatisztika a szociális statisztikának talán legfontosabb ágazata. Nem lehetséges, de nem is szükséges minden esztendőben olyan részletes felvételt végrehajtani, mint az öregségi stb. biztosítási előkészítő statisztika volt. De a munkabérstatisztikát mégis tovább ki kell építeni. A munkaviszonyokra és a munkásjóléti intézményekre vonatkozó évenkénti adatgyűjtés, melynek sürgős szükségességét évek óta hangoztatjuk, alkalmat adna a legfontosabb munkabér adatoknak hivatalos, rendszeres és közvetlen gyűjtésére.

8. A statisztikai megállapítások világánál azt láttuk, hogy a munkabérek a háború utáni első években rendkívül alacsonyak voltak, vásárlóerő dolgában messze elmaradva a békeévek színvonalától. Ezek a kivételes munkabérek természetesen nem voltak fenntarthatók. Az évtized második felében sikerült a névleges munkabéreket fokozatosan emelni s a békeszínvonalat úgy-ahogy elérni, vagy megközelíteni. A szociális igazság és az egész gazdasági élet jól felfogott érdeke szempontjából a ma ismertett munkabérek még mindig károsan alacsonyak s minden tényezőnek össze kell fogni azok egészséges ütemű javítására. Sajnos, a jelek arra mutatnak, hogy a közel jövőben lényeges javulás nem várható s a küzdelem közvetlen célkitűzése is más lesz, mint az utolsó években. Ha ugyanis a mezőgazdasági cikkek rohamos olcsóbbodása előbb-utóbb az iparcikkekre is áttérjed (elképzelhetetlen lévén az ú. n. agrárrolló tartós szétnyílása), akkor már nem a névleges munkabér emeléséért, hanem a munkabér leszállítása ellen, tehát közvetve a reálmunkabér emeléséért lehet csak küzdeni. Reméljük, hogy az elért színvonal megtartását könnyebb biztosítani, mint a mindenkori színvonal emelését. Ha azonban a mezőgazdasági árzuhanás csak átmeneti jelenség és az ipari termelés makacsul tudja tartani árait, akkor a névleges munkabéreket tovább kell emelni. A statisztikusnak mindenesetre élénk figyelemmel kell kísérnie a jelen mozgalmas idők bérjelenségeit.

Kovács Norbert dr.

Földbirtokosaink nemzetiségi és felekezeti viszonyai.¹⁾

Les propriétaires fonciers hongrois au point de vue de la nationalité et de la confession.¹⁾

Résumé. Au 1er janvier 1929, il y avait en Hongrie 19.256 propriétés à mutation libre de 50 arpents cadastraux et au-dessus, dont plus de la moitié entre 50 et 100 arp. cad.

D'après le dernier recensement, les habitants de langue maternelle hongroise représentent 89·6% de la population totale et cette proportion est encore plus élevée (93·8%) parmi les propriétaires fonciers en question.

La répartition par confession des propriétaires ne cadre pas avec le rapport des confessions à la population totale. Le pourcentage des propriétaires catholiques romains est inférieur de 28·8% au rapport pour 100 des catholiques romains (63·9%) à la population. Par contre, les catholiques romains ont 58·7% de la superficie des propriétés foncières dont nous parlons et cette proportion ne reste que de 8·1% au-dessous du rapport des catholiques romains à la population. Les calvinistes, qui représentent 21% de la population et 37·9% des propriétaires, ont 23·3% de la superficie des propriétés examinées ici et cette dernière proportion est presque égale au rapport qu'ils ont à la population totale. Les luthériens font 6·2% de la population et 7·5% des propriétaires. Les catholiques grecs, les gréco-orientaux et les unitaires ont une proportion insignifiante dans la population et parmi les propriétaires fonciers.

Le pourcentage des propriétaires israélites (7·4%), ainsi que celui de la superficie possédée par eux (10·4%), dépasse bien le rapport des israélites à la population (5·9%).

★

Egy társadalmi osztálynak akár nemzetiségi, akár felekezeti viszonyait a mai időkben tárgyalni kétségtelenül merésznek mondható vállalkozás. Nagyon jól tudjuk, hogy napjainkban a statisztikai adatok iránt érdeklődő közönség a mind súlyosabban ránk nehezedeő gazdasági válság következtében inkább a gazdasági természetű statisztikai adatokra és megállapítá-

sokra kíváncsi, legfeljebb néhány teoretikus mélyed bele ilyenféle demográfiai adatok tanulmányozásába. Az a körülmény, hogy egy földbirtokos milyen anyanyelvű, vagy melyik hitfelekezethez tartozik, tényleg nincs semmi összefüggésben a gazdasági válság megoldásával vagy enyhítésével. Ha ennek dacára mégis ilyen természetű kérdéseket tárgyalunk, azt talán azazal lehet indokolni, hogy a hazánkban jelenleg tagadhatatlanul egyik legnagyobb jelentőségű társadalmi osztályunknak, a földbirtokosoknak, nemzetiségi és felekezeti viszonyaira vonatkozó statisztikai adatok mindeztideig nem állottak rendelkezésünkre. Ha tehát a határozottan előtérben levő gazdasági kérdések túlnyomó arányú tárgyalása mellett is a szóbanforgó demográfiai adatokat hozzuk elő, bemutatásukat azok újszerűsége talán eléggé indokolja.

Mielőtt rátérnénk a tulajdonképeni téma tárgyalására, meg kell állapítani, hogy a tanulmány címe a tárgykörre vonatkozólag nem teljesen megfelelő, arra lehetne ugyanis gondolni, hogy hazánk összes földbirtokosainak demográfiai adatait tartalmazza. Köztudomású azonban, hogy nálunk a földbirtokok nagyságának megoszlásáról statisztikai felvétel 1895 óta nem volt, így tehát adataink a birtokforgalmi statisztikai felvétel alapján csak az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosainak nemzetiségi és felekezeti megoszlását mutatják be. Tájékoztatás céljából még azt is megemlítjük, hogy hazánkban 1929 január 1-én 19.256 ilyen ötven kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtok volt, ezeknek több mint a fele az 50—100 katasztrális holdas kategóriába esett. A többi nagyságcsoporthoz tartozó földbirtokok száma a birtoknagyság emelkedésével természetesen csökken. Ötvenezer kat. holdat meghaladó nagyságú földbirtokok csak a korlátolt forgalmú földbirtokok között fordulnak elő.

A szóbanforgó földbirtokok tulajdonosainak nemzetiségi megoszlása országhatáraink megváltozása után valami nagy változatosságról nem tanuskodik, mégis van egy pár érdekes momentum, amelyekre szükségesnek tartjuk a figyelmet felhívni.

¹⁾ A Magyar Statisztikai Társaság 1930 február 25-i ülésén tartott felolvasás. — *Conférence faite dans la séance du 25 février 1930 de la Société Hongroise de Statistique.*

Az 1920. évi népszámlálás eredménye szerint hazánk mai területén a magyarság arányszáma 89·6% volt. Ha már most az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosainak anyanyelvi adatait vizsgáljuk, kiderül, hogy a földbirtokosok összes számának 93·8%-a magyar. Mindenesetre örvendetes jelenség, hogy az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosai között a magyar anyanyelvűek aránya 4·7%-kal kedvezőbb, mint a magyar anyanyelvű lakosságnak már említett népszámlálási viszonyzáma.

A magyar anyanyelvű földbirtokosok száma természetesen legkedvezőbb az Alföldön, itt a népszámlálási arányt 4·8%-kal mulja felül. Az egyes törvényhatóságok adatait nézve, örömmel lehet megállapítani, hogy Hajdu vármegyében és Debrecen törvényhatósági jogú városban az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosai 100%-ban magyar anyanyelvűek. A népszámlálás adatai, szembeállítva a földbirtokosokra vonatkozó nemzetiségi adatokkal, aránylag legjobban eltérnek Bács-Bodrog vármegyében, itt a magyarság aránya 1920-ban 65% volt, az 50 kat. holdon felüli szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosai közül 1929-ben pedig csak 38·7% vallotta magát magyar anyanyelvűnek. A csökkenés itt a magyar anyanyelvűek hátrányára teljes 40%. Úgy látszik, hogy ebben a törvényhatóságban a magyarság a törpebirtokosok és a nincstelenek csoportjában a legerősebb, a középbirtokok és a nagyobb kisbirtokok pedig főleg a németek és a bunyevácok kezében vannak. Elég kedvezőtlen a magyar anyanyelvű földbirtokosok aránya még Győr, Moson és Pozsony vármegyében, a népszámlálási arányszámmal szemben itt a különbözet 33·8%-os. Győr vármegye lakossága köztudomás szerint majdnem teljesen magyar anyanyelvű, ez a nem kedvező arány természetesen jóformán egészben Moson vármegye német és horvát anyanyelvű birtokosai nagy számának tulajdonítható.

Az általános megállapítástól sok tekintetben eltérők azok az adatok, amelyek a nemzetiségi viszonyokat egy-egy birtoknagyságcsoporton belül mutatják be. Az 50 kat. holdtól 100 kat. holdig terjedő nagyságú nagyobb kisbirtokok tulajdonosai között a magyarság aránya (92·2%) majdnem egyezik az általános megállapításoknál már tárgyalt 93·8%-os viszonyzámmal. Ebben a birtok-

nagyságcsoportban Hajdu vármegyén és Debrecenen kívül még Jász-Nagykun-Szolnok és Zemplén vármegyék területén az összes földbirtokosok magyar anyanyelvűek.

A 100—200 kat. hold nagyságú földbirtokok tulajdonosai között a magyar anyanyelvűek az országos aránynál jobban (94·7%) szerepelnek. Ebben a birtoknagyságcsoportban Veszprém, Csongrád, Hajdu, Debrecen, Jász-Nagykun-Szolnok, Szatmár, Abaúj-Torna, Borsod és Zemplén összes birtokosai magyar anyanyelvűek. A 200—300 kat. holdas földbirtokok tulajdonosai között a magyar anyanyelvűek aránya még jobban felszökik, nem kevesebb, mint 97·2%, a többi nemzetiségek tehát itt alig vehetők figyelembe. Érdekes jelenség, hogy Sopron vármegyében, ahol tudvalevőleg elég jelentékeny a német és a horvát anyanyelvűek száma, ebben a földbirtoknagyságcsoportban csakis magyar anyanyelvűek szerepelnek.

A 300—500 kat. hold nagyságú földbirtokok tulajdonosai közül 98·7% magyar anyanyelvű. Az egész Északi dombos vidéken valamennyi ebbe a kategóriába tartozó földbirtok tulajdonosa magyar anyanyelvű. Az 500—1.000 kat. holdas nagyságcsoportba tartozó földbirtokok tulajdonosai közül 98·4% tartozik a magyar anyanyelvűek közé, az 1.000—2.000 kat. holdas csoportnál ez az arányszám már valamivel kisebb (96·5%). A csökkenés oka kétségtelenül az, hogy ebbe a csoportba belesik egynéhány külföldi mágnásmagyarországi földbirtoka. A 2000—5000 kat. holdig terjedő nagyságú földbirtokok tulajdonosainak anyanyelvénél a magyarság aránya hasonló okok következtében 93·4%-ra csökkent, sőt a következő nagyságcsoportban (5.000—10.000 kat. holdig) 93·3%-ra. Még erősebb a magyar anyanyelvűek csökkenése a 10.000—20.000 kat. holdig terjedő földbirtokok tulajdonosai között, arányuk itt csak 73·7%. Montenuovo hercegnek, gróf Merán Jánosnének, özv. báró Fould Jenőnének, Metternich hercegnőnek, Hohenlohe hercegnek, Ferenc bajor kir. hercegnek ebbe a nagyságcsoportba esik a birtoka. Ennek a körülménynek tudható be, hogy a német anyanyelvűek aránya ebben a csoportban már 26·3%-ot tesz. A 20.000—50.000 kat. holdig terjedő nagyságcsoportba a szabadforgalmú földbirtokok közül négy földbirtok tartozik, az egyik birtoknak tulajdonosa olasz anyanyelvű, ennél fogva a magyarság aránya itt csak 75%. 50.000 kat. holdnál nagyobb szabadfor-

galmú földbirtok hazánkban jelenleg nincsen.

A felsorolt néhány adat kétségtelenül arról tanuskodik, hogy hazánk jelenlegi helyzetében a földbirtokosok anyanyelvére vonatkozó statisztikai adatok a magyar anyanyelvű földbirtokosok számának nagy fölénye következtében csak igen kis arányú változatosságról számolhatnak be.

A nemzetiségi megoszlás egészen vázlat-szerű ismertetése után lássuk most már a földbirtokosok *felekezeti* viszonyaira vonatkozó legfontosabb statisztikai adatokat. Ám-bár a római katolikus hitfelekezetnek 1920. évi arányszáma (63·9) a többi hitfelekezet arányával szemben eléggé kimagaslónak mondható, ennél a kérdésnél, mint a grafikon adataiból is láthatjuk, mégis élénkebb eltéréseket állapíthatunk meg, mint a nemzetiségi megoszlásnál. Leginkább szembe-ötlik az a körülmény, hogy az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú *földbirtokok tulajdonosai között a róm. katolikus egyházhoz tartozók aránya az említett népszámlálási adatnál teljes 28·8%-kal kisebb. Az 50—100 katasztrális holdig terjedő földbirtoktípus, amelyik a tárgyalt nagyság-csoportoknak több mint a felét teszi ki, tudvalevőleg az Alföldön van leginkább elterjedve, itt pedig a református vallású kis-és középbirtokosság erős túlsúlyban van, a rémai katolikus földbirtokosok említett ala-*

csony arányszámát jórészen ez a körülmény okozza. A római katolikus vallású földbirtokosok számának alakulása főleg két törvényhatóságban feltűnő. Az egyik Komárom és Esztergom egyesített vármegye, — ez pedig nem is fekszik az Alföldön, — annál feltűnőbb, hogy itt a népszámlálási adat szerint a lakosság 75·2%-a róm. katolikus vallású, a földbirtokosok között ezzel szemben a róm. katolikusok aránya csak 34·8%, tehát itt ennek a felekezetnek viszonyosszáma 53·7%-kal kedvezőtlenebb, mint az összlakosságnak már említett arányszáma. Az Alföldön fekvő Bihar vármegyében a római katolikus vallású földbirtokosok arányszáma 47·2%-kal kisebb, mint a vármegye összes római katolikus vallású lakosságának aránya.

Az imént azzal magyaráztuk a római katolikus vallású földbirtokosok elég alacsony számát, hogy az alföldi református vallású kis- és középbirtokosok nagy száma nyomja le a római katolikus vallású földbirtokosok arányszámát. Ez a megállapítás azonban csak a földbirtokosok számát feltüntető adatokra vonatkozik. A római katolikus vallású földbirtokosok számát feltüntető adatoktól egyelőre tekintsünk el, viszonyítsuk a felekezeti megoszlási adatokat az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok területéhez. Ily módon mindjárt megállapíthatjuk, hogy az 50 kat.

AZ ÖTVEN KAT. HOLDAS ÉS ENNÉL NAGYOBB FÖLDBIRTOKOSOK

felekezet szerint.

Propriétaires fonciers de 50 arp. cad. et au-dessus, suivant la confession.

FÖLDBIRTOKOSOK

ÖSSZNÉPESSÉGI ARÁNY.

Rapport de ces confessions à la population. 1920.

SZÁMARÁNYA.

Nombre proportionnel

de ces propriétaires fonciers

BIRTOKTERÜLETI ARÁNYA.

Proportion de la superficie de propriétés

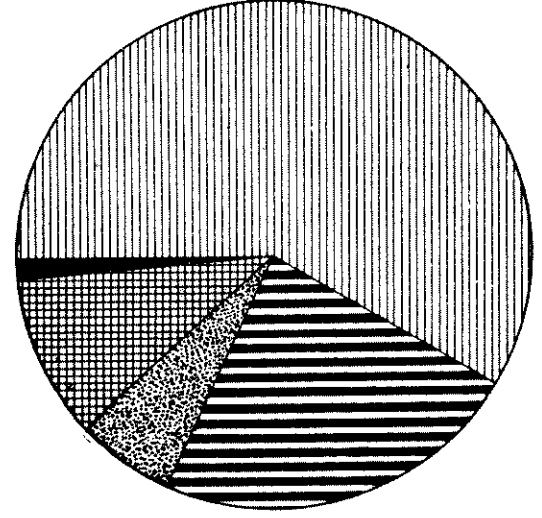
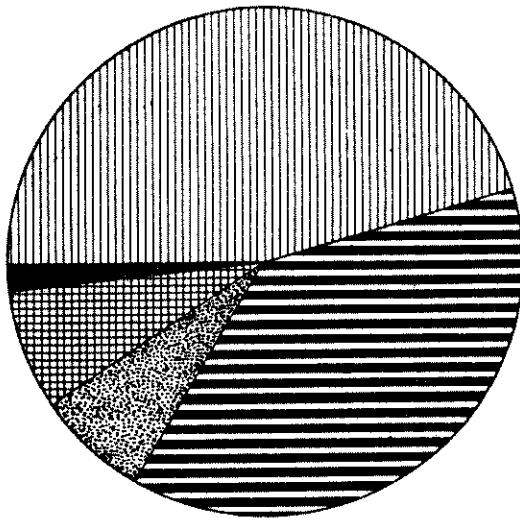
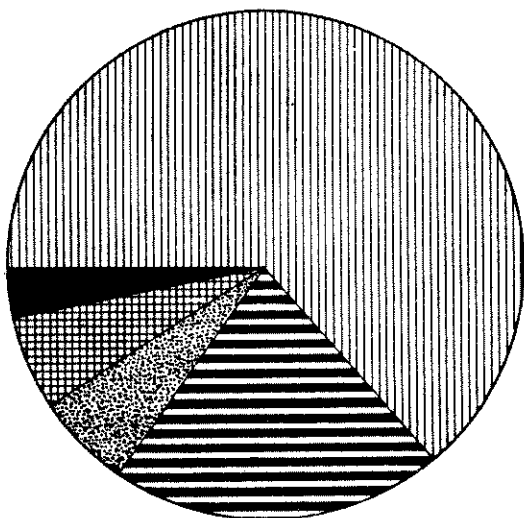
Róm. kat
Cath. rom.

Ref.
Calv.

Ág. ev.
Luth.

Izr.
Israél.

Egyéb
Autres

1. Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú birtokok száma a tulajdonosok hitfelekezete szerint 1928-ban.

Nombre, suivant la confession des propriétaires, des propriétés foncières à mutation libre de 50 arp. cad. et au-dessus, en 1928.

Országgrész jellegű gazdasági vidék ; birtoknagyságcsoport <i>Régions agricoles, catégories de grandeur des propriétés</i>	N o m b r e					Az összes tulajdonosok de toutes les propriétés
	des propriétés des propriétaires					
	Róm. kat. cath. r.	Református calvinistes	Ág. evang. luthériens	Izraelita israélites	Egyéb autres	
	hitfelekezetű tulajdonosok birtokainak száma					
Dunántúli dombos vidék <i>Transdanubie</i>						
50— 100 kat. hold arp. cad.	1.205	550	360	102	20	2.237
100— 200 "	424	129	119	54	7	733
200— 300 "	165	41	47	20	1	274
300— 500 "	191	29	37	32	3	292
500— 1.000 "	220	15	28	41	4	308
1.000— 2.000 "	122	11	11	22	2	168
2.000— 5.000 "	93	4	7	6	1	111
5.000—10.000 "	26	1	—	—	—	27
10.000—20.000 "	15	—	1	—	—	16
20.000—50.000 "	1	—	—	—	—	1
Összesen — Total	2.462	780	610	277	38	4.167
Alföld — Grande plaine						
50— 100 kat. hold arp. cad.	3.140	3.623	478	287	189	7.717
100— 200 "	988	1.313	143	177	44	2.665
200— 300 "	285	340	33	90	14	762
300— 500 "	211	241	19	100	7	578
500— 1.000 "	204	157	24	92	4	481
1.000— 2.000 "	90	53	7	44	1	195
2.000— 5.000 "	67	21	2	10	1	101
5.000—10.000 "	20	1	—	2	—	23
10.000—20.000 "	2	1	—	—	—	3
20.000—50.000 "	3	—	—	—	—	3
Összesen — Total	5.010	5.750	706	802	260	12.528
Északi dombos vidék — Nord						
50— 100 kat. hold arp. cad.	661	396	28	87	34	1.206
100— 200 "	237	153	17	94	6	507
200— 300 "	91	67	15	34	1	208
300— 500 "	97	68	23	55	1	244
500— 1.000 "	96	59	18	45	3	221
1.000— 2.000 "	60	18	21	17	1	117
2.000— 5.000 "	34	5	6	3	—	48
5.000—10.000 "	5	—	2	3	—	10
10.000—20.000 "	—	—	—	—	—	—
20.000—50.000 "	—	—	—	—	—	—
Összesen — Total	1.281	766	130	338	46	2.561
Mindössze — Ensemble						
50— 100 kat. hold arp. cad.	5.006	4.569	866	476	243	11.160
100— 200 "	1.649	1.595	279	325	57	3.905
200— 300 "	541	448	95	144	16	1.244
300— 500 "	499	338	79	187	11	1.114
500— 1.000 "	520	231	70	178	11	1.010
1.000— 2.000 "	272	82	39	83	4	480
2.000— 5.000 "	194	30	15	19	2	260
5.000—10.000 "	51	2	2	5	—	60
10.000—20.000 "	17	1	1	—	—	19
20.000—50.000 "	4	—	—	—	—	4
Főösszeg — Total général	8.753	7.296	1.446	1.417	344	19.256
%-ban — en %	45.5	37.9	7.5	7.3	1.8	100.0

holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok összes területéből 58·7% van római katolikus vallású földbirtokos kezén, ez a viszonyszám a népszámlálási aránynál már csak 8·1%-kal kisebb. Továbbmenve megállapíthatjuk még azt is, hogy a Dunántúli dombos vidéken, a nagybirtokok hazájában, ez a csökkenés már csak 1%. A legnagyobb birtokok ebben az országrészben tudvalevőleg leginkább római katolikus vallású földbirtokosok kezeiben vannak, ez okozza azt, hogy arányszámuk itt már majdnem eléri a többször említett népszámlálási adatot. Legkedvezőtlenebb az Északi dombos vidéken a római katolikus vallású földbirtokosok területi arányszáma, a területet véve figyelembe, viszonyszámuk itt 24·5%-kal kisebb, mint a népszámlálási adat.

Az egyes földbirtoknagyságcsoportok vonatkozó adatait vizsgálva (1. számú tábla), megállapíthatjuk, hogy a kisebb birtokok tulajdonosai között a római katolikus vallásúak jóval gyengébb arányban vannak képviselve, mint a nagyobb földbirtokok csoportjainál. Az emelkedés abszolút tökéletes, minél nagyobb a földbirtoknagyságcsoport, annál nagyobb a római katolikus hitvallású földbirtokosok számának aránya. A legkisebb nagyságkategóriában elfoglalt 42·2%-os részesedés fokozatos emelkedéssel a 10.000—20.000 kat. holdas földbirtokok tulajdonosainál már eléri a 89·5%-ot, sőt a következő nagyságcsoportnál a 100%-ot.

A földbirtokosok számát tekintve, a református vallású földbirtokosok aránya egyenesen meglepő. Az ország összes népességének csak 21%-a református vallású, ezzel szemben az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosai között 37·9% a református vallású, tehát arányuk a népességi százaléknál teljes 80·5%-kal nagyobb. A területi adatokat véve figyelembe, ez a hatalmas növekedés eltűnik és kiderül, hogy ebből a szempontból adatuk (23·3%) majdnem egyezik a népszámlálási aránnyal. Érdekes jelenség, hogy ezt a nagy aránydifferenciát nemcsak az Alföld református kisbirtokosainak már említett nagy tömege magyarázza, a dunántúli dombos vidék egyes törvényhatóságaiiban a református vallású földbirtokosok számának magas arányszáma mondhatni kiugrik a vonatkozó szám adatok tömegéből. Így Komárom és Esztergom vármegye területén a református vallású lakosság 18·9%, a földbirtokosok között a református hitfelekezet 52·9%-kal van képviselve, tehát itt egy

179·9%-os aránytöbbséggel állunk szemben. Érdekes jelenség, hogy ez a nagy számbeli fölény csak a földbirtokosok számánál tapasztalható, az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok összes területéből a református vallású földbirtokosok már csak 17·1%-ot bírnak, tehát itt az arányuk jóval kisebb, mint az imént említett népszámlálási adat. Ebben az ideiglenesen egyesített vármegyében tehát főleg az 50—100 katasztrális holdig terjedő birtoknagyságban van a református földbirtokosok számbeli fölénye, itt arányuk 63·2%-ra emelkedik. A magasabb kategóriáknál ez az arány rohamosan fogy, az 500 katasztrális holdtól felfelé terjedő földbirtoknagyságcsoportokban már egyetlen egy református vallású földbirtokos sem szerepel. Hasonló a helyzet Veszprém vármegye területén is, itt a református vallású földbirtokosok száma 113·4%-kal több, mint a népszámlálási adat. Ebben a vármegyében azonban a református vallású földbirtokosok — nem úgy, mint Komárom és Esztergom vármegyéhez — a nagyobb földbirtokok tulajdonosai között is elég szép számmal szerepelnek. A református vallású földbirtokosok számbeli fölénye a többi felekezetekkel szemben legnagyobb mértékben az alföldi törvényhatóságokban jelentkezik. Dacára több határozottan római katolikus jellegű alföldi törvényhatóságnak és a többi hitfelekezet elég élénk szerepének, az Alföldön a református vallású földbirtokosok száma 14·8%-kal nagyobb, mint a római katolikus földbirtokosok száma. Amint azonban a földbirtokosok tulajdonában lévő föld területi adatait nézzük, itt is rögtön a római katolikus vallású földbirtokosok jönnek az előtérbe. Ebből a szempontból ítélve a helyzetet, kiderül, hogy a római katolikus vallású földbirtokosok 27·5%-kal nagyobb területet bírnak, mint a református vallású földbirtokosok. Még világosabb a helyzet, ha a legnagyobb szabadforgalmú földbirtokokra vonatkozó felekezeti adatokat vizsgáljuk. (2. sz. tábla.) Hazánk mai területén összesen hatvan darab 5000—10.000 holdig terjedő nagyságú szabadforgalmú földbirtok van, ebből mindössze két földbirtok tulajdonosa református vallású, 51 ilyen földbirtok római katolikus vallású tulajdonos kezén van. A tizenkilenc 10.000—20.000 kat. holdig terjedő nagyságú szabadforgalmú földbirtokból csak egyetlen egy földbirtok van református vallású tulajdonos kezén.

2. Az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú birtokok területe a tulajdonosok hitfelekezete szerint 1928-ban.

Superficie, suivant la confession des propriétaires, des propriétés foncières à mutation libre de 50 arp. cad. et au-dessus, en 1928.

Országgrész jellegű gazdasági vidék ; birtoknagyságcsoport <i>Régions agricoles, catégories de grandeur des propriétés</i>	Superficie					Az összes tulajdonosok de toutes les propriétés
	des propriétés des propriétaires					
	Róm. kat. cath. r.	Református calvinistes	Ág. evang. luthériens	Izraelita israélites	Egyéb autres	
	hitfelekezeti tulajdonosok					
birtokainak területe kat. holdakban — arp. cad.						
Dunántúli dombos vidék. <i>Transdanubie</i>						
50— 100 kat. hold arp. cad.	76.402	35.189	22.651	6.400	1.175	141.817
100— 200 "	58.827	17.129	16.164	7.260	961	100.341
200— 300 "	39.500	9.750	11.279	5.158	266	65.953
300— 500 "	72.679	11.100	14.365	12.944	1.381	112.469
500— 1.000 "	157.442	10.887	20.688	30.144	2.956	222.117
1.000— 2.000 "	173.391	13.379	15.739	27.763	3.062	233.334
2.000— 5.000 "	288.081	12.249	20.975	16.301	3.925	341.531
5.000—10.000 "	180.169	6.970	—	—	—	187.139
10.000—20.000 "	202.918	—	16.243	—	—	219.161
20.000—50.000 "	29.453	—	—	—	—	29.453
Összesen — Total . . .	1.278.862	116.653	138.104	105.970	13.726	1,653.315
Alföld. — Grande plaine						
50— 100 kat. hold arp. cad.	207.782	243.586	30.549	19.238	12.898	514.053
100— 200 "	135.169	176.558	18.925	24.166	6.018	360.836
200— 300 "	69.590	81.498	7.784	21.800	3.091	183.763
300— 500 "	80.939	91.730	7.278	38.980	2.802	221.729
500— 1.000 "	139.946	107.636	16.493	64.140	3.044	331.259
1.000— 2.000 "	125.463	75.536	9.859	62.081	1.421	274.360
2.000— 5.000 "	189.040	64.524	5.099	32.607	3.328	294.598
5.000—10.000 "	126.286	5.109	—	10.458	—	141.853
10.000—20.000 "	24.526	10.747	—	—	—	35.273
20.000—50.000 "	82.494	—	—	—	—	82.494
Összesen — Total . . .	1,181.235	856.924	95.987	273.470	32.602	2,440.218
Északi dombos vidék — Nord						
50— 100 kat. hold arp. cad.	41.760	25.920	1.902	5.865	2.143	77.590
100— 200 "	32.520	20.910	2.574	13.499	800	70.303
200— 300 "	21.860	16.620	3.810	8.383	213	50.886
300— 500 "	36.740	25.691	9.432	21.095	307	93.265
500— 1.000 "	65.181	41.888	12.542	31.284	2.442	153.337
1.000— 2.000 "	77.596	22.703	23.362	24.005	1.048	148.714
2.000— 5.000 "	102.352	16.106	18.566	9.301	—	146.325
5.000—10.000 "	39.971	—	12.397	16.892	—	69.260
10.000—20.000 "	—	—	—	—	—	—
20.000—50.000 "	—	—	—	—	—	—
Összesen — Total . . .	417.980	169.838	84.585	130.324	6.953	809.680
Mindössze — Ensemble						
50— 100 kat. hold arp. cad.	325.944	304.695	55.102	31.503	16.216	733.460
100— 200 "	226.516	214.597	37.663	44.925	7.779	531.480
200— 300 "	130.950	107.868	22.873	35.341	3.570	300.602
300— 500 "	190.358	128.521	31.075	73.019	4.490	427.463
500— 1.000 "	362.569	160.411	49.723	125.568	8.442	706.713
1.000— 2.000 "	376.450	111.618	48.960	113.849	5.531	656.408
2.000— 5.000 "	579.473	92.879	44.640	58.209	7.253	782.454
5.000—10.000 "	346.426	12.079	12.397	27.350	—	398.252
10.000—20.000 "	227.444	10.747	16.243	—	—	254.434
20.000—50.000 "	111.947	—	—	—	—	111.947
Főösszeg — Total général	2,878.077	1,143.415	318.676	509.764	53.281	4,903.213
%-ban — en %	58.7	23.3	6.5	10.4	1.1	100.0

Az ágostai evangélikus hitfelekezethez tartozó földbirtokosok számának aránya 21%-kal több, mint az ágostai evangélikus lakosság népszámlálási viszonyyszáma. A területi adatok összehasonlításánál ez az emelkedés 4·8%-ra száll le. Az ágostai evangélikus vallású földbirtokosok főfészke a Dunántúli dombos vidék, arányszámuk itt teljes 100%-kal nagyobb, mint a 7·3%-ot kitevő népszámlálási adat. Az Alföld földbirtokosai között viszont arányszámuk 9·5%-kal kisebb, mint az említett népszámlálási viszonyyszám. A törvényhatóságok közül Vas vármegyét kell kiemelni, ebben a törvényhatóságban 132·2%-os aránytöbbletet lehet az ágostai evangélikus vallású földbirtokosok javára megállapítani.

A görög katolikus, a görög keleti, az unitárius és az egyéb hitfelekezetekhez tartozók aránya úgy az ország összlakosságában, mint a földbirtokosok között annyira jelentéktelen, hogy ezeknél a felekezeteknél említésre méltó megállapításokat nem igen lehet kiemelni.

Az eddig tárgyalt vallásfelekezetek hívei a földbirtokosok sorában meglehetősen eltérő arányokban szerepelnek, a rengeteg adatazomból egy pár speciális jelenségre bizonyára sikerült a figyelmet felhívni. A hitfelekezeti megoszlásra vonatkozó statisztikai adatok közül azonban kétségtelenül mégis azok a legérdekesebbek, amelyek az izraelita felekezet szerepére vonatkoznak. Az elterjedt nézetekkel szemben mindenekelőtt meg kell állapítani, hogy az izraelita vallású földbirtokosok nagy fölényéről szó sincs. Az izraelita felekezethez tartozó földbirtokosok számának aránya felülmulja ugyan a római katolikus és az ágostai evangélikus felekezetek ismertett viszonyyszámait, de még csak meg sem közelíti a református vallású földbirtokosok számának magasán kiemelkedő arányszámát. De amíg a református vallású földbirtokosok magas aránya azonnal a népszámlálási adat mellé esett, amint az adatokat nem a földbirtokosok számához, hanem a református vallású földbirtokosok birtokainak kiterjedéséhez viszonyítottuk, addig az izraelita felekezethez tartozó földbirtokosok arányszáma még nagyobb, ha a területi arányt nézzük. Az izraelita felekezethez tartozó földbirtokosok számának aránya 25·4%-kal mulja felül a zsidó vallásúak 5·9%-os népszámlálási arányát. Az összes 50 kat. holdas és ennél na-

gyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosai közül a zsidó felekezethez tartozó földbirtokosok 7·4%-ot képviselnek, a zsidó vallású földbirtokosok kezén levő földbirtokok területi aránya azonban 10·4%-ot tesz. Míg tehát a két protestáns felekezethez tartozó földbirtokosok számbelileg a népszámlálási arányt felülmulják ugyan, a tulajdonukban levő földterület nagyságának aránya azonban igen erős mértékben csökken, a római katolikusoknál a számarány gyenge, a területi arány kedvező, addig az izraelita felekezethez tartozó földbirtokosok aránya úgy a földbirtokosok számának szempontjából, mint a tulajdonukban levő terület nagysága tekintetében jóval felülmulja az összes népességben elfoglalt arányt.

Az izraelita vallású földbirtokosok számára vonatkozó adatok az egyes országrészek adatai szerint érdekes eltéréseket mutatnak. Legkiemelkedőbb a zsidó vallású földbirtokosok aránya az Északi dombos vidék törvényhatóságaiban, itt az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosai között a zsidó vallású földbirtokosok 149·1%-kal nagyobb arányban szerepelnek, mint amekkora a népszámlálási viszonyyszámuk. Elég nagy a Dunántúli dombos vidék törvényhatóságaiban a 135·7%-os aránytöbbletük is, ezzel szemben azonban az Alföldön a zsidó vallású földbirtokosok viszonyyszáma 20%-kal kisebb, mint a vonatkozó népszámlálási adat. Ennek a jogosan feltűnőnek mondható jelenségnek kétségtelenül az a magyarázata, hogy az Alföldön fekszik Budapest, a székesfővárosban az össznépesség 23·2%-a izraelita vallású, ez a magas arány az országos viszonyszámánál 293·2%-kal nagyobb. A székesfőváros zsidó felekezetű lakosságának magas arányszáma nagy mértékben emeli az országrész zsidó vallású lakosságának viszonyszámát.

Az izraelita vallású földbirtokosoknak kimagaslóan legnagyobb az arányuk az Északi dombos vidéken fekvő Nógrád és Hont vármegye területén. A népszámlálás szerint ennek a törvényhatóságnak zsidó vallású lakossága mindössze 3·3%, az 50 kat. holdas és ennél nagyobb szabadforgalmú földbirtokok tulajdonosainak sorában arányuk 19·9%. Nógrád és Hont vármegyében a középbirtokosok között találjuk a legnagyobb számban a zsidó vallású földbirtokosokat, így pl. az 500—1.000 kat. holdig terjedő földbirtokok tulajdonosai között 28·3% a zsidó vallású földbirtokos. Nagyon ma-

gas a zsidó földbirtokosok aránya még Fejér, Zala, Baranya és Szabolcs vármegyékben is. Legtöbb a zsidó vallású földbirtokos Szabolcs vármegyében, összehasonlítva viszonyszámuk azonban azért látszik kisebbnek, mert itt a zsidó vallású lakosságnak is elég nagy (7·8%) az aránya. Természetesen az olyan törvényhatóságokban, mint pl. Zala vármegyében, ahol a lakosságnak csak 3%-a tartozik az izraelita felekezethez, feltűnően nagy a zsidó vallású földbirtokosok 10·4%-os részesedése, ez a népszámlálási arányt teljes 246·7%-kal mulja felül. Szabolcs vármegyében ugyan 21·1%-ot tesz a zsidó vallású földbirtokosok viszonyszáma, aránytöbbletük mégis erősen Zala vármegyére említett adata alatt áll, de még mindig 170·5%.

A földbirtokok nagyságcsoportjaira vonatkozó adatokat vizsgálva, Szabolcs vármegyénél is ugyanaz az eredmény, mint amit Nógrád és Hont vármegyénél láttunk, itt is főleg a középbirtokoknál találjuk a zsidó vallású földbirtokosok legnagyobb viszonyszámait. Így az említett vármegyék 300—500 kat. holdat kitevő földbirtokainak tulajdonosai között 38·3% a zsidó vallású földbirtokos. Ebben a nagyságkategóriában a zsidó vallású földbirtokosok a többi felekezetekhez tartozó földbirtokosokkal szemben relatív többségben vannak, a református vallású birtokoságnak ugyanis az arányszáma 33%, a római katolikus vallásúaké

pedig csak 25·2%. Hasonló a helyzet az 500—1.000 kat. holdas földbirtokok tulajdonosai között is, az izraelita felekezethez tartozók 36·4%-os viszonyszámukkal a relatív többséget itt is elérték. Izraelita vallású földbirtokosok kezén levő legnagyobb földbirtok az 5.000—10.000 kat. holdig terjedő nagyságkategóriához tartozik. Öt ilyen nagyságú földbirtok van az ország mai területén zsidó földbirtokos kezén, még pedig egy 5.258 kat. holdas és egy 5.200 kat. holdas Békés vármegyében, egy 6.742, egy 5.097 és egy 5.053 kat. holdas nagybirtok Nógrád és Hont vármegyében.

Természetesen még számos, erre az állandóan napirenden levő kérdésre vonatkozó adatot lehetne a rendelkezésre álló hatalmas statisztikai anyagból ismertetni, de egy szakfolyóirat szűkreszabott keretébe továbbmenő részletek már nem igen illeszthetők be.

Az izraelita felekezetű földbirtokosok számára és az általuk bírt terület nagyságára vonatkozó most ismertetett statisztikai adatok mind azt a már említett tényt erősítik meg, hogy míg a többi vallású földbirtokosok száma, vagy a tulajdonukban levő földbirtokok területének aránya a népességi viszonyszámmal való összehasonlításnál kedvezőtlennek mondható, addig az izraelita vallású földbirtokosok mindkét szempontból hazánk mai területén határozottan kedvező helyzetben vannak.

Sajóhelyi István.

Az 1929. évi terméseredmények.

Les résultats de la récolte de 1929 en Hongrie.

Résumé. Dans l'année agricole 1928—1929, les jachères, diminuant de 11·1% par rapport à 1927—28, n'ont représenté que 3·2% de la superficie des terres arables. Parmi les superficies ensemencées, celles de froment (— 9·4%) et de colza (— 68·6%) ont considérablement diminué à cause des fortes gelées d'hiver qui ont, sur certains points, ruiné un très grand nombre de semences. En revanche, comparativement à l'année agricole précédente, la superficie de betterave à sucre a augmenté de 18%; celle de lin, de 76%; celle de lentille, de 39%; celle d'oignon, de 75·9%. Les sinistres — surtout la gelée — ont ruiné 1% des superficies ensemencées.

La récolte a été en général médiocre dans l'année agricole 1928—29. Parmi les céréales, le froment a rendu 24·4% de

moins qu'en 1927—28. Les légumes ont eu un rendement assez favorable, surtout les haricots de culture secondaire. La production des cultures sarclées a été bonne-moyenne; celle des plantes commerciales seulement faible-moyenne à cause de la forte régression du colza et du pavot. La production des fourrages a atteint à peine la moyenne; celle des légumes a été en général bonne-moyenne; les légumes cultivés aux champs ont donné un résultat assez satisfaisant.

★

Hazánk szántóföldi termelésének 1929. évi eredményeire vonatkozó adatok feldolgozását a statisztikai hivatal befejezte, tehát a bevetett és a learatott terület, to-

1. Bevetett terület. — *Superficie ensemencée.*

A termény neve <i>Produits</i>	A bevetett terület kat. holdakban <i>Superficie ensemencée, arp. cad.</i>			A termény neve <i>Produits</i>	A bevetett terület kat. holdakban <i>Superficie ensemencée, arp. cad.</i>		
	1927	1928	1929		1927	1928	1929
Gabonaneműek. <i>Céréales.</i>				Dohány — <i>Tabac</i>	40.965	39.227	38.947
Búza — <i>Froment</i>	2,847.442	2,944.320	2,668.955	Kender — <i>Chanvre</i> ..	15.808	13.092	13.989
Rozs — <i>Seigle</i>	1,164.817	1,144.955	1,145.715	Len — <i>Lin</i>	3.590	4.981	8.769
Árpa — <i>Orge</i>	709.500	723.057	832.508	Mák — <i>Pavot</i>	17.567	6.876	5.611
Zab — <i>Avoine</i>	454.279	460.886	527.235	Napraforgó — <i>Tournesol</i>	3.436	3.483	6.573
Köles — <i>Millet</i>	17.139	15.416	43.271	Szálás takarmány.			
Tatárka — <i>Sarrasin</i> ..	1.972	825	903	<i>Fourrages.</i>			
Hüvelyesek. <i>Légumineuses.</i>				Csalamádé — <i>Maïs fourr.</i>	130.663	127.327	121.427
Borsó — <i>Pois</i>	17.463	20.719	23.732	Bükkönyfélék — <i>Vesces</i>	343.582	350.065	351.214
Bab — <i>Haricots</i> .. .	6.848	6.077	6.979	Herefélék — <i>Trèfles</i> ..	276.420	278.984	286.912
Lencse — <i>Lentille</i>	3.607	3.926	5.493	Lucerna — <i>Luzerne</i> ..	297.315	279.525	263.328
Kapásnövények. <i>Cultures sarclées.</i>				Baltacim — <i>Sainfoin</i> ..	59.244	55.426	56.346
Szemes tengeri — <i>Maïs à grains</i>	1,855.637	1,858.789	1,954.456	Muhar — <i>Mohar</i> .. .	51.085	46.939	47.498
Sárgadinnye — <i>Melon d'eau</i>	5.257	6.165	7.119	Zöldségfélék.			
Görögdinnye — <i>Melon d'eau</i>	14.599	15.983	20.623	<i>Légumes verts.</i>			
Tök, főzeléknek — <i>Citrouille (légume)</i> ..	817	897	982	Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	7.274	7.105	7.767
Tök, takarmánynak — <i>Citrouille fourragère</i>	11.727	10.813	11.855	Kelkáposzta — <i>Chou</i> ..	593	731	742
Burgonya — <i>Pomme de terre</i>	453.238	463.408	492.820	Kalarábé — <i>Navel</i>	352	466	510
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	112.474	116.358	137.349	Sárgarépa — <i>Carotte</i> ..	878	1.109	1.210
Takarmányrépa — <i>Betterave fourragère</i> ..	175.524	182.118	195.200	Petrezselyem — <i>Persil</i>	1.018	1.230	1.357
Seprőcirok — <i>Sorgho</i> ..	4.204	4.509	6.539	Saláta — <i>Salade</i>	996	1.291	1.619
Keresked. növények. <i>Plantes commerciales.</i>				Uborka — <i>Concombre</i> ..	2.621	2.847	3.558
Repcse — <i>Colza</i>	16.559	24.967	7.834	Paradicsom — <i>Tomate</i>	3.024	3.445	3.824
Komló — <i>Houblon</i> ..	226	461	405	Vöröshagyma — <i>Oignon</i>	5.408	5.738	10.096
				Paprika, fűszernek — <i>Piment rouge</i>	5.093	5.882	5.126
				Paprika, zölden — <i>Piment vert</i>	2.255	1.619	2.485
				Egyéb termények. —			
				<i>Autres produits</i>	34.185	37.605	36.277
				Bevetett terület összesen — <i>Total</i>	9,176.701	9,279.642	9,365.158

vábbá a terméseredmények végleges statisztikai adatai most már rendelkezésünkre állanak.

A bevetett terület egy-két kilengéstől eltekintve, mint az 1. számú tábla adataiból látható, az előző évi adatokkal szemben nagy eltéréseket a tárgyalt évben sem mutat. A mégis jelentkező kisebb-nagyobb eltérések felsorolásánál elsősorban is a búza-vetésterület 9·4%-os csökkenéséről kell beszámolnunk. Az előző évek következetes növekedése után mutatkozó csökkenést majdnem kizárólagosan az 1928/29. évi erős fagy okozta, az őszi búzavetés egy jó részét tavasszal ki kellett szántani és a gazdaság ezen a területen egyéb tavaszi gazdasági növényeket voltak kénytelenek termelni. Ilyen pótlólag vetett termény volt a többek között a köles is; ez a körülmény

okozta a köles vetésterületének 180·7%-os növekedését. A rozs és az árpa bevetett területének nagysága az előző évek adataitól nem igen tér el, a zab vetésterülete több évi visszaesés után az előző évben már valamit nőtt, a mostan tárgyalt évben 14·4%-os emelkedést látunk. Ez az emelkedés is jórészt a kiszántott őszi búzavetés pótlásának számlájára írható.

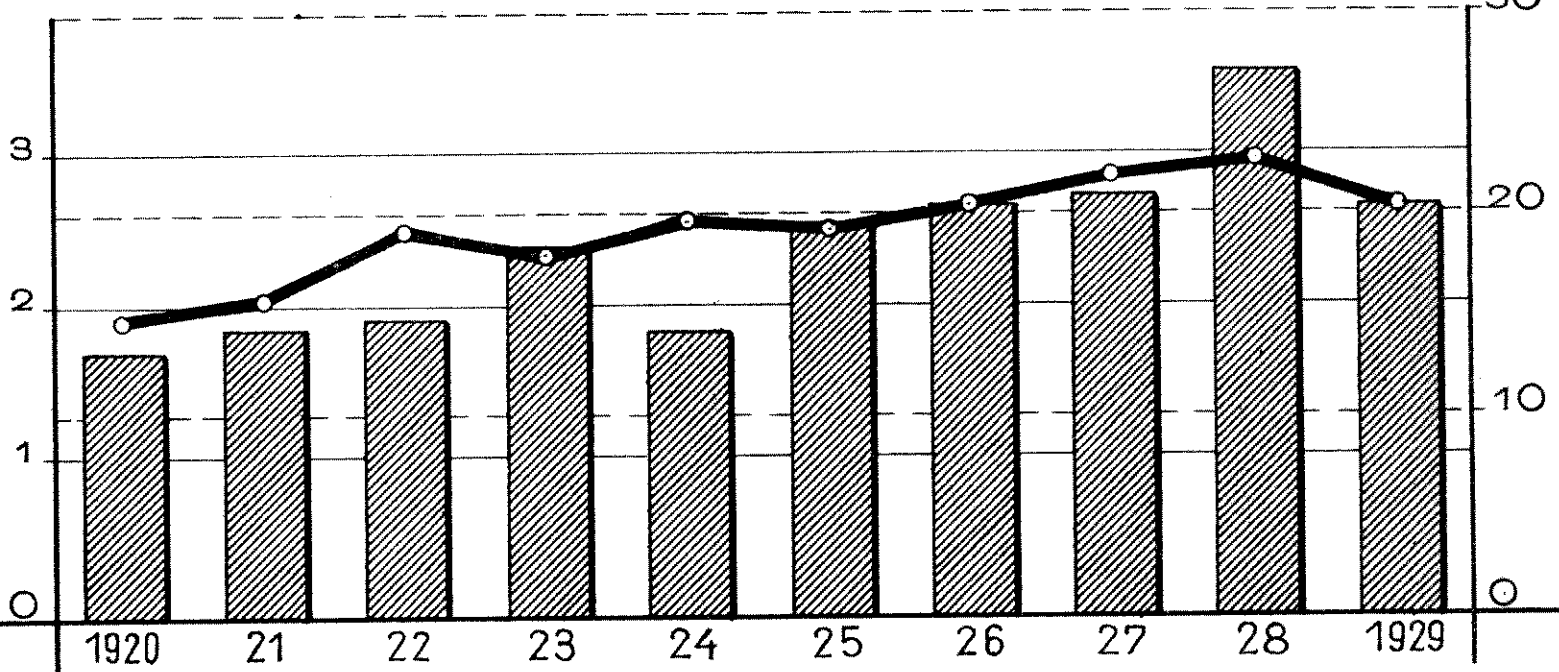
A hüvelyesek bevetett területe határozottan nőtt, legélénkebb a lencse vetésterületének 39·9%-os növekedése. A kapásoknál feltűnő a cukorrépa bevetett területének 18%-os és a seprőcirok 45%-os emelkedése. Általában a többi kapásnövény bevetett területe is kisebb-nagyobb mértékben növekedett.

A kereskedelmi növényeknél a repce bevetett területe az erős fagy követke-

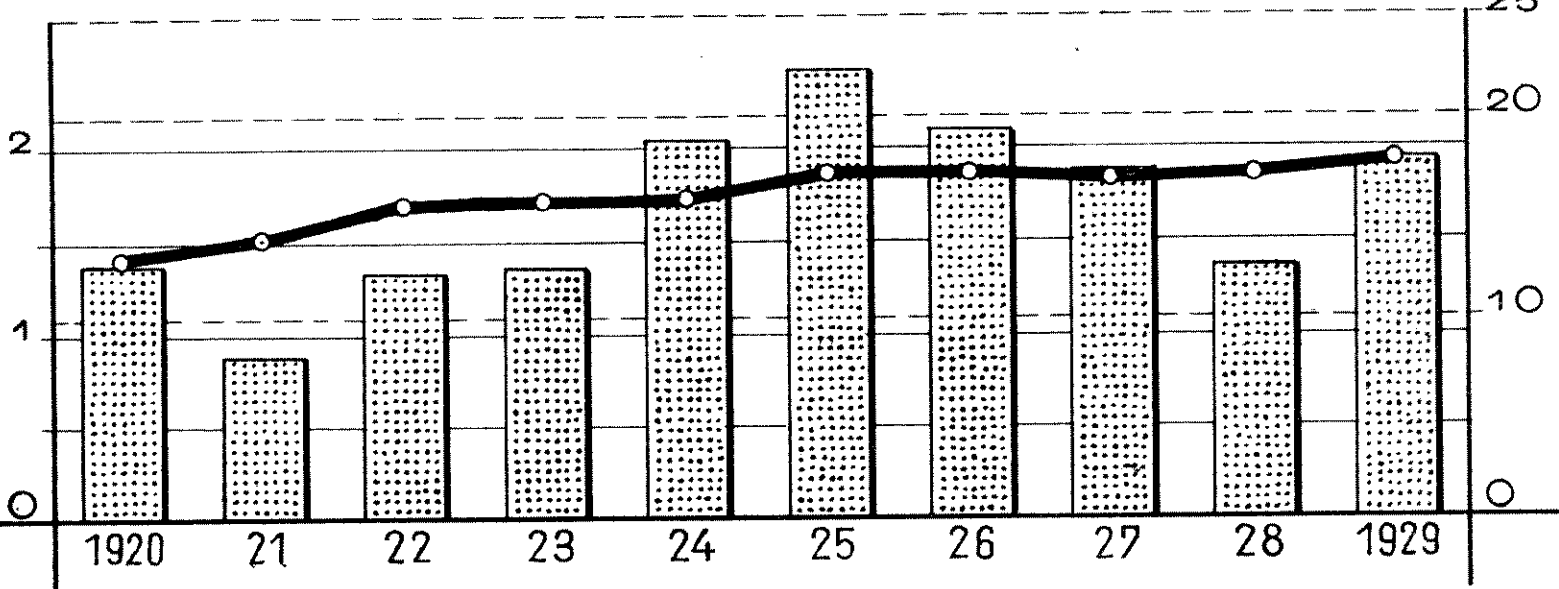
A HÁROM FŐTERMÉNY BEVETETT TERÜLETE ÉS TERMÉSMENNYISÉGE.

Superficie ensencée et rendement des trois principaux produits.

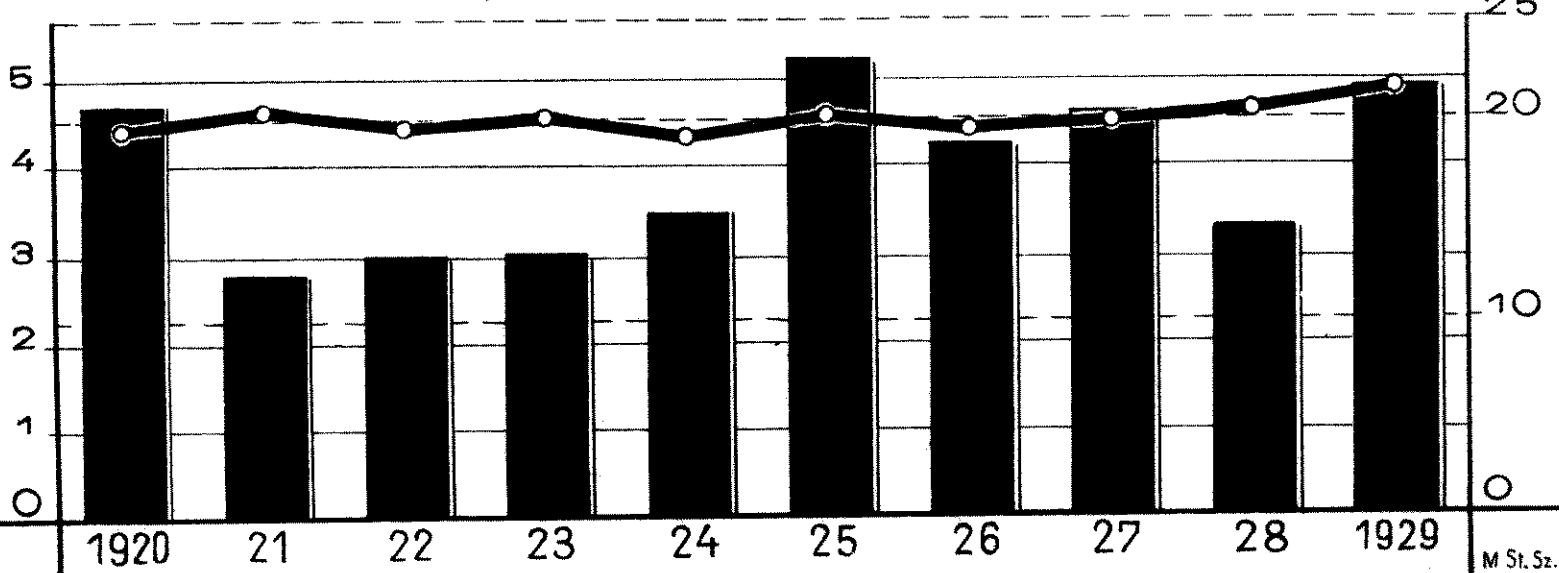
BÚZA - Froment.
 TERÜLET Superficie millió kat.hold - millions d'arp.cad. TERMÉS Production millió q. - millions de q

SZEMES TENGERI - Mais à grains.
 millió kat.hold - millions d'arp.cad. millió q. - millions de q

BURGONYA - Pomme de terre
 százezer kat.hold - cent mille arp.cad. millió q. - millions de q

tében az előző évi előtörés után hatványozott mértékben csökkent, a visszaesés 68·6%-os. Ez a kényes növény a mai válságos mezőgazdasági helyzetben a nagy rizikó miatt régi népszerűségét úgy látszik nem fogja tudni elérni. A komlóterület kisebb (12·1%-os) csökkenése mellett megemlítjük még a mák újabb 18·4%-os területvesztését, az időjárási veszélyeken kívül az árhullámzások is kedvezőtlenül hatnak a mák termelésének fellendülésére. Ezekkel a visszaesésekkel szemben fel kell említenünk a len vetésterületének 76%-os és a napraforgó vetésterületének 88·7%-os emelkedését. A szalás takarmányfélénél a csalámádé vetésterületének lényegtelen csökkenésén kívül a többi takarmányféle területe mind a három évben meglehetősen állandóságról tanúskodik.

A szántóföldeken termelt zöldségfélék vetésterületi adatainál legfeltűnőbb a külkereskedelmi forgalmunkban jelentős szerepet játszó vöröshagyma bevetett területénél mutatkozó 75·9%-os növekedés. Emelkedett még az uborka (25%) és a paradicsom (11%) vetésterülete is. Ezzel szemben a külkereskedelmi szempontból ugyancsak fontos fűszerpaprikánál 12·9%os területcsökkenést tapasztalunk.

A területi adatok egészen vázlatos ismeretével kapcsolatosan megemlítjük, hogy az *ugar* a tárgyalt évben az összes szántóföldterületnek mindössze 3·2%-át tette, tehát 11·1%-kal kisebb volt, mint az előző évi ugarterület. Ez a csökkenés újabb bizonyítéka annak, hogy termelési rendszerünk kezd már a modern gazdálkodás kívánságaihoz irányodni.

Az *elemi csapások* által teljesen meg-

semmisített vetésterület 1929-ben az összes bevetett területnek mindössze 1%-át tette, ez olyan csekély különbség, hogy a learatott területre vonatkozó adatok külön tárgyalása nem indokolt. A fő károkozónak, a fagnak, kártétele újabb vetésekkel jó részben pótolható, a többi elemi csapásnem csak mérsékelt arányban fordult elő, ennek tudható be, hogy az elemi csapások a vetésterületnek aránylag kis részét semmisítették meg.

Az ország területének megváltozása óta tíz év telt el, tíz évre vonatkozólag állanak rendelkezésünkre a mezőgazdasági statisztikai adatok, módunkban van tehát a *terméseredményeket* a 10 évre visszatekintő táblázatokban bemutatni. A tíz év adatai közül azonban az 1920. és 1921. évre vonatkozó eredmények még becslés útján állapítottak meg, egyéni bevallás alapján csak 1922 óta állnak az adatok rendelkezésünkre. A visszatekintő táblázatokban az átmeneti esztendőknél mutatkozó nehezen indokolható ugrásszerű eltérések tehát az adatszolgáltatás megváltoztatására vezethetők vissza.

A számszerű adatok ismertetése előtt a legfontosabb három gazdasági növényünknek, a búzának, a tengerinek és a burgonyának vetésterületére és terméseredményére vonatkozó adatokat tíz évre visszamenőleg külön grafikonban mutatjuk be. A grafikon adatai a vetésterületben beállott hullámzásokat a terméseredményekkel kapcsolatban igen világosan és szemléltető formában mutatják.

Mindenekelőtt általánosságban azt kell megállapítanunk, hogy az 1928/29-es gaz-

2. A kalászos növények terméseredményei.

Production des céréales.

A termény neve <i>Produits</i>	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	Moyenne des années 1920-1928 évek átlaga	1929
Termésmennyiség métermázsákban — <i>Production en q</i>											
Búza — <i>Froment</i>	10,322.119	14,346.944	14,894.912	18,426.572	14,034.771	19,506.881	20,386.825	20,938.081	27,001.211	17,762.035	20,407.899
Rozs — <i>Seigle</i> ..	5,143.169	5,879.867	6,387.792	7,944.139	5,614.498	8,261.662	7,980.011	5,680.983	8,277.641	6,796.640	7,981.916
Árpa — <i>Orge</i>	4,718.519	4,661.103	4,826.828	5,937.613	3,203.123	5,536.820	5,553.891	5,156.633	6,677.988	5,141.391	6,826.192
Zab — <i>Avoine</i>	3,237.901	3,188.058	3,273.616	3,985.575	2,280.718	3,705.931	3,600.067	3,267.815	3,995.898	3,392.842	4,106.574
Köles — <i>Millet</i>	390.820	217.933	169.794	117.255	135.872	125.021	113.271	90.720	67.040	158.636	223.018
Tatárka — <i>Sarrasin</i>	21.495	23.531	8.965	5.987	5.355	6.303	5.420	8.752	3.115	9.880	3.503
Termésátlag kat. holdankint métermázsában — <i>Production moyenne par arp. cad., en q</i>											
Búza — <i>Froment</i>	5·5	7·1	6·0	8·0	5·7	7·9	7·8	7·4	9·3	7·2	7·8
Rozs — <i>Seigle</i> ..	5·0	6·2	5·5	7·0	4·9	6·9	6·6	5·1	7·3	6·1	7·0
Árpa — <i>Orge</i> ..	5·3	5·6	6·0	7·5	4·5	7·7	7·5	7·3	9·3	6·7	8·2
Zab — <i>Avoine</i> ..	5·7	5·1	5·7	7·1	4·6	7·4	7·5	7·2	8·7	6·6	7·8
Köles — <i>Millet</i> ..	5·9	3·7	3·7	4·2	4·7	6·1	5·7	5·3	4·4	4·9	5·2
Tatárka — <i>Sarrasin</i>	4·4	3·9	3·7	4·2	3·7	5·5	5·0	4·4	3·8	4·3	3·9

dasági év terméseredménye legfeljebb közepesnek mondható.

A búzatermés az elmúlt évben ugyan elég jelentékeny mérvben (24·4%) kisebb, mint az előző év rekordtermése, de az évtized legrosszabb búzatermésénél (1920) 97·7%-kal nagyobb, az eredményt tehát közepes termésnek mondhatjuk. Ha pedig a szóbanforgó év búzatermés mennyiségét az előző kilenc év átlagával összehasonlítjuk, kiderül, hogy ez a közepes nagyságúnak minősített búzatermés az átlagnál 14·9%-kal nagyobb. A 7·8 métermázsás termésátlag jóval kedvezőbb, mint az évtized 7·2 métermázsás átlaga. A többi kalászos növény terméseredménye és termésátlaga (lásd 2. sz. tábla), a kölest kivéve, az előző évi adatokhoz viszonyítva említésreméltó különbségeket nem igen mutat, a visszatekintő tábla adatai külön tárgyalást nem igényelnek. A köles előretörésének okairól a területi adatok ismertetésénél már megemlékeztünk. A kalászosok 1929. évi terméseredménye általában jó közepesnek mondható.

A hüvelyes növények vetésterületének már ismerttetett kedvező alakulását túlszárnyalja terméseredményük nagyságának aránylagos növekedése (l. 3. sz. tábla). Ahhoz, hogy a borsó termés mennyisége a tárgyalt évben 38·9%-kal, a babé 88·8%-kal, a lencsée 61·8%-kal nagyobb volt, mint a megelőző évben, a bevetett terület nagyságának növekedésén kívül jelentékeny mértékben hozzájárult az is, hogy a borsó termésátlaga 21·4%-kal, a babé 59·4%-kal, a lencsée 18·4%-kal kedvezőbb volt, mint 1928-ban. A borsótermelés fellendülésének erős bizonyítéka az is, hogy az 1929. évi borsótermés mennyiség 95·9%-kal nagyobb,

mint az előző kilenc év átlagos termése. A babtermés viszont ennél az átlagnál 35·3%-kal kisebb, ezt a csökkenést az 1920. évi nehezen hihető túlságosan magas termésbecslés okozza. Dacára a lencsetermés kedvező alakulásának, az 1929. évben külföldről még mindig 6.797 métermázsas lencsét hoztak be hazánkba kerek háromnegyedmillió pengő értékben. A lencse termelésének szélesebb körű felkarolásától a gazdálkodók úgylátszik még mindig húzódoznak, pedig a belföldi fogyasztás kielégítését igen könnyen lehetne hazai termésű lencséből fedezni. A babnak, mint főterménynek, szántóföldi termelése teljesen alárendelt szerepet játszik, itt a közöttek művelés eredménye döntő fontosságú. A szóbanforgó évben 428.068 métermázsas bab volt a közöttek termelés eredménye, ez a tekintélyes mennyiség teljes 67·6%-kal több, mint az előző év közöttek babtermése. Mindezek az adatok azt mutatják, hogy a szóbanforgó gazdasági évben a hüvelyesek termelése volt a legsikeresebb, a terméseredmény a jó közepest valamivel meghaladja.

A legfontosabb kapásnövények közül elsősorban a tengeri termés eredményéről kell megemlékeznünk. Mint a 4. sz. tábla adataiból láthatjuk, az 1929. évben a tengeri termés jó közepes volt, a termés mennyiség ugyan 19·7%-kal kisebb, mint az évtized legnagyobb eredményét jelentő 1925. évi termés, de viszont a leggyengébb 1921. évi termés mennyiségénél 122·8%-kal több. A termés mennyiség nagysága szempontjából a tárgyalt év tengeri termése 42·4%-kal, a termésátlag magassága szempontjából 35·3%-kal kedvezőbb volt, mint az 1928. évben. A másik nagyfontosságú kapásnövényünk, a burgonya 1929-ben elég jó termést adott.

3. A hüvelyes növények terméseredményei.

Production des légumineuses.

A termény neve <i>Produits</i>	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	Moyenne des années 1920—1928 évek átlaga	1929
Termés mennyiség métermázsákban — <i>Production en q</i>											
Borsó — <i>Pois</i>	95.517	87.037	52.386	56.681	53.844	88.205	93.446	94.644	115.519	81.920	160.471
Bab — <i>Haricots</i>	125.870	75.739	54.178	31.239	43.872	62.620	51.346	34.045	18.949	55.318	35.772
Lencse — <i>Lentille</i>	21.717	27.629	18.434	23.687	32.653	37.297	18.969	15.365	14.968	23.413	24.220
Termésátlag kat. holdankint métermázsában — <i>Production moyenne par arp. cad., en q</i>											
Borsó — <i>Pois</i>	6·3	4·9	5·0	5·8	4·9	6·1	6·2	5·5	5·6	5·6	6·8
Bab — <i>Haricots</i>	5·5	3·4	4·5	4·3	5·4	6·4	6·5	5·1	3·2	4·9	5·1
Lencse — <i>Lentille</i>	3·9	3·5	3·6	3·6	4·3	4·8	3·7	4·3	3·8	3·9	4·5

4. A kapás növények terméseredményei.
Production des cultures sarclées.

A termény neve Produits	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	Moyenne des années 1920—1928 évek átlaga	1929
Termésmennyiség métermázsákban — Production en q											
Szemes tengeri — Maïs à grains ..	12,742.081	8,052.950	12,376.744	12,509.418	18,828.066	22,345.481	19,443.212	17,361.111	12,596.996	15,139.562	17,941.370
Sárgadinnye — Melon	2847.148	1429.174	234.702	216.389	188.642	287.905	185.389	222.184	197.396	267.219	300.209
Görögdinnye — Melon d'eau ..			842.045	827.497	866.240	1,084.959	778.480	868.335	717.530	1,043.226	1,144.513
Tök, takarmánynak Citrouille four- ragère	2608.744	1297.701	1,069.153	857.656	1,025.427	1,567.731	1,498.485	1,537.164	1,086.168	1,368.638	1,345.080
Tök, főzeleknek — Citrouille (légume)			107.263	88.222	61.113	109.217	68.698	58.410	48.142	85.727	62.896
Burgonya — Pom- mes de terre ..	20,722.294	12,491.603	13,197.067	13,342.276	15,351.479	23,095.057	18,746.228	20,048.772	14,705.052	16,855.536	21,682.735
Cukorrépa — Bette- rave à sucre ..	6,398.261	5,429.445	7,111.160	8,635.888	12,742.032	15,274.108	14,446.177	14,554.214	14,377.906	10,996.610	16,070.280
Takarmányrépa — Betterave four- ragère	27,663.120	17,418.222	17,083.092	15,089.714	17,760.176	25,847.808	24,320.892	24,584.926	21,548.123	21,257.341	23,023.240
Seprőcirokmag — Grains de sorgho	49.232	50.895	48.127	48.780	57.359	64.123	26.192	32.223	32.737	45.518	51.765
Seprőcirok-szakáll Panicules de sorgho	60.475	70.641	48.708	53.095	45.986	45.026	19.001	21.921	24.079	43.214	39.500
Termésátlag kat. holdankint métermázsákban — Production moyenne par arp. cad., en q											
Szemes tengeri — Maïs à grains ..	9.0	5.3	7.2	7.4	10.9	12.0	10.5	9.4	6.8	8.7	9.2
Sárgadinnye — Melon	93.8	41.3	37.7	36.7	39.3	47.6	36.4	42.3	32.0	43.7	42.2
Görögdinnye — Melon d'eau ..			47.5	49.5	55.8	59.1	50.9	59.5	44.9	57.1	55.5
Tök, takarmánynak Citrouille four- ragère	138.1	61.2	74.7	67.9	91.3	134.0	130.8	131.1	100.5	106.8	113.4
Tök, főzeleknek — Citrouille (légume)			68.3	55.5	49.8	85.9	68.1	71.5	53.7	69.0	64.0
Burgonya — Pom- mes de terre ..	46.9	26.7	29.6	29.7	35.6	51.0	43.0	44.4	31.9	37.6	44.0
Cukorrépa — Bette- rave à sucre ..	117.5	75.0	97.7	96.4	107.9	133.3	131.4	129.8	123.7	112.5	117.0
Takarmányrépa — Betterave four- ragère	143.2	77.0	88.1	78.4	106.3	146.1	144.5	140.3	118.5	115.8	118.0
Seprőcirokmag — Grains de sorgho	7.9	5.9	7.2	6.8	7.1	8.1	7.4	7.7	7.3	7.3	7.9
Seprőcirok-szakáll Panicules de sorgho	9.7	8.2	7.3	7.4	5.7	5.7	5.4	5.2	5.4	6.7	6.0

A szóbanforgó év burgonyamennyisége csak 6.1%-kal kisebb, mint az évtized legjobb eredményét produkáló 1925. év termésmennyisége. Az 1929. év burgonya-termése 47.4%-kal, termésátlaga 37.9%-kal nagyobb volt, mint 1928-ban. A cukorrépánál a termés mennyisége, dacára annak, hogy a termésátlag a tavalyi átlagnál 5.4%-kal gyengébb, 11.8%-kal mégis több volt, mint az előző évben. Ezt az emelkedést a bevetett terület már említett elég jelentékeny növekedése indokolja. A kapásnövények most ismertett kedvező terméseredményei okozták, hogy a tengerinél 15.2%-kal, a burgonyánál 28.6%-kal, sőt a cukorrépánál 46.1%-kal nagyobb az ideai termésmennyiség, mint az előző kilenc év átlagos termése. A termelési

konjunktúra időközönként úgy látszik divatba hozza egy-egy gazdasági növény nagyarányú felkarolását, tipikus példája volt tavaly ennek a jelenségnek a görögdinnye esete. A görögdinnye bevetett területe is már elég jelentékeny mérvben növekedett, a termésmennyiség 59.5%-kal túlszárnyalta az előző évi eredményt, a következmény az lett, hogy a székesfőváros piacain a görögdinnyének annyira nem volt ára, hogy a termelők még a fuvar költséget sem tudták megkeresni. A kapásnövények terméseredménye jó közepes volt.

A kereskedelmi növények terméseredményeit (5. sz. tábla) vizsgálva, a repcénél a tavalyi termésmennyiséggel szemben 68.2%-os visszaesést állapíthattunk meg. Ez az óriási fogyás teljesen az erős fagy

5. A fontosabb kereskedelmi növények terméseredményei.
Production des principales plantes commerciales.

A termény neve <i>Produits</i>	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	Moyenne des années 1920—1928 évek átlaga	1929
Termésmennyiség métermázsokban — <i>Production en q</i>											
Repce — <i>Colza</i> ..	27.503	115.004	75.559	144.084	72.023	184.402	139.351	78.900	103.353	104.464	32.882
Komló — <i>Houblon</i>	1.582	1.269	422	271	479	298	204	492	1.394	712	1.472
Dohány — <i>Tabac</i>	249.080	184.635	156.151	135.006	172.573	170.946	259.758	313.413	263.004	211.618	298.476
Kendermag — <i>Grains de chanvre</i>	44.904	61.194	41.411	32.112	47.016	70.526	52.097	41.821	30.655	46.860	34.333
Kenderkóró — <i>Tiges de chanvre</i>	105.209	154.556	116.369	63.458	88.298	132.003	92.399	68.998	53.829	97.234	64.340
Lenmag — <i>Grains de lin</i>	17.560	18.483	10.367	7.627	10.615	14.295	8.505	8.572	13.826	12.206	25.119
Lenkóró — <i>Tiges de lin</i>	32.775	34.555	23.531	14.777	17.367	28.550	14.487	13.856	12.626	21.392	35.890
Mák — <i>Pavot</i>	55.608	49.242	29.402	37.547	26.474	26.797	37.860	54.395	19.061	37.376	18.975
Napraforgó — <i>Tournesol</i>	1)	1)	18.658	19.204	17.904	15.398	14.603	14.755	14.553	16.439	29.789
Termésátlag kat. holdankint métermázsában — <i>Production moyenne par arp. cad., en q</i>											
Repce — <i>Colza</i> ..	4.3	4.1	3.7	4.6	4.2	5.9	5.6	4.8	4.2	4.6	4.3
Komló — <i>Houblon</i>	3.6	3.6	4.6	4.8	3.8	4.0	3.4	2.2	3.0	3.7	3.6
Dohány — <i>Tabac</i>	6.9	5.3	5.1	5.1	6.5	6.4	7.2	7.7	6.7	6.3	7.7
Kendermag — <i>Grains de chanvre</i>	2.2	1.9	2.3	2.3	2.7	3.0	2.9	2.7	2.4	2.5	2.5
Kenderkóró — <i>Tiges de chanvre</i>	5.2	4.8	6.2	4.5	5.2	5.6	5.1	4.4	4.1	5.0	4.6
Lenmag — <i>Grains de lin</i>	2.8	2.5	2.2	2.6	2.8	2.5	2.9	2.4	2.8	2.6	2.9
Lenkóró — <i>Tiges de lin</i>	5.2	4.7	5.1	5.0	4.6	5.1	5.0	3.9	2.5	4.6	4.1
Mák — <i>Pavot</i>	3.5	2.9	2.6	3.0	2.9	3.6	3.5	3.1	2.8	3.1	3.4
Napraforgó — <i>Tournesol</i>	1)	1)	4.3	4.3	4.6	4.1	4.8	4.3	4.2	4.4	4.5

1) Adatok nincsenek. — *Pas de donnée.*

eredménye, annál is inkább, mert a fagytól megkímélt repcevetések termésátlaga 2.4%-kal kedvezőbb volt, mint az 1928. évi átlag. Visszaesést látunk még a máknál is, itt a bevetett terület fogyása az egyedüli ok, mert a termésátlag 21.4%-kal jobb volt, mint az előző évben. A földművelésügyi miniszterium által megindított lentermelési akció eredménye a tárgyalt évben kezdett élelkebben mutatkozni, ennek a megállapításnak alátámasztására elegendő felemlíteni, hogy a lenkóró termésmennyisége 1929-ben 184.3%-kal nagyobb volt, mint az előző évben. Hasonlóan igen kedvező jelenség a napraforgómagtermés 104.7%-os növekedése. A kereskedelmi növények általában közepes termést szolgáltak. A terméseredmény közepesnek minősítését megerősíti az a körülmény is, hogy a repcetermés 68.5%-kal, a máktermés pedig 49.2%-kal rosszabb volt, mint az előző kilenc év átlaga. Javu-

lást a dohányynál állapíthatunk meg, termése az átlagot 41%-kal felülmultra.

A fontosabb szalastakarmányfélék terméseredményére és termésátlagára vonatkozó adatok a két utolsó évben meglehetősen egyformaságról tanuskodnak. A 6. sz. tábla adatai közül legfeljebb azt említjük fel, hogy a csalamádétermés, dacára a bevetett terület 4.6%-os csökkenésének, 3%-kal nagyobb volt, mint az előző évben, ez a terméstöbblet a termésátlag 7.5%-os emelkedésének következménye. A szalastakarmányfélék terméseredménye alig közepes. A csalamádénál 17.2%-os, a lucernánál 28.6% visszaesést kell megállapítanunk az előző kilenc év átlagtermésével szemben.

A szántóföldön termelt fontosabb zöld-ségfélék (7. sz. tábla) között főleg külkereskedelmi szempontból nagy jelentősége van a vöröshagyma termelésének. Ennek a kül-földön általánosan kedvelt ízesítő termé-

6. A fontosabb szalastakarmányfélék terméseredményei.

Production des principaux fourrages.

A termény neve <i>Produits</i>	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	Moyenne des années 1920—1928 évek átlaga	1929
Termésmennyiség métermázsokban — <i>Production en q</i>											
Csalamádé — <i>Maïs fourrager</i>	24,636.552	12,683.257	9,453.176	11,588.538	20,176.754	20,677.050	23,640.089	20,040.511	14,003.988	17,433.318	14,426.163
Bükkönyfélék — <i>Vesces</i>	4,839.933	4,867.588	4,403.371	4,481.289	5,872.709	6,497.948	6,362.940	6,130.734	5,361.115	5,424.181	5,209.517
Herefélék — <i>Trèfles</i>	4,882.689	4,093.095	3,543.463	3,892.348	3,914.093	4,941.302	5,389.278	5,073.016	4,197.473	4,436.306	4,237.643
Lucerna — <i>Luzerne</i>	6,490.999	5,780.493	5,807.164	6,038.535	7,058.502	7,295.966	7,147.574	6,257.000	4,741.531	6,290.863	4,489.970
Baltacim — <i>Sainfoin</i>	867.929	713.076	681.380	816.921	893.514	1,062.516	1,082.345	990.036	819.836	880.830	780.286
Muhar — <i>Mohar</i> ..	958.805	841.479	753.941	676.603	654.422	780.992	919.594	863.619	602.103	783.506	672.642
Termésátlag kat. holdankint métermázsában — <i>Production moyenne par arp. cad., en q</i>											
Csalamádé — <i>Maïs fourrager</i>	181.1	74.7	75.3	97.2	147.8	153.5	175.8	153.8	110.8	130.0	119.1
Bükkönyfélék — <i>Vesces</i>	18.0	14.2	11.6	13.3	16.6	17.7	18.6	17.9	15.3	15.9	14.9
Herefélék — <i>Trèfles</i>	19.9	15.3	13.0	14.2	17.7	19.2	21.1	18.4	15.2	17.1	14.9
Lucerna — <i>Luzerne</i>	25.7	19.4	16.0	16.3	21.8	23.0	23.6	21.1	17.0	20.4	17.5
Baltacim — <i>Sainfoin</i>	18.1	13.0	10.8	12.5	14.4	16.4	18.6	16.7	14.8	15.0	13.8
Muhar — <i>Mohar</i>	17.8	13.1	12.0	13.4	15.1	17.5	18.5	16.9	13.0	15.3	14.2

nyünknek világszerte azonban a nagy mezőgazdasági világválság következtében annyira leszállott, hogy a magyar termelők a szóbanforgó esztendőben súlyosan ráfizettek a vöröshagymatermelésre, sőt igen sok kigazdának egész évi termése nyakán maradt. A vöröshagyma termésmennyisége a beültetett terület növekedése következtében 63.2%-kal nagyobb volt, mint múlt évben,

dacára annak, hogy az idei termésátlag 4.3%-kal maradt az előző évi átlag alatt. A másik fontos exportcikkünk, a fűszerpaprikánál a termésmennyiség 3%-kal kisebb volt, mint a múlt esztendőben, itt a legnagyobb részt szintén kigazdatermelőket nem érte olyan súlyos károsodás, mint a makói hagymatermelő kigazdákát. A zöldségfélék terméseredménye általában jó kö-

7. A fontosabb zöldségfélék terméseredményei.

Production des principaux légumes verts.

A termény neve — <i>Produits</i>	1920	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928	Moyenne des années 1920—1928 évek átlaga	1929
Termésmennyiség métermázsokban — <i>Production en q</i>											
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	2,440.743	1,027.083	612.221	812.549	725.277	1,000.349	740.456	950.484	877.983	1,020.794	971.082
Kelkáposzta — <i>Chou</i>	1)	1)	20.961	36.871	52.581	66.395	46.777	56.873	65.395	49.408	55.289
Kalarabé — <i>Navet</i>	1)	1)	30.085	17.403	32.857	34.198	34.637	30.092	38.031	31.043	33.361
Sárgarépa — <i>Carotte</i>	1)	1)	130.382	70.727	94.424	118.812	89.942	93.059	119.793	102.448	103.120
Petrezselyem — <i>Persil</i>	1)	1)	100.632	50.302	67.029	100.032	73.893	82.312	111.208	83.630	96.828
Saláta — <i>Salade</i>	74.926	33.280	5.990	18.555	24.363	42.217	54.037	42.103	35.375	36.761	41.690
Uborka — <i>Concombre</i>	140.642	79.207	29.293	62.290	97.984	106.924	89.724	122.903	123.039	94.667	161.813
Paradicsom — <i>Tomate</i>	443.836	220.303	95.517	113.049	156.103	191.566	161.814	188.509	233.435	200.459	286.074
Vöröshagyma — <i>Oignon</i>	433.419	268.745	456.944	411.767	293.300	522.726	375.776	342.844	383.345	387.652	645.597
Paprika, fűszernek — <i>Piment rouge</i> ..	99.881	27.773	24.148	38.820	43.832	44.435	39.153	44.936	29.596	43.619	28.698
Paprika, zölden — <i>Piment vert</i>	1)	1)	1)	1)	1)	1)	34.580	64.602	44.489	48.890	55.168
Termésátlag kat. holdankint métermázsában — <i>Production moyenne par arp. cad., en q</i>											
Fejeskáposzta — <i>Chou pommé</i>	133.3	57.9	62.8	97.9	107.7	152.6	139.0	132.6	125.6	112.1	125.2
Kelkáposzta — <i>Chou</i>	1)	1)	34.4	68.4	80.3	103.4	93.0	96.7	90.7	81.0	74.6
Kalarabé — <i>Navet</i>	1)	1)	32.3	54.7	35.1	84.9	90.0	85.5	81.6	82.0	65.4
Sárgarépa — <i>Carotte</i>	1)	1)	106.0	81.0	106.3	129.1	114.4	106.0	108.0	107.3	85.2
Petrezselyem — <i>Persil</i>	1)	1)	89.6	68.8	80.1	111.8	88.5	80.9	90.4	87.2	71.4
Saláta — <i>Salade</i>	22.1	13.8	12.2	30.0	33.7	52.0	45.5	42.3	27.4	31.0	25.8
Uborka — <i>Concombre</i>	42.7	22.2	18.0	37.4	43.5	59.2	45.8	46.9	43.2	39.9	45.5
Paradicsom — <i>Tomate</i>	51.8	26.5	34.5	44.2	55.1	66.0	65.3	68.0	68.8	53.4	74.9
Vöröshagyma — <i>Oignon</i>	44.5	25.1	65.1	51.6	53.5	68.2	61.6	63.4	66.8	55.0	63.9
Paprika, fűszernek — <i>Piment rouge</i> ..	13.7	2.9	3.8	7.2	7.6	11.8	11.5	8.8	5.0	8.0	5.6
Paprika, zölden — <i>Piment vert</i>	1)	1)	1)	1)	1)	1)	21.5	28.6	27.5	25.9	22.2

1) Adatok nincsenek. — *Pas de donnée.*

8. A hét főtermény termésátlagai gazdaság-nagyságcsoportok szerint. 1926—1929. években.
 Moyennes, par catégories de grandeur de propriétés, de la production des sept principaux produits en 1926—29.

Országgrész jellegű gazdasági vidék; a termény neve Régions agricoles et produits	Termésátlag kataszteri holdankint métermázsokban Production moyenne par arp. cad., en q, dans les propriétés																			
	a 20-nál kevesebb de — a 20 — 100					a 100—1.000					az 1.000-nél több de plus de 1.000					az összes — de la Hongrie entière				
	kataszteri hold terjedelmű — arp. cad.					kataszteri hold terjedelmű — arp. cad.					kataszteri hold terjedelmű — arp. cad.					kataszteri hold terjedelmű — arp. cad.				
	g a z d a s á g o k b a n																			
	1926					1927					1928					1929				
Dunántúli dombos vidék Transdanubie																				
Búza — Froment ..	7.9	8.5	9.3	9.9	8.6	9.6	7.6	8.2	8.8	7.6	8.8	9.3	10.2	11.3	9.5	8.2	8.6	9.6	10.6	8.9
Rozs — Seigle ..	6.7	7.1	8.1	8.6	7.2	4.8	5.6	5.9	6.3	5.3	7.3	7.5	8.7	9.6	7.8	7.1	7.3	8.6	9.6	7.6
Árpa — Orge ..	7.4	7.7	9.2	9.6	8.2	7.0	7.2	8.5	8.9	7.6	8.8	9.1	10.6	11.8	9.7	7.7	8.2	9.2	9.8	8.4
Zab — Avoine ..	7.1	7.6	8.5	8.8	7.9	6.9	7.1	8.2	8.6	7.6	8.5	8.6	9.7	10.3	9.2	7.3	7.4	8.3	8.9	7.9
Szemes tengeri — Maïs à grains ..	11.5	11.2	12.3	13.2	12.0	10.4	10.7	11.0	11.8	10.8	7.5	8.6	9.5	10.1	8.5	8.8	9.5	10.4	11.6	9.6
Burgonya — Pommes de terre ..	45.9	46.4	54.9	60.2	48.7	48.2	48.3	53.5	64.2	50.7	31.7	37.7	42.6	47.5	35.7	39.4	39.5	47.2	51.7	41.7
Cukorrépa — Betterave à sucre ..	120.0	116.0	127.0	133.0	129.3	134.5	130.9	134.9	140.9	138.3	114.2	118.3	122.7	138.4	130.5	97.4	105.2	109.7	120.4	114.3
Alföld Grande plaine																				
Búza — Froment ..	7.3	7.3	8.0	9.2	7.7	6.9	7.2	7.7	8.9	7.4	9.0	9.3	9.5	11.0	9.4	7.1	7.2	7.6	8.4	7.3
Rozs — Seigle ..	5.9	5.7	6.3	7.3	6.1	4.7	5.1	5.0	5.0	4.9	6.6	6.6	7.4	7.9	6.9	6.2	6.3	7.1	7.7	6.5
Árpa — Orge ..	6.8	6.9	7.9	9.2	7.4	6.6	6.8	7.7	9.1	7.2	8.6	8.9	9.7	11.1	9.3	7.6	7.8	8.5	9.9	8.1
Zab — Avoine ..	6.3	6.5	7.5	9.2	7.3	6.0	6.4	7.3	9.0	7.1	7.5	7.8	8.7	10.4	8.5	7.0	7.4	8.0	9.4	7.8
Szemes tengeri — Maïs à grains ..	9.7	10.2	9.8	10.4	9.9	8.5	8.8	8.8	9.6	8.7	5.3	6.3	6.8	7.8	6.1	8.8	9.0	9.6	10.8	9.1
Burgonya — Pommes de terre ..	36.4	36.7	41.9	47.0	38.8	38.8	38.0	42.5	45.8	40.0	26.6	27.7	34.2	37.2	29.3	43.1	42.2	53.9	54.6	46.2
Cukorrépa — Betterave à sucre ..	117.0	120.5	132.3	143.3	137.5	107.2	108.2	117.4	133.1	126.4	88.2	90.7	112.1	129.7	121.5	96.0	100.0	113.7	130.1	121.2
Északi dombos vidék Nord																				
Búza — Froment ..	6.3	6.6	7.3	7.9	6.7	6.7	6.9	7.9	8.9	7.2	7.7	7.8	9.0	10.0	8.2	6.4	6.3	7.7	8.1	6.8
Rozs — Seigle ..	5.9	5.9	6.5	7.2	6.2	5.2	5.1	5.6	5.6	5.3	7.0	6.9	7.8	8.7	7.4	6.2	6.1	7.2	7.4	6.5
Árpa — Orge ..	5.9	6.0	6.9	7.2	6.3	6.3	6.4	7.8	8.6	6.9	7.9	7.8	9.4	10.1	8.4	7.6	7.8	9.1	9.9	8.2
Zab — Avoine ..	5.3	5.7	6.9	7.9	6.4	5.4	5.8	6.6	7.1	6.2	6.6	6.8	7.6	9.2	7.4	6.7	7.0	8.5	9.6	7.8
Szemes tengeri — Maïs à grains ..	8.6	9.1	9.3	9.6	9.0	8.5	8.6	9.0	10.0	8.8	5.3	6.3	6.7	7.6	6.0	7.7	7.7	8.6	8.9	8.0
Burgonya — Pommes de terre ..	36.9	38.2	41.3	43.0	38.4	37.5	38.3	41.8	45.5	38.9	25.8	29.7	31.7	39.4	28.2	41.4	41.5	48.7	51.7	43.3
Cukorrépa — Betterave à sucre ..	114.6	108.7	116.2	117.0	116.2	105.8	107.7	111.4	121.0	115.5	87.1	96.8	100.4	119.1	108.3	91.7	96.3	106.0	114.6	108.8
Magyarország általában Hongrie entière																				
Búza — Froment ..	7.4	7.5	8.2	9.3	7.8	6.9	7.2	7.9	8.9	7.4	8.7	9.2	9.6	11.0	9.3	7.4	7.5	8.3	9.5	7.8
Rozs — Seigle ..	6.3	6.1	6.9	7.9	6.6	4.8	5.2	5.4	5.7	5.1	7.0	6.9	7.9	8.8	7.3	6.6	6.6	7.6	8.6	7.0
Árpa — Orge ..	6.9	7.1	8.2	9.1	7.5	6.7	6.9	8.0	8.9	7.3	8.6	8.8	10.0	11.3	9.3	7.6	7.9	8.9	9.9	8.2
Zab — Avoine ..	6.7	6.9	7.9	8.9	7.5	6.5	6.7	7.6	8.5	7.2	8.0	8.0	9.0	10.3	8.7	7.1	7.3	8.2	9.2	7.8
Szemes tengeri — Maïs à grains ..	10.2	10.4	10.5	11.6	10.5	9.1	9.2	9.5	10.7	9.4	6.1	6.8	7.6	8.9	6.8	8.7	9.0	9.7	11.0	9.2
Burgonya — Pommes de terre ..	41.2	40.1	45.7	52.9	43.0	43.2	41.5	45.6	54.7	44.4	28.9	31.1	36.4	42.6	32.0	41.2	41.3	51.5	53.1	44.0
Cukorrépa — Betterave à sucre ..	118.0	117.4	127.2	136.1	131.4	120.5	116.4	123.2	135.0	129.8	104.5	103.5	114.3	132.2	123.7	96.4	101.6	111.0	124.9	117.0

zepes volt. Itten az uborkatermésnél 70.9%-os, a paradicsomtermésnél 42.7%-os és a vöröshagymatermésnél 66.5%-os emelkedést láttunk az előző kilenc év átlagos termésével szemben. Visszaesett a fűszerpaprika termése, a csökkenés az átlaggal szemben 34.2%-os.

A terméseredményekre vonatkozó statisztikai adatok vázlatos ismertetése után

befejezéskepen a 8. sz. táblában bemutatjuk a hét főtermény gazdaságnagyságcsoportok szerinti termésátlagait. Az átlagokat akár országrészek szerint tagolva, akár az országos eredményeket nézve, csak azt állapíthatjuk meg, hogy a négy év adatai azt a bámulatosan következetes konzekvenciát mutatják, hogy minél nagyobb a gazdaság nagyságcsoportja, annál kedvezőbbek

a termésátlagok. Ez a megállapítás nemcsak a kiskgazdaságokra vonatkozik, hanem szigorú következetességgel fennáll a középi és nagygazdaságok között is. Sajnos, ez a megállapítás nem valami jó bizonyítvány a középgazdaságok gazdálkodási nivójára vo-

natkozólag, mentségükül legfeljebb a nyomott gazdasági helyzet és a példátlanul rossz hitelviszonyok hozhatók fel, amelyek a nélkülözhetetlen beruházások keresztvitelét jóformán lehetetlenné teszik.

Sajóhelyi István.

© I P A R ©

A világ széntermelése.

Production mondiale de charbon.¹⁾

Köszén.

A fő kőszéntermelő országok termelésének összeredménye 1927-ben növekedést mutatott az előző évek eredményeivel szemben. 1928-ban a világ kőszéntermelésében csekély hanyatlás volt megállapítható. Az 1929. évi termelés nemcsak behozta az előző évi hiányt, hanem rekordadatot

¹⁾ Société des Nations: Bulletin Mensuel de Statistique, 1930. No. 3; Wirtschaft und Statistik, 1930. Nr. 5.

jelent a háború utáni évek sorában s természetesen meghaladja a háború előtti termelést is. Az elmúlt év folyamán ugyanis a fő kőszéntermelő államok együttes termelése 1.262 millió tonnát tett az előző évi 1.184 s az 1913. évi 1.166 millió tonnával szemben.

Államonként vizsgálva az adatokat, az 1929. évi kőszéntermelés csupán Japánban, Belgiumban és Kanadában mutat némi visszaesést az előző évi termeléssel szemben, míg a többi államokban a termelés túlszárnyalta az 1928. évi mennyiséget.

A világ kőszéntermelése.

Production mondiale de houille.

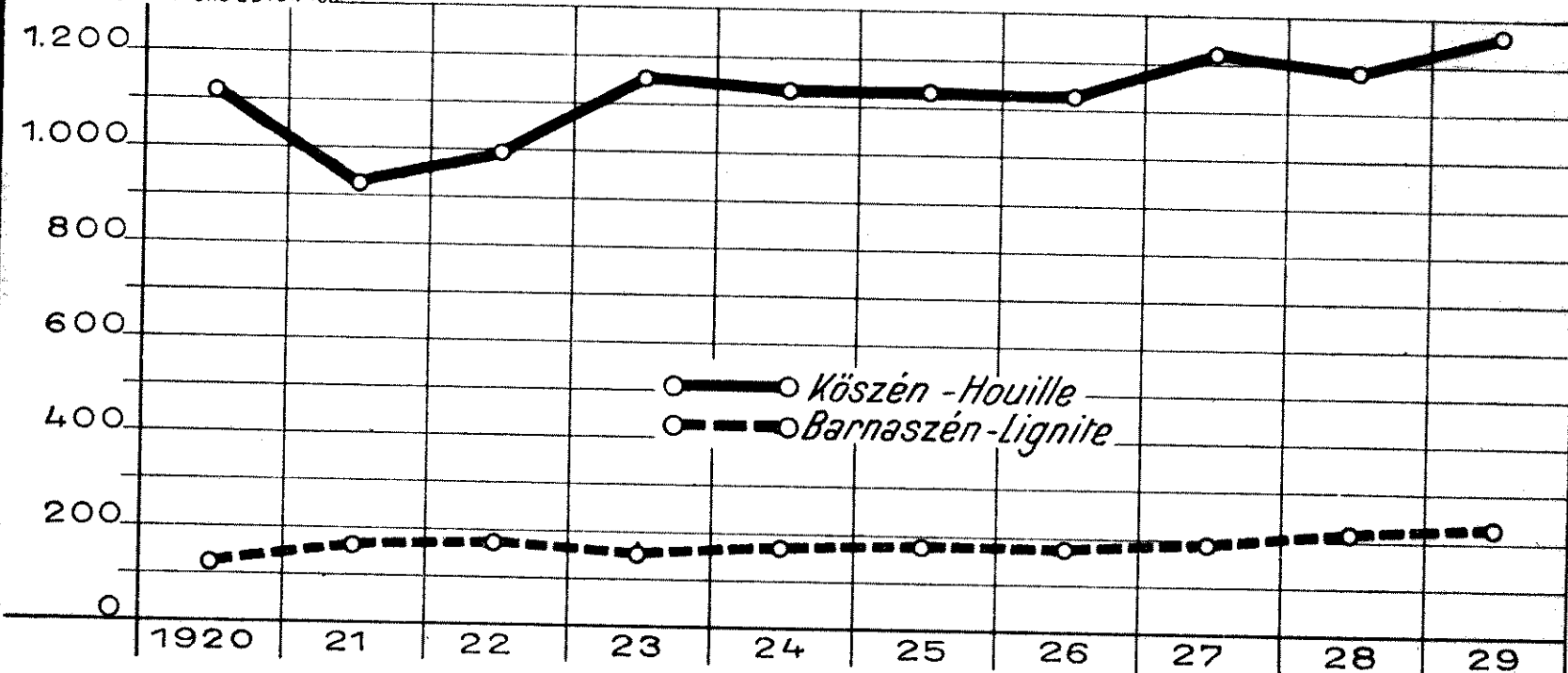
Havi átlag, hó <i>Moyenne mensuelle, mois</i>	Amerikai Egy. Államok <i>Etats-Unis</i>	Belgium <i>Belgique</i>	Brit-India <i>Indes anglaises</i>	Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slov.</i>	Chile <i>Chili</i>	Délafrikai Unió <i>Un. Sud-Afr.</i>	Franciaország <i>France</i>	Holland Kelet-India <i>Indes Néerland.</i>	Japán <i>Japon</i>	Kanada <i>Canada</i>	Lengyelország <i>Pologne</i>	Nagy-Britannia <i>Royaume-Uni</i>	Németalföld <i>Pays-Bas</i>	Németország <i>Allemagne</i>	Oroszország <i>Russie</i>	Saarvidék <i>Sarre</i>	Összesen <i>Total</i>		
	1000 t o n n a — 1000 t o n n e s																		
			¹⁾	²⁾		³⁾	⁴⁾				⁵⁾	⁶⁾		⁷⁾	⁸⁾			havi átlag <i>moy. mens.</i>	évi termelés <i>production annuelle</i>
1913	43.088	1.903	1.311	1.174	107	665	3.338	47	1.776	1.119	[748]	24.337	156	15.842	2.267	[1.101]	97.130	1.165.560	
1920	49.764	1.866	1.447	948	89	867	2.024	91	2.437	1.002	534	19.435	328	10.946	637	784	93.199	1.118.388	
1921	38.283	1.813	1.558	1.002	106	862	2.351	101	2.185	890	632	13.823	327	11.354	710	798	76.795	921.540	
1922	36.057	1.767	1.540	872	88	736	2.595	87	2.308	882	2.886	21.134	381	9.932	755	937	82.957	995.484	
1923	49.736	1.910	1.593	1.029	97	901	3.140	96	2.412	1.014	3.008	23.369	440	5.198	1.020	766	95.724	1.148.688	
1924	43.213	1.947	1.716	1.265	128	944	3.668	123	2.509	762	2.690	22.617	490	9.897	1.323	1.169	94.461	1.183.582	
1925	43.988	1.925	1.693	1.047	121	983	3.921	117	2.622	719	2.423	20.590	571	11.052	1.475	1.083	94.330	1.131.960	
1926	49.729	2.102	1.703	1.181	124	1.038	4.283	122	2.619	974	2.979	10.692	717	12.108	2.203	1.140	93.714	1.124.568	
1927	45.197	2.296	1.790	1.168	123	1.006	4.315	135	2.794	1.028	3.174	21.272	777	12.800	2.683	1.099	101.657	1.219.884	
1928	43.052	2.295	1.826	1.213	115	1.014	4.280	122	2.822	1.036	3.385	20.107	891	12.572	2.885	1.092	98.707	1.184.484	
1929	45.510	2.244	1.875	1.396	126	1.052	4.486	134	2.663	1.023	3.853	21.736	960	13.620	3.341	1.132	105.151	1.261.812	
1929																		havi term. <i>prod. mens.</i>	
I.	53.336	2.454	1.865	1.342	113	1.049	4.425	128	2.720	950	4.039	22.792	968	13.490	3.370	957	113.998		
II.	48.934	2.115	2.068	1.294	117	977	4.094	118	2.545	1.028	3.295	21.397	829	12.104	3.222	1.038	105.175		
III.	40.271	2.393	2.201	1.508	110	993	4.562	124	2.915	1.075	3.808	22.949	924	13.502	3.501	1.134	101.970		
IV.	39.307	2.243	2.067	1.341	127	1.057	4.458	135	2.738	1.125	3.734	21.206	938	13.407	3.382	1.160	98.425		
V.	42.166	2.122	2.083	1.250	125	1.137	4.438	138	2.713	1.157	3.402	21.021	948	12.759	2.730	1.047	99.236		
VI.	39.138	2.200	1.770	1.243	123	1.006	4.432	131	2.586	1.111	3.503	20.201	921	13.221	3.065	1.101	95.752		
VII.	41.393	2.231	1.579	1.351	145	1.168	4.736	141	2.569	1.039	4.024	21.444	1.024	14.362	3.169	1.241	101.616		
VIII.	45.217	2.220	1.576	1.398	135	1.097	4.568	133	2.323	1.035	3.942	20.867	984	14.467	3.159	1.232	104.353		
IX.	46.545	2.132	1.905	1.439	116	1.039	4.299	133	2.499	940	3.951	21.225	958	13.480	3.151	1.111	104.923		
X.	54.038	2.280	1.948	1.556	135	1.091	4.858	145	2.687	978	4.401	23.358	1.071	14.835	3.788	1.249	118.418		
XI.	46.919	2.306	1.566	1.585	135	1.013	4.603	139	2.804	924	4.115	22.613	1.002	14.157	3.709	1.144	108.734		
XII.	48.859	2.237	1.894	1.443	125	995	4.363	137	2.886	895	4.023	21.764	958	13.652	4.075	1.166	109.472		

¹⁾ Csak a brit tartományok — *Provinces britanniques seulement.* — ²⁾ 1928 végéig az eladható mennyiség. — *Jusqu'à fin 1928, charbon disponible pour la vente.* — ³⁾ Eladás — *Charbon vendu.* — ⁴⁾ 1920-tól Elzász-Lotharingiával — *Depuis 1920, y compris l'Alsace-Lorraine.* — ⁵⁾ Mai terület; 1922. júliusig lengyel Felső-Szilézia nélkül — *Territoire actuel; jusqu'à juillet 1922, non compris la Haute-Silésie polonaise.* — ⁶⁾ Eladható mennyiség 1922-től Írország nélkül. — *Charbon disponible pour la vente. Depuis 1922, non compris l'Irlande.* — ⁷⁾ 1920-tól Elzász-Lotharingia és a Saarvidék nélkül; 1922. júliustól lengyel Felső-Szilézia nélkül — *A partir de 1920 sans l'Alsace-Lorraine et la Sarre; à partir de juillet 1922 sans la Haute-Silésie polonaise.* — ⁸⁾ Európai terület. — *Territoire d'Europe.*

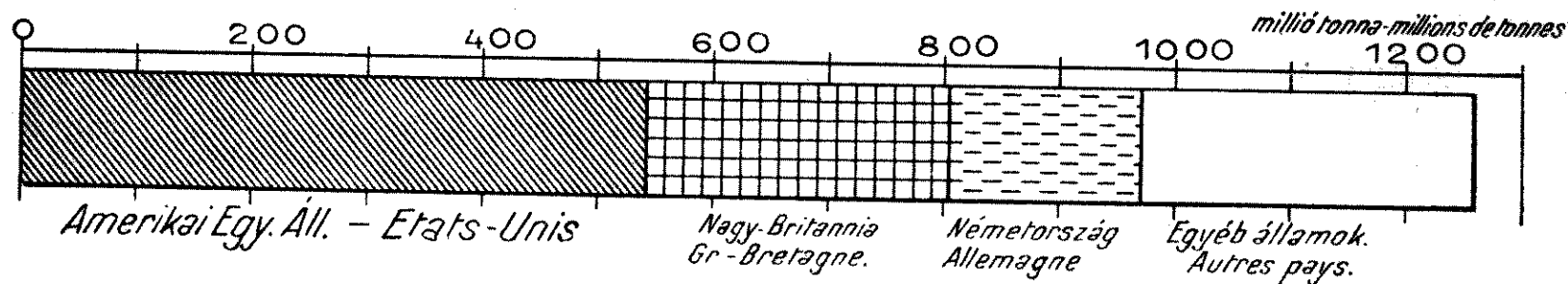
A VILÁG SZÉNTERMELÉSE.

Production charbonnière mondiale.

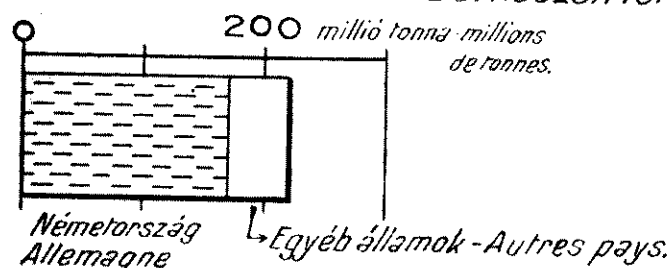
millió tonna - millions de tonnes.

Kőszéntermelés - Production de houille.
1929.

Barnaszén termelés - Production de lignite.
1929.

M.Sr.Sz. 1930.

Egyes államokban s éppen az exportállamokban a növekedés számottevő, úgyhogy a nemzetközi szénforgalom adataiban is élénkülés tükröződik a korábbi évek adataival való összehasonlításban.

A legnagyobb kőszéntermelő, az Amerikai Egyesült Államok 1929. évi produkciója 546 millió tonnát tett az előző évi 517 millió tonnával szemben; a termelés azonban a háború utáni rekordévek (1920, 1923, 1926) teljesítményét nem érte el. A kőipar évi teljesítménye mindazáltal az eddig legmagasabb adatot mutatja.

Nagy-Britannia, a termelésben második helyen álló állam 1929. évi termelése 261 millió tonna volt, a sztrájk miatt gyenge eredményű 1928. év 241 millió tonna termelésével szemben. Egyes évek (1923, 1924) termelése itt is meghaladta a legújabb év termelését. A háború után az 1913. évi

eredményt (292 millió tonna) még egyik évben sem sikerült elérni.

Németországban szintén jelentősen emelkedett a termelés: 151 millió tonnáról 163 millió tonnára, amely utóbbi adatot csak a háború előtti Nagy-Németország termelése multa felül. A kivitel, beleértve a jóvátételi szállításokat is, 26,8 millió tonna volt, 12,1%-kal több, mint 1928-ban.

Barnaszén.

A fő barnaszéntermelő államok együttes termelése évek óta fokról-fokra erősödött. 1929-ben a termelés újabb jelentős növekedést mutat s 221 millió tonnát tett az 1928. évi 208 millió tonnával szemben.

A barnaszéntermelésben messze kiemelkedő szerepet játszó Németország 175 millió tonnát bá-

A világ barnaszéntermelése.

Production mondiale de lignite.

Havi átlag, hó — Mo- venne men- suelle, mois	Ausztria <i>Autriche</i>	Bulgária <i>Bulgarie</i>	Cseh- Szlovákia <i>Tchéco- Slovaquie</i>	Kanada <i>Canada</i>	Magyar- ország <i>Hongrie</i>	Német- ország <i>Allemagne</i>	Románia <i>Roumanie</i>	Sz. H. Sz. állam <i>Royaume S. H. S.</i>	Összesen — Total	
	1000 t o n n a — 1000 t o n n e s									havi átlag <i>moy. mens.</i>
	1)		2)		1)	3)				
1913	218	29	1.928	16	518	7.269	.	223	.	.
1920	225	62	1.663	279	402	9.324	117	235	12.307	147.684
1921	233	76	1.778	248	460	10.255	133	246	13.429	161.148
1922	261	85	1.598	264	515	11.432	155	302	14.612	175.344
1923	224	89	1.355	271	575	9.899	186	330	12.929	155.148
1924	232	101	1.705	269	529	10.386	207	338	13.767	165.204
1925	253	102	1.551	274	460	11.644	218	331	14.833	177.996
1926	246	100	1.543	272	485	11.596	228	329	14.799	177.588
1927	256	103	1.635	289	520	12.542	238	371	15.954	191.448
1928	272	119	1.704	291	543	13.799	220	391	17.339	208.068
1929	294	139	1.880	300	587	14.598	218	(435)	18.451	221.412
1929									havi term. — prod. mens.	
I.	315	127	1.943	445	671	14.817	234	457	19.009	
II.	307	148	1.670	469	607	13.689	235	376	17.501	
III.	333	159	2.087	184	624	14.727	251	452	18.817	
IV.	278	116	1.979	140	528	14.226	215	409	17.891	
V.	251	89	1.743	117	477	13.669	193	387	16.926	
VI.	245	104	1.586	123	479	13.763	203	387	16.890	
VII.	280	123	1.736	155	521	14.885	198	441	18.339	
VIII.	298	135	1.844	200	516	15.136	193	450	18.772	
IX.	295	143	1.871	346	592	14.220	206	430	18.103	
X.	325	154	1.919	472	702	16.050	228	479	20.329	
XI.	301	179	2.142	467	662	15.623	233	478	20.085	
XII.	296	191	2.017	457	667	14.530	(233)	(478)	18.869	

1) Jelenlegi terület. — *Territoire actuel.*2) 1928 végéig az eladható mennyiség — *Jusqu'à fin 1928, charbon disponible pour la vente.*3) L. kőszéntáblázat 6) jegyzetét. — *Voir la note 6) du tableau relatif à la houille.*

nyászott ki az előző évi 166 millió tonna teljesítménnyel szemben. Németország, amely a kisebb kalóriájú szénfajták kitermelését — főleg a háború után — erősen fejlesztette, ma már a világtermelésnek közel háromnegyedét szolgáltatja.

Németország ma már kétszerannyi barnaszéntet termel, mint a háború előtt termelt. Technikai berendezések tökéletesbítésével sikerült elérnie, hogy a kőszénfűtést sok téren barnaszénfűtéssel tudja helyettesíteni. Ezzel és tervszerű kitermelési politikájával ellensúlyozza azt a veszteséget, amelyet a megszállások és az ország területének megcsönkí-

tása kőszéntermelésében, illetve kőszénkincsében okoztak.

A többi országok barnaszéntermelése együttesen is alig számottevő Németország termelésével szemben. Legnagyobb még Cseh-Szlovákia termelése, amely ország 1929-ben 22 és félmillió tonnás termelésével szintén rekordteljesítményt ért el a háború után.

A hazai adat az utolsó években szintén javuló tendenciát mutat s az 1929-es adat már oly magas (7.04 millió tonna), amelyet sem a háború utáni évek termelése, sem a mai országterület a háború előtti termelés nem ért el.

• KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS •

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1930 február és március havában.

Le commerce extérieur de la Hongrie en février et mars 1930.

La valeur des importations ayant été de 61·2 millions de pengős en février et 69·2 millions en mars et celle des exportations de 60·8 millions en février et 78·9 millions en mars, la balance du commerce extérieur s'est soldée en février par un déficit de 400 mille pengős et en mars, par un excédent de 9·7 millions. Dans les deux mois correspondants de l'année dernière, la balance accusait un considérable excédent d'importations montant à 34·1 millions de pengős. Tandis que le déficit de février 1930 a été dû à la régression de l'exportation et à l'augmentation de l'importation, l'actif de mars 1930 peut être attribué uniquement au fléchissement considérable de l'importation. Si l'on compare le mouvement du premier trimestre de 1930 à celui de la période correspondante de 1929, la diminution des importations et l'augmentation des exportations sautent encore plus aux yeux, le premier trimestre de 1930 s'étant soldé par un excédent d'exportations de 21·5 millions de pengős et l'époque correspondante de l'année dernière par un excédent d'importations de 63·9 millions.

A l'importation de février et de mars 1930, comparativement aux mois correspondants de 1929, on constate en général une régression des articles les plus importants, et cette régression a été encore plus grande en mars qu'en février. C'est l'importation des bois bruts et ouvrés et du charbon qui a fléchi le plus; celle de tissus présente également une diminution considérable sur les deux mois correspondants de l'année dernière. On voit encore une diminution notable de valeur aux importations de machines et appareils (y compris les machines électriques), de métaux bruts, de fils de coton et de cuirs bruts et préparés. Parmi les marchandises dont l'importation présentait une tendance croissante, on peut mentionner pour février les tabacs bruts et les fils de soie et pour mars les huiles minérales.

A l'exportation, on est frappé, surtout pour mars, de l'augmentation extraordinaire des ventes d'animaux de boucherie et de trait. Le développement de l'exportation d'animaux est d'autant plus important que la formation défavorable du prix des produits agricoles a peu touché les prix d'animaux. En février les exportations de graines panifiables et de farines ont été bien inférieures à celles

Az 1930. év február havában a behozott áruk értéke 61·2, a kivitt áruk értéke 60·8 millió pengő volt. A március havi behozatal értéke 69·2, a kivitel értéke pedig 78·9 millió pengőt tett. Külkereskedelmi mérlegünk tehát februárban 400 ezer pengővel passzív, márciusban pedig 9·7 millió pengővel aktív volt. Az előző év e két hónapjában a külkereskedelmi mérleg jelentős mértékű behozatali többlettel zárult, amennyiben a két hónap behozatali többlete együttesen 34·1 millió pengőt tett. A folyó év február havában az alacsony passzívumot a behozatal visszaesése és a kivitel emelkedése idézte elő, míg a márciusi aktív mérlegeredményt csupán a behozatal nagymértékű hanyatlásának tulajdoníthatjuk. Ha a folyó év első negyedévi forgalmát a múlt év hasonló időszakának forgalmával hasonlítjuk össze, még szembetűnőbb a behozatal csökkenése és a kivitel növekedése, ami a folyó év első negyedében 21·5 millió pengő kiviteli többletet eredményezett, a múlt évi 63·9 millió pengő behozatali többlettel szemben.

A folyó évi február és március havi *behozatal* — a múlt év hasonló hónapjainak behozatalával szembeállítva — a legfontosabb áruk csoportjainál általában visszaesést mutatott olyképen, hogy márciusban a legfontosabb áruk csoportjának importja még nagyobb mértékben hanyatlott, mint februárban. Legnagyobb arányban a nyers és megmunkált fa, továbbá a szén behozatala csappant meg, de ugyancsak jelentős mértékben kevesebb szövetet vásároltunk külföldön, mint a múlt év említett két hónapjában. Figyelemreméltó, hogy a szövetek importja már a múlt évben is tekintélyes mennyiséggel kisebbedett, tehát annál nagyobb jelentőségű visszaeséről számolnak be az ideai adatok. Számottevőbb értékösszegekkel kisebbedett a gépek és készülékek (beleértve a villamosgépeket is), továbbá nyers fémek, pamutfonalak, a nyers és kikészített bőrök importja. Azon áruk közül, amelyeknek behozatala jelentősebben fokozódó irányzatot mutatott, a február havi behozatalban a nyers dohány és a selyemfonál, a március havi behozatalban pedig az ásványolaj említhető fel.

A *kivitelben* a vágó- és igásállatok rendkívüli mértékben megnövekedett exportja szembetűnő. Különösen a március havi kivitel mutatott fel jelentősen kedvező eredményt. Az állatkivitel fejlődése nagy súllyal bír, mert a mezőgazdasági cikkeknek kedvezőtlen áralakulása legkevesebbé érin-

1. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1930. év február havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en février 1930.

Az áruk megnevezése Marchandises	1929	1930	1929	1930	Az érték 1930. febr.-ban több (+) v. kevesebb (-) ezer pengőben Augment. (+) ou diminution (-) de la valeur en février 1930, en milliers de pengős	Az 1930. február havi összérték %ában En % de la valeur totale de février 1930
	február — février		1000 P — pengős			
	q					
A) Behozatal. — A) Importations.						
Nyers és megmunkált fa — Bois brut et ouvré	1,726.057	1,115.352	8.576	5.938	— 2.638	9.69
Pamutszövet — Tissus de coton	4.979	4.715	4.292	3.537	— 755	5.78
Gyapjúszövet — Tissus de laine	1.748	1.380	4.002	3.266	— 736	5.33
Nyers dohány — Tabac brut	3.218	4.135	2.551	3.261	+ 710	5.32
Szén — Charbon	937.714	639.445	3.541	2.582	— 959	4.22
Papiros és papirosárak — Papier et art. en papier	50.418	45.762	2.854	2.484	— 370	4.06
Selyem és selyemfonál — Soie et fils de soie	875	1.473	1.459	2.280	+ 821	3.72
Gépek és készülékek — Machines et appareils	10.493	7.654	2.841	2.147	— 694	3.51
Nyerspamut — Coton brut	8.142	9.124	1.869	1.647	— 222	2.69
Nyersbőr — Peaux brutes	5.323	6.937	1.821	1.543	— 278	2.52
Déligyümölcs — Fruits du Midi	27.319	40.077	1.134	1.525	+ 391	2.49
Pamutfonál és -cérna — Fils de coton et fils de coton à coudre	4.278	2.500	2.164	1.489	— 675	2.43
Ásványolaj — Huile minérale	74.679	96.134	1.123	1.388	+ 265	2.27
Nyersfémek — Métaux bruts	15.444	10.552	2.024	1.371	— 653	2.24
Kikészített bőr — Cuirs préparés	870	774	1.373	1.255	— 118	2.05
Villamosgépek és készül. — Mach. et appar. électr.	1.297 ¹⁾	1.295	1.633	1.211	— 422	1.98
Egyéb áruk — Autres marchandises	92.670 18.933 778.624	47.081 11.955 828.770	27.105	24.324	— 2.781	39.70
	db - pièce (unité)					
	pár - paire					
	q - q					
Behozatal össz. — Import. totales	92.670 18.933 3,651.478	57.583 11.955 2,816.079	70.362	61.248	— 9.114	100.00
B) Kivitel. — B) Exportations.						
Vágó- és igásáll. — Anim. de boucherie et de trait ²⁾	23.103	35.052	7.617	12.282	+ 4.665	20.20
Ebből — Dont: Szarvasmarha — Bêtes à cornes ²⁾	2.275	7.800	1.472	5.353	+ 3.881	8.80
Sertés — Porcs ²⁾	15.319	19.950	5.017	5.160	+ 143	8.49
Ló — Chevaux ²⁾	2.207	2.981	946	1.614	+ 668	2.65
Juh — Moutons ²⁾	3.300	4.320	182	155	— 27	0.26
Búza — Froment	257.689	157.513	7.215	3.938	— 3.277	6.48
Baromfi — Volaille	³⁾ 8.558 ⁴⁾	⁴⁾ 14.539	2.527	3.704	+ 1.177	6.09
Ebből — Dont: Élő baromfi — Volaille vivante	³⁾ 1.794 ⁴⁾	⁴⁾ 3.479	462	850	+ 388	1.40
Leölt baromfi — Volaille tuée	³⁾ 6.764 ⁴⁾	⁴⁾ 11.060	2.065	2.854	+ 789	4.69
Liszt — Farine	119.627	93.012	4.748	3.647	— 1.101	6.00
Tengeri — Mais	24.775	201.491	743	3.224	+ 2.481	5.30
Villamosgépek és készül. — Machin. et appar. électr.	2.281 ⁵⁾	2.774	1.326	1.897	+ 571	3.12
Tojás — Oeufs	2.261	12.864	610	1.865	+ 1.255	3.07
Cukor — Sucre	81.633	54.602	2.776	1.856	— 920	3.05
Vasfélgártmányok — Demi-produits en fer	58.401	79.085	1.018	1.699	+ 681	2.79
Disznózsír, szalonna — Saindoux, lard	3.723	7.247	828	1.329	+ 501	2.19
Friss és elkészített hús — Viandes fraîches et préparées	2.814	4.744	795	1.192	+ 397	1.96
Bor — Vin	8.165	22.549	509	1.138	+ 629	1.87
Toll — Plumes	2.913	1.616	2.047	1.050	— 997	1.73
Vasúti kocsik — Wagons pour chemins de fer	⁶⁾ 2.450 ⁷⁾	⁷⁾ 9.783	357	1.025	+ 668	1.69
Lóhere- és lucernamag — Graines de trèfle et de luzerne	2.946	5.036	591	800	+ 209	1.32
Egyéb áruk — Autres marchandises	10.017 443 609.991	13.093 5.739 711.755	18.951	20.158	+ 1.207	33.14
	db - pièce					
	pár - paire					
	q - q					
Kivitel össz. — Exportations totales	33.120 443 1,188.227	51.316 5.739 1,378.610	52.658	60.804	+ 8.146	100.00

¹⁾ Ezenkívül 10.502 db és 77 folyó méter. — En outre, 10.502 pièces et 77 mètres courants. — ²⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva. — En têtes. — ³⁾ Az 1929. év február havában az élő baromfi 174.667 db, a leölt baromfi 482.974 db, összesen 657.641 db. — En février 1929, on a exporté 174.667 volailles vivantes et 482.974 volailles mortes, au total 657.641 volailles. — ⁴⁾ Az 1930. év február havában az élő baromfi 340.601 db, a leölt baromfi 880.179 db, összesen 1,220.780 db. — En février 1930, on a exporté 340.601 volailles vivantes et 880.179 volailles mortes, au total 1,220.780 volailles. — ⁵⁾ Ezenkívül 3.171 db. — En outre, 3.171 pièces. — ⁶⁾ 32 db — wagons, ⁷⁾ 99 db, amelyből 84 db (6.807 q) 408 ezer pengő értékben jótételi szállítás — 99 wagons, dont 84 (6.807 q) d'une valeur de 408 mille pengős au compte des réparations de guerre.

2. Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1930. év március havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en mars 1930.

Az áruk megnevezése Marchandises	1929	1930	1929	1930	Az érték 1930. márc. havában több (+) v. kevesebb (-) ezer pengőben - Ang- ment. (+) ou di- minution (-) de la valeur en mars 1930, en milliers de pengős			Az 1930. é. márc. havi összérték %-ában — En % de la valeur totale de mars 1930.	
	március — mars								
	q		1000 pengő	pengős					
A) Behozatal. — A) Importations.									
Nyers és megmunkált fa — Bois brut et ouvré	2,114.334	1,308.358	11.012	8.203	—	2.809	11.86		
Pamutszövet — Tissus de coton	7.574	4.894	6.476	4.051	—	2.425	5.86		
Papiros és papirosáruk — Papier et art. en pap.	61.155	58.010	3.484	3.232	—	252	4.67		
Gyapjuszövet — Tissus de laine	1.978	1.392	4.305	3.130	—	1.175	4.52		
Ásványolaj — Huile minérale	71.130	212.646	1.051	2.982	+	1.931	4.31		
Szén — Charbon	1,389.802	671.575	5.199	2.701	—	2.498	3.91		
Gépek és készülékek — Machines et appareils	12.288	9.772	3.292	2.699	—	593	3.90		
Nyerspamut — Coton brut	10.246	11.290	2.603	2.357	—	246	3.41		
Selyem és selyemfonál — Soie et fils de soie	1.100	1.427	2.093	2.213	+	120	3.20		
Nyers bőr — Peaux brutes	6.201	8.004	2.020	1.819	—	201	2.63		
Déligyümölcs — Fruits du Midi	43.334	44.008	1.944	1.715	—	229	2.48		
Nyersfémek — Métaux bruts	16.901	13.752	2.116	1.685	—	431	2.44		
Kikészített bőr — Peaux préparées	1.083	957	1.681	1.451	—	230	2.10		
Villamosgépek és készülékek — Machines et appareils électriques	2.097	1) 839	2.324	1.297	—	1.027	1.88		
Pamuffonál és -cérna — Fils de coton et fils de coton à coudre	5.243	2.291	2.720	1.200	—	1.520	1.73		
Vasáruk — Ouvrages en fer	9.624	7.182	1.487	1.170	—	317	1.69		
Egyéb áruk — Autres marchandises	169.899	74.132	39.929	27.262	—	12.667	39.41		
	db — pièce	65.655	36.134						
	pár — paire	65.655	36.134	93.736	69.167	—	24.569	100.00	
	q — q	4.877.787	3.279.837						
Behozatal össz. — Import. totales									
	db — pièce	169.899	85.782						
	pár — paire	169.899	85.782	93.736	69.167	—	24.569	100.00	
	q — q	4.877.787	3.279.837						
B) Kivitel. — B) Exportations.									
Vágó-ésigásáll. — Anim. de boucherie et de trait ²⁾	20.125	37.684	7.953	14.962	+	7.009	18.97		
Ebből — Dont: Szarvasmarha — Bêtes à cornes ²⁾	3.678	11.812	2.468	8.191	+	5.723	10.38		
Sertés — Porcs ²⁾	10.138	19.418	3.308	4.946	+	1.638	6.27		
Ló — Chevaux ²⁾	3.227	3.385	2.023	1.708	—	315	2.17		
Juh — Moutons	3.079	3.066	154	117	—	37	0.15		
Búza — Froment	343.901	375.547	9.836	9.013	—	823	11.42		
Liszt — Farine	174.415	194.285	7.397	7.700	+	303	9.76		
Tojás — Oeufs	18.802	29.501	4.926	4.130	—	796	5.23		
Baromfi — Volaille	7.313	11.345	2.311	2.814	+	503	3.57		
Ebből — Dont: Élő baromfi — Volaille vivante	1.923	4.052	517	972	+	455	1.23		
Leölt baromfi — Volaille tuée	5.390	7.293	1.794	1.842	+	48	2.34		
Tengeri — Maïs	20.164	133.125	605	1.997	+	1.392	2.53		
Rozs — Seigle	85.702	131.591	2.228	1.842	—	386	2.33		
Vasfélgyártmányok — Demi-produits en fer	97.490	80.533	1.762	1.834	+	72	2.32		
Friss és elkészített hús — Viandes fraîches et préparées	2.714	5.967	693	1.449	+	756	1.84		
Villamosgépek és készülékek — Machines et appareils électriques	2.347	2) 2.094	1.400	1.368	—	32	1.73		
Bor — Vin	40.926	24.190	2.071	1.324	—	747	1.68		
Toll — Plumes	1.498	1.985	1.006	1.225	+	219	1.55		
Gépek és készülékek — Machines et appareils	11.654	7.358	2.422	1.171	—	1.251	1.48		
Cukor — Sucre	158.176	35.102	5.536	1.158	—	4.378	1.47		
Prémbőr kikészített — Pelleteries préparées	103	398	390	1.149	+	759	1.46		
Egyéb áruk — Autres marchandises	7.711	6.081	26.777	25.756	—	1.021	32.66		
	db — pièce	1.103	13.068						
	pár — paire	1.103	13.068	77.313	78.892	+	1.579	100.00	
	q — q	934.048	917.349						
Kivitel össz. — Export. totales									
	db — pièce	27.836	63.415						
	pár — paire	27.836	63.415	77.313	78.892	+	1.579	100.00	
	q — q	1,899.253	1,950.370						

1) Ezenkívül 11.650 db és 68 folyóméter. — En outre, 11.650 pièces et 68 mètres courants. — 2) A mennyiség darabokban van kimutatva — En têtes. — 3) Az 1929. év március havában az élő baromfi 189.300 darab, a leölt baromfi 455.551 darab, összesen 644.851 darab. — En mars 1929, on a exporté 189.300 volailles vivantes et 455.551 volailles tuées, au total 644.851 volailles. — 4) Az 1930. év március havában az élő baromfi 400.733 darab, a leölt baromfi 632.138 darab, összesen 1.032.871 darab. — En mars 1930, on a exporté 400.733 volailles vivantes et 632.138 volailles tuées, au total 1.032.871 volailles. — 5) Ezenkívül 19.650 darab. — En outre, 19.650 pièces.

de février 1929; en mars on a réussi à en exporter plus qu'au mois correspondant de 1929, mais par suite de la formation défavorable des prix, la valeur des exportations de graines panifiables a diminué. Les exportations de maïs et de volaille se sont relevées tant en février qu'en mars; celles d'oeufs ont considérablement augmenté en quantité dans tous les deux mois, mais diminué en valeur en mars.

L'augmentation des exportations de viandes figurant au poste „viandes fraîches et préparées“ a été due surtout aux quantités expédiées en Angleterre. Les exportations de sucre ont été, particulièrement en mars, bien inférieures au mois correspondant de l'année dernière. En mars, les exportations de vin ont été en quantité inférieures de 50% à celles de mars 1929 où elles avaient pris un sensible développement. Nous pouvons mentionner encore le développement des expéditions de demi-produits de fer et la diminution de la valeur de celles de machines et d'appareils.

tette az állatárakat. A kenyérmagvak és a liszt kivitele február havában jóval alatta maradt a multi-évi februári kivitelnek, márciusban már többet sikerült külföldön elhelyeznünk, mint az elmúlt év márciusában, a kenyérmagvakért befolyt értékösszeg azonban a kedvezőtlen áralakulás miatt kisebbedett. Tengerikivitelünk mind a két hónapban megerősödött. Baromfiexportunk is jobb eredményt mutatott fel, a tojás kivitele azonban, bár mennyiségben mindkét hónapban tekintélyesen gyarapodott, érték szerint márciusban megcsappant. A friss és elkészített hús címe alatt kimutatott húsfélék exportjának növekedésében a Nagy-Britanniába szállított mennyiségeknek volt legnagyobb részük. A cukor külföldi eladása különösen március havában az előző év hasonló hónapjához viszonyítva, sokkal szűkebb keretek közé szorítkozott. A borkivitel, amely a múlt év március havában kedvező fejlődési irányt vett, a folyó év márciusában csak félannyi mennyiséggel szerepelt. Még megemlíthetjük a vasfélgyártmányok nagyobb mértékű exportját, továbbá a gépek és készülékek kisebb sikerű külföldi értékesítését.

A világ vasúti hálózata 1927-ben.

Le réseau de chemin de fer du monde en 1927.

A vasút azok közé a közlekedési eszközök közé tartozik, ahol a szükséges pálya megépítése igen nagy befektetéssel jár. A világ vasúti vonalainak hálózata ennek ellenére évről évre elég jelentős mértékben bővül, ami azt bizonyítja, hogy a vasutaknak a forgalomban napjainkban is óriási jelentősége van. Csak az utolsó évek adatait tekintve,¹⁾ a vasúti vonalak az 1923—1927. év közötti időben világrészenként a következő növekedést érték el:

	km-ben	%-ban
Európa	25.606	6·7
Amerika	7.443	1·2
Ázsia	—1.841	—1·5
Afrika	8.288	14·5
Ausztrália	1.849	3·9
Együtt..	41.345	3·4

A hálózat bővülése tehát általános volt. Az Ázsiánál mutatkozó apadás sem tényleges csökkenés, hanem csak onnan ered, hogy Oroszország vasúti vonalait 1927-től kezdve nem mutatja ki világrészenként s az eddig Ázsiánál felvett orosz vasúti

vonalak Európa vasutai között szerepelnek. Ettől eltekintve azonban, ha az utolsó év adataitól eltekintünk s csak négy év adatait vesszük figyelembe, fejlődés szempontjából mégis Ázsia áll első helyen, melynek meglehetősen gyér hálózatát négy év alatt kereken 12.000 km-rel bővítették

A vasúti vonalakkal ugyancsak felette gyengén ellátott Afrikában szintén számottevő a haladás, ahol a közlekedés javítása érdekében az utóbbi öt esztendő alatt több mint 8.000 km kiterjedésű új vasúti vonalat adtak át a forgalomnak.

Az adatközlés rendszerének előbb érintett megváltoztatása folytán az 1926. évi adatokkal való világrészenkénti összehasonlítás nem lehetséges. Azt azonban megállapíthatjuk, hogy a világ vasúti hálózata egy év leforgása alatt 16.666 km hosszú vasúti vonallal bővült. A meglévő hálózathoz viszonyítva ez a növekedés aránylag olyan csekély, hogy a vonaloknak a területtel való egybevetése ugyanazt az eredményt adja, mint az előző évben. Földünk területén ugyanis 1927-ben is minden 100 km²-re átlag egy kilométer hosszú vasúti vonal jutott.

A hálózat sűrűségét tekintve továbbra is Európa áll első helyen, annak ellenére, hogy az újabb

¹⁾ Auerswald: Die Eisenbahnen der Erde im Jahr 1927.

A világ vasúti hálózata 1927-ben.

Réseau de chemin de fer du monde en 1927.

O r s z á g — P a y s	A vasúti hálózat Réseau de chemin de fer		O r s z á g — P a y s	A vasúti hálózat Réseau de chemin de fer	
	hossza összesen longueur totale	hosszából esik 100 km ² -re ong. pour 100 km ²		hossza összesen longueur totale	hosszából esik 100 km ² -re long. pour 100 km ²
km.			km.		
I. Európa — Europe			III. Ázsia — Asie		
Albánia — Albanie	300	1·1	Ázsiai-Oroszország — Russie d'Asie ¹⁾	—	—
Ausztria — Autriche	7.038	8·4	Brit-India — Inde britann. ..	62.478	1·3
Belgium — Belgique	11.093	36·5	Japán — Japon	24.036	3·5
Bulgária — Bulgarie	2.710	2·6	Kína — Chine	13.561	0·1
Cseh-Szlovákia — Tchéco-Slov.	13.765	9·8	Egyéb Ázsia — Autre Asie ..	23.705	0·2
Dánia — Danemark	5.127	11·9	Ázsia mindössze { 1927 ..	¹⁾ 123.780	0·5
Finnország — Finlande	4.561	1·2	Asie entière { 1926 ..	137.772	0·3
Franciaország — France	53.561	9·7	IV. Afrika — Afrique		
Görögország — Grèce	3.192	2·5	Algír és Tunisz — Algérie et Tunisie	7.779	0·3
Lengyelország — Pologne	19.418	5·0	Dél-Afrika — Afrique du Sud ..	19.530	1·6
Luxemburg — Luxembourg	551	21·2	Egyiptom — Egypte	7.876	0·2
Magyarország — Hongrie ..	8.616	9·3	Egyéb Afrika — Autre Afrique	30.205	0·1
Németbirodalom — Allemagne ..	58.417	12·4	Afrika mindössze { 1927 ..	65.390	0·3
Nagy-Britannia — Gr.-Bretagne	39.262	12·5	Afrique entière { 1926 ..	60.861	0·2
Németalföld — Pays-Bas	3.697	10·8	V. Ausztrália — Australie		
Norvégia — Norvège	3.835	1·2	Dél-Ausztrália — Australie mé- ridion.	5.614	0·6
Olaszország — Italie	21.000	6·8	Nyugat-Ausztrália — Australie occident.	7.837	0·3
Oroszország — Russie	76.866	0·4	Új-Zéland — Nouv.-Zélande ..	5.950	2·2
Portugália — Portugal	3.427	3·7	Queensland	11.373	0·7
Románia — Roumanie	11.948	4·1	Egyéb Ausztrália — Autre Australie	18.757	0·2
Spanyolország — Espagne	15.867	3·1	Ausztrália mindössze { 1927 ..	49.531	0·6
Svájc — Suisse	5.972	14·5	Australie entière { 1926 ..	49.257	0·6
Szerb-Horvát-Szlovén állam — Royaume S. H. S.	9.846	3·6	Világ mindössze { 1927 ..	1.250.196	1·0
Törökország (európai) — Turquie (d'Europe)	414	1·5	Monde en tier { 1926 ..	1.233.530	1·0
Egyéb Európa — Autre Europe	24.696	3·0			
Európa mindössze { 1927 ..	405.179	1·9			
Europe entière { 1926 ..	385.406	3·5			
II. Amerika — Amérique					
Amerikai Egyesült Államok — Etats-Unis	402.378	4·3			
Argentína — Argentine	37.790	1·3			
Brazília — Brésil	31.549	0·4			
Kanada — Canada	68.600	0·7			
Mexikó — Mexique	26.462	1·3			
Egyéb Amerika — Autr. Amérique	39.537	0·4			
Amerika mindössze { 1927 ..	606.316	1·5			
Amérique entière { 1926 ..	600.234	1·5			

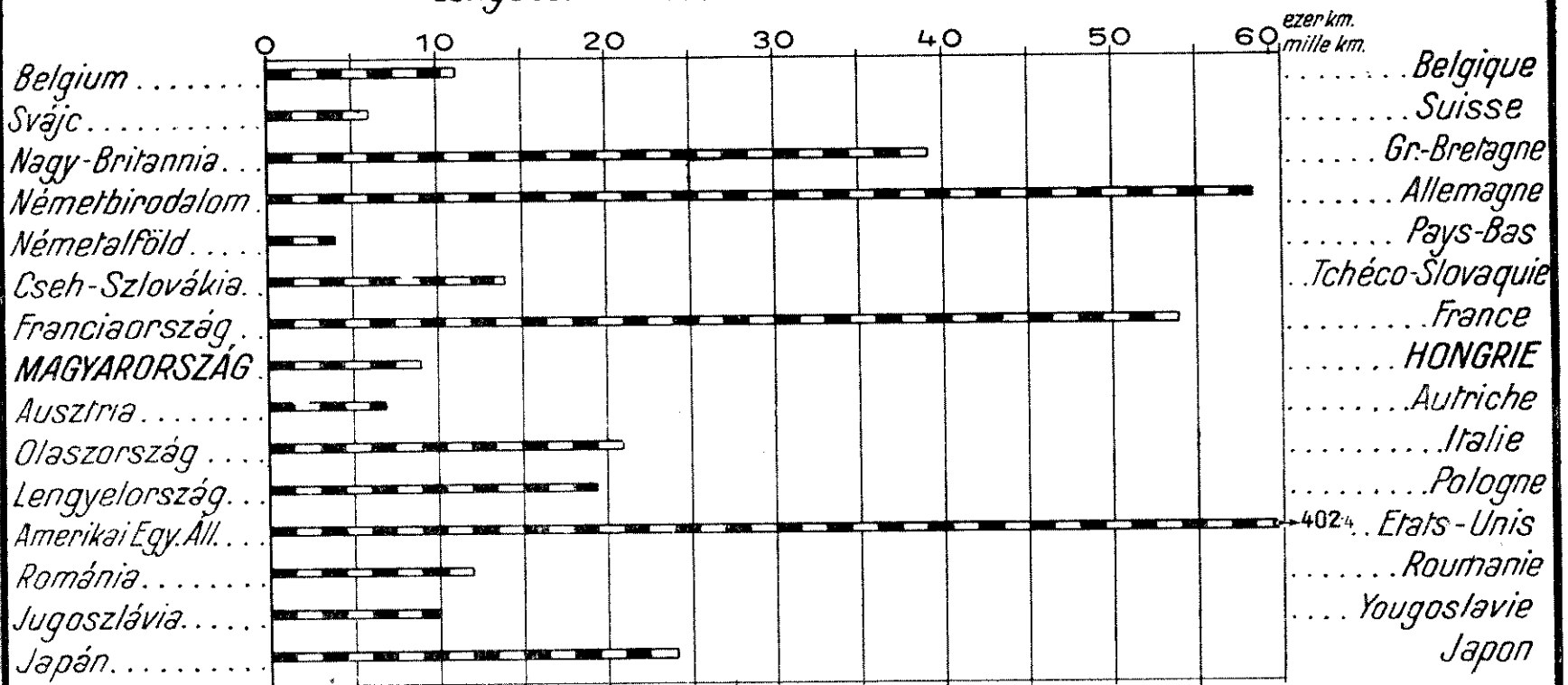
¹⁾ Oroszország 1927-től kezdve adatait nem különíti el. — A partir de 1927, la Russie ne sépare pas ses données.

idesorozott nagyon gyér hálózatú Ázsiai-Oroszország átlaga a 100 km²-re eső eddigi 3·5-ös arány-számát 1·9-re rontotta le. Ebből a szempontból egyedül csak Afrikánál van változás, ahol az év folyamán új vasúti vonalak megnyitása folytán 1927.

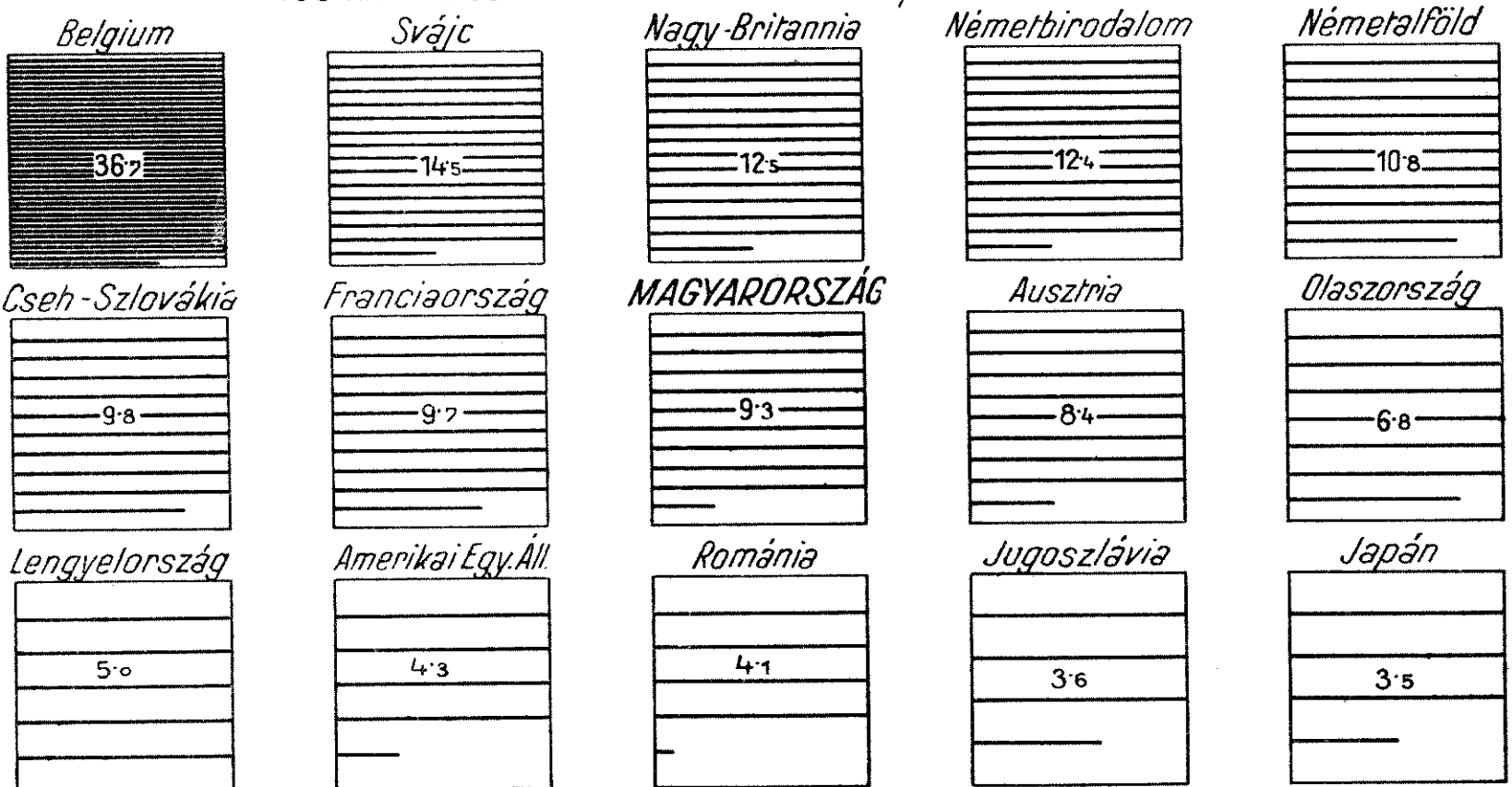
év végével a 100 km²-re eső vonalak aránya 0·2 km-ről 0·3 km-re javult. Egyébként az egyes világrészekben a viszonyok a tavalyi állapottal teljesen megegyezők s az államokon belül is csak lényegtelen eltolódás észlelhető.

A VASUTHÁLÓZAT HOSSZA.

Longueur du réseau de chemin de fer.

A vasuthálózat sűrűsége. - Densité du réseau de chemin de fer.
100 km²-re esik km. - Combien de km. par 100 km²?

© KONZULI JELENTÉSEK ©

A Magyar Statisztikai Szemlében az egyes államokról megjelent utolsó konzuli jelentések:

Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap	Állam neve	Évf.	Lap
Ausztria	1929	422	Cseh-Szlovákia	1929	543	Nagy-Britannia	1930	45	Svájc	1929	655
Bajorország	1928	532	Esztország	1928	227	Németbirodalom	1929	305	Svédország	1929	1247
Brazília	1927	708	Finnország	1926	759	Olaszország	1928	923	Sz. H. Sz. állam	1928	524
Belgium	1929	1159	Görögország	1929	989	Románia	1929	923	Törökország	1929	1091
Bulgária	1929	767	Mexikó	1928	787	Spanyolország	1928	793	Württemberg	1928	1113

Németország.

Allemaigne.

A berlini m. kir. követség jelentése az 1929. gazdasági évről.

A német közgazdaság 1929-ben válságteljes időket élt át. Ennek a statisztikailag csak részben kimutatható válságnak okai egyrészt a nemzetközi politika eseményeiben (párizsi és hágai jóvátételi konferenciák) gyökereztek s azt másrészt Németország határain kívül bekövetkezett gazdasági mozzanatok (newyorki tőzsei összeomlás, angol, belga, németalföldi, osztrák tőzsei és pénzügyi bonyodalmak) befolyásolták. Az általános gazdasági depresszió ezenkívül a legszorosabb okozati összefüggésben állt azzal a gazdasági és pénzügyi politikával, melyet Németország már évek óta folytat s amelynek a legfőbb axiomája eddig az volt, hogy a gazdasági pangást a bel- és külföldi hitel kiterjesztése, nem pedig takarékoság és helyes kalkuláció útján lehet a legcélszerűbb módon leküzdeni.

A nyomasztó gazdasági helyzet dacára a német termelés 1929-ben is magas színvonalon maradt és a tökeképződés, ha lassúbb tempóban is, de tovább fejlődött. Magánbecslések szerint a tökeképződés 1929-ben közel 7 milliárd márka volt. A takarékpénztári betétek állaga az év végén 8.828 millió márka, a zsíróbetéteké 1.365 millió márka volt. vagyis az évi szaporulat kerek 2 milliárd márkát tesz ki.

Östermelés.

A mezőgazdaság helyzete 1929-ben sem javult, dacára annak, hogy a kormány számos agrárvédelmi intézkedést léptetett életbe.

A földbirtok összadósságterhe az „Institut für Konjunkturforschung“ statisztikája szerint 12 milliárd márka körül mozog, mely összegnek a kamatterhe kb. 1.2 milliárd márka, azaz a világháború előtti kamatterhenek csaknem 200%-a.

A földbirtok csődstatisztikája kedvezőtlen képet mutat. 1929-ben ugyanis 320 földbirtok került csődbe az 1927. és 1928. évi 231-gyel, illetve 183-mal szemben. A kényszeregyességek száma 1927-től 1928-ig 34-ről 62-re, majd 1929-ben 70-re emelkedett.

A német mezőgazdasági termelés évi összértéke kb. 10 milliárd márka.

A Műtrágyafogyasztás az 1928/29. évben jelentősen emelkedett.

A termés az 1929. évi szárazság dacára várakozáson felül kedvező s minősége kielégítő volt, bár mennyiségileg nem is érte el az 1928. évi rekordtermés eredményeit.

T e r m é n y	M e n n y i s é g			
	1000 tonnában		hektáronként q-ban	
	1928	1929	1928	1929
Őszi rozs	8.401	8.052	18.5	17.3
Tavaszi rozs	121	103	13.5	13.0
Őszi búza	3.462	3.067	22.3	20.9
Tavaszi búza	392	283	22.4	21.6
Tönköly	168	151	13.3	12.3
Kenyérgabona össz.	12.544	11.656	19.3	18.1
Őszi árpa	460	381	25.2	21.1
Tavaszi árpa	2.887	2.800	21.6	20.4
Zab	6.996	7.383	19.9	20.7
Burgonya	41.269	40.077	144.9	141.4
Cukorrépa	11.011	11.091	242.3	243.5
Takarmányrépa	22.644	24.208	316.8	331.4
Lóhere	9.682	8.121	44.0	46.3
Lucerna	1.786	1.567	52.5	55.2
Öntözött réti széna	2.028	1.852	46.5	47.7
Más réti széna	21.934	19.716	36.4	38.5

Az utolsó 5 év átlagával szemben 1929-ben a kenyérgabonatermés 12.9%-kal és pedig a rozstermés 14.7%-kal, a búzatermés 8.8%-kal, az árpa-termés 17.4%-kal, a zabtermés 19.4%-kal volt kedvezőbb. A burgonyatermés 7.2%-kal, a cukorrépa-termés 4.7%-kal, a takarmányrépa-termés 2.5%-kal emelkedett. Kisebbség volt a termés szénából, és pedig úgy réti-, mint lucernaszénából.

A Németbirodalom területének 62.7%-a 1929-ben termőterületre esett (29.4 millió ha). Ebből 20.6 millió ha szántóföldre, 5.5 millió ha rétekre és 2.6

millió ha marhalegelőkre esett. A hátralékos terület gyümölcsösökre, konyhakertészetre és szőlőkre esett. A szántóföld területének 31·3%-a kenyérgabonával volt bevetve. A búzatermőterület 1928-hoz viszonyítva 7·3%-kal csökkent, a *rozssal* bevetett terület ezzel szemben 1·9%-kal emelkedett. Emelkedett az árpa- és a zabtermőterület is.

A *gabonaárak* nem voltak kielégítőek s különösen vonatkozik ez a rozsárra; oka ennek az elmúlt évről visszamaradt nagy készletekben, a külföldi, főleg lengyelországi versenyben kereshető.

Az 1929. évi december 2-i állatszámolás eredményei a német *állatállomány* általános csökkenését mutatják. A loállomány 3·6 millió db-ra, a szarvasmarhaállomány 18·0 millió db-ra, a tejelésre használt tehének száma 9·4 millió db-ra, a sertésállomány 19·9 millió db-ra, a juhállomány 3·5 millió db-ra csökkent. A baromfiállomány ellenben növekedést mutat.

Az *előállatárak* az év folyamán emelkedő irányzatot mutattak, de azok — a sertésárak kivételével — a tenyésztés jövedelmezőségét még mindig nem biztosították.

A *tejtermelés* terén a kormány a tejtermelést ellenőrző egyesületek fejlesztésére és a tejgazdaságok termelésének javítására törekedett és ebből a célból jutalmakat osztott szét és kamatmegtérítéseket engedélyezett a felszerelések beszerzésére felvett kölcsönöknél. A tejértékesítés átszervezése céljából a kormány a birodalom területét 5 nagy körzetre osztotta fel, melyekben központi szervek ellenőrzik a tejszállítást és szétosztást. A vaj- és sajt-márkázás elősegítésére állami szubvenciókat folyósítanak.

A *baromfitenyésztés* fejlesztésére, minta-baromfi-telepek berendezésére és a meglevők felszereléseinek tökéletesítésére, valamint a szárnyas-betegségek elleni védekezésre a kormány egymillió márkát fordított. A *tojástermelés* értékesítését államilag segélyezett szövetkezetek végzik, melyek 17 központi szövetkezetbe tömörítették össze. A baromfitenyésztés érdekeit képviselő szervek a „Reichsausschuss für Geflügel- und Eierverwertung“-ban tömörültek össze.

A *burgonya értékesítése* terén a kormány jelentős összeget fordított a burgonyaszárítás és a keményítőgyártás előmozdítására, konzerváló telepek építésére, s a burgonyamárkázásra, mint általában helyes fajták tenyésztésének előmozdítására.

A *gyümölcs- és főzeléktermelés* fejlesztésénél korai és egységes fajták tenyésztése áll előtérben.

A piackutatást a birodalmi mezőgazdaságügyi minisztérium felügyelete alatt álló „Reichsforschungsstelle für Landwirtschaftliches Marktwesen“ végzi, mely a német statisztikai hivatalokkal és a konjunktúrakutató intézettel karöltve dolgozik.

A német *mezőgazdasági szövetkezeti* organizációk egységesítése az év folyamán ugyancsak sikerült, miután az egyesülésnek jelentős személyi és tárgyi akadályai kiküszöböltettek. Az 1929 júliusában megalkult új központi szövetkezet neve „Einheitsverband der ländlichen Genossenschaften“.

Ipar.

A termelési index az „Institut für Konjunkturforschung“ szerint 1929 első három negyedében 120·6-ról 126·1-re szökött fel, majd 123·5-re esett vissza (1924—26. évi átlag = 100). Ez az index ugyan nem egészen helytálló, mert a szén- és vastermelési kedvező konjunktúra azt meg nem engedhető mértékben befolyásolta. A kőszén kitermelése 1928-cal szemben 10%-kal, a kokszt kitermelése 30%-kal emelkedett. A szénfogyasztás mennyisége 12 millió tonnáról 15 millió tonnára ugrott.

A *vastermelés* csakis annyival emelkedett, amennyivel a behozatal csökkent, míg a vaskivitel szépen emelkedett. A beiföldi vasból előállított készgyártmányok kivitele is erősen megnőtt.

A *kálitermelés* csaknem elérte az 1928. évi rekorderedményt. Az év végéig sikerült közel 14 millió q tiszta kálit értékesíteni.

A *gépipar* által eszközölt szállításoknak kb. fele külföldi rendelésekre történt, de a gépgyárak még így is kapacitásuknak csak mintegy 70%-át tudták kihasználni.

A *villamosági ipar*. Az erősáram-iparban a konjunktúra nem volt kedvezőtlen. Habár a mezőgazdaság és a birodalmi vasutak részéről nagyobb megrendelések elmaradtak, másrészt viszont a villamos áramot szolgáltató üzemekkel jelentős üzletek jöttek létre.

A *gyengeáram ipar* a birodalmi posta távbeszélőhálózatának önműködő készülékekkel való ellátásával volt elfoglalva. Új távbeszélőállomások bevezetése is kellő munkát adott. A szikratávíró- és távbeszélőberendezések száma erősen szaporodott. A rádióiparban a felfogókészülékeknek modernizálása, a sorozatos gyártás, új nagy fellendülésre adtak alkalmat.

A német *automobilipar* gyártási és értékesítési nehézségei az elmúlt évben is fennállottak. A belső gépkocsigyárak 1929-ben is folytatták a szervezeti és gyártási racionalizálást, s ezáltal az előállítási költségeket tovább mérsékeltek. A személyszállító gépkocsik ára, mely 1924 január havában a világháború előtti áraknak még 125·2%-át tette ki, 1929 szeptember havában 61·4%-ára szállott alá. A teherszállító gépkocsik ára is 34·2%-kal áll a világháború előtti ár alatt.

A német *repülőgépipar* 1929-ben is fejlődést mutat. Említésre méltó a „D O X“ tengeri járatokra alkalmas óriás-repülőgép gyártása.

A német *textilipar* helyzete kedvezőtlen volt, ami a textilvállalatok gyenge jövedelmezőségében kifejezésre jutott.

Bőripar. A nyersbőrpiacra az egész éven át nagy volt a bizonytalanság és az árak 20—30%-kal állottak az 1928. évi árak alatt. A német bőrgyáraknak egy jelentős része ennek folytán belföldi bőrt dolgozott fel, melyek a külföldi árunál olcsóbbak voltak.

Szörmeipar. A nyersprémekkel való kereskedelem, a prémipar, a szűcsipar és a szörmeáru-kiskereskedelem kb. elérték az 1928. évi eredményeket.

A *vegyipar* helyzetében nem állt be a várt javulás és különösen az export ütközött nehézségekbe a külföldi gyártás fokozatos előrehaladása folytán. A külföldi piacokon Németország versenyképtelen. Az év folyamán számos keményítő- és dextringyár szüntette be az üzemet.

A *faiipar* különböző ágai változó konjunktúrára tekinthetnek vissza. Az üzletmenet általában gyenge volt és a tavaszi ideiglenes fellendüléstől eltekintve, a belforgalmat a gazdasági pangás akadályozta.

Építési ipar. Az építkezési tevékenység igen élénk volt és az megfelelt az előző évi állapotnak. Hivatalos becslés szerint az 1929. évben is kb. 200.000 új lakás épült és az év végén több mint 100.000 új lakás volt építés alatt. A magánépítkezés előtérben állott.

Kereskedelem és közlekedés.

A német *külkereskedelmi mérleg* 1929-ben, a tiszta áruforgalomban 47·6 millió márka kiviteli többlettel zárult.

1928-hoz viszonyítva az élelmiszerek behozatala mintegy 370 millió márkával, a készgyártmány-behozatal kb. 190 millió márkával csökkent, változatlan értékű nyersanyagbehozatal mellett. Egyúttal emelkedett a jó termés folytán az élelmiszerkivitel (kb. 70 millió márkával) és igen erősen (közel 1 milliárd márkával) a készáruk kivitele. Németország ezenkívül valamivel nagyobb értékű (kb. 200 millió márka) nyersanyagot (elsősorban szén) is exportált. A tiszta áruforgalom mérlege 1928-cal szemben kerek 1.800 millió márkával javult meg. Az árukivitel értékelkedése 1928-cal szemben ugyanis 1·2 milliárd márka, az árubehozatal csökkenése 600 millió márka.

A jóvátételi számlára teljesített kivitel értéke az elmúlt évben kerek 800 millió márka volt (140 millió márkával több, mint 1928-ban). A készárukivitelnél a legkedvezőbb eredményt a gépipar és vasipar érték el; előbbi több mint 1 milliárd márka értékű kiviteli többletet mutat fel, míg a vasipar 1.660 millió márkát.

Jelentős emelkedést lehet még konstatálni 1928-cal szemben a textilárak, a villanygépek és áruk,

a bőrárak, vegyszerek, a papirárak és autók kivitelénél is.

A behozatalnál csökkent a gabona, rizs, burgonya, gyümölcs, déligyümölcs és tojás behozatala. A cukormérleg 40 millió márkával aktíválódott, alkalmasint a cukorvám újraszabályozása folytán. Megszűnt a halaknak és a húsnak behozatala; nem sikerült ezzel szemben a vaj- és sajtbehozatalt csökkenteni.

A nyersanyagoknál csökkent a textilnyersanyagok (a gyapot kivételével), a nyersbőrök, a nyersdohány behozatala, míg a takarmányfélék importja állandósulást mutat. Csökkent ezenkívül a fa- és kaucsukbehozatal is. A készgyártmányoknál szembeötlő a fonalak behozatalának csökkenése, s a selyem- és gyapjúszövetek behozatalának emelkedése.

A német *külkereskedelemnek* világrészek és országok szerint való megoszlásáról csakis az 1929. év első 9 hónapjáról vannak hivatalos adataink. A hivatalos „Wirtschaft und Statistik“ adatai szerint a német kivitel értéke ezen időszak alatt 1928 azonos időszakával szemben kb. 1 milliárd márkával (11·4%-kal) emelkedett, míg a behozatal értéke mintegy 400 millió márkával (3·8%) csökkent. Az 1928. év első 9 havi 1.538 milliárd márkás passzivitása 115·6 millió márkára szállott alá.

A *világrészek szerinti megoszlásnál* feltűnik az Amerikából származó német behozatal értékének 270·6 millió márkás visszaesése. Az importnak a csökkenése elsősorban az Amerikai Egyesült Államokra (161·8 millió márka) és Argentínára (159·3 millió márka) esik, mivel a délamerikai államok leg többjéből emelkedett a behozatal értéke.

Az Európából származó behozatal 73·8 millió márkával volt kisebb, mint 1928-ban. Az egyes európai államok közül elsősorban Franciaország érezte a német behozatal csökkenését, mivel 76·2 millió márkával kisebb értékű árut tudott csak elhelyezni a német piacon; a visszaesés főleg készárukra esett. Észrevehetőleg alábbhagyott a Cseh-Szlovákiából származó behozatal (56·5 millió márkával), főleg élelmiszereknél és nyersanyagoknál. Kiseb volt a behozatal értéke Olaszországból, Spanyolországból, Ausztriából és mint később látni fogjuk, számos más európai államból. Emelkedett fentiekkel szemben a behozatal értéke egyes északi államokból, mint Svédországból, Norvégiából, Szovjet-Oroszországból és Danzigról.

Az Ázsiából származó behozatal 69·6 millió márkás értékelkedése az indiai angol gyarmatokból eszközölt bevásárlások korlátozására vezethető vissza.

Az Afrikával fennálló forgalom kb. megfelelt az előző év forgalmának.

Ausztrália mintegy 12 millió márkával magasabb értékű árut szállított Németországba, főleg búzát, gyapjút és gyümölcsöt.

A német készárú kivitel 68,9%-át Európa, 17,8%-át Amerika vették fel. Figyelemreméltó, hogy az Amerikai Egyesült Államok részesedési aránya a német készárú kivitelben 6,3%-ról 7,3%-ra, tehát 1%-kal emelkedett.

A kerek 600 millió márka értéket képviselő január-szeptemberi jótételti szállítványoknak orosz-lánrészét Franciaország (350 millió márkát), Olaszország (97 millió márkát) és a Sz. H. Sz. állam (41 millió márkát) vették fel. A jótételti szállításokat felvevő államokba irányuló német összkivitel értékének ezen szállítások a következő hányadát képviselték: Belgium 11,8%, Franciaország 53,5%, Olaszország 21,7%, a Sz. H. Sz. állam 37,5%, Románia 13,7%. A jótételti szállítások értéke a német összkivitel értékének 5,9%-a volt (1928-ban 5,3%-a).

Csak jótételti számlára szállításra kerültek: szén 250, vasárú 67,5, gépek 61,9, festékek és vegyszerek 28,5, villanygépek és elektrotechnikai gyártmányok 23,9, papirosárú 20,1 millió márka értékben.

Külkereskedelmi forgalom országok szerint. A Belgiummal szemben fennálló áruforgalomban a német kivitel értéke 1928-hoz képest lényegesen emelkedett, a behozatal értéke ellenben valamelyest csökkent és a mérleg közel 100 millió márkával Németország javára aktív. A Belgiumba irányuló német kivitel értéke az összkivitel értékének 4,4%-át, míg a behozatal értéke az összbehozatal értékének 3,4%-át tette ki. A bolgár-német külkereskedelmi forgalom 1929-ben csekély felélénkülést mutatott. A mérleg passzivitása, mely Németország rovására már évek óta fennáll, csaknem teljesen eltűnt. Németország a bolgár behozatalban az első helyen áll. A Dániával való forgalom értéke 1929 első 9 hónapja alatt emelkedett s a mérleg aktivitása Németország javára már évek óta állandó emelkedésben van. Németország a dániai behozatalban az első, a kivitelben a második helyen áll, míg Dánia a németországi behozatalban a 11-ik helyen (2,8%-kal), a kivitelben pedig (3,5%-kal) a 9-ik helyen áll. Finnországgal szemben a német külkereskedelmi mérleg ugyancsak állandóan aktív. Franciaországgal szemben fennálló forgalom lényeges eltolódásokat mutat Németország javára. A német-francia külkereskedelmi mérleg már évek óta Németország előnyére módosul, a behozatal értéke Franciaországból állandóan csökken, a német kivitel értéke pedig emelkedik. A mérleg 1929 első kilenc hónapja alatt Németország javára aktívvá vált. A német-angol külkereskedelem már évek óta szintén Németország javára fejlődik, mely körülmény annál inkább figyelmet érdemel, mivel Nagy-Britannia jótételti szállításokat 1929-ben csak igen jelentéktelen mennyiségekben vett fel. A külkereskedelmi mérleg Németország javára jelentékenyen aktív. Nagy-Britannia a német kivitelben 9,5%-kal a második helyen, a német behozatalban 669,5 mil-

lió márkával és 6,6%-kal az Amerikai Egyesült Államok mögött ugyancsak a második helyen áll. Az olasz-német külkereskedelem az 1925. év végén megkötött kereskedelmi szerződés hatása alatt Németország javára alakult és az eddigi passzivitás 1929 első 9 hónapja alatt csekély aktivumnak adott helyet. Olaszország 1929 január-szeptember havában a német behozatalban 3,2%-kal a 9-ik, a német kivitelben pedig (jótételti szállításokkal együtt) 4,5%-kal a 7-ik helyen áll. A német kivitel a Sz. H. Sz. államban emelkedik, viszont az onnan Németországba irányuló kivitel csökken. Németalföld Németországnak legjobb felvevő piaca, amennyiben 1929 január-szeptember havában a német kivitelnek 10%-át vette fel. Németország ezzel szemben mind kevesebbet vásárol Németalföldtől, s a holland-német külkereskedelmi forgalom már évek óta állandóan többszáz millió márkával passzív Németalföld rovására. A forgalom Szovjet-Oroszországgal szemben újabban némi visszaesést mutat, az orosz kormány megrendelése alábbhagytak. A külkereskedelmi mérleg az 1928. évet kivéve Németország rovására állandóan passzív. Oroszország, mely a német összkivitelben 1928-ban még 3,5%-kal participált, 1929-ben a német exportnak már csak 2,6%-át vette fel, viszont azonban a behozatalban 3,1%-kal vett részt, míg 1928-ban csak 2,6%-kal. A spanyol-német külkereskedelemben Németország passzív, dacára a Spanyolországból származó behozatal értékcsökkenésének. A német export értéke a svájci viszonylatban állandó emelkedést mutat, a Svájcban származó behozatal értéke viszont lassan csökken. A német-osztrák külkereskedelmi mérleg évek óta Németország javára aktív. Az aktivitás a német kivitel emelkedésével párhuzamosan fejlődik. Az osztrák kivitel visszaesése Németország felé főleg az élelmiszereknél és a nyersanyagoknál észlelhető.

A német-cseh-szlovák áruforgalom nagysága jelentékeny. Az összforgalom értéke az utóbbi években 800—1.200 millió márka között mozgott. A külkereskedelmi mérleg Németország részéről hol aktív, hol passzív volt. A mérlegnek 1929. évi rendkívül kedvező alakulása részben a német kivitel emelkedésére, még inkább azonban a Cseh-Szlovákiából származó behozatal csökkenésére vezethető vissza. A Romániából származó behozatal értéke 1927-ig fokozatosan emelkedett, 1928-tól kezdve azonban a behozatal lényeges visszaesése tapasztalható; ezzel szemben a Romániába irányuló német kivitel értéke évről évre emelkedik, úgyhogy a külkereskedelmi mérleg Németország javára aktiválódott.

A legfontosabb angol gyarmatokkal Németország élénk külkereskedelmi forgalma nagymértékben passzív. A német-északamerikai kereskedelmi for-

galom 1929-ben Németország előnyére fejlődött. A mérleg Németország javára aktív lett.

A magyar-német külkereskedelmi forgalom értékszámait az 1929 január-december havi időszak alatt még nem ismerjük, s így csak az első 9 hónap forgalmának értékalakulásáról lehet beszámolni. A mennyiségi forgalom ellenben egészen az év végéig követhető.

Mindenek előtt le lehet szögezni azon örvendetes tényt, hogy mérlegünk az év első 9 hónapja alatt Németországgal szemben kb 3·5 millió márkával javult. Már most megállapítható továbbá, hogy kivitelünk Németország felé az év második felétől kezdve fokozatosan emelkedett és hogy az export egy igen jelentékeny része az év utolsó 3 hónapja alatt bonyolódott le, úgyhogy az évi zármérleg eredményei a háromnegyedéves mérleg számainál előreláthatólag lényegesen kedvezőbbek lesznek.

Kivittünk Németországba élőállatot 953 ezer márká, élelmiszert és italt 244 millió márká, nyersanyagot és félgyártmányt 23·6 millió márká és készgyártmányt 7·4 millió márká értékben.

Ezzel szemben a Magyarország felé irányuló német kivitel értéke élőállatoknál 85 ezer márká, élelmiszereknél és italoknál 2·1 millió márká, nyersanyagoknál és félgyártmányoknál 18 millió márká és készgyártmányoknál 91·8 millió márká.

Németországi összkivitelünk értéke 56·7 millió márká, onnan való behozatalunké 112·3 millió márká. Kivitelünk értéke Németország felé kb 6%-kal emelkedett, míg a német kivitel értéke hazánkban csak 0·5%-kal. A mérleg passzivitása rovásunkra 55·6 millió márká volt.

Feltűnik, hogy míg 1928-ban Németország az élőállaton kívül az összes árucsoportoknál emelte Magyarország felé irányuló kivitelének értékét, addig 1929-ben tulajdonképpen csak a készárukivitel fokozta valamelyest, de ezt is csak igen szerény mértékben (alig 2%-kal). A magyar kivitel értéke Németország felé az élelmiszerek és italok csoportjánál 15·2%-kal, a készgyártmányok csoportjánál pedig 13·7%-kal emelkedett.

Kiviteli áruforgalmunk e kedvező alakulása dacára a német viszonylatban az elmúlt évben is fennmaradt mérleg-passzivitásunk értéke.

Az egyes árucsoportok statisztikája az előző évhez viszonyítva az alábbi változásokat mutatja:

Élőállatkivitelünk értékének mintegy 720.000 márkás csökkenése az élőbaromfikivitel alábbhagyásával áll összefüggésben. A visszaesést elsősorban a németalföldi verseny következményének kell tekinteni.

Az élelmiszerek és italok csoportjánál azonnal szembeötlik a gabona- és lisztmérlegünk lényeges javulása, ami kb. 3·5 millió márká bevételi többlettel volt egybekötve. Exporttöbbletet muthatunk fel habból, valamint főzelékfélékből hagymakivite-

lünk emelkedése folytán. A gyümölcskivitel a gyenge magyar termés következtében csekély volt, frisshúskivitel (vágott baromfi) és a tojáskivitel sem volt kielégítő. A vaj-, bor- és az értékében állandóan emelkedő fűszerkivitel (paprika) mérlegünk aktív tételei gyanánt könyvelhetők el.

A nyersanyagok és félgyártmányok csoportjánál gyapjúkivitelünk értéke kb. 1·8 millió márkával nagyobb volt, míg ágytollkivitelünk értéke alig változott (kb. 6·2 millió márká). Bárány- és borjúbőrökből, valamint nyers szörmékből nagyobb bevételeink voltak, ugyancsak fa- és bauxitkivitelünkben is, míg fűmagkivitelünk értéke közel 2 millió márkával csökkent a vöröshermag kivitelének visszaesése folytán. Erőteljesen fellendült olajospogácsakivitelünk is.

Készárukivitelünk legtöbb tételénél értékemelkedést látunk, csak egyes készáruk forgalma mutat visszaesést, így többek között a gyapjú- és gyapotfonalak, vegyszerek és festékek, kikészített bőr, gyapotszövetek, gépek egyes kategóriáinak s a kivitelnél lényegesebb szerepet nem játszó üvegáruknak és nemes fémből készült áruknak kivitele. A legerősebb az értékemelkedés a kikészített prémeknél és szörmeáruknál, bútoroknál és elektrotechnikai áruknál.

A német nyersanyag- és félgyártmánykivitelnél Magyarország felé az elmúlt évben lényegesebb változások nem tűnnek szembe; Németország valamivel több kokszot, azonban kevesebb nyersvasat, vöröskereszt, kálisót és más vegyi nyersanyagot szállított Magyarországnak. A hazánkba irányuló német készárukivitel nem minden tételénél alakult kedvezően; így lényegesen alábbhagyott a selyem, félselyem, gyapjú- és gyapotszövetek, kikészített bőrök, gummiáruk, automobilonok és kerékpárok behozatala; csökkent még a német import órákból, cipők- és bőr-árukból, játékszerekből, gépekből, finom mechanikai árukból. Nagyobb mértékben helyezett el ezzel szemben a német ipar a magyar piacon gyapjú- és műselyemfonalat, kész prémeket, vegyszereket, festékeket, vasárukat, papír-árukat, filmeket, textil- és szerszám-gepeket, végül elektrotechnikai gyártmányokat (rádió).

A fontosabb magyar kiviteli cikkek forgalma az 1929. évben a következőképpen alakult:

Búza- és rozskivitelünk az év második felétől nem várt módon fellendült, dacára annak, hogy a német behozatali szükséglet a 2 évi jó termés folytán búzából, de különösen rozsból csaknem egyharmadára visszaesett. Az exportnak közel 90%-a mindkét terménynél az év második felében bonyolódott le.

Árpakivitelünk ugyancsak teljesen kielégíthető, mivel a csökkenő német import dacára ebből a terményből több mint megegyszerannyit tudtunk a német piacon elhelyezni, mint az előző évben.

Igen jelentékeny volt (ugyancsak az év utolsó negyedében) tengerikivitelünk, mely a csökkenő német import dacára, mégégszer annyit tett ki, mint 1928-ban.

Csaknem 100%-kal emelkedett malátakivitelünk is.

Örvendetesen alakult kivitelünk a hüvelyeseknél. Igaz, hogy ezen terményekből a német behozatal is növekedett, csakhogy kivitelünk emelkedése az összbehozatal aránylagos nagyobbodását lényegesen meghaladta.

Kedvezőtlenebb képet mutat az elmúlt évben heremagkivitelünk és nyersdohánykivitelünk, míg új és egyelőre szerény keretek között mozgó kiviteli cikkeinknek tekinthetők a német piacon a *kelvirág*, a magyar dinnye és a paradicsom.

A jó hagymatermés folytán kivitelünk 1929-ben nagy eredménnyel zárult. Uborkakivitelünk mennyisége az 1928. évi mennyiség 3-szorosát tette ki, gyümölcskivitelünk ellenben 1929-ben csökkent. Ámbár szőlő-, dió-, alma- és körtekivitelünk emelkedett, paprikakivitelünk a német behozatali szükségletnek mintegy felét fedezte.

Gyógynövénykivitelünk aránylag alig változott, nyersfakivitelünk emelkedett, fűrészelt fa- és faháncsexportunk csökkent. A német nádbehozatalnak, mint 1928-ban, úgy most is kb. 33%-át tudtuk fedezni.

Előbaromfikivitelünk 1929-ben újabb visszaesést mutatott. Dacára annak, hogy a német összbehozatal 1929-ben több volt, mint 1928-ban, Magyarország kivitele Németországba csökkent. E visszaesés oka Németalföld versenye volt. Vágott baromfiból szintén csökkent a Németországba irányuló magyar kivitel.

Tojás kivitelünk mennyisége közel 33%-kal szállt alá, különösen az elsőrangú minőségű németalföldi és belga tojás versenye folytán.

Két évvel ezelőtt megindult vajkivitelünk szépen fejlődik. Bár az óriási német összbehozatal mellett a magyar kivitel mennyisége minimális, ennek dacára leszögezhető, hogy a magyar vajkivitel szép jövő előtt áll és az 1929. év utolsó negyedében észrevehetőleg fellendült.

Vad- és pontykivitelünk aránya 1928-hoz viszonyítva nem változott, amennyiben a német behozatali szükségletnek kb. 50, illetőleg 33%-át tudtuk e két cikkből fedezni. Sertészsírkivitelünk kb. 100%-kal emelkedett, de még mindig jelentéktelen. Tehéntúróból az év utolsó negyedében helyeztünk el nagyobb mennyiségeket.

Nyersanyagkivitelünk fontosabb tételei közül felemlítendő a gyapjú, melynek exportja 1929-ben igen kedvezően alakult, különösen merino-gyapjúból helyeztünk el jelentékeny mennyiségeket. A tisztítatlan és tisztított ágytoll kivitele kb. az 1928. évi színvonalon mozgott, valamivel emelkedett import-

szükséglet mellett. Élénk volt nyersbőr kivitelünk, ami az egy év előtti kivitt sokszorosán meghaladta.

Bor- és ásványvízkivitelünk is emelkedett. A magyar bor behozatalának emelkedése alkalmasint a Németországban felállított magyar borházak útján teremtett fogyasztás emelkedésére vezethető vissza. Kiemelendő végül korpakivitelünk 33%-os emelkedése és az olajpogácsa- (37.183 q) és cukor-répaszelet-kivitel (32.834 q) erőteljes fejlődése.

Készárúkivitelünket illetőleg felemlítendő, hogy az elmúlt évben jelentős mennyiségű villanykörtét helyeztünk el a német piacon és hogy furnírozott fabútoraink nagy kelendőségnek örvendtek és a német behozatalnak kb. 60—65%-át fedezték.

Örvendetes körülményként állapítható meg tehát az elmondottak alapján, hogy az 1929. évben külkereskedelmi mérlegünket Németországgal lényegesen megjavítottuk. Ez örvendetes jelenség okait a magyar termékek és áruk minőségének javulásában és exportkereskedelmünk jobb megszervezésében találhatjuk.

Közlekedés.

A birodalmi vasutaknak az év végén publikált jelentése szerint a vasutak bevételei megfeleltek a várakozásnak; a személyforgalom csökkenéséből származó bevételi hiányt az emelkedett áruforgalom bevételei kiegyenlítették. Az áruforgalomban a kocsirakományok száma 1928-cal szemben 1%-kal emelkedett.

A személyforgalom nem érte el az előző évi forgalmat. A személyforgalomból folyó bevételek az 1928. évi bevételnek 99·2%-át, az utasok száma az előző évinek 99·4%-át, a személykilométerek száma az előző évinek 96·4%-át tették ki. Az új n. fa-kocsiosztálynak a bevételekben való részesedése visszaesett, a párnázott kocsiosztályok részesedési aránya emelkedett. A személykilométerre eső bevétel 2·93 Pf-ről 3·01 Pf-re emelkedett. Míg az egy személyre eső vasúti út átlagos hossza 1928-ban 23·7 km, 1929-ben csak 23 km volt. A távolsági forgalom 380 millió km-t tett ki. A vonatgyorsaság számos útvonalon fokozható volt, anélkül, hogy a balesetek számát ez a körülmény befolyásolta volna.

A vasútmozdonyok átlagos teljesítőképessége 1928-cal szemben 2·1%-os javulást jelent. A kijavítandó mozdonyok az állomány 16·6%-át képezték. 1929-ben 530 régi mozdonyt selejtezték ki.

A villanyosított vonalak hossza 1290 km volt, melyhez 267 km hosszú városi és elővárosi villamos vonal járult, összesen tehát 1.557 km, azaz az összvasútvonalnak 2·9%-a.

A birodalmi vasutak személyzeti létszáma az év végén 715.000 főből állott, tehát 15.000-rel több volt, mint 1928-ban. A vasúti hivatalnokok létszámát ezzel szemben 2.500-zal apasztották.

A birodalmi *posta* üzleti éve kedvező eredménnyel végződött és lehetővé vált a szükséges technikai és szervezeti újításokkal járó költségeket az üzemi feleslegekből fedezni. A levél- és újabban a távirati forgalom is visszaesést mutatnak, ezzel szemben a távbeszélőforgalom emelkedik; a csomagforgalom már évek óta csökkenő irányzatot mutat. A birodalmi posta az elmúlt év folyamán számos városban és nagyobb forgalmú községben magánpostahivatalokat rendezett be, melyeket magán-személyek mellékfoglalkozásként látnak el. A birodalmi posta 300 új automobiljáratot nyitott meg, úgyhogy most már autójáratának hálózata 2.200 vonallal 42.000 km-re terjed ki. Az elmúlt évben a posta önálló repülőjáratokat is tartott fenn, főleg levélzállításra.

A *légiforgalomról* végleges számadatok ezidő szerint még nem állnak rendelkezésre. Megállapítható azonban, hogy az előző évek gyors fejlődése kissé alábbhagyott.

1928 végén 11 repülőgéptípus és 7 motortípus volt üzemben. A repülőgéppark 148 gépből állt, közöttük 35 nagy repülőgépből. A „Lufthansa“ vonalai által érintett belföldi repülőgépterek száma 75 volt.

Gépjárművek. 1929 július 1-én a német birodalomban 433.000 személyautomobilt, 144.000 teherautomobilt és 601.000 motorkerékpárt számláltak. Az emelkedés e 3 kategóriánál 1928 június 1-je óta számítva egy év alatt 23, 18 és 39%-os.

Aránylag legerősebb az erőjárműállomány Szászországban; Drezda, Lipcse, Chemnitz, Erfurt azok a városok, melyek lakosságukhoz viszonyítva a legtöbb gépjárművel rendelkeznek. A statisztika szerint 1929-ben 1 gépjárműre 53 lakos esett. Berlinben 45, Münchenben 27, Drezdában 34, Stuttgartban 29, Chemnitzen 30, Nürnbergben 37, Frankfurt a. M.-ban 36 lakos esett 1 gépjárműre.

A külföldi származású gépjárművek aránya 1929-ben tovább emelkedett és az a belföldi gépjárműállománynak 24,7%-át tette ki.

Pénzügy.

A *rendes költségvetés* összes bevételei 1929 december 31-én 7.181,5 millió márkát, a kiadások 7.376,6 millió márkát tettek ki; a hiány 195,1 millió márká volt, melyhez az 1928/29. költségvetési év 154,5 millió márkás hiánya járult. A *rendes költségvetés* összhánya ezek szerint 349,6 millió márká. A *rendkívüli költségvetés* összbevételei az év végén 337,6 millió márká, összkiadásai 334,3 millió márká voltak. A *többletbevétel* 3,3 millió márká, melyet az előző költségvetési év 904,5 márkás hiányából levonva, marad mint hiány 901,2 millió márká. Az 1929 december 31-iki összes deficit fentiek szerint 1.250,8 millió márká. A birodalom konszolidált

adóssága az év végén 8.416,8 millió márkát, a *függő adósság* 1.694,1 millió márkát tett ki.

A *jóvátételi kérdés.* Németország az 1928/29. ú. n. normális Dawes-évben (szeptember 1-től augusztus 31-ig) a Dawes-terv első teljes annuitását volt köteles törleszteni, melynek összege 2.500 millió márkában volt megszabva. Ebből a hatalmas adósságteherből 1.250 millió márká a birodalmi költségvetésre, 660 és 290 millió márká a birodalmi vasutakra és 300 millió márká a német iparra esett.

A *tőzsdéken* uralkodott bizonytalanság az egész éven át tartott. A berlini tőzsdén jegyzett értékpapírok 1928 decembertől 1929 decemberig árfolyamértéküknek mintegy 23%-át veszítették el. Az év tavaszán a német valuta védelmére a hivatalos kamatláb felemelése, erős intervenciók vásárlások és szigorú hitelkorlátozások életbeléptetése váltak szükségessé. Az ilyen módon mesterségesen előidézett pénzsűke a tőzsdei forgalmat állandóan korlátozta, s a tőzsdei áralakulásnak a végső lökést az október 24—29-i newyorki tőzsdei összeomlás adta meg, melynek nyomán az összes vezető jegybankok a Reichsbank kivételével, mérsékelték a leszámítolási kamatlábat.

Igen nagyjelentőségű esemény a két „D“ banknak, a Deutsche Banknak és a Disconto Gesellschaftnak a *fúziója*. Mindkét bankot a német ipar-, bank- és közlekedésügyi vállalatok egész sorozatához szoros üzleti kapcsolatok fűzik, melyek az egyesülés folytán még jobban kiterjeszthetők lesznek.

Németország 1929-ben mindössze 377,3 millió márká hosszúlejáratú külföldi kölcsönt vett fel, míg 1928-ban 1.573,2 millió márkát. A belföldi *tőkekibocsátások* értéke kb. 2,5 milliárd márká volt, 1928-ban ellenben 4,2 milliárd márká.

A *csődök* és *fizetésektelenségek* száma 1928-hoz képest az 1929. évben jelentékenyen megnövekedett. Míg 1928-ban havi átlagban 665 csődöt, 266 üzleti felügyelet alá helyezést és havonta 7.174 váltóóvatolást számláltak, addig 1929 márciusban 930 csődöt, 352 üzleti felügyeletet és 8.860 váltóóvatolást; ezek a számok az év további hónapjaiban is magasak maradtak. Az egész évben kb. 15.000 csőd és üzleti felügyelet alá helyezés mutatható ki az 1928. évi 11.000-rel szemben.

A birodalmi bank, melynek aranykészletei 1928-ban közel 1.000 millió márkával emelkedtek, 1929 elején a hivatalos *kamatláb* 7%-ról 6,5%-ra mérsékelte, április 25-én azonban kénytelen volt azt újból 1%-kal emelni és az év őszén az általános nemzetközi kamatmérséklés dacára csak 0,5%-kal, azaz 7%-ra szállította le.

A hanyatló világgpiaci árak hatása alatt és a stagnáló belföldi konjunktúra közepette a német *árszínvonal* nem emelkedett; az ú. n. konjunktúra-érzékeny árak árnindexe 128,8-ról 114-re, az általános árnindex pedig 139,3-ról 135,5-re szállt alá, míg

az agrárindex továbbra is kedvezőtlen maradt (1929 első negyedében 133·1, az év végén csak 126·2) az ipari nyersanyagok és félgyártmányok áralakulásánál; mint az elmúlt évben, úgy most is feltűnik a kartellek által szabályozott áraknál aránylag kedvező alakulása (index 1926-hoz arányosítva az év elején 104·7, az év végén 105·3), míg a kartellek által nem kötött ú. n. „szabad“ nyersanyag- és félgyártmányárak hanyatló irányzatot mutatnak; szembeötlő ezenkívül, hogy a termelési eszközök áralakulása kedvezőbb volt, mint a fogyasztási célra szolgáló áruké (az index előbbieknél az év végén 139·6, utóbbiaknál 168·7). A külföldi kedvező konjunktúra, mely az elmúlt évben a német kivittelt annyira elősegítette, bizonyos fokig a német belföldi árszínvonalat is alátámasztotta. A megélhetési index ehhez képest, dacára a fent kimutatott árhanyatlásoknak, az év folyamán nem változott (1928 decemberben 152·7, 1929 decemberben 152·6 volt).

Munkapiac.

A munkanélküliség 1929-ben nagy arányokat öltött. A német munkapiac évről évre kedvezőtlenebb képet mutat. 1928-ban ugyan, dacára a foglalkoztatási lehetőségek rosszabbodásának, a munkanélküliség késő őszi nem öltött nagyobb arányokat, 1929-ben azonban a munkanélküliek óriási hada (1929 februárban 2,460.000) alig három hónapig volt csökkenthető. Júliusban a munkanélküliek száma 710.000, októberben csaknem 900.000, december 15-én már ismét 1,400.000, az év végén 1,750.000 munkanélkülit számlál a statisztika. A munkanélküliség az elmúlt évben is elsősorban a fogyasztási cikket előállító iparoknál volt észlelhető.

A szakszervezeti munkásság közül 100 munkásra esett 1928 januárban 12·9, júniusban 6·2, no-

vemberben 9·5 munkanélküli, 1929 megfelelő hónapjaiban 16·7, 8·5 és 13·7 munkanélküli.

A munkanélküliség állandó emelkedését Németországban sokan a munkabérek állandó emelkedésének tudják be, melyek, kapcsolatban a jelentős adókkal és az óriási szociális terhekkkel, a termelési költségeket megdrágítják és így a termelés kiterjesztését akadályozzák.

A tanult munkásnak heti bére 1929 utolsó negyedében az 1913. évi munkabérnek 155·3%-át tette ki, a tanulatlan munkások heti bére pedig az 1918. évi hetibér 179·8%-ára rúgott.

A szociális biztosításokból folyó terhek fokozatosan emelkednek. A szociális biztosítási célokra fordított kiadások már 1928 végén megközelítették az 5 milliárd márkát. A nagy munkanélküliség folytán az 1927 október 1-én életbelépett munkanélküli biztosítást nem volt lehetséges önerejéből fenntartani. A „Reichsanstalt“ már 1929 június 30-án 225 millió márka hiányt mutatott ki, mely a birodalom által nyújtott kamatmentes kölcsönök útján nyerte fedezetét.

A német szociálpolitikai törvényhozás az elmúlt évben is egyrészt a biztosítási intézményeket igénybevevők körének kiterjesztését, másrészt a biztosítási teljesítmények növelését célozta, s ezáltal a német gazdaság szociális terheit még jobban súlyosbította.

Az ú. n. válságsegélyt élvezők köre a nagy munkanélküliségre való tekintettel a munkások valamennyi kategóriájára kiterjesztetett.

Az alkalmazottak biztosítását egy 1929 március 7-én életbelépett törvény módosítja, amennyiben a várakozási időt megrövidíti és a 60 éven felüli munkanélküliek részére bizonyos feltételek mellett, nyugdíjat biztosít.

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

A szakszervezeti mozgalom Magyarországon 1926-29.

Le mouvement syndical en Hongrie, 1926—29.

A magyarországi Szakszervezeti Tanács jelentése.
Rapport du Conseil des Syndicats professionnels de Hongrie.
Budapest, 96 lap — pages.

Résumé. D'après ce rapport, 71·6% des chômeurs syndiqués ont été placés en 1927 contre seulement 65·4% en 1928. Les syndicats professionnels ont fait 178 conférences en 1928—29; les bibliothèques en avaient 96.616 livres en 1928. Cette dernière année, le nombre des ouvriers syndiqués a été de 124.378 contre 202.956 en 1922 et seulement 107.488 en 1913, dans la Hongrie d'avant-guerre. Les recettes des syndicats montaient en chiffres ronds à 5,300.000 pengős en 1928 dont un tiers a été distribué en secours.

★

A Szakszervezeti Tanács, időszakos jelentései sorában, igen tartalmas füzetben számol be az 1926—29. éveknek szakszervezeti mozgalmairól és az ezek háttérében álló gazdasági és szociális viszonyokról.

A jelentés bevezetőül a világ és Magyarország gazdasági helyzetéről ad méltatást bő statisztikai kommentárral.

A munkásság helyzete, mely szorosban az ország gazdasági helyzete szerint igazodik, az előző három évről kiadott jelentés óta is erősen rosszabbodott, állapítja meg a Szakszervezeti Tanács, bár sok vonatkozásban az 1929. évnél általában kedvezőbb 1928. év adataival zárja adatfelsorolását.

A munkapiac súlyos helyzetét mutatja, hogy a munkaközvetítésre jelentkezett munkásoknak 1925-ben 59·4, 1926-ban 66·2, 1927-ben 71·6%-a, 1928-ban már csak 65·4%-a jutott munkához a szakszervezetek útján. Az átlagbér vásárlóértéke is rosszabbodott s a jelentés szerint 1928-ban már 45·8%-kal volt kisebb, mint 1914-ben, sőt a tisztviselői fizetések vásárlóértékben 52·8%-kal csökkentek.

A szociálpolitikai helyzetről szóló fejezetből kiragadjuk a szakszervezeteknek a munkaidőre vonatkozó adatgyűjtését, mely a nyolcórás munkaidő újabb is aktuális kérdését világítja meg. Ennek

az adatgyűjtésnek az eredményei nagyjában fedik a gyáripari hivatalos adatgyűjtés megállapításait. A munkaidőszámlálásban 93.058 munkás vett részt, akik között 22.824 női munkás volt. A munkások közül hetenkint dolgozott:

	férfi a létszám %-ában	nő
48 és kevesebb órát ..	49·4	48·5
48-nál több — 51 órát	5·4	5·4
51-nél több — 54 órát	3·6	2·2
54-nél több — 60 órát	14·9	27·4
60-nál több órát	26·7	16·5

A szakszervezetek egyre nagyobb súlyt helyeznek a tagok nevelésére. 1928/29-ben 178 oktatóelőadást tartottak az előző évi 123-mal szemben, amelyeken a hallgatók száma 13.615 volt, míg 1927/28-ban 10.516. A szakszervezeti könyvtárakban is erős gyarapodás mutatkozik. 1928-ban már 96.616 könyv állott a tagok rendelkezésére. Legnagyobb könyvtár van a vasmunkások szervezetében: 15.636 kötet.

A szakszervezetek taglétszámában az utolsó években lényeges változás alig történt. 1928-ban a szakszervezeti tagok száma 124.378 volt, az előző évi 127.422-vel szemben. Az utolsó évek azonban nagy esést mutatnak az 1922. évi 202.956 főt tevő taglétszámmal szemben. A háború előtti taglétszámmal szemben mégis nagy emelkedés állapítható meg, minthogy 1913-ban a régi Magyarország területén csak 107.488 volt a szakszervezeti tagok száma.

Az egész világon, a jelentés szerint, több mint 46 millió szervezett munkás van az 1925. évi 36 millióval szemben. 1925-ben csak 47 államban voltak a munkások szakszervezetekbe tömörülve, míg 1928-ban 62 államban. Az amszterdami irányzat keretébe — amelyben a magyar szociáldemokrata munkásság is helyet foglal — több mint 19 millió munkás tartozik, akik közül 13 millió már belépett a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetségbe. A moszkvai irányzathoz közel 14 millió, vegyes irányzathoz 11 millió, felekezeti irányzathoz 2 millió munkás számítható.

A magyarországi szakszervezetek bevételei az 1924. évi 1·5 millió pengővel szemben 1928-ban 5·3 millió pengőre rúgtak, amelynek egyharmadát a szakszervezetek segélyezésre fordították. E. D. dr.

Néhány újabb nemzetközi statisztikai kiadvány.

Quelques récentes publications statistiques internationales.

Aperçu de la démographie des divers pays du monde. 1929.

Kiadja a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala. Hága, 1929. XVIII + 447 l.

Publié par l'Office permanent de l'Institut International de Statistique. La Haye, 1929. XVIII + 447 pages.

Renseignements sur l'organisation actuelle des statistiques de l'état civil dans divers pays.

Kiadja a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala. Hága, 1929. 73 l.

Publié par l'Office permanent de l'Institut International de Statistique. La Haye, 1929. 73 pages.

Annuaire Statistique International. 1928.

Kiadja a Nemzetek Szövetsége Gazdasági és pénzügyi osztálya. Genf, 1929. 233 l.

Publié par la Section économique et financière de la Société des Nations. Genève, 1929. 233 pages.

Az összehasonlító nemzetközi statisztikai kiadványok története azt mutatja, hogy az összehasonlító törekvések a nemzetközi statisztikai irodalomban és a statisztika nemzetközi intézményeinek munkásságában tulajdonképpen csak a XIX. század közepe óta érvényesültek tudatosabb és egyre határozottabb formában, különösen a század harmadik negyedében megtartott *Nemzetközi Statisztikai Kongresszusokon*, melyek nemcsak elméleti téren produkáltak úttörő munkásságot, hanem *Quetelet* javaslatára a nemzetközi statisztikának az e célra szánt speciális *kiadványsorozat* közreadása által való gyakorlati művelését is tervbe vették.

Sajnos, az akkor még Európaszerte gyermekkorát élő hivatalos statisztika távolról sem megfelelő színvonala a túlságosan nagyraméretezett tervnek teljes és tökéletes megvalósítását meggátolta s a „*Statistique Internationale*“ c. sorozatos kiadványnak csak néhány kötete jelent meg, az is túlnyomórészt csonkán¹⁾. Az összehasonlító nemzetközi statisztika szempontjából azonban már ez is nagy eredményt jelentett, mert a kongresszusok örökébe lépő *Nemzetközi Statisztikai Intézet* előkészített talajon és olyan időpontban újíthatta fel a nemzetközi statisztikának közel egy évtizedes válsága után 1885-ben a kongresszusok eszméit és törekvéseit, amikor a statisztikai megfigyelő szervek hálózata már csaknem minden fontosabb kultúrállamra kiterjedt s a hivatalos statisztika felvételi módszerei is fejlettebbek, adatai nemzetközi összehasonlításokra alkalmasabbak voltak.

¹⁾ Magyarország ebben a sorozatos kiadványban a szőlészet nemzetközi statisztikájának összeállítását vállalta, de Keleti Károly szerkesztésében csak a Magyarország szőlészetéről szóló kötet jelent meg. (*Statistique viticole. Ire partie. Viti-culture de la Hongrie 1860—1873, ouvrage rédigé par Ch. Keleti.* Budapest, 1875. IV + 247 l.), Budapest pedig a nagyvárosok népesedési és pénzügyi statisztikáját; az utóbbi tárgykörből Kőrösy szerkesztésében időszakos kiadványokon kívül több nagyobb közlemény is megjelent (*Statistique internationale des grandes villes. Mouvement de la population. Tome I. Réd. par J. Kőrösy.* Budapest, 1876. XXVII + 283 l. és *Statistique des finances. Tome I. Réd. par J. Kőrösy.* Budapest, 1877. 352 l.).

Mégis néhány évtizednek kellett eltelnie, míg a „*Statistique Internationale*“-hez hasonló mű megjelenhetett. A Nemzetközi Statisztikai Intézet ugyanis tipikusan akadémikus intézmény lévén a nemzetközi statisztika gyakorlati, mintegy hivatalos művelésére már szervezeténél fogva sem volt eléggé alkalmas s munkásságát elsősorban az elméleti kérdések megoldására koncentrált. Az Intézet tudományos gyűjteménymunkaszerű „*Bulletin*“-jeiben ezért túlnyomórészt tagjainak elméleti és módszertani dolgozatai jelentek meg¹⁾ és csupán ritkábban egy-egy speciális témakör nemzetközi száanyagát egybefoglaló gyakorlati munkát.

A Nemzetközi Statisztikai Intézet munkálkodásának elméleti irányba való terelődése következtében az *egyes államok* (és *városok*, élükön Budapest²⁾) statisztikai intézményei és a *magánkutatás*, valamint az időközben létrejött *egyéb nemzetközi statisztikai szervek* (elsősorban a Nemzetközi Munkügyi Hivatal és a Nemzetközi Mezőgazdasági Intézet) számára a nemzetközi statisztika gyakorlati művelése tekintetében tág munkatér nyílt: az utóbb említett szervek és a magánosok törekvéseinek és agilitásának eredményeként a századforduló óta számos alapvető értékű adatgyűjtő kísérlet került a könyvpiacra³⁾. Természetesen az ilyen módon túlságosan *decentralizált* nemzetközi kutatás nem haladhatott határozott irányban s a statisztika egyes részeinek nemzetközi művelésében nagy aránytalanságokat lehetett megállapítani. Kívánatosnak látszott tehát, hogy a nemzetközi statisztika szálai lehetőleg egy kézben fussanak össze. A nemzetközi statisztika minden művelője örömmel üdvözölhette ennél fogva a *Nemzetközi Statisztikai Intézet hágai Állandó hivatalának*

¹⁾ A „*Bulletin de l'Institut International de Statistique*“ multját és szerkezetét illetőleg v. ö. Magyar Statisztikai Szemle VII. évf. (1929) 1.103. és köv. l. — A *Bulletin* kötetekben közölt nemzetközi statisztikai anyaggyűjteményeket illetőleg l. *Bulletin de l'Institut International de Statistique. Tome XXIII. Supplément. Tables de matières.*

²⁾ Budapest székesőváros Statisztikai Hivatalának, ill. Kőrösy József és Thirring Gusztáv igazgatóknak idevágó törekvéseit és munkálatait illetőleg v. ö. Magyar Statisztikai Szemle III. évf. (1925) 513. és köv. l., V. évf. (1927) 90. és köv. l., VI. évf. (1928) 242. l., VII. évf. (1929) 324. és köv. l., valamint 1.190. l.

³⁾ Az igen nagy számban kiadott ilyen közlemények közül elsősorban említést érdemelnek az alapvető jellegű, vagy széles körben elterjedt művek, mint a francia és német statisztikai évkönyvek nemzetközi része (újabbban a Magyar Statisztikai Évkönyv is közöl nemzetközi táblázatokat), a 90-es évek körül Magyarországon kiadott „Közigazgatási és statisztikai évkönyv“-ek, a Board of Trade Statistical Department-jének „*Abstract for Foreign Countries*“ c. kiadványa, a németbirodalmi statisztikai hivatal „*Die Wirtschaft des Auslandes*“ c. kiadványának két kötete, továbbá March: „*Statistique Internationale du mouvement de la population d'après les registres d'état civil*“, Sundbärg: „*Aperçus statistiques internationales*“, Brachelli-Juraschek: „*Die Staaten Europas*“, Neumann Spallart-Juraschek: „*Übersichten der Weltwirtschaft*“, Woytinsky: „*Die Welt in Zahlen*“ c. művei és a Statesman's Year-Book, Gothaer Kalender, Hübners Geographisch-statistische Tabellen aller Länder der Erde, Cholnoky Földrajzi és Statisztikai Atlasza stb.

1913 november 1-ével történt megalapítását, mint-hogy ez az intézmény szervezeténél, valamint a mögötte álló testület nagy tudományos tekintélyénél fogva hivatottnak látszott arra, hogy nemzetközi statisztikai hivatallá fejlődjen ki s munkásságával a nemzetközi statisztikában erősen érezhető hiányokat pótolja.

Sajnos, az Állandó hivatal megalapítása csaknem teljesen egybeesett a világháború kitörésének időpontjával. Ennek ellenére a Hivatal igazgatójának, *Methorstnak*, az Intézet főtitkárának irányítása mellett adatgyűjtő tevékenységét még az utolsó békehónapokban megkezdette, s azt a világháború alatt sem szakította meg, sőt kiadványsorozatát éppen a nagy világégés legsúlyosabb éveiben indította meg. A hivatal tulajdonképeni célját, a nemzetközi statisztikai munkálkodás minél teljesebb központosítását azonban nem tudta elérni, részben azért, mert a háború után a statisztikai tevékenységet kifejtő régebbi nemzetközi intézményeken kívül a *Nemzetek Szövetsége*, illetve ennek *gazdasági és egészségügyi osztályai* is megkezdtek egyre élénkítő statisztikai tevékenységüket, s rövidesen értékes statisztikai kiadványokkal jelentek meg a könyvpiacra. Központosítás helyett tehát az amúgy is kelleténél jobban szétagolt nemzetközi statisztika ismét tovább decentralizálódott. A vázolt fejlődés természetesen egyúttal azt is előidézte, hogy az Állandó hivatal háború után is serényen folyó munkásságának jelentősége az utolsó tíz év alatt valamelyest megcsorbult s inkább csak a demografiára és a városi statisztikára szorítkozott.

1929 folyamán a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala egy nagyobb népesedési kiadványt és egy kisebb, szintén demografiai tárgyú füzetet adott közre; ugyancsak 1929-ben hagyta el a sajtót a Nemzetek Szövetsége által szerkesztett Nemzetközi Statisztikai Évkönyv legújabb kötete. E három mű tartalmának egy ismertetés keretében való felvázolása alkalmat ad arra, hogy a statisztika két legfontosabb nemzetközi intézményének gyakorlati munkásságáról és publikációiról röviden beszámoljunk, s munkásságuk mintegy egymást kiegészítő jellegére rámutassunk.

*

A nemzetközi statisztika rég érezte egy összefoglaló nemzetközi statisztikai évkönyv hiányát. Már az 1869. évi hágai Nemzetközi Statisztikai Kongresszuson a *Quetelet* által 1860-ban Londonban első ízben s itt újból propagált, *Engel* konkrét javaslatára alapján pedig kidolgozásra is elfogadott „Statistique Internationale“ mellett *Maestri* olasz statisztikus egy nemzetközi statisztikai évkönyv („Almanach“) szerkesztésének fontosságát is megfelelően kiemelte, anélkül, hogy fejtegetéseinek kézzelfogható eredménye lett volna. — Később a Nem-

zetközi Statisztikai Intézet üléseinek napirendjéről sem hiányzott az Évkönyv közreadásának problémája, ami természetes is, minthogy már a megalakuláskor megszövegezett alapszabályai is az Intézet feladatává tették az évkönyv megszerkesztését. Legalaposabban az Intézet 1901. évi budapesti ülészáján vitattatott meg ez a kérdés *Turquan* francia statisztikus tervezete s *Stepanov* (Oroszország) előterjesztése alapján.

Állandó nemzetközi statisztikai adatgyűjtő szerv hiányában azonban még ekkor sem volt mód az Évkönyvsorozat megindítására. Tulajdonképen elsősorban az ilyen nehézségeknek köszönhető az Intézet Állandó hivatala is létrejöttét s azt, hogy alapszabályszerű legfőbb feladatául éppen az Évkönyv lehető mihamarabbi megszerkesztése jelöltetett meg. Maga *Methorst*, az Állandó hivatal igazgatója szintén az Évkönyv kibocsátását tekintette az új nemzetközi intézmény legfontosabb céljának, mint ez a hivatal első közleményéhez írt előszavából kitűnik. Széleskörű tervezete szerint azonban a megindítandó kiadvány, vagy legalább is bevezető első kötetsorozata a „Statistique Internationale“-hoz hasonló, tehát inkább közlemény-, mint évkönyvszerű kiadványt alkotott volna, melynek a statisztika egy-egy ágával foglalkozó — tisztára csak számanyagot tartalmazó — kötetek lehetőleg minél messzebbre visszanyúló adataikkal mintegy bázisát szándékozták kiépíteni a később évről-évre rendszeresen közreadandó és minden tárgykörre aránylagosan kiterjeszkedő, tehát forma és tartalom tekintetében egyaránt évkönyvszerű évi kiadványnak.¹⁾

Az anyaggyűjtéssel járó nagy nehézségek s az időközben kitört világháború, mely a hadviselő államok statisztikai szerveinek munkásságát szinte megbénította, a sorozat bevezető közleményeinek egy időpontban való közreadását megakadályozták. Ezért, és a hivatal kis létszámú személyzetére s háborúalatti szűkebb dotációjára való tekintettel legelőször csupán a mindenfelé legmagasabb színvonalon álló népesedési statisztika adatainak összegyűjtésére és világrészek szerinti kötetekben való közreadására került a sor.

Ilyen előzmények után került ki a sajtó alól 1916-ban az „*Annuaire International de Statistique*“ címmel megindított kiadványsorozat első kötete²⁾

¹⁾ Hasonló módon próbál fokozatosan célt érni az Intézet Állandó hivatala által kiadott Nagyvárosok Statisztikai Évkönyve is. V. ö. Magyar Statisztikai Szemle VII. évf. (1929) 324. és köv. l.

²⁾ Az Állandó Hivatal által eddig közreadott hivatalos statisztikai jellegű közlemények a következők: *Annuaire International de Statistique*: I. Etat de la population (Europe). La Haye, 1916. XII + 166 l.; II. Mouvement de la population (Europe). La Haye, 1917. XXIV + 182 l.; III. Etat de la population (Amérique). La Haye, 1919. XXII + 260 l.; IV. Mouvement de la population (Amérique). La Haye, 1920. XII + 120 l.; V. Etat et mouvement de la population (Afrique, Asie, Océanie). La Haye, 1921. XVIII + 187 l.; Renseignements sur l'organisation actuelle des statistiques de l'état civil dans divers pays. Annexe aux tomes I-V. (partie „Démographie“). La Haye, 1921. 33 l.; VI. Salaires et durée

Európa álló népességére vonatkozó adatokkal. A közlemény részben kombinatív táblázatai a népesség állapotára vonatkozó fontosabb adatokat tartalmazták (terület, lélekszám, népsűrűség, tartományok illetve megyék, százezernél népesebb városok, nemek, családi állapot, korcsoportok, állampolgárság, születési hely, anyanyelvek illetve beszélt nemzetiségi nyelvek, vallás, írni-olvasni tudás, testi és szellemi fogyatkozások), nemcsak abszolút számokat, hanem bőséges relatív számanyagot is; a kötet 1900. és 1910. év körüli részletes népszámlálási anyagát a fontosabb táblázatokon 1850 és 1880 körüli főadatok teszik tanulságosabbá; a lélekszámadatokat, amennyiben lehetséges volt, a XVIII. század elejéig visszavezette a kötet szerkesztősege. A módszerbeli eltérésekre is kiterjeszkedő részletes és bőséges magyarázó jegyzetek egészítik ki a számanyagot. Az 1917-ben közreadott *második kötet Európa népmozgalmi adatait* foglalta össze (házasságkötések, válások, születések és halálozások a nemek, korcsoportok, családi állapot stb. szerinti szokásos kombinatív csoportosításokban, valamint a házasságok termékenységére, a valószínű élettartamra vonatkozó és standard halálozási számokkal) és pedig 1906-tól 1915-ig évi adatokat, az 1876-tól 1905-ig terjedő időszakról pedig decennális átlagszámokat. Nagy vonásokban, sőt lehetőleg a részletadatok tekintetében is ehhez az első két kötethez hasonló beosztással, de természetesen jóval hiányosabb tartalommal következett sorra 1919-ben *Amerikának népességi állapotára* és 1920-ban *népmozgalmára* vonatkozó közlemény, 1921-ben pedig az *Afrika, Ázsia és Oceánia álló népességi és népmozgalmi statisztikai anyagát egybefoglaló* kötet. Az öt demografiai kötet függelékéként ugyancsak 1921-ben az Állandó hivatal a *különböző államok anyakönyvezési statisztikai szervezetére* vonatkozó adatokat is közreadta egy kisebb füzetben.

Az utóbbi kötetek szerkesztésével párhuzamosan indult meg a *gazdasági, kulturális és szociális* anyag gyűjtése, úgyhogy egy évvel az ötödik demografiai közlemény előtt, tehát 1920-ban megjelenhetett két más tárgykörből származó kötet, a *hatodik*, mely a munkabérek és munkaidő, a kol-

lektív szerződések, a munkanélküliség és munkaközvetítés, a munkaadó- és munkásszervezetek s a sztrájkok és kizárások nemzetközi számanyagát foglalta össze és a *hetedik*, melynek heterogén anyaga az elemi oktatási, a mezőgazdasági, a posta-, táviró- és távbeszélő-statisztikán kívül a részvénytársaságok, a szövetkezetek, a lakásviszonyok és végül a nagykereskedelmi árindexszámok statisztikáját is felölelte. Az „Annuaire International de Statistique“-sorozat 1921-ben megjelent befejező, *nyolcadik kötete* pedig az állami pénzügyekre, a termelési statisztikára és a váltóárfolyamokra vonatkozó adatokat hozta nyilvánosságra. Természetesen a hivatalos statisztikai szolgálat háborúvégi visszamaradottabb állapotához képest e kiadványok távolról sem annyira teljeseek, mint a népesedési kötetek bármelyike s szerkezetük is más; nemcsak az államok sora ritkult meg csaknem minden vonalon annyira, hogy némely táblázat alig néhány állam anyagát foglalja magában, hanem a kötetek számanyaga is számtalan esetben egyáltalában nem homogén; ennek tudható be, hogy egy-egy kérdés anyaga nem volt egyöntetű táblázatokba foglalható s az anyaggyűjtés és az összehasonlítás nehézségeire és határaitra, a különböző államok adatgyűjtési módszereinek eltérőségére kiterjeszkedő bevezető szövegmagyarázatokra is több fejezetnél szükség volt.

Kétségtelen, hogy az Állandó hivatal az „Annuaire International de Statistique“-sorozat nyolc kötetével rendkívül becses és alapvető értékű forrásmunkákkal tette gazdagabbá a nemzetközi statisztikai irodalmat, a tulajdonképeni célt, a Nemzetközi Statisztikai Évkönyv megindítását azonban nem tudta teljesen elérni. Úgy látszik, részben ennek pótlását, részben a pillanatnyi adatszükséglet kielégítését célozta a „Bulletin mensuel de l'Office permanent“ című 1920-ban megindított, az első két évfolyamban félévi, 1922-ben negyedévi, 1923-ban és 1924-ben öt füzetben s csak 1925-től kezdve havi számokban közreadott időszakos kiadvány, mely kezdetben csupán szociális és gazdaságstatisztikai táblázatokat publikált (az első füzetben 1901-ig visszatekintő adatokkal és csak 1926-ban bővült rendszeresen közölt népmozgalmi táblázatokkal, valamint egy-egy rendkívüli (ipari stb.) adatgyűjtemény táblaanyagával.

Időközben a Nemzetközi Statisztikai Intézet háború előtti tudományos munkássága is megindulhatott s a nemzetközi feszültség enyhülésével az Intézet két évenkénti ülészeit újra megrendezhette. Másrésztől azonban a többi nemzetközi statisztikai szerv munkássága is egyre intenzívebbé vált, egyre nagyobb munkateret sajátított ki. Részben a nemzetközi statisztika háború után ebben az irányban megváltozott helyzete, részben az Intézet szerényebb anyagi dotációja arra készítette tehát az Állandó hivatalt, hogy a Nemzetközi Statisztikai Év-

du travail. Conventions collectives. Chômage. Placement. Syndicats ouvriers et patronaux. Grèves et lock-outs. La Haye, 1920. VIII + 154 l.; VII. Enseignement primaire. Agriculture. Postes télégraphie et téléphonie. Sociétés Anonymes. Coopératives. Habitations. Indices de prix de gros. La Haye, 1920. VIII + 283 l.; VIII. Statistique des finances d'Etat. Statistique de la production. Cours des changes. La Haye, 1921. VIII + 80 l. — Aperçu annuel de la démographie des divers pays du monde. 1922. I. Superficie et population. II. Mouvement de la population. La Haye, 1923. XIV + 96 l. — Aperçu de la démographie des divers pays du monde. 1925. I. Etat de la population. II. Mouvement de la population. La Haye, 1925. XVIII + 485 l.; U. a. 1927. La Haye, 1927. XVIII + 329 l.; U. a. 1929. La Haye, 1929. XVIII + 447 l. — Renseignements sur l'organisation actuelle des statistiques de l'état civil dans divers pays. La Haye, 1929. 73 l. — Ezenkívül: Annuaire statistique des grandes villes. La Haye, 1927. XII + 366 l. és 1920 óta: Bulletin mensuel de l'Office permanent.

könyv megindításától eltekintsen¹⁾, a gazdasági és társadalmi statisztikai adatközléseit pedig a havi Bulletin-re korlátozva a nemzetközi statisztika további decentralizálódását, illetve az egyes országos szervekre terhes kettős adatszolgáltatást elkerülendő működési körét a többi nemzetközi intézmény által kevésbé kultivált statisztikai ágra, a demografiára, — valamint később a városi statisztikára — összpontosítsa. A hivatal ennek megfelelően csupán az *Annuaire-sorozat népesedési köteteinek folytatására* törekedett s éppen ezért a háború után a demografiai közleményeket rövidebb időszakokban jelentethette meg.

Az első népesedési „Aperçu“ keskenyebb füzet 1923-ban jelent meg, mind az öt világrész államainak legfontosabb területi, népességi és népmozgalmi adataival, de a háború előtti kötetektől eltérőleg részletes anyag nélkül. Jóval gazdagabb anyagot publikált azután az 1925-ben közreadott következő „Aperçu“; ez a kötet nagyjában-egészében az *Annuaire I—V.* köteteinek rendszerébe foglalta a háború utáni népszámlálások részletes anyagát, valamint az első kötetekhez hasonlóan részletezett táblázatokba a népmozgalmi anyagot is; a kötet új táblák beiktatásával bővült, viszont néhány komplikáltabb tábla ezúttal is elmaradt. Az 1925-ös kötetet két-két éves időszakokban követték az újabb népesedési közlemények, az 1927. évi „Aperçu“, melybe az Állandó Hivatal néhány elhagyott adatközlést ismét beiktatott és egyébként is új táblázatokkal egészített ki, valamint az 1929-ben publikált legújabb „Aperçu“.

Az 1929-ben közreadott *Aperçu-kötet* is meg-egyezik az előző négy kötetel abban, hogy viszony-számokat csak ritkábban közöl, mint az *Annuaire-kötetek*, minthogy ezek egyöntetű alapon való kiszámítása a közlemény megjelentetését késleltette volna;²⁾ viszont a kötet nemcsak 1927-ig terjedő anyagot, hanem 1928-as adatokat is nyilvánosságra hoz s országok szerinti részletezése lényegesen bővebb és teljesebb, mint az előző köteteké. Utóbbi tekintetben különösen Szovjet-Oroszország háború óta első ízben közölt teljes népmozgalmi adatai érdemelnek említést. Az álló népességre vonatkozó adatok közül a közlemény néhány nélkülözhetetlen főadaton kívül természetesen csak azokat a részletes adatokat közli, amelyek új népszámlálási felvételeken alapulnak, vagy újabb feldolgozások eredményei és az 1925., ill. 1927. évi kötetekben még egyáltalában nem (vagy csak hiányosan) közöltettek. A *népmozgalmi rész* viszont

nemcsak a főadatokat, hanem az összes részlet-eredményeket és kombinatív táblákat is tartalmaz az 1921—1927., illetve néhol 1928. évekről. A népesedési anyag bővülése mellett a kötet gyakorlati értékét az is emeli, hogy adatainak és közreadásának időpontja közti különbség is kisebb lett s ezenkívül az egyes országok statisztikai adatgyűjtésének háború után javulásával kapcsolatban anyaga nemzetközi összehasonlításra alkalmasabb formában kerülhetett ki a sajtó alól. Amennyiben az adatközlések terén mégis mutatkoznak tér- vagy időbeli eltérések, ezekre a megfelelő jegyzetek minden esetben rámutatnak.

Jelen ismertetés keretében nincs hely arra, hogy a mű részletes eredményeivel bővebben foglalkozzunk. Adataiból ezért csupán *egy fő táblát* ragadunk ki, mely a rendelkezésre álló népszámlálási adatok, becslések és a kiszámított népesség adatai alapján mutatja be a világ területi és népességi adatait:

Világrész	Terület	Lélek-	Nép-	Terület	Lélek-	Nép-
	km ²	szám	sűrűség	km ²	szám	sűrűség
	ezerekben			ezerekben		
	1920 körül			1928 körül		
Európa ..	9.585	449.727	46·9	9.845	478.114	48·6
Amerika ..	43.102	209.409	4·9	43.321	238.332	5·1
Afrika ..	28.486	132.139	4·6	27.925	140.269	5·0
Ázsia ..	44.069	1,012.122	23·0	43.244	1,070.483	24·8
Oceania ..	8.512	7.615	0·9	8.547	9.369	1·1
Összesen	¹⁾ 146.424	1,811.012	12·4	¹⁾ 145.552	1,936.567	13·3

¹⁾ Az egyes világrészek adataiban nem szereplő 12,670.000 km²-nyi északi és déli sarkvidékekkel együtt.

Az összeállítás területi adataiban mutatkozó eltéréseket főleg Szovjet-Oroszország és Törökország területének a régi adatoktól eltérő új meghatározása idézte elő.¹⁾ Sajnos, a lélekszámadatok még mindig nem tökéletesen pontosak, hiszen pl. Kína lélekszámáról, melyet a kötet 458 millióra tesz, ezidő-szerint is nagyon eltérő adatok vannak forgalomban.) Ide kívánczik annak megemlézése, hogy *Magyarország* a háború előtt a világ területének³⁾ 2·45%-ét, lélekszámának pedig 12·89%-ét mondhatta sajátjának, míg mai megcsökkentettségében a területnek³⁾ csupán 0·69%-ét, a népességnek pedig 4·40%-ét alkotja.

¹⁾ Törökország területét illetőleg v. ö. Magyar Statisztikai Szemle VII. évf. (1929) 11. és köv. l.

²⁾ Willcox amerikai statisztikus pl. a közkezen forgó adatokkal szemben legújabbban csupán 295 millióra becsülte Kína 1910. évi lélekszámát (v. ö. Magyar Statisztikai Szemle VII. évf., 1929, 1.105. l.), míg Chen Chang-Heng kínai statisztikus a kínai statisztikai havi közleményekben megjelent cikkében Willcox számításának helyességét vitatja s Kína 1910 körüli lélekszámát 385·4 millióban állapítva meg az általánosabban használt mai nagyobb lélekszámadat helyességét bizonyítja (v. ö. Notiziario demografico, Anno III., 1930., No 6.).

³⁾ A sarkvidékek nélkül számított területnek.

¹⁾ A jelek legalább is erre mutatnak, bár a főtitkári jelentésekben egy időn át mint a jövő egyik legfontosabb feladata továbbra is ott szerepelt a Nemzetközi Statisztikai Évkönyv megindítása.

²⁾ A kötet előszava szerint a viszonyszámokat külön függelék fogja nyilvánosságra hozni.

Az a kis füzet, mely „*Renseignements sur l'organisation actuelle des statistiques de l'état civil dans divers pays*” címen röviddel a tartalmas „Aperçu”-kötet megjelenése után hagyta el a sajtót s e kötet kiegészítésének tekinthető, az első ízben 1921-ben közreadott füzet rendszerében, de jóval teljesebb és átfogóbb részletezéssel mutatja be a népmozgalmi statisztika forrásait, az egyes államok születési, halálozási stb. anyakönyvezésének rendszerét és sajátosságait. Úgyes tabellái nemcsak az anyakönyvvezetés statisztikai érdekű momentumaira terjeszkednek ki (pl. arra, hogy az élveszületések, a halvaszületések anyakönyvezése kötelező-e, milyen a bejelentési határidő, a népmozgalmi lapok heti vagy havi időközökben küldendő-e be stb.), hanem a népmozgalmi anyag feldolgozásának módjára is, különösen az esetleges központi hivatal által történő feldolgozás módozataira. Néhány speciális tabella további részletkérdéseket is kutat és pedig azt, hogy az anyakönyvvezetés a vidéken, továbbá ritkán lakott népességű területeken mennyire teljes, s a feldolgozás a rendes lakóhely ismerve szerint történik-e stb. A táblázatokba csoportosított felvilágosító adatokat számos magyarázat egészíti ki, melyekkel együtt a füzet ügyesen mutat rá az anyakönyvvezetés és a népmozgalmi statisztika országonkinti sokféleségére s egyszersmind megkönnyíti az adatok helyes felhasználását és értékelését.

*

A Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatalának fent ismertetett tartalmas anyagforrásai mellett a háború utáni periódusban továbbra is érezhető volt a Nemzetközi Statisztikai Évkönyv hiánya. Ami e téren a Nemzetközi Statisztikai Intézetnek nem sikerült, azt aránylag rövid idő alatt, — igaz, hogy nemcsak anyagi, de egyéb szempontokból is sokkal kedvezőbb körülmények között — jobban tudta megoldani a Nemzetek Szövetségének statisztikai szolgálata. Tudvalévő, hogy a Nemzetek Szövetsége, mely munkásságában a statisztika tanulságait sem nélkülözhetette, különösen egészségügyi és gazdasági téren indította meg erőteljes ütemben statisztikai tevékenységét. Munkásságának eredményét értékes egészségügyi statisztikai évkönyvei és időszakos kiadványai, valamint számos gazdasági és pénzügyi statisztikai memorandum és speciális munkálats a havonta (kezdetben nagyobb időközökben) közreadott „Bulletin mensuel de statistique” publikálta. A speciális közlemények összeállítása, valamint az egyre teljesebbé bővülő havi Bulletin gazdasági és szociális statisztikai anyagának egybegyűjtése során érett meg lassan a Nemzetközi Statisztikai Évkönyv eszméje is. Határozottabb formában tulajdonképpen csak 1925 végén merült fel a gazdasági szekció kebelében az Évkönyv mielőbbi elkészítésének gondolata. A mű tervezetének ösz-

szeállítása azonban sok nehézséggel járt s időközben a világgazdasági konferencia előkészítése is nagy terhet rótt az illetékes statisztikai szervekre, úgy-hogy csupán 1927-ben, a világgazdasági konferencia kiadványai között jelent meg az első tulajdonképeni, bár sok tekintetben még hiányos és módszerszem-pontokból sem mindenben kielégítő Nemzetközi Statisztikai Évkönyv.

Az „*Annuaire Statistique International*” első évfolyamának előszavában a Népszövetség gazdasági osztályának vezetője, Loveday számolt be röviden a mű előkészítéséről. Itt tudjuk meg, hogy a Nemzetközi Statisztikai Intézet kiadványaihoz hasonlóan ennek az Évkönyvnek az anyagát is túlnyomórészt az egyes államok hivatalos statisztikai szerveitől szerezték be, de felhasználták természetesen az egyéb nemzetközi szervek már rendelkezésre álló adatait is; ahol pedig hivatalos statisztika hiányában magánforrásokhoz kellett fordulni, ezek adatait is lehetőleg hivatalos úton ellenőriztették. Az Évkönyvet összeállító osztály munkaterületének megfelelően a kötet túlnyomórészt gazdasági és pénzügyi statisztikai anyag foglalta el; a szociális statisztika körébe vágó táblázatok száma már jóval kevesebb volt, a demográfiából pedig csak a terület és lélekszám legfontosabb adatai kerültek be az évkönyvbe. Az első kötet adatai 1925-ig, illetve amennyiben megfelelő adatok rendelkezésre állottak, 1926-ig terjedtek. Egy évvel az első évfolyam megjelenése után már a második kötet is a könyvpiacra került, mely az előző évvel szemben terjedelemben is bővült valamelyest. 1929 folyamán került azután sor az 1928. évi Évkönyv-kötet kibocsájtására. Ez alkalommal a kötet közreadását az egész anyaggyűjtemény alapos revíziója előzte meg; ennek ellenére homogenitás tekintetében és számszerűleg még mindig nem teljesen tökéletes az évkönyvi anyag, bár az előző évfolyamokkal szemben mindkét szempontból jelentékeny javulás figyelhető meg. 1928 végéig, illetve több táblában s egyes országokat illetőleg csupán 1927 végéig terjedő abszolút számanyagán kívül ez a kötet számos táblázatban érdekes, a könyv használhatóságát lényegesen emelő arányszámokat tartalmaz. Nemcsak országonkint, hanem tárgyszerint is megfelelően részletezett, jól áttekinthető táblaanyagát a mértékek és pénzegységek összehasonlító táblázata vezeti be. Az első tulajdonképeni fejezet néhány népesség táblát tartalmaz az egyes államok területéről és lélekszámáról, a kormegoszlásról, a foglalkozás szerinti rétegződésről és a népmozgalmi főeredményekről. Az itt közölt táblázatok adataiból megemlíthetjük, hogy az 1927. évvégi becslések alapján a Nemzetek Szövetsége gazdasági és pénzügyi szolgálata valamivel többre tette a világ népességét, mint a Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala, melynek fent részletezett

1.936,567.000 főnyi adatával szemben az Évkönyv 1.948,526.000 főt mutat ki. A demografiai tabellák után az *állatállomány* főadatait egybefoglaló fejezet következik; a harmadik, legterjedelmesebb fejezet a *termelés* adatait foglalja össze és pedig mind a mezőgazdasági, mind a bányászati termelését. A *kereskedelem, áruszállítás és közlekedés* táblázatainak szintén hosszabb fejezetét, mely nemcsak a forgalomra, hanem a forgalmi eszközök állományára vonatkozó adatokat is tartalmazza, a *pénzügyi és árstatisztikai* fejezet követi, melynek táblázatai közül az állami pénzügyekre vonatkozók külön is említést érdemelnek.

A Nemzetközi Statisztikai Évkönyv tartalmának ez a rövid felsorolása azt mutatja, hogy a kötet nem éri el tartalom és teljesség tekintetében az egyes államok hivatalos statisztikai szervei által közreadott s az illető államok közállapotait minden szempontra kiterjeszkedő részletességgel feltáró évkönyveket. A nemzetközi statisztika mai állapotában azonban ezt az ideális teljességet még nem érheti el, úgyhogy mellette továbbra is nélkülözhetetlenek maradnak nemcsak az egyéb nemzetközi szervek — főleg a Nemzetközi Statisztikai Intézet — kiadványai, hanem a magánadatgyűjtemények s az egyes állami szervek nemzetközi munkálatai is; természetesen főleg azok, amelyek egy-egy speciális tárgykőről számolnak be legtöbbször nem évkönyvszerű rövidegességgel és gyakran nem is törekedve arra, hogy területi részletezésükben a teljességet elérjék. Mégis a Nemzetközi Statisztikai Évkönyv mai formájában való rendszeres közreadása is nagy eredmény. Elsősorban, mert végre a statisztika minden ágában használható biztos iránytűt ad a kutató és az érdeklődő kezeibe, másodsorban, mert az egyes államok hivatalos statisztikai szerveit hiányos adatgyűjtéseik kiegészítésére, illetve nemzetközi összehasonlításra alkalmas szintre való emelésére ösztökéli. Az

Allandó hivatalnak inkább részletkutatások alapjául használható kiadványaival szemben pedig határozott előnye az *évkönyvszerűség*, vagyis az, hogy évente jelenik meg és átfogóbb, mint az egy-egy tárgykörre korlátozott speciális közlemények. Minthogy azonban mindkét kiadványtípus rendeltetése más, egymást mintegy kiegészítik; ezért a Nemzetek Szövetsége statisztikai évkönyvének és az Intézet közlemény-jellegű kiadványainak továbbfejlesztése a nemzetközi kutatás egyformán nagy érdeke.

*

A Nemzetközi Statisztikai Intézet Állandó hivatala, valamint a Nemzetek Szövetsége kiadványainak története arra mutat, hogy a századforduló óta a nemzetközi statisztika gyakorlati kiépítése terén nagy fellendülés köszöntött be, mely a világháború óta ismételtén fokozódott. A múlt század végét a nemzetközi statisztika elméleti problémáinak megoldása jellemezte. Az elméleti, tudományos kérdések ma is napirenden vannak, mint ezt akár a Nemzetközi Statisztikai Intézet háború utáni ülészekainak munkásságából, akár a nemzetközi gazdaságstatisztikai konferencia jegyzőkönyveiből megállapíthatjuk. Az elméleti kérdések tisztázásával párhuzamosan azonban újabban a statisztika nemzetközi szervei egyre nagyobb súlyt helyeznek a háború után rendkívül megnövekedett érdeklődés kielégítése céljából a gyakorlati statisztikai adatgyűjteményekre, ami már csak abból a szempontból is jelentős lépéssel viszi előre a statisztikai összehasonlíthatóság ügyét, mert a nemzetközi statisztikai évkönyvek és egyéb közlemények mutatnak rá a legjobban azokra a nagy divergenciákra, amelyek az egyes országok felvételi és feldolgozási módszereiben ma is észlelhetők s a nemzetközi összehasonlításokat megnehezítik. Ezeknek a módszerbeli eltéréseknek felismerése pedig az első lépés teljes kiküszöbölésük felé. *Th. L. dr.*

A M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Bulletin du Bureau international de statistique commerciale*, 1927. Gand.

Comptes rendus de la conférence internationale pour l'adoption d'une convention pour la répression du faux monnayage. Genève, du 9 au 20 avril 1929. Société des Nations. Genève.

Statistique générale du Service postal, 1928. Union postale universelle. Berne.

Relevé des tableaux statistiques du Service postal international (expédition), 1928. Union postale universelle. Berne.

Recueil international de jurisprudence du travail, 1928. Bureau international du travail. Genève. 1929.

Organisations coopératives. Bureau international du travail. Genève. 1929.

Hygiène du travail. Fasc. 213/217. Bureau international du travail. Genève. 1930.

Bibliographie d'hygiène industrielle. III/8. Bureau international du travail. Genève. 1929.

Käppeli, Dr. Robert B.: Der Notenbankausweis in Theorie und Wirklichkeit. Institut für Weltwirtschaft und Seeverkehr in der Universität Kiel. Jena. 1930. (Probleme der Weltwirtschaft. 48.)

Folyóiratszemle.

Revue.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (5. köt. 1. f., Berlin-Charlottenburg 1930, német). — *Finkenrath K.*: A francia társadalombiztosítás. — *Jarowenko E.*: A halál- és betegségi nomenklatura és osztályozás. — *Vaternahm T.*: Klinikai halálok és boncolási lelet. — *Friedrich H.*: A család- és gyermekhalandóság. — *Finkelstein H.*: Influenza és esecsemőhalandóság. — *Kantorowicz M.*: Az orvos a szociálpolitikában.

Bollettino dell'Istituto Statistico-Economico (6. évf. 1-3. sz., Trieszt 1930, ol.). — *Roba T.*: Tanulmányok Trieszt húsiparjáról. — *Lunder D.*: Trieszt és Velence kereskedelmi forgalmáról. — A halálozások emelkedése Olaszországban 1929-ben. — Cseh-Szlovákia gazdasági helyzete 1929-ben. — Lengyelország gazdasági helyzete 1929-ben.

Bulletinul Statistic al României (3. sz., Bukarest 1929, román). — *Teodorescu I.*: Jelentés a Nemzetközi Statisztikai Intézet 18. üléséről. — *Decusara C. E.*: A bírósági statisztika 1919-1924-ben. — *Jonescu Gh. M.*: A petróleumipar helyzete 1929 januártól augusztusig. — (4. sz.). — *Jonescu N. T.*: A népmozgalom 1928-ban.

Bulletin de la Statistique générale de la France (19. köt. 1. f., Párizs 1929, fr.). — A Nemzetközi Statisztikai Intézet 18. ülésének (Varsó, 1929 augusztus). — *Bunte H.*: A családok statisztikája Franciaországban 1926-ban.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (21. évf. 15-16. f., Lipcse és Berlin 1929, német). — *Bormann A.*: Az idegenforgalom pénzügyi jelentősége Németországban. — *Plutzer H.*: Nemzetközi Statisztikai Intézet. — (22. évf. 1. f., 1930.) — *Loveday A.*: A Népszövetség tevékenysége a gazdaságstatisztika területén. — *Bormann A.*: Az idegenforgalom pénzügyi jelentősége Németországban. — *Philippsthal H.*: A belső vándorlási statisztika.

Föld és Ember (9. évf. 3. és 4. sz., Szeged-Budapest 1929, magyar). — *Bartucz L.*: Dunántúl népének anthropológiai vázlatja. — (5. sz.). — *Kogutowicz K.*: Belsősomogy. — *Szabó I.*: A debreceni tanyarendszer kialakulása.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (44. évf. 12. sz., Róma 1929, ol.). — *Del Vecchio G.*: Benini Rudolf gazdaság elmélete. — *Pietra G.*: A gazdasági prognózisok elméleti szempontból. — *Bresciani-Turroni C.*: A külföldi kölcsönök némely gazdasági hatásáról Németországban az 1924-1929. években. — *Bachi R.*: Benini Rudolf főbb írásművei. — Olasz közgazdasági bibliográfia. (1929. május—augusztus.) — (45. évf. 1. sz., 1930.). — *Amoroso L.*: A kínálat statikai görbéje. — *Graziani A.*: Megjegyzések a fo-

gyasztó jövedelméről. — *Bernardino A.*: Tervezet a katonai költségek apasztására Sardiniaiban 1812-ben. — *Medici G.*: Mitscherlich törvénye és annak alkalmazása a talaj termékenységé tételében. — (2. sz.). — *Garonne N.*: A letéli bankok ellenőrzése. — *Del Vecchio G.*: A gazdaságpolitika mai irányzata. — *Bousquet G. H.*: A gazdasági törvények. — *Fubini R.*: Újabb adatok a jövedelem-elmélethez. — *Corbino E.*: A gyorsjáratú hajók és a tengerentúli forgalom. — *Ussi L.*: Az olasz szövőipar válsága a selyemtermelésben.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (77. köt. 3. f., Jena 1930, német). — *Vogel E. H.*: A nemzetgazdasági dinamika egy elméletének módszertana és ismeretlára. — *Gu-radze H.*: A kenyérárak és a megélhetési költség Berlinben 1929-ben. — *Feick I.*: Adatok az iparfelügyeleti hatóságok 1928. évi jelentéséből. — (4. f.). — *Eppstein P.*: Gazdasági produktivitás. — *Surányi-Unger T.*: Nemzetgazdasági eszméáramlatok a Pacificben. — *Fehlinger H.*: Az ármozgalmak befolyása a munkapiacra. — *Willeke E.*: A munkapiac alakata az általános gazdasági decentralizálás hatása alatt. — *Hecke W.*: A törvénytelen származásúak Ausztriában.

Közgazdasági Szemle (54. évf. 75. köt. 1. sz., Budapest 1930, magyar). — *Neubauer Gy.*: A pénz és a hitel a gazdasági forgalomban. — *Schäfer L.*: A görögök vezetőszerpe Magyarországon a korai kapitalizmus kialakulásában. — *Nicora B.*: Az országos villamosítás kérdéséről. — (2. sz.). — *Benes F.*: A készpénz nélküli fizetési forgalom. — *Schäfer L.*: A görögök vezetőszerpe Magyarországon a korai kapitalizmus kialakulásában. — *Vajna V.*: Újabb lépés a német bankkoncentráció terén. — (3. sz.). — *Varga J.*: A vállalati nyereség. Adalék a vagyonmegoszlás elméletéhez. — *G. Dorner Z.*: A tengerek feletti repülés.

Külgügyi Szemle (7. évf. 2. sz., Budapest 1930, magyar). — *Praznovszky I.*: Clemenceau 1841—1929. — *Hantos E.*: A gazdasági Népszövetség. — *Egyed I.*: A magyar állam nemzetközi jogalanyisága 1918 előtt. — *Szent-István B.*: Az állandó Nemzetközi Bíróság véleményező hatásköre, a statutum módosítása és az Amerikai Egyesült Államok csatlakozása szempontjából. — *Póka-Pivny B.*: Háborúval fenyegetett vagy megtámadott országok pénzügyi támogatása. — *Czakó I.*: A hivatalos nyelvhasználat a nemzetközi jogban a világháború előtt. — *Gombó I.*: Magyarország és a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet. — Külpolitika. — Nemzetközi jog. — Népszövetség. — Értelmi együttműködés. — Nemzetközi szociálpolitika. — Nemzetközi Uniók. — Kisebbségi kérdés. — Nemzetközi

szerződések. — Világgazdaság. — Beszámoló a Külügyi Társaság munkásságáról.

Városi Szemle (15. évf. 5. sz., Budapest 1929, m.). — *Morgenroth V.*: A nagyvárosok gazdaságának helyzete a nemzetgazdaságban. — *Zwick A.*: Községi takarékpénztárak az 50.000-nél nagyobb lélekszámú német városokban. — *Stabel O.*: A városok fogyasztási statisztikája. — *Kepes E.*: Városok multja és jövője. — *Mozolovszky S.*: Lakóházépítkezések a magyarországi városokban. — *Melly J.*: A járványos betegségek viselkedése a székesfővárosban 1874-től 1927-ig. — *Szokola L.*: A székesfőváros árvászkének tevékenysége az 1928. évben. — (6. sz.). — *Libes E.*: Közjótékonyosság és szociálpolitika. — *Zsedényi B.*: Nagy-Miskolc problémája. — *Sommer L.*: A városi lakásépítés problémái. — *Czebe J.*: Magyar községi illetőségi jog. — *Heyer F.*: Az angol községi közigazgatás. — A vagyon és vagyonadó a németországi nagyvárosokban. — Wien idegenforgalma 1928-ban. — Munkanélküliségi biztosítás Zürichben. — Az 1928. évi németországi építkezések. — (16. évf. 1. sz., 1930.). — *Czebe J.*: Az állampolgárságra vonatkozó rendelkezések az elszakított területeken. — *Zelovich K.*: Hazai közlekedésünk multja és jelene. — *Kepes E.*: A bécsi vásárüzemek és a vásárhivatal tevékenysége. — *Wilhelm A.*: A statisztikai szolgálat újjászervezése Olaszországban. — Az autóbuszforgalom terjedése Amerikában. — Tíz német város idegenforgalma. — (2. sz.). — *Liber E.*: Szociálpolitikai tapasztalataim Olaszországban. — *Csorna K.*: A családvédelem alapvonalai. — *Mádai L.*: Városaink iparának technikai fejlesztése. — *Gortvay Gy.*: A kereső nő szociális helyzete és munkaviszonyai. — Acélházépítkezések Angliában. — A lakáskérdés a svéd városokban.

Vierteljahrshefte zur Statistik des Deutschen Reichs (38. évf. 3. f., Berlin 1929, ném.). — Géperejű járművek a Németbirodalomban 1929-ben. — Árstatisztika. — Birodalmi települési statisztika 1926-tól 1928-ig. — (2. sz. mell.). — A Németbirodalom tudományos főiskoláin beírt hallgatók statisztikája az 1928-29-i téli félévben.

Weltwirtschaftliches Archiv (31. köt. 1. f., Kiel 1930, ném.). — *Muhs K.*: A kapitalizmus sánszai. — *Brocard L.*: A lokális és regionális gazdaság, mint a nemzet- és világgazdaság alapja. — *Stoltenberg H. L.*: A német társadalomtan történetének rövid vázlata. — *Surányi-Unger T.*: A gazdasági harc a Csendes-Óceánért. — *Ámark K.*: A svéd külkereskedelem és kereskedelmi politika fejlődése a háború után. — *McPhee E. T.*: Az ausztráliai államszövetség külkereskedelme a háború után. — *Thannhäuser E.*: A német behozatali kereskedelem finanszírozása. — *Lavergne B.*: A regie-társaság, egy új vállalati forma. — *Klein*

H.: A német kereskedelmi kamarák külföldön. — *Freund R.*: Farm-árindexek az Amerikai Egyesült Államokban. — *Betz F. H.*: A termelési index kiszámítása és értékesítése. — *Tschierschky S.*: A nemzetközi kartellek és trösztök krónikája. — *Hermann J. H.*: Az 1925-1928-i kereskedelmi szerződések krónikája. — (2. f.). — *Hermberg P.*: Statisztika és drágaság. — *Boér A.*: A nemzetközi aranyozgalmak. — *Studensky G. A.*: A világ mezőgazdasági termelésének fejlődési iránya. — *Burns A. R.*: Az Amerikai Egyesült Államokban legutóbb bekövetkezett közgazdasági változások kvantitatív tanulmányozása. — *Dent A. G. H.*: Gazdaságkutató munka. — *Heberle R.*: Mezőgazdasági vándormunkások az Amerikai Egyesült Államokban. — *Held H. J.*: A kereskedelmi szerződések krónikája 1925-1928-ig. — *Lotsch F.*: Nemzetközi kongresszusok és konferenciák 1929-ben.

Wirtschaftliche und Sozialstatistische Mitteilungen (3. évf. 1. f., Bern 1930, ném.). — A svájci nagykereskedelmi index 1929-ben. — Az építkezések a nagyobb városokban 1929-ben. — A svájci munkapiac fejlődése 1929-ben. — Sztrájkok és kizárások 1929-ben. — Az állástkeresők elhelyezkedési lehetősége 1929-ben. — (7. sz. mell.). — A kiskereskedelmi árkülönbözet a svájci szénkereskedelemben. — (2. f.). — Az élelmezési indexszámok községek szerint 1924-1929. — Az ipar 1929-ben. — Az állatvágások 1929-ben 42 nagyobb községben. — A munkapiac helyzetéről készült speciális statisztikai felvétel adatai a textiliparban. — A munkaügyi hivatalok közvetítő tevékenysége 1929-ben. — Be- és kivándorlás 1929-ben. — A géperejű járművek Svájcban 1929 végén. — (3. f.). — A népmozgalom Svájcban 1929-ben. — Kiskereskedelmi forgalom 1929-ben. — Az építkezések Svájcban 1929-ben. — A munkanélküliek 1930 január végén korcsoport szerint. — A svájci betegpénztárak legújabb tagállománya. — Svájc az Északamerikai Egyesült Államok tejtermékpiacán.

Wirtschaftsdienst (15. évf. 1. f., Hamburg 1929, ném.). — *Krämer C.*: A német közgazdaság 1929-ben. — *Brech J.*: A világkereskedelem problémája. — *Bandman E.*: A népmozgalom Németországban. — (2. f.). — *Bandmann E.*: A német kereskedelmi kamarák 1929-ben. — *Rasch I.*: A textilipar helyzete a német közgazdaságban. — (4. f.). — A világ hajóépítése 1929-ben és utolsó negyedében. — (6. f.). — *Wesemann H. O.*: Az amerikai automobilipar. — (7. f.). — Az Amerikai Egyesült Államok tengeri utasforgalma 1928-29-ben. — (9. f.). — *Catz P.*: Középfrika világgazdasági jelentősége. — (10. f.). — *Keynes J. M.*: Népszövetségi kölcsön a világbéke biztosítására. — *Oberascher L.*: Konjunktúraproblémák az Amerikai Egyesült Államokban. — (11. f.). — *Bandmann E.*: A munkapiac krízise. — *Kiesewetter B.*: A német elektromos-

sági ipar változásai 1929-ben. — (12. f.). — *Wesemann H. O.*: A német külkereskedelem 1929-ben. — *Bendheim E.*: A belga sajtó. — Nagy-Britannia tengerentúli utasforgalma 1929-ben. — (13. f.). — *Brech J.*: A nemzetközi ármozgalom. — *Strohmayer H.-C.*: A papíripar fejlődése és állása. — (14. f.). — *Wesemann H. O.*: A település a háború után. — *Drews M.*: Mezőgazdasági gépek világexportja. — (15. sz.). — *Bandmann E.*: A munkanélküliségi biztosítás reformjának útjai. — *Drews M.*: A német hajózási társaságok 1929. évi zárószámadatai.

Wirtschaft und Statistik (10. évf. 5. sz., Berlin 1930, ném.). — A hivatalos gazdaság-
számadási statisztikai felvétel további adatai. —
Tejtermelés és tejfogyasztás a Németbirodalomban.
— A Németbirodalom állatállománya 1929 decem-
ber 2-án. — Az ipari vállalatok jogi formái az 1925
június 16-i ipari üzemi számlálás szerint. — A né-
met belvízi hajóutak teljesítménye 1928-ban tonna-
kilométerekben. — Az árak visszaesése. — A biro-
dalom, országok és nagyvárosok adósságai 1929
december 31-én. — A német országok, községek és
községsszövetségek havi és negyedévi adóbevételei.
— A német részvénytársaságok 1929 december 31-én.
— A rokkantbiztosítás 1928-ban és 1929-ben. — A

bíróságok tevékenysége 1928-ban. — (6. sz.). —
Az építkezések 1929-ben. — A munkanélküliség kül-
földön. — A német értékpapírforgalom. — Az 1926-i
és 1927-i forgalmi adó-statisztika fő adatai. — A
földhitelintézetek 1929-ben. — Tengerentúli ki- és
bevendorlás 1929-ben. — A tudományos főiskolák
látogatottsága a Németbirodalomban az 1928-29.
téli és az 1929. nyári félévben. — (Mell. a 6. sz.-
hoz.). — A Németbirodalom nyilvános közigazga-
tási személyzete 1927 március 31-én. — (7. sz.). —
Az 1927-28-i hivatalos gazdaságsszámadási statisztika
felvétel adatai. — A világ fémgazdasága. —
A német külkereskedelem 1929-ben, különös tekin-
tetel a származási és rendeltetési országokra. —
A német belvízi hajóflotta 1929 január 1-én. — Élel-
mezési és megélhetési költségek a fontosabb orszá-
gokban 1929-ben. — A 10.000-nél több lakossal
bíró községek (a Hansa-városok nélkül) és községi
szövetségek adósságai 1929 szeptember 30-án. —
A szövetségközi adósságokból származó kötelezett-
ségek és azok fedezése a Young-tervhez csatolt kü-
lön memorandum alapján. — A betétek a német
takarékpénztáraknál 1929-ben. — A német tenger-
entúli kivándorlók foglalkozás szerint 1929-ben.
— A német szociális biztosítás 1929-ben és 1929
utolsó negyedében.

© E G Y É B ©

A Vitézi Rend statisztikája.

Statistique de l'Ordre hongrois des braves.

Résumé. L'ordre des braves fut créé en 1920 en Hongrie pour récompenser les soldats qui se sont distingués pendant la guerre et ont, pendant les révolutions, fait preuve d'un patriotisme inébranlable. En témoignage de la reconnaissance de la patrie, les membres de l'Ordre peuvent obtenir des terres d'un caractère spécial, dites terres de braves, avec l'obligation de rendre certains services publics.

Cette institution, qui, d'après la loi, „a pour but, outre d'assurer une existence convenable aux personnes méritantes, de les récompenser en leurs descendants“, est importante non seulement au point de vue patriotique, mais aussi économique et social.

Jusqu'à la deuxième moitié de 1929, il a été créé, y compris les aspirants, 3.151 membres officiers et 9.174 de la troupe. En tenant compte des décès, des radiations et des nominations à titre posthume, l'Ordre

compte actuellement 2.963 officiers et 8.644 hommes de troupe.

Près de la moitié (5.431, soit 44.1%) en sont producteurs du sol; 2.347 (19.0%) vivent de professions minières, industrielles, commerciales ou sont employés aux voies de communication; 2.164 (17.6%) sont fonctionnaires ou de profession libérale; 1.701 (13.8%) appartiennent à l'armée. La plupart (9.011, soit 78.6%) des membres de l'Ordre ont servi ou servent encore dans l'infanterie; 1.206 dans la cavalerie; près de 1000 (933) dans l'artillerie. Au début de 1930, sur les 10.745 membres de l'Ordre (en ne comptant pas les aspirants), 3.298 (30.7%) étaient pourvus de terre de braves, y compris 63 membres dont la propre terre a été déclarée terre de braves. La superficie moyenne des terres des membres officiers était de 61.3 arp. cad. et celle des terres des membres de la troupe, de 11.4 arp. cad.

A Kormányzó úr Ófőméltósága, attól a szándéktól vezérelve, hogy azok az egyének, akik a világháborúban vitézségükkel kitűntek és a forradalmak alatt nemzeti érzésüket esorbíthatlanul megőrizték, hazafias szervezetbe tömöríttessenek és példás magatartásukért a lehetőséghez képest megjutalmaztassanak, még az 1920. év folyamán elhatározta a „Vitézi Rend” megalapítását s 1920. évi szeptember hó 25-én kelt elhatározásával — amellyel az Országos Vitézi Szék tagjait kinevezte — életre is keltette ezt a hazafias intézményt.

A m. kir. minisztériumnak a vitézi telekről szóló 6.650/1920. M. E. számú rendelete pedig — amely megállapítja ennek az intézménynek a szervezetét is — akként intézkedik, hogy a magyar állam védelmében kitűnt feddhetetlen honfiak részére, a haza el nem muló hálája jeléül, ingatlanok

1. A felavatott és a tényleges állományú vitézek és várományosok száma.

Nombre des membres de l'Ordre des braves et des aspirants à cet Ordre.

Részletezés Détails	Nombre des braves et aspirants			
	Tiszti de la catégorie d'officiers	Legénységi de la catégorie d'hommes de troupe	Összes Total	
Vitéz — Membres de l'Ordre des braves	2.968	8.495	11.463	
Várományos ¹⁾ — Aspirants à l'Ordre des braves ¹⁾	183	679	862	
Felavatott vitéz és várományos együtt — Membres de l'Ordre des braves et aspirants	3.151	9.174	12.325	
A felavatottak közül Sur les membres de l'Ordre des braves	a) halála után nyilvánított vitézzé — membres à titre posthume	114	223	337
	b) meghalt — sont décédés	43	157	200
	c) töröltetett a létszámból — ont été radiés	31	150	181
a), b), c), együtt — total de a), b) et c)	188	530	718	
Tényleges vitézi állomány száma — Effectif actuel des membres de l'Ordre des braves	2.963	8.644	11.607	
%	25,5	74,5	100,0	

¹⁾ „Várományos” a vitézi telek leendő örököse. — *Héritiers futurs des terres de braves.*

adományozhatók. Ezek az ingatlanok a „vitézi telkek”, amelyekhez meghatározott közszolgálatok teljesítésének kötelezettsége fűződik, amelyek viszont különleges jogi minősítést is nyertek. E rendelet folytán intézményes biztosítást nyert a Vitézi Szervezet célja, „hogy az arra érdemesek, amellyel, hogy számukra a tisztességes megélhetés biztosított, utódaikban is jutalmaztassanak”.

A közel tíz év előtt elvetett kicsiny mag. az elmúlt évek alatt terebélyes, izmos fává fejlődött. Az alábbiakban ennek, a rövid idő alatt naggyá lett hazafias és gazdasági szempontból is mindinkább jelentős szerepet játszó intézménynek legfontosabb adatait kívánjuk röviden ismertetni, az Országos Vitézi Szék által rendelkezésre bocsátott s az 1929. évi második felére vonatkozó adatok alapján.

A tényleges vitézi állomány (l. 1. sz. tábla) kerekén 12.000 főből áll, amiből 25,5% a tiszt, 74,5% a legénységi állományhoz tartozók száma. Az első pillanatra tekintélyes szám, mégis meglehetősen csekély, ha a világháború alatt a mai Magyarországról katonai szolgálatra bevonultaknak körülbelül 1.200.000 főre becsülhető tömegére gondolunk. Ismerve azonban azokat a súlyos feltételeket, amelyeknek az igazolása a Vitézi Rend tagjaira nézve kötelező, érthető, hogy számuk nem nagyobb. Figyelembe véve azonban, hogy ez a mégis tekintélyes tömeg — miként alább látni fogjuk — meglehetősen egyenletesen oszlik meg foglalkozás, kor szerint s bizonyára területileg is az országban, máris alkalmas arra, hogy környezetére kétségtelenül megállapítható hatást gyakoroljon nemcsak a hazaszeretet és harci erények ápolása terén, de az élet minden megnyilvánulásában (társadalmi, családi, politikai, gazdasági stb.) éreztessen példaadó és nevelő hatását.

A felavatott vitézek (várományosok is) foglalkozás szerinti megoszlását a szokásos foglalkozási csoportosítás szerint a 2. sz. tábla mutatja be.

Adataink szerint a vitézeknek foglalkozás szerinti megoszlása az ország lakosságának foglalkozás szerinti tagozódásával szemben lényeges eltéréseket mutat. Különösen szembevetendő a „közszolgálat és szabadfoglalkozás” gyűjtőnévvel megjelölt foglalkozásokhoz tartozók és a „véderő” kötelekébe tartozók magas aránya. De míg ez utóbbiak magas arányszáma a foglalkozás természetes következményének tekinthető,

2. A felavatott vitézek megoszlása foglalkozás szerint.
Répartition par profession des membres de l'Ordre des braves.

Foglalkozás Profession	Membres de l'Ordre des braves						Az összes népesség foglalkozás szerinti megoszlásának aránya az 1920. évi népszámlálás szerint Rapport des professions à la population totale, d'après le recensement de 1920
	Tiszti catégorie d'officiers		Legénységi catégorie d'hommes de troupe		Összes Total		
	v i t é z e k						
	száma nombre	%	száma nombre	%	száma nombre	%	
I. Östermelő — <i>Producteurs du sol</i>	162	5.1	5.269	57.4	5.431	44.1	55.8
II. Bányászat és kohászat — <i>Mines et hauts fourneaux</i>	542	17.2	1.805	19.7	2.347	19.0	30.1
III. Ipar — <i>Industrie</i>							
IV. Kereskedelem és hitel — <i>Commerce et crédit</i>							
V. Közlekedés — <i>Communications</i>							
III. Közszolgálat és szabadfoglalkozás — <i>Services publics et professions libérales</i>	1.182	37.5	982	10.7	2.164	17.6	4.7
IV. Véderő — <i>Défense nationale</i>	878	27.9	823	9.0	1.701	13.8	1.6
V. Napszámos k. m. n. — <i>Journaliers non dénommés</i>	—	—	—	—	—	—	1.2
VI. Nyugdíjas, tőkepenzes stb. — <i>Retraités, capitalistes, etc.</i>	249	7.9	153	1.6	402	3.3	2.4
VII. Egyéb és ismeretlen foglalkozású — <i>Autres et professions inconnues</i>	138	4.4	127	1.4	265	2.1	2.0
VIII. Házi cseléd — <i>Domestiques</i>	—	—	15	0.2	15	0.1	2.2
Összesen — Total	3.151	100.0	9.174	100.0	12.325	100.0	100.0

addig az előbbi foglalkozási csoportokhoz tartozóknak (a legénységi állományú vitézek közt is) magas aránya kétségtelenül azt igazolja, hogy az ú. n. szellemi foglalkozás a katonai erények gyakorlására, a hazának fegyverrel való kiváló szolgálatára is sokkal inkább megadja a lehetőséget, mint ahogyan az az első pillanatra talán gondolható lenne.

A 2. sz. táblázatban közölt összeállításban természetesen teljesen elvesznek az egyes foglalkozások, azok csupán egy-egy nagyobb foglalkozási ágat jelölnek meg, pedig a részletes adatok igen érdekesek. Ugyanis közelebbről vizsgálva ezeket az adatokat, a következő érdekes részleteket kapjuk. A 162 östermelő tiszti vitéz közül 151 földbirtokos, 11 gazdász, az 5.269 legénységi állományú közül pedig 18 gazdász, 5.186 földműves, 5 erdész, 37 erdőőr, 7 ménestester, 16 vincellér. A II. foglalkozási csoportba tartozó 542 tiszti vitézből 309 magántisztviselő, 140 mérnök, a többi gyáros, iparos, kereskedő és építőmester, az ehhez a foglalkozási csoportokhoz tartozó legénységi vitézek közül pedig 1.282 iparos, közel 200 kereskedő, 90 magántisztviselő, de szép számmal van vendéglős, bányász, dohányárus, fuvaros, gyári munkás stb. Legváltozatosabb és legérdekesebb azonban a „közszol-

gálat és szabadfoglalkozáshoz“ tartozók megoszlása. Az 1.182 főnyi tiszti vitézből 318 állami tisztviselő, 253 tanító, közel 200 a vármegyei, városi és községi tisztviselők száma, de van közöttük közel 100—100 ügyvéd, orvos, tanár, államrendőrségi alkalmazott, 37 lelkész, több közjegyző, hírlapíró,

3. A felavatott vitézek (várományosok nélkül) megoszlása (egykori) fegyvernemenként.

Répartition des membres de l'Ordre des braves suivant leur ancienne arme (non compris les aspirants).

Fegyvernem Arme	Nombre des membres de l'Ordre des braves		
	Tiszti catégorie d'officiers	Legénységi catégorie d'hommes de troupe	Összes Total
	vitézek száma		
Gyalogság — <i>Infanterie</i>	2.377	6.634	9.011
Lovasság — <i>Cavalerie</i>	215	991	1.206
Tüzérség — <i>Artillerie</i>	305	628	933
Tengerészlet — <i>Marine</i>	20	21	41
Műszaki szolgálat — <i>Génie</i>	22	167	189
Repülőszolgálat — <i>Aviation</i>	17	19	36
Híradószolgálat — <i>Éclaireurs</i>	4	21	25
Kerékpárosszolgálat <i>Bicyclistés</i>	—	7	7
Egészségügyi szolgálat <i>Service de santé</i>	—	4	4
Vonatszolgálat — <i>Train</i>	8	3	11
Mindössze — Total	2.968	8.495	11.463

szobrász, festő, iparművész, színész stb. S a most felsorolt foglalkozásoknak csaknem mindenike képviselve van a legénységi állományú vitézek között is, akik között a felsoroltakon kívül még 1 országgyűlési képviselő is van.

A felavatott vitézek (a várományosok nélkül) fegyvernemenként a 3. sz. tábla szerint oszlanak meg.

Szembetűnő a gyalogsághoz tartozó, illetve ott szolgálatot teljesített tiszti és legénységi vitézek igen nagy száma, ez azonban természetes, ismerve a gyalogságnak a többi fegyvernemhez viszonyított arányát.

4. A felavatott vitézek megoszlása születési évfolyamok szerint.

Répartition par classe de naissance des membres de l'Ordre des braves.

Születési évfolyam <i>Classes</i>	Nombre des membres de l'Ordre des braves		
	Tiszti catégorie d'officiers	Legénységi categ. d'hommes de troupe	Összes Total
	v i t é z e k s z á m a		
1853 és 1855	1	2	3
1856—1860	12	1	13
1861—1865	21	3	24
1866—1870	49	3	52
1871—1875	101	140	241
1876—1880	180	473	653
1881—1885	372	1.341	1.713
1886—1890	545	2.568	3.113
1891—1895	1.046	2.702	3.748
1896—1900	670	1.283	1.953
1901—1913	154	658	812
Mindössze — Total	3.151	9.174	12.325

A 4. sz. táblázat a felavatott vitézeknek születési évfolyamok szerinti megoszlását mutatja. Természetesen itt is azok a korcsoportok a legteltebbek, amelyekből a katonai és harctéri szolgálatra bevonultak túlnyomó többsége kikerül. Feltűnő azonban, hogy aránylag nagy számmal vannak képviselve a legidősebb korcsoportok is néhány hetven évnél is idősebb tagja is van a Vitézi Rendnek. Ezek az idősebb tagok a hivatásos katonák soraiból kerültek ki. Az 1901—1913. évben születettek túlnyomó többsége pedig várományos vitéz.

A vitézi intézmény célja, miként azt már előbb röviden vázoltuk, vitézi telkek adományozásával és létesítésével jutalmazni az arra érdemeseket. Az ország súlyos gazdasági helyzete azonban egyelőre, sajnos, még nem tette lehetővé, hogy az arra érdemeseknek ez a jutalmazása teljes mértékben megvalósíttassék, úgyhogy az 1930. év elején még csak az 5. sz. táblázatban feltüntetettek rendelkeztek vitézi telkekkel.

A 10.745 vitéz közül (várományosokat nem számítva) tehát egyelőre csupán 3.298 vitéznek (az összes vitézek 30,7%) van vitézi telke, beleszámítva azt a 63 vitézt is, aki saját telkét vitézesítette.

A vitézi telkek túlnyomó többsége az Országos Földbirtokrendező Bíróság által célra megítélt telkekből alapított. Ingyenes vitézi telkekben a jelzett időpontig a telkes tiszti vitézeknek 26,9, a legénységi vitézeknek 21,6%-a részesült. Az összes tiszti vitézi telkeknek a legénységi telkekéhez vi-

5. A vitézi telkekkel bírók száma és a vitézi telkek nagysága.

Nombre des personnes pourvues de terres de braves et superficie de celles-ci.

A vitézi telkek neme <i>Catégories de terres de braves</i>	A vitézi telkekkel bírók <i>Personnes ayant une terre de braves</i>		A vitézi telkek összes nagysága kat. hold <i>Superficie totale des terres de braves, en arp. cad.</i>	Az egy főre eső vitézi telkek nagysága kat. hold <i>Superficie des terres de braves par tête, arp. cad.</i>	
	száma nombre	%			
Ingyenes telkek — <i>Terres gratuites</i>	tiszti — <i>d'officiers</i> ..	90	26,9	4.155	46,2
	legénységi — <i>d'hommes de troupe</i> ..	639	21,6	7.649	12,0
Az Orsz. Földbirtokrend. Bíróság által vitézi telkek céljaira megítélt telkek — <i>Terres accordées par la Cour Administrative Agraire pour terres de braves</i>	tiszti — <i>d'officiers</i> ..	205	61,2	9.406	45,9
	legénységi — <i>d'hommes de troupe</i> ..	2.301	77,6	25.958	11,3
Vitézesített — <i>Terres en propre déclarées terres de braves</i>	tiszti — <i>d'officiers</i> ..	40	11,9	6.960	174,0
	legénységi — <i>d'hommes de troupe</i> ..	23	0,8	148	6,4
Összes vitézi telkek — Total des terres de braves	tiszti — <i>d'officiers</i> ..	335	100,0	20.521	61,3
	legénységi — <i>d'hommes de troupe</i> ..	2.963	100,0	33.755	11,4

szonyított feltűnő nagy voltát a vitésített saját telkek okozzák, amelyek az összes tiszti vitézi telkeknek több mint egyharmadat teszik.

A tiszti vitézi telkek között a legnagyobb területű egy közel ezer kat. holdas (993 kat. hold) saját alapítású telek, az adományozott telkek között pedig egy 258 kat. holdas. A legénységi telkek között a legnagyobb saját alapítású 15 kat. hold, a legnagyobb adományozott telek pedig 40 kat. hold területű.

Abból a feltevésből kiindulva, hogy a vitézi telekkel még el nem látott 2.445 tiszti és 5.002 legénységi vitész közül aránylag ugyanannyi volna hajlandó vitésített meglevő telkét, mint a vitézi telekkel már rendelkezőknél s a még fennmaradó rész számára is ugyanilyen arányban volna juttatható ingyenes, illetve az O. F. B. által megítélt vitézi telek, az esetben a vitézi telekkel még nem rendelkezők száma az alábbi összeállítás szerint öszlana meg s részükre összesen 149.700, illetve 57.083 kat. hold területre volna szükség.

6. A vitézi telekkel még nem rendelkezők száma a még szükségesnek mutatkozó vitézi telek nagysága.

Nombre des membres de l'Ordre des braves n'ayant pas encore de terre de braves et superficie des terres nécessaires à cet effet.

A vitézi telek neve <i>Catégories de terres de braves</i>		A vitézi telekkel nem rendelkezők megoszlása a vitézi telekkel rendelkezők arányában <i>Rapport des membres de l'Ordre des braves n'ayant pas encore de terre de braves à ceux qui en ont déjà</i>		A vitézi telekkel rendelkezők telkének átlagos nagysága kat. hold — <i>Superficie moyenne par tête des terres de braves distribuées, arp. cad.</i>	A vitézi telkek céljaira még szükséges terület nagysága kat. hold — <i>Superficie encore nécessaire pour pourvoir les membres de l'Ordre des braves, arp. cad.</i>
		szám — <i>nombre</i>	%		
Ingyenes telek <i>Terres gratuites</i>	tiszti — <i>pour officiers</i> ..	658	26·9	46·2	30.400
	legénys.- <i>p. homm. de troupe</i>	1.080	21·6	12·0	12.960
Az Orsz. Földbirt. rend. Bíróság által vitézi telek céljára megítélendő — <i>Terres à accorder par la Cour Administrative Agricole pour en faire des terres de braves</i>	tiszti — <i>d'officiers</i> .. .	1.496	61·2	45·9	68.666
	legénys.- <i>d'homm. de troupe</i>	3.882	77·6	11·3	43.867
Vitézesítendő — <i>Terres en propre à déclarer terres de braves</i>	tiszti — <i>d'officiers</i> .. .	291	11·9	174·0	50.634
	legénys.- <i>d'homm. de troupe</i>	40	0·8	6·4	256
Összes — <i>Total</i>	tiszti — <i>pour officiers</i> ..	2.445	100·0	61·3	149.700
	legénys.- <i>p. homm. de troupe</i>	5.002	100·0	11·4	57.083

Fenti összeállításnak a saját alapítású tiszti telkekre vonatkozó feltevése azonban kétségtelenül túlzott, minthogy ilyen nagy földbirtokterület talán az összes többi vitészeknek együtt sem áll rendelkezésére. Éppen ezért, ha csak e 291 tiszti vitész számára is

átlagban csak 46 kat. hold területet veszünk számításba, ezek számára 13.386 kat. hold területre volna szükség, vagyis összesen még mindig közel 180.000 kat. hold földbirtokterület kellene az összes vitészeknek telkekkel való ellátásához.

Mike Gyula dr.

Régi statisztikai adatok.

Statistiques anciennes.

Foglalkozás.

Professions.

A népesség foglalkozás szerinti megoszlásának vizsgálatánál le kell mondanunk arról, hogy a világ, vagy akárcsak a fontosabb államok adatait egységes alapon szemlélhessük. Azok a csoportosítások, amelyeket az egyes államok jelenleg használnak, a módszer fejlődése s maguknak a foglalkozásoknak differenciálódása miatt legfeljebb néhány évtized óta szolgálnak alapul a népesség foglalkozás szerinti tagozására. Hosszabb időre visszamenően tehát még az egyes államokon belül sem tudjuk a foglalkozási adatok alakulását figyelemmel kísérni. Még több a nehézség, ha nemzetközi összehasonlításokat akarunk tenni. Az egyes államok foglalkozási nomenklaturái az 1872. évi szeptérvári nemzetközi statisztikai kongresszus s a Nemzetközi Statisztikai Intézet egységesítési törekvései dacára igen eltérőek s a foglalkozási főcsoportokban sem szerepelnek mindenhol a népességnek azonos kategóriái. Több állam statisztikájában nem találjuk meg még a keresők és eltartottak szerinti megkülönböztetést sem, illetve az osztályozás hol az összenépességre, hol csak a kereső népességre vonatkozik, más államok a bizonyos életkoron (10, 12 vagy 15 éven) aluli népességet egyáltalában nem veszik figyelembe a népesség foglalkozás szerinti tagozásánál. Egyes államok nem is olyan régi keletű foglalkozási statisztikáiban foglalkozási csoportok helyett, illetve azokkal keverten rendi vagy társadalmi osztálykategóriákkal is találkozunk.

A rendelkezésre álló fogyatékos és nem egyöntetű adatokból azonban mégis nem egy érdekes tanulságot hámozhatunk ki. Legfontosabb ezek között talán az, hogy csaknem kivétel nélkül minden államban megfigyelhető a népesség egyre nagyobb industrializálódása, a népességnek az őstermelő foglalkozási ágakból ipari, kereskedelmi foglalkozásokba való áttérődése. Megkíséreltünk e jelenség szemléltetésére egy táblázatot összeállítani, amely néhány államban az őstermelő és az ipari foglalkozásúak össznépességbeli számarányát mutatja be a rendelkezésre álló lehető legrégibb, esetleg egy közbülső s a legutolsó adat szerint. (1. tábla.)

E táblázat, bár az adatok nem egészen homogének s a régebbi időpontra vonatkozóan nem mindenütt teljes hitelűek, szembeszökően jelzi az őstermelő népesség arányának nagy visszafejlődését s az ipari foglalkozásúak nagy térfoglalását. Az őstermelő népesség arányszáma több államban egy-két emberöltő alatt felére, harmadára, sőt ennél is kisebbre olvadt le. Az Egyesült Államokban

az utolsó száz év alatt 83·1%-ról 26·3%-ra, a brit szigetországban 29·8%-ról 8·5%-ra esett vissza. Ezzel szemben az ipart űző népesség mindenütt erősen megnövekedett (az Egyesült Államokban megkétszereződött). Az ipari népesség arányszámai természetesen kisebb mértékben növekedtek, mint aminő mértékben az őstermelő népességéi hanyatlottak, minthogy az őstermelés rovására nem csupán az ipar, hanem a kereskedelem és egyéb foglalkozási ágak is terjeszkedtek.

A keresőknek az összes népességben elfoglalt aránya, amely pl. 1890-ben a Magyarbirodalom

1. Az őstermelő és ipari népesség arányának alakulása néhány államban.

Formation de la proportion des populations rurales et industrielles en quelques pays.

Ország — Pays	Év (vagy év körül) Année (ou vers l'année ...)	Ostermelő és ipari népesség aránya a népességben	
		Őstermelő % du sol	Ipari % Indus-trie
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	1820	83·1	14·0
	1880	44·1	15·6
	1920 ¹⁾	26·3	30·8
Ausztráliai államszöv. ²⁾ — <i>Commonw. d'Australie</i>	1871	44·0	26·5
	1901	32·5	26·1
	1921	22·9	31·2
Belgium — <i>Belgique</i> ..	1856	45·6	34·0
	1920 ²⁾	19·1	39·9
Dánia — <i>Danemark</i> ..	1860	39·5	22·8
	1880	46·9	22·9
	1921	33·0	28·8
Franciaország — <i>France</i>	1851	61·3	.
	1872	52·7	24·1
	1920 ²⁾	41·5	28·4
Magyarország ³⁾ — <i>Hongrie</i>	1870	69·3	9·0
	1910	64·5	16·0
Nagy-Britannia és Írorsz. <i>Gr.-Bretagne et Irlande</i>	1841	29·8	27·6
	1881	16·3	28·8
	1920 ²⁾	8·5	40·0
Németország — <i>Allemagne</i>	1882	40·0	35·0
	1925	23·0	41·3
Norvégia — <i>Norvège</i> ..	1865	61·2	20·3
	1920	33·3	28·8
Svájc — <i>Suisse</i>	1860	44·4	26·6
	1920	34·5	41·1
Svédország — <i>Suède</i> ..	1870	51·6	9·5
	1920	38·4	31·4

¹⁾ 10 éven felüli kereső népesség. — *Population active de plus de 10 ans.* ²⁾ Csak a keresők. — *Seulement la population active.* ³⁾ Magyar birodalom adatai. — *Hongrie ancienne.*

41·9%, 1910-ben 42·9%, a mai Magyarországon pedig az utolsó népszámlálás alkalmával 47% volt, a szórványosan rendelkezésre álló adatok szerint a külföldi államokban is emelkedő irányt mutat. Így Németországban 1882-ben csak 44·5% volt, míg 1925-ben 51·3%. Franciaországban évtizedekkel ezelőtt a keresők aránya általában nem érte el az 50 százaléket, az utolsó adat szerint már 55·9%-ra emelkedett.

Képet nyerünk a foglalkozási adatok visszatekintő vizsgálatánál arról is, hogy a nők részvétele a kereső munkában minő mértékben növekedett meg. Az idevonatkozó adatok sem mondhatók teljesen tájékoztatóknak, mert az egyes államok a nőnek segítő munkáját többé-kevésbé veszik figyelembe s vannak államok, amelyek kereső foglalkozásnak tekintik a nő háztartásbeli foglalkozását is. E mellett a régebbi felvételek sem mindenütt azonos alapokon történtek az újabbakkal. A következő adatok mégis eléggé dokumentálják, hogy egyes kivételektől eltekintve, a női kereső munka a legtöbb országban egyre erősebben tért hódít. A kereső nők aránya a női népesség körében így alakult:¹⁾

	Év	%
Amerikai Egyesült Államok	1880	10·7
	1900	14·3
	1920	16·5
Anglia és Wales...	1891	26·9
	1920	25·6
Belgium ..	1890	29·0
	1920	21·3
Dánia ..	1890	23·9
	1920	24·0
Franciaország ..	1896	33·1
	1921	42·3
Magyarbirodalom ..	1890	21·8
Magyarország ..	1920	27·5
Németalföld ..	1889	15·5
	1920	18·3
Németország ..	1882	24·0
	1907	30·4
	1925	35·6
Skótország ..	1891	26·9
	1921	25·1
Svájc ..	1888	28·3
	1920	31·4
Svédország ..	1890	27·3
	1920	25·8

A továbbiakban néhány jellemző statisztikai adatot ragadunk ki az egyes államok régebbi múltjából. Hogy azonban összehasonlítási alapot legyen, ismernünk kell az újabb adatokat.

A 2. számú táblázatban²⁾ szemléltetjük az

¹⁾ Zahn F.: Die Frau im Erwerbsleben der Hauptkulturstaaten c. tanulmányában és a Német Statisztikai Évkönyv 1929. évfolyamában közölt adatok összevetése.

²⁾ A Nemzetek Szövetségének Évkönyve alapján.

egy-egy foglalkozási főcsoportok arányszámait, államok közötti összehasonlításban. Ez a táblázat csupán a kereső népességre vonatkozik, minthogy a foglalkozási adatok e vonatkozásban az államok minél nagyobb számát áttekintő nemzetközi összehasonlítás céljára alkalmasabbak. A kereső népességre vonatkozó foglalkozási arányszámok különben sem térnek el lényegesen az össznépezségre vonatkozó megfelelő arányszámoktól. Számolni kell mindenestre azzal, hogy az őstermelő-foglalkozásúak gyakoribb házasodása és magasabb születési arányszámai folytán az őstermelők össznépezségbeli aránya általában rendszerint magasabb az összes keresők közötti arányuknál, míg az iparforgalmi népességnél s az ellátottak csekély száma miatt még inkább a véderőnél és házi cselédeknel a csupán keresőkre kiszámított arányszámok általában nagyobbak.

Látható a táblázatból, hogy a népesség rétegződése államok között mennyire különböző. Egyes államokban az őstermelő-foglalkozás erősen dominál (Bulgáriában a keresők körében az őstermelők arányszáma 82·4, Lengyelországban 75·9%), másutt arányuk igen kicsiny (Anglia és Wales 6·8%). Más államokban az iparúzó arányszáma magas (Svájcban, Nagy-Britanniában, Belgiumban, Németországban 40% körül), míg ugyanazon arányszám még egyes európai agrárállamokban is csak 8—9%. A bányászat körébe tartozó népesség arányszáma Nagy-Britanniában a legmagasabb (7%-on felül). A kereskedelmi foglalkozásokban a szélsőségek 3—14%. Érdekes, hogy a véderőnél Lengyelország mutatja ki a legmagasabb arányszámot (26%). A szabadfoglalkozásúak körében a maximális arányszámmal Németalföldön találkozunk (6·5%). Természetesen ezek az arányszámok az egyes államok eltérő módszerei következtében csak bizonyos fenntartásokkal fogadhatók el.

Magyarországon az 1869. évi népszámlálás adatait nem tudjuk az újabb népszámlálási adatokkal összehasonlítani. Ez a népszámlálás a népesség 52·6%-át „foglalkozás nélküli”-nek mutatta ki. Ha ezt a kategóriát s az iskolába járók 0·4%-ot tevő csoportját, tehát nagyjában az újabb népszámlálások „ellátott” kategóriáját figyelmen kívül hagyjuk, a fennmaradó népesség százalékos megoszlása a következően alakult:

Földművelés és erdészet ..	69·3
Bányászat és kohászat ..	0·7
Ipar ..	9·0
Kereskedelem és fogyasztás ..	1·8
Értelmiség ..	1·6
Szerzeményből élő ..	1·1
Különféle foglalkozású ..	1·65

2. A kereső népesség foglalkozása százalékban 1910 és 1920 körül.¹⁾
*Professions, en %, de la population active, vers 1910 et 1920.*¹⁾

Ország — Pays	Az őstermelés — Production du sol		A bányászat és kohászat — Exploitation minières et hauts fourneaux		Az ipar — Industrie		A kereskedelem — Commerce		A kereskedelmi tengerészet — Marine marchande		A közlekedés egyéb ágai — Autres branches de transport		A véderő — Défense nationale		A közszolgálat Services publics		A szabadfoglalkozások — Professions libérales		A házi cselédek stb. — Domestiques, etc.		Az egyéb foglalkozások — Autres professions	
	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920	1910	1920
	körébe tartozó kereső népesség az összes kereső népesség százalékában population active appartenant aux catégories ci-dessus en % de la population active totale																					
	k ö r ü l																					
Amerikai Egy. Áll. — <i>Etats-Unis</i>	33.2	26.3	2.5	2.6	27.9	30.8	9.5	10.2	0.4	0.4	6.6	7.0	0.2	0.5	0.9	1.3	4.4	5.2	9.9	8.2	4.5	7.5
Belgium — <i>Belgique</i>	16.4	19.1	6.1	6.6	42.1	39.9	14.5	10.7	0.6	0.8	5.3	6.8	1.2	2.2	2.2	3.3	3.6	3.6	6.3	5.0	1.7	2.0
Brit-India — <i>Inde Britann.</i>	71.7	72.3	0.1	0.3	12.2	11.2	5.9	5.9	0.3	0.2	1.3	1.2	0.3	0.3	1.2	1.1	1.6	1.5	1.9	1.8	3.5	4.2
Bulgária — <i>Bulgarie</i>	81.9	82.4	—	0.2	8.0	7.9	3.1	2.7	—	—	1.2	1.3	1.6	1.6	0.9	1.1	1.6	1.7	1.0	0.7	0.7	0.4
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slov.</i>	—	40.3	—	2.7	—	34.1	—	6.0	—	—	—	4.0	—	2.3	—	1.9	—	2.8	—	4.3	—	1.6
Dánia — <i>Danemark</i>	41.7	34.8	—	—	24.2	27.0	10.4	10.8	1.1	1.3	3.1	4.6	0.7	0.7	1.2	0.8	4.0	5.5	10.3	13.3	3.3	1.2
Finnország — <i>Finlande</i>	69.2	68.9	—	—	10.6	12.8	2.1	3.3	0.9	1.0	1.3	1.7	0.1	0.2	0.7	1.0	1.2	1.7	2.2	2.0	11.7	7.4
Franciaország — <i>France</i>	41.0	41.5	1.2	1.5	31.9	28.4	9.8	10.4	0.3	0.3	3.1	5.9	3.0	2.0	1.4	2.6	3.7	3.5	4.4	3.9	—	—
Kanada — <i>Canada</i>	37.1	35.0	2.3	1.6	27.1	26.9	10.4	13.0	0.9	0.7	7.1	7.1	—	0.2	2.8	2.8	4.4	6.0	7.9	6.7	—	—
Lengyelország — <i>Pologne</i>	46.0	75.9	0.7	0.7	17.7	8.7	5.9	3.8	—	—	1.5	1.8	8.5	2.6	1.1	1.0	1.7	1.4	15.9	2.0	1.0	2.1
Magyarország — Hongrie	64.0	58.2	0.8	1.1	16.7	18.6	3.5	5.0	<i>3)</i>	<i>3)</i>	2.3	3.2	1.6	2.4	<i>4)</i>	<i>4)</i>	3.1	4.6	4.5	4.3	3.5	2.6
Nagy-Britannia: — <i>Gr.-Bretagne:</i>																						
Angolország és Wales — <i>Angleterre et p. de Galles</i>	7.7	6.8	6.9	7.5	38.7	39.7	13.4	13.9	1.7	1.9	5.2	5.1	<i>2)</i>	<i>2)</i>	4.4	6.5	4.2	4.4	15.1	11.8	2.7	2.4
Skótszág — <i>Ecosse</i>	11.0	10.1	7.9	7.1	47.7	40.2	6.0	10.7	1.8	1.7	7.6	6.6	0.7	0.8	0.8	1.3	4.0	4.4	9.4	9.2	3.0	8.0
Irország — <i>Irlande</i>	42.9	—	0.3	—	22.8	—	4.2	—	0.8	—	3.3	—	1.7	—	1.9	—	3.6	—	9.0	—	9.5	—
Németalföld — <i>Pays-Bas</i>	28.4	23.6	1.0	1.7	34.2	36.1	10.8	11.7	<i>3)</i>	<i>3)</i>	8.4	6.3	<i>4)</i>	0.6	<i>4)</i>	1.1	6.7	6.5	9.5	8.1	1.0	1.0
Németország — <i>Allemagne</i>	35.2	30.5	4.3	3.2	35.8	38.1	8.7	11.7	—	0.5	3.7	4.2	2.3	0.4	1.4	2.0	2.5	4.1	5.6	4.4	0.5	0.9
Norvégia — <i>Norvège</i>	39.5	36.8	0.9	1.5	25.1	27.4	8.8	11.1	4.3	3.3	3.9	5.3	0.6	0.3	0.9	1.3	2.9	3.5	12.0	9.1	1.1	0.4
Svájc — <i>Suisse</i>	26.8	25.9	0.3	0.3	45.4	44.1	10.9	11.7	—	—	4.7	4.9	0.2	0.2	0.9	1.2	4.4	5.3	5.9	6.2	0.5	0.2
Svédország — <i>Suède</i>	46.3	38.7	0.6	0.8	25.1	28.8	5.4	7.9	1.9	1.5	3.2	4.1	1.3	0.7	0.9	1.0	2.7	3.6	8.3	7.1	4.3	5.8

¹⁾ A Népszövetség évkönyvének adatai. A háború előtti adatok a régi országterületekre vonatkoznak. Az Egyesült Államok, Kanada, Anglia, Wales és Írország csak a 10, Skótszág a 12, Norvégia a 15 éven felüli népességet taglalják, Belgium, Finn- és Franciaország adataiban az eltartottak is bennfoglaltatnak. — *Chiffres de la Société des Nations. Les données d'avant-guerre se rapportent aux territoires d'avant 1914. Pour les Etats-Unis, le Canada, l'Angleterre, le pays de Galles et l'Irlande, population de plus de 10 ans; pour l'Ecosse, de plus de 12 ans; pour la Norvège, de plus de 15 ans. Pour la Belgique, la Finlande et la France, dépendants compris.* ²⁾ A közszolgálattal egybefoglalva. — *Avec les services publics.* ³⁾ Az egyéb közlekedési ágakkal egybefoglalva. — *Avec les autres branches de transport.* ⁴⁾ A szabadfoglalkozásokkal egybefoglalva. — *Avec les professions libérales.*

1890-től kezdve népszámlálásaink a keresőket és eltartottakat már külön is kimutatják. A kereső népesség körében az egyes népszámlálások szerint a százalékos megoszlás a következő volt:

	1890	1900	1910	1920
	Magyarbirodalom			
Őstermelő	69.8	68.5	62.5	56.6
Bányászat, iparforgalom	15.6	17.6	22.7	27.2
Közszolgálat és szabadfogl.	2.1	2.4	3.1	4.6
Véderő	1.5	1.5	1.6	2.3
K. m. n. napszámos	3.8	3.3	2.5	1.3
Nyugdíjas, egyéb és ismeretlen	2.4	2.3	3.2	3.8
Házicseléd	4.8	4.4	4.4	4.2

Ezek az adatok, ha nem is vethetők össze minden vonatkozásban az 1869. évi adatokkal, szembetűnően jelzik az iparforgalmi s részben egyes kisebb foglalkozási kategóriák fokozatos előtérbenyomulását az őstermelő népesség rovására.

A külföldi államok sorában¹⁾ Nagy-Britanniáról a múlt század elejéig visszamenően találkozunk a foglalkozásra vonatkozó statisztikai adatokkal. 1811-ben a családok 48.2%-a űzött mezőgazdaságot és ugyancsak a családok 51.8%-a tartozott a kereskedelem, ipar stb. körébe. 1831-ben a mezőgazdaság százalékszámára 28.1%-ra esett le az egyéb népesség egyidejűen 71.9%-ra történt emelkedésével. Később — már nem családok, hanem egyének szerint — az össznépesség százalékos megoszlását Nagy-Britanniában és Írországban a következőnek találjuk:

	1841	1881
Őstermelés	29.8	16.3
Ipar	27.6	28.8
Kereskedelem	6.0	12.4
Bányászat	2.2	4.2
Építőipar	4.3	6.1
Szabadfoglalkozások	2.0	3.3
Házicselédek	13.7	15.5
Egyéb	14.4	13.4

¹⁾ Forrásul az egyes államok évkönyvein és a nemzetközi évkönyveken kívül Mulhall: *The Dictionary of Statistics*, a Handwörterbuch der Staatswissenschaften és Sundbärg: *Aperçus statistiques internationales* c. műve szolgáltak.

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Személyi hírek. — Nouvelles personnelles.

Új szakosztályelnökök. A m. kir. kereskedelemügyi miniszter a miniszterelnökkel egyetértően kinevezte *Földvály Ferencet*, a Földvály Imre férfit, a XII. szakosztály elnökévé. Egyidejűleg *Serbán Iván dr.-t*, m. kir. gazdasági tanácsost, az Országos Mezőgazdasági Kamara főtitkárát a II-ik szakosztály elnökévé nevezte ki a miniszter.

Új tagok. A bizottság egyes szakosztályainak újonnan kinevezett tagjai a következők: *Fodor Dezső*, a Miskolci Keresk. és Iparkamara elnöke, *Bakos Mór*, a Bakofen M. ékszergyári-cég tulajdonosa, *Becker Ágost*, a Ganz és Társa Danubius gép-, vagon- és hajógyár r.-t. igazgatója, *Chmura László*, okl. látszerész, *Dániel Ervin*, a Magyar Pamutipar R.-T. és a Magyar Kalap- és Posztógyár R.-T. igazgatója, *Hoffmann Adolf*, a Magyar Vagon- és Gépgyár R.-T. vezérigazgatója, *Klemm Károly*, m. kir. kormányfőtanácsos, a Fegyver- és Gépgyár R.-T. műszaki igazgatója, *Mangold Béla*, m. kir. kormánytanácsos, a Mezőgazdasági Termény- és Termékforgalmi Intézet osztályvezetője, *Robitsek Géza*, a Ro-

bitsek József és Fia szücsárú-cég főnöke, *Schön Győző*, a Székesfővárosi Gázművek h. vezérigazgatója, *Steiner Ödön*, a Kender, Juta- és Textilipar R.-T. igazgatója, *Tieberger Imre*, drágakőnyereskedő, *Werkner Richárd*, a Tudor Akkumulátorgyár R.-T. igazgatója.

Új szakértők. A bizottság elnöksége a bizottság egyes szakosztályaiba a megüresedett helyekre szakértőkül meghívta: *Leszlényi Leót*, textilgyári vezérképviselőt, *Ranschburg Pált*, a Magyar Ruggyantarogyár R.-T. h. igazgatóját.

Lemondások. A bizottságban viselt tisztségükről lemondottak: *Palágyi Gyula*, m. kir. kormányfőtanácsos, a Palágyi Gyula Fa- és Rézbútorgyár R.-T. alelnöke, *Kertész Árpád*, m. kir. kormányfőtanácsos, a Légrády Nyomda és Könyvkiadó R.-T. igazgatója.

Kormányfőtanácsosi kinevezés. A Kormányzó Úr Ó Főméltósága érdemei elismeréséül kinevezte m. kir. kormányfőtanácsossá: *Barta Sándort*, a Beímel és Fia nagykereskedő-cég beltagját.

Külföldi statisztikai társaságok.¹⁾

Sociétés de statistique de l'étranger.

American Statistical Association.

Az egyesült államokbeli statisztikusok tudományos társulatának, az „*American Statistical Association*“-nak multjáról és szervezetéről — Amerika egyetlen statisztikai egyesületéről, melynek működéséről tudomásunk van — a Szemle 1929. évi júniusi számában emlékeztünk meg.²⁾ Most e társaságnak, mely a világ legegységibb és legtekintélyesebb statisztikai egyesületeinek egyike, *91. közgyűléséről* számolhatunk be. Ezúttal *Washingtonra* került a sor, s az Amerikai Statisztikai Társaság itt rendezte meg *1929. december 27—30-án* évi közgyűlését, mely — mint az ülésről közreadott 200 oldalas „*Papers and Proceedings*“-füzetből megállapítható — az előző közgyűlésekhez hasonlóan 1929-ben sem maradt meg a szokásos társulati közgyűlések szűkebb keretei között, hanem valójában többnapos *statisztikai konferencia* jellegét öltötte magára, s tulajdonképpen Észak-Amerika hivatalos, egyetemi és magánstatisztikusainak igen látogatott, magasszínvonalú statisztikai kongresszusát alkotta.

¹⁾ L. még Magyar Statisztikai Szemle 1928. (VI.) évf. 1.239. lap, 1929. (VII.) évf. 222., 337., 714., 1.122. lap, 1930. (VIII.) évf. 62. és 146. lap.

²⁾ V. ö. Magyar Statisztikai Szemle 1929. (VII.) évf. 714—715. lap.

Az ülés tudományos jelentőségét még az a körülmény is növelte, hogy régebbi gyakorlathoz híven ez alkalommal is *más tudományos testületekkel*, az „*American Sociological Society*“-vel, az „*American Economic Association*“-nal és az „*American Farm Economic Association*“-nal karöltve rendeztetett meg, oly módon, hogy a három ülésnap részben egy időpontban, párhuzamosan megtartott tizenhat ülésének némelyike együttes ülés volt az említett testületekkel. (Az együttes ülések előadmányai túlnyomórésztben nem foglaltatnak bent az ülésről közreadott fentebb említett kiadványban, hanem az illető társegyesületek közleményeiben jelennek meg.) Minthogy a közgyűlés tárgyrendjén az egyesületi ügyektől és vitafelzólalásoktól eltekintve is mintegy hatvan előadás szerepelt, melyek nagy részének címét a M. Stat. Szemle folyóiratszemle-rovata a Társaság Journal-cikkeinek címei között amúgy is fel fogja sorolni, e helyt elég, ha csupán a több előadást egybefoglaló egyes szakülések *összefoglaló tárgymegjelölését* említjük a következőkben fel: a statisztikai módszer alkalmazásának térhódítása a szociális és szociológiai problémák körében; népességi kilátások az Egyesült Államokban; az Egyesült Államok kö-

vetkező népszámlálásának tervei és problémái; biológiai kérdések; a háború utáni évtized statisztikai képe; árelemzés és árkilátások; a fogyasztógazdaság helyzete és statisztikája; az 1929. évi részvénytőzsga; a részvényértékszámítások; az üzleti statisztika; az 1929. évi üzletmenet; az 1930. év kilátásai; gazdasági jóslás és becslések. A felsorolt témák több szemponttal s a részletkérdésekre is kiterjeszkedő elméleti és gyakorlati irányú előadásokban igen behatóan megvitattattak. — A közgyűlés tartalmas tudományos munkálkodását kiegészítő *egyesületi események* közül magyar szempontból elsősorban megemlíthető négy külföldi statisztikus: v. *Bortkiewicz* László berlini professzor, *Flux* A. W., a brit hivatalos statisztikai szolgálat vezetője, *Thirring* Gusztáv, a Magyar Statisztikai Társaság elnöke és *Würzburger* Jenő, a lipcsei egyetem v. tanára *tiszteletbeli taggá* megválasztása.¹⁾ Az általános *tisztújítás* során *elnökké* az előző évben megválasztott s a 91. közgyűlésen elnökölő *Wilson* E. B. professzor helyébe *Rorty* C. Malcolm (International Telephone and Telegraph Company) választott meg. A további választások során a tisztkarba a most életbelépő új alapszabályok értelmében ezúttal már nem három, hanem *hat alelnök* választott be, akiknek mindegyike *egy-egy fontosabb statisztikai ág vagy munkakör* ügyeinek el-
látásával van megbízva. A Washingtonban megválasztott új alelnökök a következők: *Belcher* R. D., a statisztikai adatok gyűjtésével és osztályozásával, valamint a helyi egyesületi szervek igazgatásával összefüggő kérdésekre; *Crathorne* R. A., az elméleti és gyakorlati módszerek, a statisztikai technika, valamint a statisztikai oktatásügy kérdéseire; *Coats* R. H., Kanada hivatalos statisztikai szolgálatának vezetője, a szociológiát, politikát, népjólétügyet és a munkaügyet érintő s a népmozgalmi statisztika elméleti és gyakorlati kérdéseire; *Thorn-dike* L. E., az anthropológiai, biometriai, pszichológiai és közoktatásügyi statisztika gyakorlati és módszerkérdéseire; *Burges* W. R., az elméleti és alkalmazott közgazdaságtant érdeklő statisztikai módszerekre és eredményekre; *Smith* B. B., az üz-

letmenetre és általában az üzleti ügyekre vonatkozó statisztikai módszerekre és tényekre. A közgyűlésen a tisztikar további állásai is betöltésre kerültek; a titkári és pénztárosi tisztségre *King* W. I. választott újra s a szerkesztő is ismét *Ross* F. A. lett. — Hogy az Amerikai Statisztikai Társaság, melynek taglétszáma 1929 decemberéig 2.066-ra emelkedett, nemcsak központjában, New-Yorkban és nem csupán konferenciaszerű évi közgyűlésein produkál agilis, értékes tevékenységet, ennek jellemzésére elsősorban az a tény szolgálhat, hogy a Társaság *központjában és tíz helyi* kerületében összesen 55 ülést tartott, a legtöbbet éppen nem New-Yorkban (6), hanem Clevelandban (10), továbbá Chicagóban és Los-Angelesben (8—8). Mint-hogy a nagy taglétszámú és az Egyesült Államok egész területére kiterjeszkedő egyesület kebelében speciális szakkérdésekben valóban intenzív munkálkodás csupán bizottsági formában végezhető, a közgyűlés és a helyi előadóülések mellett a bizottsági munkálkodás is élénk és fejlett: némely állandóan megfigyelendő fontosabb probléma intenzívebb megtárgyalását a Társaság tizenhat *bizottsága és képvisellete* látja el. Az egyesületi munka eredményei s a Társaság tagjainak főleg elméleti jellegű dolgozatai a magas tudományos színvonalat képviselő *Journal of the American Statistical Association* negyedévi számaiban jelennek meg; ez a folyóirat 1929-ben is négy rendes számban és egy rendkívüli (1928. évi közgyűlési beszámoló) füzetben került a könyvpiacra, az utóbbi füzetrel együtt 731 (mélküle 456) oldalon. Nemesak az Amerikai Statisztikai Társaság legújabb fejlődésének, hanem Észak-Amerika statisztikai irodalmának is nagy-jelentőségű eseménye az „*Annals of Mathematical Statistics*” megindítása, mely *Carver* C. H. michigani professzor szerkesztésében 1930-tól fogva a Társaság második kiadványát fogja alkotni. Az 1929. évi közgyűlésről beszámoló „*Papers and Proceedings*”-füzet hét statisztikus nevét említi meg, akiket az Amerikai Statisztikai Társaság 1929 folyamán elvesztett, köztük *Vargha* Gyulát, aki e társulatnak tiszteletbeli tagja volt.

Második energiagazdasági világkonferencia.

La deuxième Conférence mondiale de l'énergie.

1930 június 16-ika és 25-ike között Berlinben (N. W. 7, Ingenieurhaus) fogják megtartani a második energiagazdasági világkonferenciát (Weltkraftkonferenz), amelynek célja a nemzetközi együttműködés tudományos és gyakorlati elősegítése az energiatermelés, szétosztás és értékesítés terén. A 48 állam között, amely képviselőit a kon-

ferenciára elküldi, Magyarország is helyet foglal és az előadásra kerülő közel 400 értekezés közül eddig négy magyar eredetű érkezett be. A konferencia a legnagyobb német gyártelepek megtekintését is programjába vette.

Remélhető, hogy a konferencia a nemzetközi energiastatisztika terén is haladást fog hozni, ami annál szükségesebb lenne, mert jelenleg erről az igen fontos kérdéstről rendelkezésre álló adatok még meglehetősen hiányosak.

¹⁾ L. még Magyar Statisztikai Szemle 1929. (VII.) évf. 63. lap.

Összefoglaló helyzetjelentés.

Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzüntézet betétek. — A részvények értéke. — Fizetéseképtelenségek. — Váltóóvások.

Gazdasági jelzőtábla.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées.

Tableau économique.

Graphiques au tableau économique.

Mouvement de la population. En mars 1930, on a contracté 5.681 mariages en Hongrie: 1.950 de plus qu'en mars 1929. Le nombre des nés-vivants (19.629) dépassait de 739 le mois correspondant de l'année dernière et la proportion des naissances a été de 26·7 pour 1.000 habitants. Les décès (11.849) présentaient une grande diminution (3.409) sur mars 1929. La mortalité a été de 16·1 pour 1.000 habitants. Il y a eu 2.632 décès au-dessous de 1 an (13·4 sur 100 nés-vivants); c'est une diminution de 711 par rapport à mars 1929. L'accroissement de la population a été en mars dernier de 7.780, 4.148 de plus qu'en mars 1929. La proportion de l'accroissement a été de 10·6 pour 1.000 habitants.

Le nombre des décès dûs aux maladies infectieuses (2.184) a été également inférieur au chiffre correspondant de mars 1929. Les décès par grippe (21) accusaient une diminution notable sur la donnée correspondante (386) de mars 1929. Le nombre des décès par tuberculose (1.846) a légèrement diminué (— 115); il y a eu 2·51 décès par tuberculose pour 1.000 âmes.

Chômage. En mars 1930, les Syndicats socialistes chrétiens et social-démocrates ont inscrit 21.999 chômeurs (88·7% d'hommes et 11·3% de femmes), soit 28·1% de plus qu'au mois correspondant de l'année précédente et 1·9% de moins qu'en février 1930. Par rapport au mois précédent, le nombre des hommes a diminué de 1·1% et celui des femmes, de 8·0%. Comparativement à février, le nombre des sans-travail de Budapest a diminué de 2·9%, tombant à 11.452 (52·1%, et celui des sans-travail de province, de 0·8%, baissant à 10.547 (47·9%). Au point de vue de la profession, le chômage a augmenté dans l'industrie du fer (+ 4·0%), chez les employés d'hôtels et de restaurants (+ 3·3%) et dans l'alimentation (+ 1·3%), c'est dans l'habillement (— 32·2%), dans l'industrie du cuir (— 11·7%), du bois (— 8·8%) et aux travailleurs intellectuels (— 7·4%) qu'il a le plus diminué.

D'après les Offices publics et privés (gratuits) de placement, on a placé en mars 20·6% des chômeurs, dont 18·6% à Budapest et 26·4% en province. Sur 100 offres d'emploi, il y a eu 452 demandes à Budapest et 307 dans le reste du pays.

L'effectif des véhicules à moteur a augmenté de 105 unités (0·37%) en mars 1930 à cause surtout de l'accroissement du nombre des motocyclettes; celui-ci a dépassé de 107 unités (1·07%) le chiffre correspondant de février. Le nombre des automobiles de ville et de tourisme et des camions a baissé. Aux automobiles de louage, on constate un accroissement de 34 unités (1·9%).

A Budapest, l'effectif des véhicules à moteur s'est élevé à 15.420 (52·5% du nombre total), présentant une augmentation de 100 unités (+ 0·65%) sur le mois précédent.

Formation des prix. L'indice moyen des prix de gros était à la fin de mars 1930 à 100, accusant une diminution de 4 points par rapport au mois précédent et atteignant, la première fois depuis décembre 1923, le niveau de 1913. Cette baisse notable a été due à l'émiettement, ayant duré depuis le milieu de l'année dernière, des prix des produits de l'agriculture et de l'élevage. Comme les prix des produits de l'industrie n'ont pas changé sensiblement, la différence entre les catégories agricole et industrielle est montée à 46·6%.

En mars, l'indice du coût de la vie, y compris le loyer, s'est élevé de 111·2 à 111·4, et sans le loyer de 119·0 à 119·3. Cette légère augmentation était due à la hausse du chauffage et de l'éclairage et, pour une moindre part, à celle des produits alimentaires.

Dépôts en banque. Aux 13 principaux établissements de crédit budapestois et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne se sont élevés en mars de 626·2 millions de pengős à 630·1 millions.

Les dépôts en comptes courants ont baissé de 816·3 millions de p. à 794·7 millions. A la fin de mars, les dépôts d'épargne représentaient 62·9% de l'effectif de 1913 et les dépôts en comptes courants, 92·8%.

Aux monts de piété (centre et intermédiaires) de la Caisse d'épargne postale, les prêts sur gages ayant représenté 4·9 millions de p. et les dégagements (y compris le produit des enchères), 4·3 millions, l'effectif des prêts s'élevait à la fin du mois à 27 millions de p.

L'indice des actions, qui montre la formation des cours des actions cotées à la Bourse de Budapest, est resté stationnaire (16·3) en mars dernier. Les légères fluctuations qui se sont produites en certaines catégories d'actions se sont compensées en fin de compte.

Insolvabilités. En mars 1930, le nombre des nouvelles insolvabilités a été de 259, soit 35 de plus qu'au mois précédent. Le total des actifs en montait, en nombre rend, à 11,149.000 pengős et celui des passifs, à 18,383.000; tous les deux ont dépassé de près de 50% les chiffres correspondants de février. Le nombre des insolvabilités terminées (253) a été supérieur de 21 au chiffre correspondant du mois précédent; les actifs en montaient à 8,965.000 pengős et les passifs, à 15,082.000 p.

Des nouvelles insolvabilités, 78 (30%) ont eu lieu à Budapest avec 6,007.000 p. d'actifs et 10,428.000 p. de passifs. On y a terminé 76 (30%) insolvabilités avec 5,656.000 p. d'actifs et 9,542.600 p. de passifs.

Les lettres de change protestées en mars 1930: Le nombre (13.657) en présente un accroissement de 1.191 (9·6%) sur février; la valeur en dépasse également — de 131.000 pengős — la donnée du mois précédent.

A Budapest, on a protesté 5.266 lettres de change (38·6%), d'une valeur totale de 3,161.549 pengős. Par rapport à février, on y constate une augmentation pour le nombre (+ 646) et une diminution pour la valeur (— 247.000 p.).

★

Népmozgalom. Magyarországon 1930 március havában 5.681 házasságot kötöttek. 1.950-nel többet, mint az előző év márciusában. Az elveszületések száma e hónapban 19.629 volt, 739-cel több, mint az elmúlt év ugyanezen hónapjában. Az ezer lélekre eső havi születési arány 26·7. Nagy esés mutatkozik a halottak számánál, mely 11.849 volt, tehát 3.409-cel kevesebb, mint 1929 március havában. Az ezer lélekre eső halálozási arány e hónapban: 16·1. A halottak között 2.632 volt csecsemőhalott, mely szám 711-gyel kevesebb az elmúlt év márciusának csecsemőhalottszámánál. 100 élveszületésre eső halottak aránya a most tárgyalt hónapban 13·4. A március havi népszaporodás az adatok szerint 7.780 lélek, tehát 4.148 lélekkel magasabb, mint az 1929. év márciusának népszaporodási eredménye. A szaporodási arány 1000 lélekre számítva 10·6.

A fertőző betegségekben elhaltak száma is alacsonyabb (2.184), mint a tavalyi év harmadik hónapjában. Nagyobb arányú esést az influenzánál találunk, mely betegségben elhaltak száma mindössze 21 volt, a múltévi március hó 386 in-

fluenzás halottjával szemben. A gümőkórban elhaltak száma (1.846) is mutat némi csökkenést (115). Az ezer lélekre esett gümőkóros halott 2·51.

Munkanélküliség. Magyarországon 1930 március havában a keresztény szociálista és szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma 21.999, 28·1%-kal több, mint az előző év március havában és 1·9%-kal kevesebb, mint 1930 február havában. A munkanélküliek közül 88·7% volt férfi és 11·3% nő. A férfimunkanélküliek száma az előző hónappal szemben 1·1%-kal, a nőké 8·0%-kal csökkent. A budapesti munkanélküliek száma 11.452 (52·1%), 2·9%-kal kevesebb, mint február havában. A vidéki munkanélküliek száma 10.547 (47·9%) 0·8%-kos csökkenést mutat az előző hónappal szemben. Foglalkozás szerinti megoszlásnál emelkedett a munkanélküliség a vasiparnál (4·0%), a szállodai és éttermi alkalmazottaknál (3·3%) és az élelmezési iparnál (1·3%). Legerősebben esett a munkanélküliség a ruházati iparnál (— 32·2%), a bőriparnál (— 11·7%), a faiparnál (— 8·8%) és a szellemi munkásoknál (— 7·4%).

A hatósági és magán- (ingyenes) munkaközvetítők adatai szerint márciusban a munkakeresők 20·6%-a volt elhelyezhető. Budapesten 18·6%, vidéken 26·4%. Budapesten 100 munkahelyre 152, vidéken 307 munkakereső esett.

A hatósági munkaközvetítők forgalma.

Mouvement des Offices et Bureaux de placement.

Megnevezés Désignation	A hatósági Offices		Az ingyenes magán Bureaux privés gra- tuits		Az összes Total	
	munkaközvetítők forgalma — de placement, 1930					
	II.	III.	II.	III.	II.	III.
Munkahelyek — Offres d'emploi ..	5.251	5.211	4.362	5.502	9.613	10.713
Munkakeresők — Demandes d'em- ploi	17.838	17.445	29.485	25.888	47.323	43.333
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	340	335	676	471	492	404
Munkaközvetítés — Placements ..	4.081	3.780	4.113	5.132	8.194	8.912
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi	77·7	72·5	94·3	93·3	85·2	83·2

Gépjárműállomány. Magyarország gépjárműállománya 1930 március havában 105 darabbal 0·36%-kal emelkedett. Az emelkedést, a motorkerékpárok számának emelkedése okozta, mely 107 darabbal, 1·03%-kal haladta túl a februári állományt.

Csökken a személykocsik és a teherkocsik száma. Emelkedett a bérautók száma 34-gyel, 1·9%-kal.

A budapesti gépjárműállomány március havában 15.420 volt, 52·2%-a a magyarországi összes gépjárműállománynak. Száma februártól márciusig 100-zal, 0·65%-kal emelkedett.

Gépjárműállomány a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

Megnevezés <i>Désignation</i>	1930		Ebből Dont Buda- pest
	II.	III.	
Személykocsik — <i>Aut. de tourisme et autres aut. pour personnes</i>	11.502	11.474	5.925
Bérautók — <i>Aut. de louage</i>	1.784	1.818	1.371
Autóbuszok — <i>Autobus</i>	679	676	305
Teherkocsik — <i>Autocamions</i>	4.408	4.392	2.297
Egyéb gépkocsik — <i>Autres automob.</i>	675	686	489
Gépkocsik összesen — <i>Automobiles au total</i>	19.048	19.046	10.387
Motorkerékpárok — <i>Motocyclettes</i>	10.358	10.465	5.033
Géperejű járművek össz. <i>Automob. et motocycl. au total</i>	29.406	29.511	15.420

Áralakulás. A nagykereskedelmi árképzés március végén 100 volt, vagyis az előző hónaphoz képest 4 ponttal csökkent. A nagykereskedelmi árszínvonal így módon — 1923 december óta első ízben — elérte az 1913. évi nívót. Az index ilyen nagymértékű visszaesését a mezőgazdaság és állattenyésztés termékeinek az elmúlt év közepe óta tartó szakadatlan áremorzsolódása idézte elő. Miután az ipari termékek ára csupán lényegtelenül változott, a mezőgazdasági és ipari főcsoport indexei közti eltérés 46·6%-ra emelkedett.

A nagykereskedelmi árképzés indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.

(1913 = 100)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1929					1930		
	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.
Mezőgazdaság és állattenyésztés — <i>Agriculture et élevage</i>	106	100	103	97	97	95	93	88
Gyarmatárúk — <i>Denrées coloniales</i>	144	144	138	138	138	138	138	138
Malomipar és cukoripar — <i>Minoterie et industrie du sucre</i>	106	103	101	104	103	105	101	101
Egyéb ipar — <i>Autres industries</i>	133	133	132	132	132	131	130	129
Átlag — <i>Moyenne</i>	114	109	111	107	107	106	104	100

A **létfenntartási költségek** indexszáma március folyamán — lakbérrel együtt számítva — 111·2-ről 111·4-re emelkedett, a lakbér nélküli index pedig 119·3 volt az előző havi 119·0-val szemben. A csekély növekedés a fűtés-világítási, kisebb részben pedig az ételmezési költségek némi emelkedésének tulajdonítható.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indexes.

(1913 = 100.)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930		
	XII.						I.	II.	III.
	hó végén — <i>fin du mois</i>								
Ételmezés — <i>Alimentation</i>	145	115	115	123·2	125·5	114·5	114·7	113·1	113·2
Ruházat — <i>Habillement</i>	166	131	124	129·2	134·3	130·9	130·9	130·9	130·9
Fűtés és világítás — <i>Chauffage, éclair.</i>	123	125	134	128·0	129·4	133·1	136·0	133·1	134·6
Lakás — <i>Logement</i>	25	46	60	75·0	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Összes hetiköltség <i>Frais hebdomadaires totaux</i>	116	102	105	113·0	117·6	112·5	112·4	111·2	111·4
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül <i>Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer</i>	149	119	119	124·9	127·5	120·7	120·6	119·0	119·3

Pénzügyintézeti betétek. A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett **takarékbetétek** összege március hó folyamán 626·2 millió pengőről 630·1 millió pengőre emelkedett.

A **folyószámlabetétek** álladéka ugyanezeknél a pénzügyintézeteknél 816·3 millió pengőről 794·7 millió pengőre esett. Március végén a takarékbetétek 62·9%-át, a folyószámlabetétek pedig 92·8%-át tették az 1913. évi álladéknak.

A postatakarékpénztár központja és közvetítői március folyamán 4·9 millió pengő zálogkölcset folyósítottak. A kiváltások összege (az elárverezés-

A betétek alakulása.¹⁾

Formation des dépôts.¹⁾

Betétek <i>Dépôts</i>	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930		
	XII.						I.	II.	III.
	1,000,000 P — pengős								
Takarékbetétek — <i>Dépôts d'épargne</i>	30·6	143·0	231·9	364·8	495·9	601·6	614·3	626·2	630·1
Folyószámlabetétek — <i>Dépôts en comptes courants</i>	237·5	378·2	502·3	682·2	892·4	811·6	823·6	816·3	794·7

¹⁾ A budapesti 13 legnagyobb pénzügyintézetnél és a postatakarékpénztárnál. — *Aux 13 principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.*

sel együtt) 4.3 millió pengő volt, minek folytán a zálogkölcsonálladék a hó végén 27 millió pengőt ért el.

A részvények értéke. A budapesti tőzsdén jegyzett *részvények* árfolyamalakulását jelző tőzsdeindex változatlan, 16.3 maradt. Az egyes részvénykategóriáknál volt ugyan némi fluktuáció tapasztalható, az ellentétes irányú ármozgalmak azonban kiegyenlítődték.

Részvényindex.

Indice d'actions.

(1913 = 100)

Megnevezés <i>Désignation</i>	1924	1925	1926	1927	1928	1929		1930		
	XII.					XI.	XII.	I.	II.	III.
Részvényes-index — <i>Indice d'actionnaires</i> .	13.3	10.2	15.6	20.8	19.3	15.5	15.6	16.8	16.3	16.3
Vállalat-index <i>Indice d'entreprises</i> .	18.0	14.0	22.4	30.5	29.8	25.0	25.0	27.2	26.6	26.4

Fizetéseképtelenségek. Magyarországon az új fizetéseképtelenségek száma 1930 március havában

Fizetéseképtelenségek.

Insolvabilité.

Év, hó <i>Année, mois</i>	Az új fizetéseképtelenségek <i>Nouv. insolvab.</i>			A bef. fizetéseképtelenségek — <i>Insolv. termin.</i>		
	száma <i>nombre</i>	aktívái- nak <i>actifs</i>	passzí- vái- nak <i>passifs</i>	száma <i>nombre</i>	aktívái- nak <i>actifs</i>	passzí- vái- nak <i>passifs</i>
		összege P-ben <i>en pengős</i>			összege P-ben <i>en pengős</i>	
1929. I.	164	4,499.221	7,431.819	116	5,720.098	9,494.265
II.	160	4,922.272	7,792.880	96	3,354.937	6,560.526
III.	164	5,483.868	8,381.813	174	4,438.359	7,644.244
IV.	175	6,760.107	10,453.079	122	4,592.932	6,968.668
V.	191	7,464.991	11,153.244	134	3,488.198	5,907.034
VI.	204	6,501.087	10,135.807	163	6,283.165	10,238.735
VII.	149	8,905.114	13,121.860	153	5,701.321	9,310.441
VIII.	143	5,575.703	8,979.582	136	3,723.082	6,801.311
IX.	158	4,337.436	6,805.531	105	7,336.588	11,072.894
X.	204	6,718.902	10,948.078	129	4,826.697	8,754.999
XI.	218	6,717.991	11,073.545	146	3,495.565	6,622.199
XII.	296	13,197.277	21,290.721	177	4,234.567	7,733.200
1930. I.	365	12,645.717	21,323.024	191	6,312.694	10,992.150
II.	224	6,518.696	10,651.252	232	11,093.045	17,294.538
III.	259	11,149.095	18,383.124	253	8,965.055	15,081.994

259 volt, 35-tel több, mint az előző hónapban. Az aktívák összege 11.149 ezer, a passzíváké 18.383 ezer pengő volt. Mindkét összeg csaknem 50%-kal haladta túl a februári értékösszegeket. A *befejezett fizetéseképtelenségek* száma 253, 21-gyel több, mint február havában. Az aktívák összege 8.965 ezer, a passzíváké 15.082 ezer pengő. Úgy az aktívák, mint a passzívák összege az előző hónappal szemben jelentősen csökkentek.

Az összes új fizetéseképtelenségekből 78 (30%) 6.007 ezer pengő aktívával és 10.428 ezer pengő passzívával Budapestre esik. A befefejezett fizetéseképtelenségekből 76 (30%), 5.656 ezer P aktívával és 9.542 ezer P passzívával esik Budapestre.

Váltóóvások. Magyarországon az 1930 március havában bemutatott váltók úgy darabszám, mint értéket tekintve emelkedtek. A bemutatott váltók darabszáma 13.657 volt, 1191-gyel, 9.6%-kal több, mint február havában. A bemutatott váltók értéke 131 ezer pengővel emelkedett az előző hónappal szemben.

Az összes magyarországi váltók közül Budapestre esett 5.266 (38.6%) 3,161.549 pengő értékkel. A Budapesten bemutatott váltók számszerint 646-tal emelkedtek, értéket tekintve 247 ezer pengővel estek.

Óvatolt váltók.

Lettres de change protestées.

Év, hó — <i>Année, mois</i>	Száma <i>Nombre</i>	Értéke P <i>Valeur, pengős</i>
1929. I.	10.312	7,863.123
II.	9.911	7,556.525
III.	10.990	7,237.645
IV.	11.788	7,857.584
V.	12.909	8,542.890
VI.	12.995	9,588.691
VII.	14.686	11,673.348
VIII.	15.728	11,328.279
IX.	17.196	12,108.815
X.	18.667	14,485.840
XI.	16.471	11,926.269
XII.	16.849	12,067.442
1930. I.	14.994	10,253.187
II.	12.466	7,971.935
III.	13.657	8,102.471

Gazdasági jelzőtábla.

Tableau économique.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1929. év havi átlaga Moyen. mens. de 1929	1 9 2 9									1930			
			III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.															
Házasságkötés — Mariages ..	szám	6.414	3.631	6.047	8.389	5.031	3.236	4.357	5.216	7.909	12.708	5.276	5.834	8.837	5.681
1000 lélekre — Pour 1000	âmes	8.9	5.0	8.6	11.5	7.1	4.4	6.0	7.4	10.8	18.0	7.2	7.9	13.2	7.7
Élveszülött — Nés-vivants	szám	17.410	18.890	16.811	18.087	16.250	18.284	19.882	19.505	17.594	14.318	14.060	16.048	16.160	19.629
1000 lélekre — Pour 1000	âmes	24.2	25.9	23.8	24.8	23.0	25.0	27.2	27.6	24.1	20.3	19.2	21.8	24.2	26.7
Halálozás — Décès ..	szám	12.588	15.258	14.015	13.207	11.065	11.445	12.153	12.082	12.107	10.525	10.928	11.272	10.067	11.849
1000 lélekre — Pour 1000	âmes	17.5	20.9	19.8	18.1	15.7	15.6	16.6	17.1	16.6	14.9	14.9	15.3	15.1	16.1
Egy éven aluli elhalt — Décés au-dessous d'un an ..	szám	3.168	3.343	2.953	3.269	2.629	3.137	4.266	3.960	3.186	2.384	2.278	2.369	2.097	2.632
100 élveszülöttre — Pour 100	nés-vivants	18.2	17.7	17.6	18.2	16.2	17.2	21.5	20.3	18.1	16.6	16.2	14.8	13.0	13.4
Gümőkórban elhalt — Décés par tuberculose ..	szám	1.521	1.961	2.146	2.142	1.722	1.466	1.282	1.106	1.108	1.028	1.153	1.402	1.412	1.846
1000 lélekre — Pour 1000	âmes	2.1	2.63	3.03	2.93	2.44	2.00	1.75	1.57	1.52	1.46	1.58	1.94	2.12	2.51
Természetes szaporodás — Accroissement naturel ..	szám	4.822	3.632	2.796	4.880	5.185	6.839	7.729	7.423	5.487	3.793	3.134	4.776	6.093	7.780
1000 lélekre — Pour 1000	âmes	6.7	5.0	4.0	6.7	7.3	9.4	10.6	10.5	7.5	5.4	4.3	6.5	9.1	10.6
Kivándorolt — Emigrés ..	szám	753	1.187	1.015	985	1.294	800	589	869	663	690	517	540	515	1.170
Visszavándorolt — Emigrés revenus dans le pays ..	szám	52	36	26	29	65	50	78	49	52	69	113	37	50	63
2. Munkapiac. — Marché du travail.															
Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement ¹⁾															
Munkahelyek — Offres d'emploi	szám	6.143	6.857	7.011	8.163	8.213	8.157	8.238	9.196	7.718	4.926	5.274	11.432	9.613	10.713
Munkakeresők — Demandes d'emploi	szám	10.132	13.897	15.201	15.701	14.801	15.035	14.507	15.818	16.786	16.376	17.041	47.850	47.323	43.333
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	szám	165	202	217	192	180	184	176	172	217	332	323	419	492	404
Munkaközvetítés — Placements	szám	4.775	4.735	4.570	5.324	5.447	5.251	5.300	5.927	5.348	3.619	4.113	10.032	8.194	8.912
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi	szám	77.7	69.0	65.2	65.2	66.3	64.4	64.3	64.4	69.3	73.5	77.9	87.8	85.2	83.2
Munkanélküliek — Chômeurs ²⁾															
Keresztényszocialista szakszervezetek — Syndicats socialistes chrétiens	szám	852	838	768	787	787	801	833	783	967	1.033	1.107	1.161	1.120	983
Szociáldemokrata szakszervezetek — Syndicats social-démocrates	szám	15.322	16.330	14.565	13.266	13.921	13.964	14.007	13.922	14.215	15.910	19.181	21.533	21.309	21.016
Munkabérek — Salaires ³⁾															
Bádogos — Ferblantiers ..	órabér P	0.81	0.75	0.86	0.83	0.80	0.75	0.81	0.77	0.80	0.80	0.79	0.77	0.66	0.55
Asztalos — Menuisiers ..	salairé à l'heure, p.	0.66	0.61	0.73	0.66	0.64	0.64	0.66	0.64	0.62	0.60	0.64	0.67	0.62	0.75
Szabó — Tailleurs ..	szám	0.55	0.55	0.55	0.61	0.59	0.50	0.56	0.56	0.54	0.55	0.54	0.51	0.58	0.54
Kőműves — Maçons ..	szám	0.85	0.92	0.91	0.90	0.83	0.80	0.83	0.82	0.85	0.83	0.75	—	0.86	—
Napszámos — Journaliers ..	szám	0.50	0.47	0.48	0.55	0.49	0.44	0.52	0.46	0.54	0.51	0.45	0.46	0.43	0.44
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr.	szám	0.32	0.29	0.28	0.28	0.28	0.25	0.34	0.25	0.25	0.27	0.27	0.25	0.26	0.27
Napszámosnő — Journalières	szám	0.43	0.40	0.43	0.50	0.38	0.37	0.43	0.49	0.46	0.38	0.39	0.40	0.36	0.39
Társadalmi biztosítás — Assurances sociales															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des membres assurés obligatoirement	havi átl. moy. mens. 1000	1003.6	1033.7	1080.8	1077.3	1067.0	1052.9	1070.3							

1) 1930 I.-től kezdve az ingyenes magánközvetítésekkel együtt. — A partir de janvier 1930, y compris les placements privés gratuits. — 2) A hó végén. — A la fin du mois. — 3) A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données pour Budapest.

Megnevezés Désignation	Egység Unité	1929. év havi átlaga Moyen. mens. de 1929	1 9 2 9										1930		
			III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.
3. Termelés — Production															
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	688	717	710	705	652	725	663	677	559	730	657	696	765	691
Barnaszén — Lignite ¹⁾	"	5.870	6.240	5.275	4.768	4.788	5.208	5.157	5.915	7.017	6.619	6.667	6.724	5.445	4.688
Szesz — Alcool	1000 hl	31·5	39·2	21·2	15·5	6·2	4·1	8·7	34·7	66·0	87·3	78·6	59·7	43·2	·
Cukor — Sucre	1000 q	183·4	0·0	5·5	0·0	0·0	5·8	2·4	136·3	11·2	858·0	641·5	17·9	0·0	0·0
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations	1,000,000 P pengős	88·6	93·7	106·5	99·2	91·0	85·6	86·9	89·6	89·8	82·3	84·6	67·7	61·2	69·2
Kivitel — Exportations	"	86·7	77·3	74·5	69·4	70·4	82·2	87·3	111·3	118·2	122·9	120·6	79·9	60·8	78·9
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám	29.417	25.055	25.658	26.532	27.352	28.104	28.678	29.010	29.360	29.514	29.417	29.363	29.406	29.511
Rádióengedélyesek — Abonnés au Radio	1000	266·6	219·7	229·2	234·7	237·8	240·4	242·8	245·6	250·5	257·5	266·6	276·8	284·9	289·9
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. 100 s.fr. fr.s. = P	90·52	90·60	90·52	90·57	90·68	90·68	90·68	90·47	90·28	90·22	90·20	90·54	90·60	90·23
Részcéltérkép — Indice d'actions	1913 = 100	17·1	18·6	17·3	17·1	16·6	16·9	17·0	16·0	15·6	15·5	15·6	16·8	16·3	16·3
Nagyker. index — Indice de prix de gros ³⁾	"	120·9	136	135	123	122	119	114	109	111	107	107	106	104	100
Megélhetési index — Indice du coût de la vie	"	117·4	121·4	120·8	122·4	119·7	118·7	116·9	113·2	112·5	112·1	112·5	112·4	111·2	111·4
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post.	1,000,000 P	152·0	161·4	141·4	160·4	137·4	157·8	137·7	140·4	162·1	144·8	148·4	148·1	141·2	140·4
13 legnagyobb pénzügyi intézeti betétáll. — Dépôts des 13 établis. de crédit les plus importants	"	1292·2	1.279·4	1.302·9	1.293·9	1.315·1	1.305·7	1.321·1	1.301·4	1.285·2	1.278·8	1.264·9	1.289·8	1301·2	1.284·5
Az új fizetéseképtelenségek — Nouvelles insolvabilités..	szám	186	164	175	191	204	149	143	158	204	218	296	365	224	259
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées	1000 P	10.186	7.238	7.858	8.543	9.589	11.673	11.328	12.109	14.486	11.926	12.067	10.253	7.972	8.102
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'Etat, résultat brut ⁴⁾	1,000,000 P	76·10	64·1	62·4	89·0	70·6	56·7	89·1	75·1	71·4	92·0	84·5	71·6	79	·
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues par l'Etat	"	81·8	73·6	69·0	93·1	84·2	72·6	95·4	79·0	77·9	92·0	84·6	76·8	83·9	72·5
Magyar Nemzeti Bank Banque Nationale de Hongrie															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták) — devises et monnaies)	"	220·5	236·2	219·8	205·1	203·6	208·6	210·6	213·5	208·8	212·2	209·8	190·9	198·4	180·8
Leszámtolt váltók és előlegek — Traités escomptés et avances	"	340·1	345·4	370·3	380·8	381·5	326·3	293·4	315·5	345·0	321·8	329·5	293·5	226·9	224·7
Jegyforgalom — BILLETS de banque en circ.	"	478·0	458·3	485·5	446·4	463·0	490·6	479·8	478·0	525·5	472·7	500·6	476·2	441·4	431·2
Kamatláb — Taux en banque	%	7.6	7	8	8	8	8	8	8	7½	7½	7½	7	6½	6

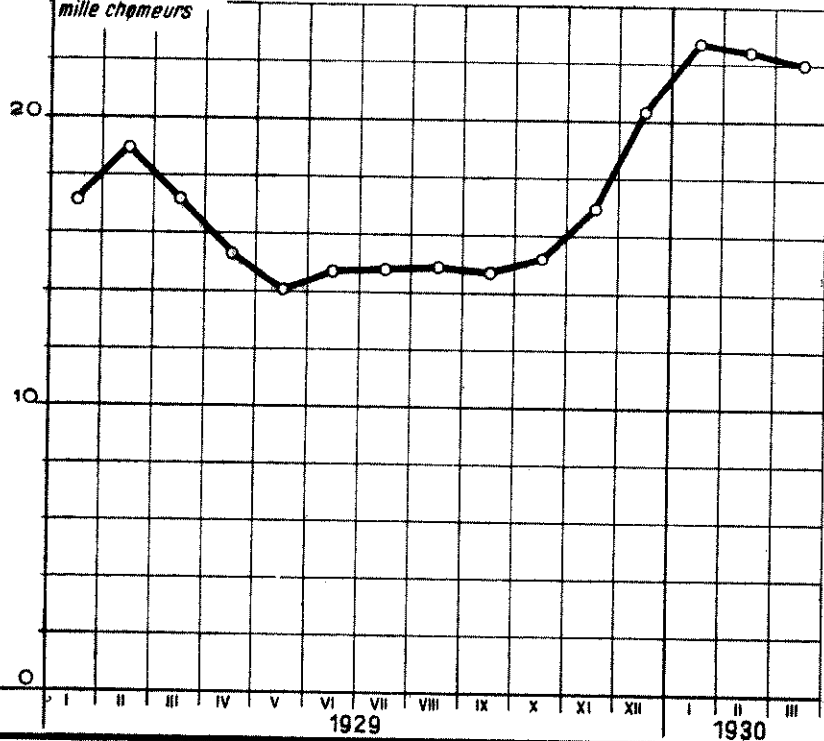
¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'Etat. ³⁾ 1929 jan.1-től új sorozat. — A partir du 1er janv. 1929, nouvelle série. ⁴⁾ A sójövédéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevételei nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁵⁾ 1929. XII.

Rajzok a gazdasági jelzőtáblához. — Graphiques au tableau économique.

MUNKANÉLKÜLISÉG.

Chômage.

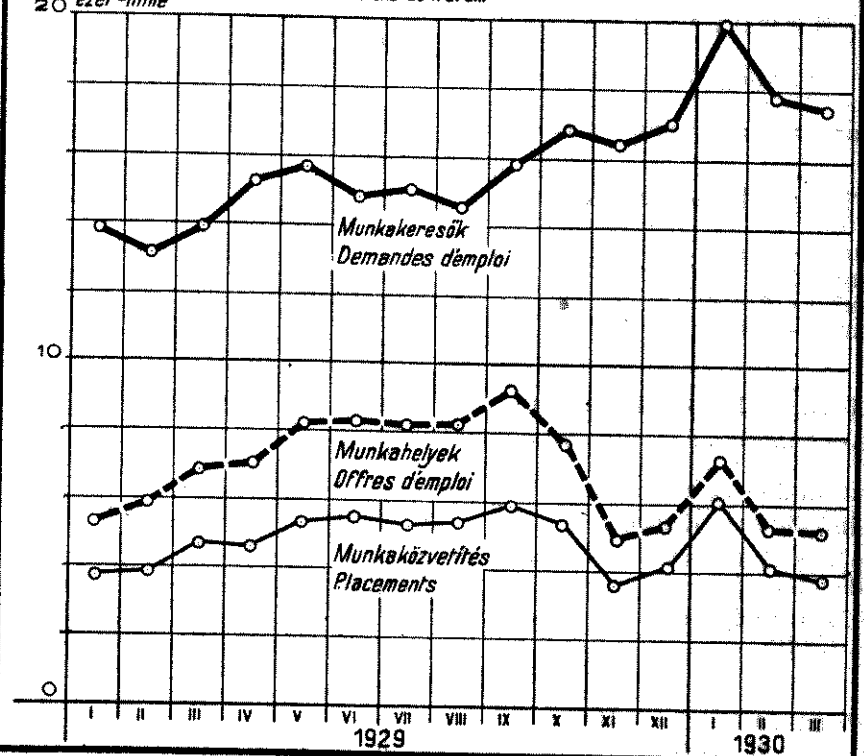
ezer munkanélküli
mille chômeurs

MUNKAPIAC.

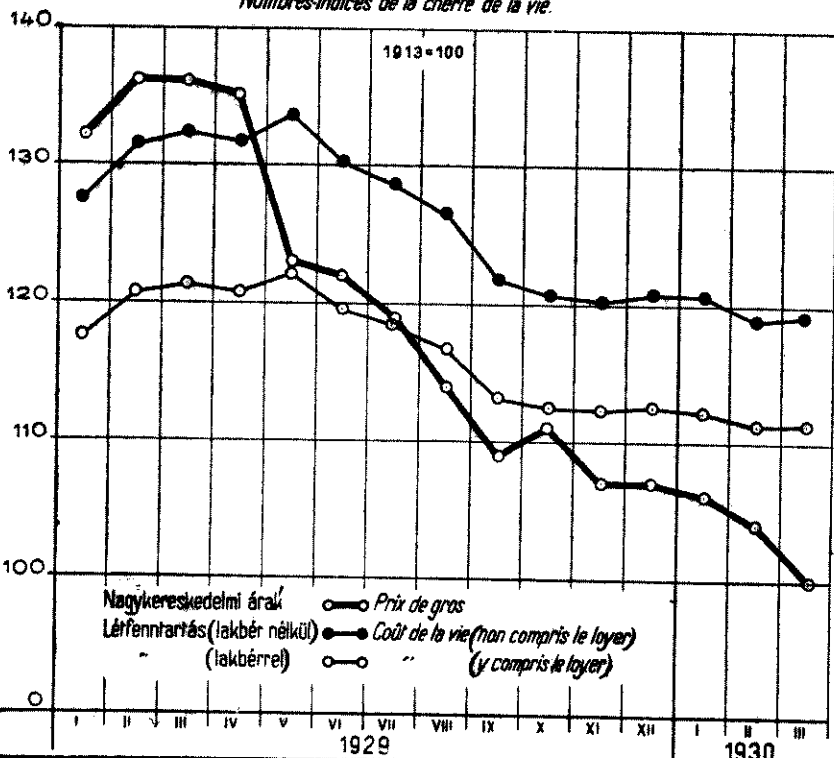
Marché du travail.

20 ezer-mille

DRÁGULÁSI INDEXSZÁMOK.

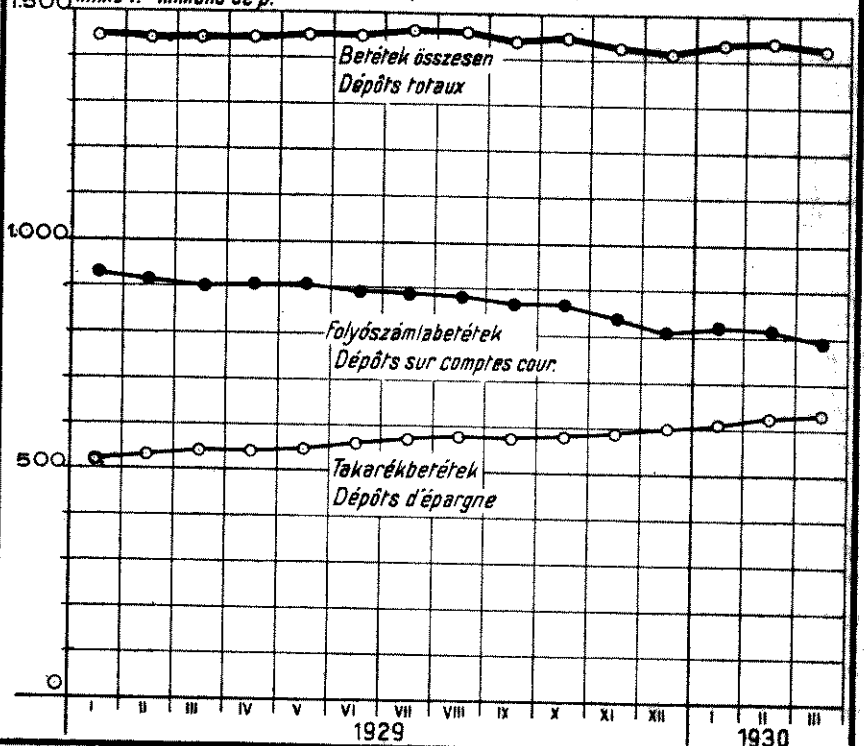
Nombres indices de la cherté de la vie.

BETÉTEK.

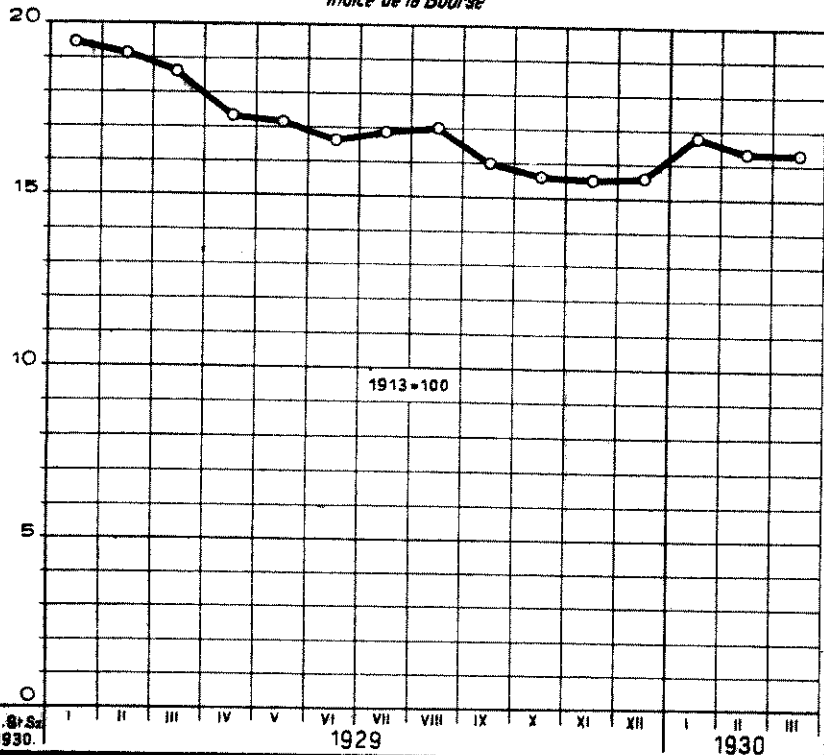
Dépôts.

1500 millió P.-millions de p.

TŐZSDEINDEX

Indice de la Bourse

MAGYAR NEMZETI BANK.

Banque nationale de Hongrie.

